

సంపుటము 25

జూన్, 1948
సర్వదారి వైశాఖము

సంచిక 6

కళారాధన

శ్రీ వలివేటి వాలకృష్ణశర్మ

‘మహాత్మాజీ! భగవంతుని సృష్టిముందు మానవుని సృష్టి పాలిపోతుం దన్నావుగనక నీవు కళకు ప్రతిహతున ననుకోడానికి నీలవుతోంది.’

‘మనుషులంతా ప్రకృతితోసం కళారాధన మానుకోవాలనా నీ అభిప్రాయం?’

—అని ఎదుర్కొన్న దిలీపకుమారయ్యతో సంభాషిస్తూ మహాత్ముడు—బహుశా ఆవేశభూరి తంగా—కొన్ని ప్రశ్నలకు చెప్పిన సమాధానంలోని ‘అంతర్వాణి’—

వాయుపథములో వణికి వాలిన చల్లని మంచుతుంపుదుల్
రేయిముసుగుల్లో మెరియు రెమ్మపడంతుల ఘర్మబిందువుల్
మూయు తమస్సులో మునిగి మూకతవోయిన మంచువాన కా
దోయి! మనోజ్ఞభావచలదూర్మికలన్ పయనించు సత్కవీ!

రాతియెడందలోఁ బెనువిరాళిదుమారము రేచి చేతనా
చేతనముల్ చలింప విరచించెదు గీతిక లేప్రపంచమం
దో తుదలేని యూహల ప్రతోళికలందు బికారిపై నము
న్నితగళానఁ బాడెదు కనీనికలఁ గనరాని యందముల్.

జగమున లేని యేకలువచానల్ కాపురముల్ దలంచియో
వగచెడి జాలిగుండె గలవాడ వనాదర మేలనో కపి
ఁగిలిన గుండెతో వలపువాసలు లేని యెడారిసేలలో
రగిలిన పొట్టతో తరతరాలు కృశించిన ప్రాణికోటివై.

కడచిన రేయి కాంతలను గానసుధార్థురులందుఁ దేల్చి మా
మిడిచివుర్రాకుజొంపముల మెక్కిన మైకములోన చంద్రికల్
గడపిన గండుకోయిలలకై పలమించెదవో కవిప్రభూ !
నడుమ నొకక్షణమ్ముడిగి నా కనుచూపుల బాడఁ జూడుమా.

కన్న కుమారు లాకలివికారమునక గనుమూయ నాలి వా
ల్గన్నుల సశ్రుధార లొలుకక చెడిపోయిన మానసమ్ముతో
నిన్నటి రాత్రి వేగి తన నెత్తుటఁ గ్రొత్తదనమ్ము లేనివాఁ
డున్న కెలంకులే నిలచియున్నవి నా కనుచూపుమేరలో.

భావకవిత్యతత్వపు దువారము లంబలి దేవురింపుకై
త్రోవలుసేయునా బ్రతుకు రోగముతో సగమైన మేనిలో
చేవలఁ దీర్చునా మధువు చిప్పిల నల్లిన భావగీతికల్
జీవము నిల్పుకో దిగులు సందెడు ప్రాణికిఁ బద్య వేలాకో !

వేయివిధాలఁ బాడెడు కవిత్యపు వీధుల మందుటండలో
దోయిలిఁబట్టి యప్పటికిఁ దోచిన వెట్టిపదాలఁ బాడుచుక
కాయముఁ దాల్చు భిక్షుకశిఖామణి చేసిన జీవయాత్రలక ;
ఆయవివేకి కన్నుఁగవ సశ్రులు రాల్చు విలేపికోసమై.

బీరనరాలలోఁ బరుగువెట్టెడి నెత్తురుకావిరంగులో
సీరసమైన జీవితము నిష్ఠురమై విలపించువాఁడు గం
భీరిమలోఁ దపించెడి నిమిలితశక్మలమూర్తి వాని యా
కారపు బామ్మ మెచ్చెదవు-కానియు రాల్చవు వాని చేతిలో.

నిఘంటువుల కెక్కని పదములు

శ్రీ బులుసు వెంకటరమణయ్య

భాషాపరిజ్ఞానమునకును, వాఙ్మయపరిశీలనమునకును నిఘంటువులు నిధానములు. అట్టి నిఘంటువుల గ్రంథములలో ఆంధ్రులు తగిన శ్రద్ధ చూపినట్లుగాని, చూపుచున్నట్లుగాని కనబడదు. దానికి ఇప్పటివఱకు వెలువడిన నిఘంటువాఙ్మయము తార్కాణము.

శబ్దరత్నాకర మొక్కచేతిమీద వెలువడిన నిఘంటువు; పెక్కుగ్రంథములు లిఖితరూపములగు నున్నపుడే యది వెలువడుటలేదు, ఇప్పటివఱకు గ్రంథపరిశీలనమునకు దగిన సౌకర్యములు లేనందున అత్యుది యసమగ్రమైయుండుట సహజము. అట్టి వారాయణీయము కేరల మాచ్చికపదములకొలకై కూర్చబడినది. సూర్యరాయాంధ్రనిఘంటు రచనముగాని, ప్రటనముగాని యింతవఱకు బూర్తికాలేదు.

ఆంధ్రనిఘంటువుల రచనకు బూర్వము వాని కాదర్శములుగ సంస్కృతనిఘంటువులు చాల వెలువడినవి. కాన మన నిఘంటుకర్తలు సంస్కృత సమపదములను ఆ సంస్కృతనిఘంటువులనుండియే గ్రహించుచు, అచ్చికపదములను మాత్రము తమకు దోచిన గ్రంథములనుండి గ్రహించుచు వచ్చిరి. కాగా ఆంధ్రప్రబంధములయందు కాననగు తక్కినపదములు చాలవఱకును ఆంధ్రనిఘంటువులలో గానరాకున్నవి. కొన్ని పదములు సంస్కృతనిఘంటువుల కెక్కనివియు తెలుగుప్రబంధములలో గలవు. మన నిఘంటువుల కెక్కని యచ్చతెలుగుపదములను ప్రబంధములయందు లెక్కకు మిక్కిలిగ నున్నవి.

మన నిఘంటుకర్తలు నిఘంటురచనకు బూర్వము వాఙ్మయమునందలి గ్రంథములన్నింటిని బాధగ బరిశీలించి, పదములను నిర్ణయించి, వానికి బట్టికను వ్రాసి, అమీద తమ కృత్యమును జరిగించుట యుచితము.

కాని ఆ కష్టతని మనవా రవలంబించలేదు. కొన్ని సంస్కృతనిఘంటువులను, కొన్ని తెలుగునిఘంటువులను, తమ యభిమానపాత్రములగు కొన్ని గ్రంథములను మాత్రము ముందుంచుకొని మనవారు నిఘంటుగ్రంథమునకు బూనుకొనుటచే అవి సమగ్రములు కాలేక పోయినవి.

దేశకాలముల ననుసరించి పదములును, పదముల యుపయోగమును మాటుట సహజము. కొన్ని సంస్కృతపదములు తెలుగున సహజముగు నర్థమును విడిచి యర్థాంతరమును బోధించుచున్నవి. అట్టివానికి సంస్కృతనిఘంటువులలోని యర్థములనే కాక, తెలుగున నుపయోగింపబడిన యర్థములను చాపుట యావశ్యకముగదా! కాని యా యర్థములు మన నిఘంటువులలో గానరాకున్నవి.

ఈ మీది యంశములకు దార్ధాణముగ నిఘంటువుల కెక్కని కొన్ని పదములును, నిఘంటువులలో జూపబడిన కొన్ని యర్థములను ఈవ్యాసమున జూపబడుచున్నవి. వయి పద, పదార్థములు మచ్చునకు 'పాండురంగమాహాత్యయ'నుండియే గ్రహింపబడినవి.

౧. ఆదికపి :

ఈ పదము శబ్దరత్నాకరమున లేదు; అట్లే పండితుని సంస్కృతాంగ్లనిఘంటువులోను లేదు. సూర్యరాయాంధ్రనిఘంటువులోని పెక్కు తక్కిన పదములకు అట్లే నిఘంటువే ఆధారమగుటచే ఆ నిఘంటువున కీ పద మొక్కలేదు. ఒకదేశ 'ఆదికపి' అనగా 'మొదటిక్రోధి' అనియే యర్థమగుచో దీనిని ఏ నిఘంటువును ప్రత్యేకపదముగా జూప నక్కఱయే లేకపోయెడిది. కాని గ్రంథప్రయోగమునుబట్టి వయిపదమునకు

‘అదిచేపు’దను సర్థ మున్నట్లును, తొలిక్రొతి యను
సర్థము ఈయెడ పొసగఁజేయుట తెలియఁచున్నది—

‘కాంచి విరించినదనుడు
కన్నులు విమ్మిటిసొంద దింది యొ
క్కించుక కొంకుచేటి కని

యొక దరుదగ్రమహోగ్రదీప్తిలో
బంచముఖుక శిఖోక్షుగాని

భాసలలాటు మరజ్జరీధరుక
సంచితసత్కృపారస వ

శంపదు నాదికపీక వృషాకపిక.’

(పాండు. ౨-౧౦)

౨. ఉత్కొంచుడు :

ఈ పదము నిఘంటువుల కెక్కినను ‘లంచగొట్టు’
అను సర్థమే యాయబడినది. ఆయర్థము కొన్నియెడల
గుడురదు.

‘వనితామానసనానపాయకుడు జీ

కతారపాదుండు భూ

జనసన్మానవిశుద్ధవర్తన దుదం

చుత్తైగళిలండు చం

ద్రుని పెన్నుద్రి సమగ్రకాంతిమహిమక

నూనూగుమీసాల లే

గొనబుంబ్రాయపు చేజాహన యతడు

తోక్కుంచుడు వాచాలతక.’

(పాండు. 3-౬)

ఇచట వాచాలతయం దుతోక్కుచు దనగా కడు
దిట్ట యనిగాని, శేరుపరి యనిగాని యర్థము పొసగును.
వాచాలతయందు ‘లంచగొట్టు’ అనునర్థము గుడురదు
గదా !

3. ఉత్పిబము :

ఈ పదము కల్పరత్నాకరమునగాని, ఆప్టే
సంస్కృతాంగ్లనిఘంటువునగాని లేదు; కావున నిది
నూర్వారాయాంగ్లనిఘంటువున కేర్పబడలేదు. వర్ణా
కాలకర్ణనసందర్భమున నీ పదము వీరవద్యపు పెత్తు
గిరిలో నిట్లు ప్రయోగింపబడినది.

‘ఉత్పిబం బల భుక్తిగా నుష్ణతెల
పక్వగుడమిశ్రేష్ఠమూపవరమాన్న
రాను లొసంగవగు గారు రాక వారికి
నట్టి ఋతుధర్మములు చూపు నదవయెంద.’
(పాండు. ౨-౧౧౦)

పయిసందర్భమును బట్టి ‘ఉత్పిబము’ అనగా
‘చాతకము’ అని యర్థమని గ్రహింపవలెను. ‘నీటిని
త్రాగునది’ అను దీరి యవయవార్థమును ఈ యర్థమున
కనుకూలమే యగును.

౪. కడారపటుడు :

పయిపదము క. ర. లోగాని, ఆప్టేలోగాని,
నూర్వారాలోగాని లేదు. ‘కడారపటుడు’ అనగా
‘పీతాంబరుడు’ అని యర్థము. ఈ పదమును నిఘంటు
వులు గ్రహింపనిచో అర్థమగుట కష్టము. ఈ క్రింది
ప్రయోగమును గమనింపుడు :

‘అనవుడు నట్ల వచ్చి కను

లాసను దా కిమకాలి బజ్జు ‘నో

మునివర ! నీవు నేయు తప

ముక, జపముక తెరలేప నెల్లి నే

టన భవదగ్రహిణికిగ

దారపటుం డిట వచ్చుమున్నె యా

యన నిను శేలివాడు చరి

తార్కుడ వీవు చతుర్థసంపదక.’

(పాండు. ౪-౬౧)

5. కాళిక :

పయిపదమునకు ‘దుర్గ’ అనునర్థముమాత్రము
తెలుగునిఘంటువులలో నీయబడినది. కాని యీ
యర్థమే కాక దీనికి ‘కాటుమబ్బు’ అను సర్థ మున్నట్లు
సంస్కృతాంగ్లనిఘంటువు (ఆప్టే) చెప్పుచున్నది.
‘black cloud threatening rain’ అని అందు
అంగ్లమునను అర్థ మాయబడినది.

‘రజతాద్రిహటగర్జితాల్లి కాకృతి

బృహదంశమున నిడ్డ మనోతి పలుక’

(పాండు. ౨-౧౩౨)

అను వారదమహర్షిని వర్ణించు సీసపద్యపాద మున గల 'కాశికా' పదమునకు 'కాణమమ్ము' అను నర్థమే కుదురునుగాని 'దుర్గ' యనుట కుదురదు.

౬. కానూధరుడు :

కానువు కుమారస్వామియాయుధమును శక్తి. కానూధరు డనగా 'కుమారస్వామి' అని యర్థము. కాని యీ పదము నిఘంటువులందు గానరాదు.

'కని యేకారణ మేగుచెన్నెనొకా యీ

కానూధరుం డీ మునుల్

కన జిత్రంబున ;.....'

(పాండు. ౨-౧౦౦)

అను పాండురంగమాహాత్మ్య పద్యభాగమును బట్టి యీ పదము కవిప్రయుక్తమయి కానవచ్చుచున్నది. ఇచట ముద్రితప్రతిలో 'కానూధరుండు' అనుటకు బదులు 'కానూధరుండు' అని యున్నది. నిఘంటువులలో ఈ పదమే యున్నయెడల ఆట్టి తప్పులను సవరింప వలంపడియుండెడిది కదా!

౭. త్సల్ల కాశిక్యము :

'త్సల్లకము, శిక్యము' అను వేర్వేలు పదములే నిఘంటువులలో గవ్వచున్నవి. దానినిబట్టి 'త్సల్ల కాశిక్యమునగా 'చిన్న శక్తి' అనిమాత్ర మర్థముగ చున్నది. కాని గోపబాలురు మొలనూలికి గట్టుకొని యుండు 'బాలెనంచీ'యే ఈ త్సల్ల కాశిక్యము. ఈ యంశమును—

(అని సింహంబున కల్లు నక్క క్రియ ని

ట్లాజేపముల్ పట్కి, ను

ద్వజాం డంతకడిండభీషణగదా

దంశంబునకే త్రేకు వం

చన దూలించె దడుగ్రసాధనము గం

సవ్వంకి; తద్ధారతా

డనవేగంబున భగ్నుమయ్యె గటి వే

ల్లక త్సల్ల కాశిక్యముకా.'

(పాండు. ౫-౧౦౮)

అను పద్యము తెలియజేయుచున్నది.

౮. కుడిదలు :

'కుడిద' పదము తెలుగునిఘంటువులలో గానరాదు. 'కాపుర మున్న వారు' అని దీని యర్థము.

'ఈశిరి గొంతకాలము

మ్రూరగతికా సోమమాక కుడిదలయూగుల్

గారింపగ.....'

(పాండు. ౫-౧౨౯)

అను పద్య మీ యర్థమున బ్రమాణము.

౯. గాంగేయగర్భుడు :

పయిపదము సంస్కృతాంధ్ర నిఘంటువులలో లేదు. 'హిరణ్యగర్భుడు, బ్రహ్మ' అని దీని యర్థము. 'హిరణ్యగర్భ'నివంటి సమస్తపదములను ప్రత్యేకపదములుగా గ్రహించు నిఘంటువు లీ పదమును విడుచుట పొడిగాదు. పయిపదమునకు 'బ్రహ్మ' అను నర్థము తటాలున క్కురి పడు. కాన నియ్యది నిఘంటువులలో దప్పక చేర్చదగియున్నది.

'కనకజ్జి గాంగేయగర్భ దాగురుమాత

లాడించె వత్సాపహరణవేళి—'

(పాండు. ౩-౧౩౮)

అను సీసపద్యపాదము ప్రైవిషయమునకు బ్రమాపకము.

౧౦. చంద్రగోళి :

'చంద్రగోళి' అనగా 'చెన్నెల'. ఆప్టేనిఘంటువులలో 'చంద్రగోళికా' పదమే యీ యర్థమున గలదు. నూర్యానిఘంటుకారులు ఆంధ్రప్రబంధములను చూడక ఆప్టేలో నున్నట్లు 'చంద్రగోళికా' పదమును మాత్ర మిచ్చి యూరకుండిరి.

'రసప్రసాదంబు భక్తవరేణ్యుడర్గలి

మౌళిలోచిత చంద్రగోళి యనగి.'

(పాండు. ౫-౨౪)

అను పద్యభాగము చెన్నెల యనుటకు 'చంద్రగోళి' అను పదమును వాడుట గమనింపదగినది.

౧౧. చాగు :

పయిపదమునకు 'భరీ !' అను యర్థము కలదని 'చాగు! నుదమందఁగమనలక్షణములు' (పాండు, ౧-౧౧౭) అనుదానివలన తెలియుచున్నది. ఈ యర్థము నిఘంటువులలో గానరాదు.

౧౨. జనాంతికపదము :

'ఏకాంతభూమి' అను సర్థము మీది పదమున కవయవములబట్టి కలిగినను 'అంతఃపుర' మనుటయే మేలని 'సకలవాహీనులకు జనాంతికపదము' (పాండు, ౩-౧౮౨) అను పద్యభాగమునుబట్టి తెలియుచున్నది. ఈ పదము నిఘంటువులలో గానరాదు.

౧౩. తంత్రులు :

ఈ పదము శ.ర.లో మూలమున్నది. కాని 'సేవానాయకులు' అనికాని, 'రాజ్యతంత్రవేత్తలు' అని కాని యర్థ మచట ఈయబడలేదు.

'చేతులు దిక్కుచుక బ్రతుల
చెంతల నూరక దుర్విసితులై
యేతుల బోవుచుం దిరుగు

నిప్పటి మంత్రులు తంత్రు లిందలుకొ.'
(పాండు, ౧-౭౩)

అను పద్యభాగము మీదియర్థములకు సాధక మయ్యున్నది. అట్లే యీ పదమును గ్రహింపనందున మూర్యాలో ఇది తేకుండుట వింత కాదు.

౧౪. తత్తాదృశము :

తత్తాదృశ్యము నే నిఘంటువును ఇచ్చియుండ లేదు. దీనికి 'సాటిలేనిది ; అసమానము' అని యర్థము. 'దానిని బోలిన అది' అను నవయవార్థము కూడ నీ యర్థ ప్రాయమునకు సమర్థకముగుచున్నది.

'మీదం దారధరాధరంబు గల య

శ్రేయస్సు గంజాలు త

తాదృ క్తుండరుచిం దలిర్పు ఖగయూ

భస్మామి.....'

(పాండు, ౧-౮)

అను పద్యభాగము దీని కుదాహరణి. ఈ పద మును శ్రీనాథాయును వాడిరి.

౧౫. నీటికెంపు :

కానుభవే నీటికెం పని—

'కైటభచైరి యావతశ

భామనే శ్రీగతి పేరురంబునక

మాటియు, నీటికెంపు బహు

మానముగా బడకఁబు నేయడే !'

(పాండు, ౧-౧౩)

అను పద్యభాగమునుబట్టి స్పష్ట మగుచున్నది. ఈ పదము తెలుగునిఘంటువులలో గానరాదు.

౧౬. పల్లవగ్రాహి పాండిత్యము :

ఈ పదమునకు 'చిగుళ్లు గ్రహించునది' అనునది అవయవార్థము. కాని 'కొనలుమాత్రము గ్రహించునది; మీదమీద మాత్రము గ్రహించునది; కలస్పర్శము కానిది; గాఢమగు జ్ఞానము లేనిది' అను సర్థము రూఢ మైనదియు గలుగును. ఈ పదము నిఘంటువులలో గానరాదు. కాని ప్రయోగములందు బ్రసిద్ధము. చూడుడు :

'క్షీరకంఠంబు లని బ్రహ్మవారవముల
గంటంబుతాడు నడగల్గు కిసలయోధి
నుస్వరము లెక్కగను నోటు మాపి నిర్మ
పల్లవగ్రాహిపాండిత్యపరభృతములు.'

(పాండు, ౩-౧౯౩)

౧౭. ప్రస్తుతము :

పయిపదము శ. ర. లో నున్నను 'ఉపవయ నము, వివాహము, కథి మున్నగు 'విశేషము' అను సర్థము ఈయబడలేదు. 'నేడు మాయింట్ల విశేషము' అను సర్థమున 'ప్రస్తుతము' అని ప్రయోగించుట ఆంధ్రుల స్వప్రదాతు మయినట్లు—

'ప్రస్తుతంబని పదార్థముల రాజుల వేడి

కొనివచ్చి యుమ్మించు గోమటిండ్ల.'

(పాండు, ౪-౧౮౯)

అను ప్రయోగము తెల్పుచున్నది.

౧౮. ఫలోదయము :

పయిపదమునకు 'స్వర్గము' అని యర్థము. 'స్వర్గః ఫలోదయః' అని వైజయంతీనిఘంటువున గలదు. ఇది తెలుగునిఘంటువులలో లేదు. అట్టి యందును ఈ యర్థము కానరాదు.

'వియచ్చరణేనువు కేలివవాని పరి సఫలంబు చేసి ఫలోదయంబు నలరేరించె' (పాండు. ౫-౨౬౫)

అని ప్రయోగింపబడుట గమనింపవలసి.

౧౯. బ్రహ్మగర్భము :

కుమారస్వామికి ఈ పేరు కలదు.

'బ్రహ్మగర్భండు నిఘ్నరబ్రహ్మవిద్యోపదేశచేరి కుం దనియును—'

(పాండు. ౧-౧౮౩)

'బ్రహ్మ' అనగా శివుడు; కాన 'బ్రహ్మగర్భుడు' అననది కుమారస్వామివామ మగుట తచి తమే. కాని యీ పదము సంస్కృతాంధ్రనిఘంటువు లలో గానరాకున్నది.

౨౦. భుజాభోజనము :

పయిపదము నిఘంటువులలో గానరాకున్నది. సమృద్ధమగు మృష్టాన్నపు భోజనము; లేదా, విందు భోజనమే యీ భుజాభోజనము. దీనినే వ్యవహారమున 'బుగాభోజనము' అను వాడుక ప్రసిద్ధమైయున్నది. కవుల ప్రయోగములలో ఈ పదము కలదు.

'ప్రజ భుజాభోజనములు క్రొంబంటవంట కములుగావింప—'

(పాండు. ౨-౧౧౧)

౨౧. మధ్యవృత్తిము :

అనగా నాధి; ఈ పదము అట్టినిఘంటువులలో నున్నది. క.ర.లో లేదు.

'దర్శితమధ్యవృత్తస్రస్థమృదునీవి యప్రయత్నితయోధరాంబరంబు.'

(పాండు. ౧-౧౨౯)

అను ప్రయోగమునుబట్టి పయిపదము నిఘంటువుల తెక్కపలసియున్నది.

౨౨. మరుత్ఫలము :

మరుత్ఫలమనగా ఇంద్రధనుస్సు; ఇంద్రధనుస్సునకు 'నామూఫల' మనుపేరు నిఘంటువులు కొన్నిట గలదు; ఆ పేరికే 'మరుత్ఫలము' గా రామకృష్ణకవి—

ఆటగు మెచ్చి బలారి యాగొను మరు

త్ఫల విడి యన బర్హి భార మమర—'

(పాండు. ౧-౧౬౧)

అని వాడియున్నాడు. 'మరుత్ఫల'పదము అట్టి నిఘంటువులందున్నను, 'ఇంద్రధనుస్సు' అను నర్థము మాత్రము అచట లేదు; క. ర. లో ఈ పదమే లేదు.

౨౩. మీందుగడ :

పయిపదము తెలుగునిఘంటువులలో లేదు. మీందుగడ యన మీదుకట్టుట; ముడుపుగా గట్టుట; దాచియుంచుట అని యర్థము. ఈ యర్థమున కను మాలముగ నీ క్రిందిప్రయోగము కానరచ్చుచున్నది.

'వివ దయ్యెడుగాకేమి యప్పటికిని

మీదుగడ గట్టనేలంచు మించుజోడి.'

(పాండు. ౪-౧౬౩)

౨౪. ముయ్యాడు :

పయి పదము నిఘంటువులలో గానరాదు.

'గోనున తెరుగుచు ముయ్యాడు

దై మెలగుచు గర్భచైన్యవాగ్రసరులె

నా ముద్దుకొమరులం గని

కామిని దీపిం చె.....'

(పాండు. ౪-౨౬౧)

అను ప్రయోగమునుబట్టి వయోఽన పద్ధతిలో మూడవ దగు కామరావధయే యీ 'ముయ్యాడు'.

౨౫. తాతికొడుకు :

తాతికొడు కనగా కప్ప; ఈ పదము నిఘంటువులలో గానరాదు.

'తాతికొడుకైన యిల్వలారాతి చట్టు.'

(పాండు. ౫-౩౧౪)

అను ప్రయోగ మీ విషయమునకు సాధకము.

౨౧. నరసింహం తావళము :

పయిపదమునకు జలాధిదేవత యగు వరదాని యేను గనునది ఆవయవార్థము ; కాగా 'కప్ప' యని దీని యర్థము. ఈపదము నిఘంటువులలో లేదు. కాని రామకృష్ణకవిమాత్రము

‘సర్వతీర్థప్రదేశే ప్రకృష్టః

గాంచి దపుట తన కర్తవ్యమంచు నొక్క

తపుటవడియుండె నరసింహం తావళంబు

పదతి యురితే నె మెదచుట్టు బసిడిరళన.’

(పాండు. ౫-౩౦౦)

అని ప్రయోగించియున్నాడు. ఇది నిఘంటువులలో లేనిదగినది.

౨౨. వార్మధారి :

కొనుభ మని యర్థమును వెల్పు పయిపదము నిఘంటువులలో గానరావట్లేదు. రామకృష్ణకవి—

‘వార్మధారి యుత్తరపు

వాకిట నిర్భవవాడు కావుగఁ.’

(పాండు. ౫-౨౫)

అని ప్రయోగించియున్నాడు. వార్మధారి యనగా కొనుభమును ధరించిన విష్ణువని యర్థము. ముదితప్రతిలో ‘వార్మధారి’ యని యుండుట పొర పాటు.

౨౩. శంపాధరము :

పయిపదమునకు ‘మేఘము’ అని యర్థము. ఈ పదము నిఘంటువులలో లేదు. ఈ పదము ఈయర్థము నందు—

‘రాధాసంగమ ముదయిని

మాధవు గని యోటుపడిన మాడ్కి దరలె శం

పాధరము; తనదు వర్ణము

రాధితమగునేని వెలకబాలు ఘనుండుక’.

(పాండు. ౫-౩౫)

అని ప్రయోగింపబడియున్నది.

౨౪. శ్రావమూకుడు :

‘గంటికొఱకగు మూకుడు’ (గంటిమూకుడు)

అను నర్థమున గల యీ పదము నిఘంటువులలో లేదు. రామకృష్ణు డీ పదమును—

‘అనుటయు సంక్రమం బదర

నంగన తొల్లటివాటి యామినిం

దనకని వండి డించికొని

నాగుడు కల్లి ము కేరు నెంజలిం

దనికి భుజింపకున్కి భరి

తంబయి యట్టుకనట్టుకట్టి యొ

ప్పు నభినవౌదనం బొసగ

బూని తదాజ్ఞను శ్రావమూకుటఁ.’

(పాండు. ౪-౧౭౩)

అని యుపయోగించియున్నాడు.

౩౦. సిగబంటి :

పయిపదము నిఘంటువులలో లేదు. శృష్టికర ముగ భుజించెనని చెప్పునపుడు ‘అకంఠింబుగ’ అను నర్థమున ‘పీకమెయ్యా’ అను వాడుక ప్రసిద్ధము. సిగ వజ్రమును తినుట అను వాడుక యున్నట్లు—

‘భుజియించె బ్రజ భుజాభోజనబెంబులు సిగ

బంటిగా చొలుక్రొత్తవంటకములు’.

(పాండు. ౪-౪౪)

అను ప్రయోగమువలన తెలియుచున్నది.

ఇట్టి ప్రయోగము లింకను ఎన్నియోని గలవు; ఒక్క ప్రబంధమునందే లెక్కకు మిక్కిలిగ గ్రాత పదములు, అర్థములును లభించినపుడు ప్రబంధము లన్నింటిని పరికిలించిన ఎన్ని భించునదియు విజ్ఞులు ను నైలుగకపోరు.

ఈరీతిని పరికిలించినచో మహా భార త్యము నందును—అందును నన్నయభాగమునందు, గల పద ములే—నిఘంటువుల లెక్కనివి చాల కలవని నిశ్చయ ముగా చెప్పగలను.

సాహిత్యంలో పరిణామ వివరాలు

శ్రీ కురుగంటి సీతారామ భట్టాచార్యులు

వేదాస్త్రపురాణేతిహాసాలు మానవునికి ధర్మ ప్రస్ఫుర్తి కల్పించటంలో సాధనాలు. అలాగే సాహిత్యమాను. ఈ విషయాన్నే లాక్షణికుడు “కాంతాసమ్మితతమోపదేశయంతే” అన్నప్పుడు చెప్పినది. మిగిలినవి ప్రభుసమ్మత్సమ్మితాలైతే, కార్యం కాంతాసమ్మితం. ఇందులోనే ఉన్నది కార్యవిజ్ఞత. ఎందుకంటే, కాంతాసమ్మితము కాటించేత కార్యం ఆనందం కలగచేయటం మూలంగా ధర్మం బోధిస్తుంది. ప్రభుసమ్మితమైతే భయంల్ల ధర్మప్రస్ఫుర్తి కలుగుతుంది. సుహృత్సమ్మిత మైతే మైత్రివలన ధర్మప్రస్ఫుర్తి కలుగుతుంది. ఈ రెండిటికీ అంతరాయం రావచ్చును. ప్రస్ఫుర్తి సార్వ కాలికం కాకపోవచ్చును. కాని సాహిత్య మలా కాదు. కార్యపతనంల్ల ఆనందం కల్గి, తద్వారా ధర్మప్రస్ఫుర్తి కలగవంట్ల ఆ ప్రస్ఫుర్తి ముఖపాఠ్యమూ, చిరస్థాయీ కావటానికి ఆ కాళం ఉన్నది. ఎలాగైతే ప్రియురాలి రమణీయవాక్యాలు హృదయాన్ని ద్రవింప చేసి స్రవ్యుడి హృదయాన్ని మారగొని స్వాధీన పరచుకుంటుంటే అలాగే కార్యమూకూడా రమణీయ వాక్యసముదాయం ద్వారా హృదయాన్ని స్వాధీన పరచుకొని ధర్మాన్ని ఆక్కడ చిరస్థాయీ చేస్తుంది.

ఇక్కడ ఒక విజ్ఞత ఉన్నది. వేదాస్త్రపురాణేతిహాసాలు అర్థవాదల ద్వారా, ఉపాఖ్యానాల ద్వారా ధర్మప్రస్ఫుర్తి కల్గిస్తవి. ఈ అర్థవాదలు, ఉపాఖ్యానాలు కర్మయొక్క, శీలయొక్క ప్రాశస్త్యప్రాశస్త్యాలను మనకు పట్టునట్టు బోధించి ధర్మప్రస్ఫుర్తి కలుగజేస్తవి. కర్మయొక్క ప్రాశస్త్యం మనకు తెలిసినప్పుడు దాన్ని ఆచరించాలని మనకు ప్రస్ఫుర్తి కలుగుతుంది. అలాగే ఆప్రాశస్త్యాన్ని తెలుసుకున్నప్పుడు ఆ కర్మ నిషిద్ధమని మనకు తెలిసి

దానియందు ప్రస్ఫుర్తి కలుగదు. రామాయణాథ చదివినపుడు పరస్త్రీకాంక్ష తప్పని తెలుసుకొని అట్టి పనిని ఆచరించదు. హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానాన్ని చదివినప్పుడు సత్యం పలకటంలో ఉన్న విజ్ఞతను తెలుసుకొని సాధ్యమైనంతవరకు అసత్యాన్ని విజ్ఞిస్తాను. కాబట్టి పరస్త్రీకాంక్ష కూడదు, ఎల్లప్పుడూ సత్యాన్నే పలకవలెను అనే శీలమాత్రాలకు ఈ రెండు కథలు అర్థ వాదలు.

ఈవిధంగానే ధర్మప్రస్ఫుర్తికి సమస్త సాహిత్యము అర్థవాదాత్మకం. ఏ ఉదాత్తశ్రుతునైనా గ్రహించండి. అది అర్థవాదాత్మకంగా కనపడుతుంది. మహాభారతాన్ని తీసుకోండి. జ్ఞానివైరం వాళహీను వని మహావాక్యతాత్పర్యం. దానిలో మల్లీ కీచకవధ వంటి అవయవవాక్యాలున్నవి. వాటికి మల్లీ కొన్ని ధర్మాలను బోధించటంమూలంగా అర్థవాదత్వమే. పరస్త్రీవాంఛ కూడదు; దానివలన నశించటం. తల స్థిప్తం దనేది కీచకవధ బోధిస్తుంది. దాదాపు సాహిత్యంలో ఉన్న సమస్తశృంగారశ్రుతులూ ఏక పత్నిత్వాన్నీ, సంపూర్ణగార్హస్థ్యధర్మాన్నీ బోధిస్తవి. మనుచరిత్రశ్రుతులు గ్రహించండి. ప్రవరుడిని గూర్చి కరి వ్రాసిన మాటలు చూడండి. వాటిని ప్రవరుడి వోటితోనే చెప్పించాడు. “దానవపాగ్నిహోత్ర పరతంక్రువనేని, భోక్తృదాంబుజవ్యావరకుంహనేని, పరదారధవాదుల గోరనేని” అని చెప్పటంలో ప్రవర పాత్రను లోకాదర్శనంగా చిత్రించాడు. వరూధిని పాత్రనుకూడా చాలా ఉదాత్తం చేశాడు. “తరుణి ననన్యకాంత సతిదాహుపుష్పశీముఖ్యభాధరవిశాం గిణి” అని చెప్పటంలో ఆమెకూడా పడుపుష్పతి కలదిగాక ‘అనన్యకాంత’ అయినది. ఆమెకేమి కూడా ఒక్క ప్రవరుడిమీదే లగ్నమై ఉన్నది. రివ్యత మాయాప్రవరసంగమంకూడా ఆమెకు దోహ

కోపం చేయడానికి అవకాశం కల్పించడం లేదు. ఈవిధంగా ఉత్తమకావ్యవస్తువంతా ధర్మప్రసర్తకం కావటం మూలంగా ఆర్థవాదత్వం పొందుతూ ఉన్నది.

ఇక్కడ ఒక్క విషయాన్ని ఉద్దేశిస్తారు. కొందరు ప్రభావతీప్రద్యుమ్నంలాంటి ఉత్తమ కావ్యంలో ఉన్న శృంగారం కేవలవైహిక మనీ, నీచ మనీ అంటున్నారు. ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్న సంగమం కోసం ఉద్విగ్ధులగుతున్న పుడు అమె పల్కే పల్కులూ, తత్సంగమంకొరకు సమస్తకార్యకలాపం నిర్వర్తించటమూ మొదలైనవి చూస్తే యే వేళ్ళకూడా అంత నీచంగా మాటలాడి ప్రసర్తించ దని కొందరు అంటున్నారు.

ఈ వాదాన్ని కొంచెం పరిశీలించాలి. ప్రభావతీప్రద్యుమ్న రచకు? ప్రియులు; నలదమయంతుల వంటివారు. వీరి తరులను ప్రేమించారా? లేదు; అన్యోవ్యప్రియులు. వారి ప్రేమ పరిత్రప్రేమ. వేళ్ళ రెట్టివారు? వారికి బహుపతిత్వం కులధర్మం. బహు పతిత్వం కులధర్మంగా ఉన్న వేళ్ళలను ఏకపతివ్రతలైన ప్రభావతీత్యాదులతో పోల్చినాడడు. వేళ్ళను నాయకగా చేస్తే తక్కులధర్మాన్ని ఉద్దేశించ నచ్చును. ప్రియసమాగమాన్ని వేళ్ళ యెందుకు కోరుతుంది? ఆమెకు ధనవాంఛే గాని ప్రియవాంఛ ఎందుకుంటుంది? ప్రియుడితో కూడ మంచిచెడ్డలలో భాగస్వామిని కాగోరే పతివ్రతకు ప్రియాశేగాని ధనాశే యెందుకుంటుంది? నలదమయంతుల ఉదంతం జ్ఞాపకం చేస్తున్నాను. ప్రియాశే లేనప్పుడు వేళ్ళ ప్రియసమాగమా స్నేందుకు కోరుతుంది? అందుకు సామగ్రి నెందుకు సేకరిస్తుంది? కులస్త్రీలకు ప్రభావతీవంటి నాయకాశీలం నచ్చుతుంది. కులటాశీలంగాని, వేళ్ళాశీలంగాని నచ్చదు.

ప్రభావతీవాక్యాలను కొంచెం పరిశీలించాలి. "ప్రద్యుమ్నని ఆలింగనం చేసుకోని యీ బాహువుల కలన ప్రయోజన మేమి?" అన్నది. ఇక్కడ ఆలింగన వాంఛ ద్యోతిత మాతున్నది. ఎవరిని? ప్రద్యుమ్నని. ఆయన ఎవరు? అమె ప్రేమించిన ఏకైకనాయకుడు.

ఆయన ఆలింగనాన్ని కోరకుండా యెవరి ఆలింగనాన్ని కోరమంటా దీ విమర్శకుడు? అసలు ఆలింగనాన్నే కోరవ దంటాడా? ఒకవేళ అభిలాష ఉన్నా వెలి యుచ్చవ దంటాడా? ఆయన అప్రిప్రాయ మేమిటో తెలియడములేదు. ఒకవేళ చదవడానికి లజ్జాకరంగా ఉన్నదని ఆయన అప్రిప్రాయము కాబోలు! కావ్యంలో భావాన్ని వెలియచ్చుదా? చదువరులకు కుబుస్థులను కలుగజేయు వని యీ విమర్శకుడి అప్రిప్రాయమా? వీటి పతనం యెట్టి చిత్తవృత్తిని పాశకులలో కలుగజేస్తుంది అని ఆలోచించాలి. పశించేది స్త్రీ అయితే తాను ప్రేమించిన పురుషునియెడల అనురూపన రసవాంఛ కలుగుతుందికదా? పురుషుడైతే తన ప్రియురాలిని ఊహించుకుంటాడుకదా? దీనిలో విప్రతిపత్తి యేమున్నది? ప్రభావతీప్రద్యుమ్న పతనంచేత అన్యథా ఊహ కల్గే పాశకలోకాన్ని గూర్చి నే నేమి చెప్పవలచలేదు. అటువంటివారి చిత్తవృత్తిని భగవంతుడే మార్చుకనియున్నది. వేదాంతశాస్త్రపతనం గాని, ఏమతగ్రంథపతనంగాని వారి చిత్తవృత్తిని ఈషణ్యాత్రమా మార్చలేదు.

పరస్పరప్రేమ గల, అనన్యచిక్తులైన స్త్రీపురుష సంగమం గార్హస్థ్యపరిణామం. "ప్రజాయై గృహమేధి నాం", "ధర్మప్రజాసంపత్త్యర్థం స్త్రీయ ముద్యతే" అనే వాక్యాలకు లక్ష్మీధూతం. ఇటువంటి శృంగారమే ఉత్తమశృంగారం. ఇట్టి ఉత్తమశృంగారాన్ని కవులు కొనియాడి ఉగ్గడించా రంటే ఆశ్చర్యం యేమున్నది? అందుకనే శృంగారం సత్వరసవీజధూతమని లాక్షణికులు వచించింది.

వర్ణనలో రెండు విధాలు కనుపిస్తవి. ఒకటి వాచ్యం; రెండోది క్యంగ్యం. తప్పకుండా క్యంగ్యమే రెండింటిలో ఉత్తమం. అంతమాత్రాన రెండోదాన్ని నిరసించటానికి వీలు లేదు. వాచ్య మన్నంతమాత్రాన కావ్యత్వహీని లేదు. రెండు పద్ధతులూ అవలంబించి కవి మనకు ఆనందం కలుగజేస్తాడు. మొదటిది మన అనుభవతంత్రిని మోగించటం. కవినర్ణన మన అనుభవానికి సరిపోయినప్పుడు మనకు ఆ ఆంశం ఆనందం కలుగజేస్తుంది. ఇది బహిర్బాహ్యం. ఒక సన్నివేశాన్ని

కల్పించి మనకు దానిలో ప్రత్యయం కల్పించి తరువాత మనలను తనవంటి లాక్కుపోతాడు కవి. ఇది రెండో మార్గం. ఇది అంతర్భాగం. గతేంద్రమేతం తీసుకోండి. నక్రగజాలకు పోరాటం కల్పించాడు. దానిలో మనకు ప్రత్యయం కల్పించి. గతేంద్రుడు "నీలే తప్ప నితఃపరం తెరుగ" అన్నాడు. ఈ మొదల వైకుంఠంలో ఉన్న విష్ణువు భైరవుడు తగిలించి. అక్కడినుంచి మనను కవి వైకుంఠప్రవేశం చేయించి గలగల నీనిమారంగంలో మార్చిపట్టు జరిగిన సంగతులను చూపి ఆనందం కలుగజేశాడు. రెండవ పద్ధతికి ఒక ఉదాహరణ.

ఆధునికులు అట్టిలాగా చూపించే శృంగార వర్ణననున్న కొంచెం ముచ్చటిస్తాను. శృంగారాన్ని నీచం చేసి, దానియందు జనుషు కల్పించి మనను అట్టి శృంగారంనుంచి విముఖులను చేయటం అట్టి కార్యాలలో కవియొక్క ఉద్దేశ్యం. కావ్యంలో వస్తువు మూలంగా మనఃపరిణామం కల్పించి, సరియైన మార్గాన ప్రవర్తించమని పురికొల్పి, దాన్ని ఆనందమూలంగా వోధించి ధర్మప్రకృతి కలుగజేయటం ఒక మార్గం— మన కవులు అవలంబించింది. ఇది పరిణామమార్గం. అలా గాక దుర్వర్తనంచేత క్రమపతనం నూచించి, మనకు అట్టిపతనంనుంచి వైముఖ్యం కల్పించి, జనుషు మూలంగా ధర్మోపదేశం చేయటం రెండో మార్గం. దీన్ని వివరమార్గ మంటారు. ఈ రెండు మార్గాలూ అన్యోన్యప్రయోగాలుగా కూడా ఉంచవచ్చు. రామాయణం తీసుకోండి. 'రామక ద్వర్తికవ్యం; నకు రావణ వతో' అనేది రామాయణవోధ. ఇందులో రెండు మార్గాలూ సమ్మిళితమై ఉన్నవి. రెండూ ఒకదాని

ప్రక్కన ఒకటి ప్రసహిస్తూ రెండిటిలోనూ ఉన్న శేదాలను చూపుతూ, రెంటి పరిణామాలనూ రసవంతంగా చెప్పటంచేత మనకు రెంటియొక్క తారతమ్యం తెలిసి మన ప్రవర్తనను దిద్దుకుంటాము.

చిల్లర ఉదాహరణలను తీసుకుంటే ప్రవరాఖ్య కథావస్తువు పరిణామానికి ఉదాహరణం. పాండువంగ మాహాత్మ్యములో నిగమకర్మోపాఖ్యానం రెండో మార్గానికి ఉదాహరణం. రత్నం చెప్పకలసివచ్చి నపుడు రెండో మార్గం చాలా ఉపకారకం. వేమన యోగి అనందించిన మార్గ మిదే.

స్వామధనంవల్ల మన కొక విషయం గోచరిస్తుంది. చెడు మార్గంలో ప్రవర్తించినవాడికి పోగా పోగా చిత్తస్పృతికి వైముఖ్యం ఒక్కమారుగా కలిగి అప్పటినుంచి తెనుకటి దుష్టఫలాన్ని జ్ఞానంచేత భగ్యం చేసి భగవదనుగ్రహం పొందుతాడు. లోంపిరడిప్పాడి యాశ్వాసు, లీలాపితుల చరిత్రలవలన ఈ విషయం మనకు గోచర మౌతుంది. ఇది వివరమార్గానికి ఉదాహరణలు. ధూర్జటిచరిత్రకూడా ఇందులకు ఉదాహరణం. మన ఆధునికులలోకూడా విశ్చేషణవర్తనం కలవారు 'ఏకదం' తల్లికిందుగా భక్త లైన దృష్టాంతాలున్నవి. వేదాంతంలో ఎలా ఈ రెండు మార్గాలు ఉన్నవో అలాగే సాహిత్యంలోకూడా యీ రెంటిని మనం ఏర్పాటుచేసుకోవచ్చును. ఈ రెండు మాటలద్వారా ఉపదేశం కావ్యప్రయోజనం. ఆ ఉపదేశం ఆనందంద్వారా కలగవచ్చుంది. అనందానికి రసాలు సాధనాలు. ఈ రసాలకు వెనుక ఉండే స్థాయిభావాలు మనవుడిలో బీజభూతాలుగా ఉన్నవి.

సాంబోపాఖ్యానము

శ్రీ బులుసు వేంకటేశ్వర్లు

ఆంధ్రసాహితీమాత శత్రుగ్వ కావ్యభూషణముచే
వారాధించి యభిషేకము చేయించిన కవి
రాజులలో నుత్తమశ్రేణికి వేలదిన రాజకవి రామరాజు
రంగప్పరాజు. ఈతడు విఖిలవిద్యానిధాన మగు విద్యా
నగరముననే విజయనగరరాజులకు సామంతుడు,
బంధువులైన 'సాంబోపాఖ్యాన' మను నైదాశ్యాన
ముల యద్భుతప్రబంధమును రచించి విజయనగర
రాజులే కాక వారి సామంతులు, బంధువులు కూడ
విఖ్యాతికవీశ్వరులై పరిసియుండి రన్న విషయమునకు
దార్కాణముగల విశేషముల కల్గి విశేషము. ఈతడు
శ్రీకృష్ణకము ౧౫౫౦ ప్రాంతమునా జనియు, శ్రీకృష్ణ
దేవరాయల కాలమున కించుక చిన్నవాడనియు శ్రీ
కట్టి సాంకమూర్తికాస్త్రిగా కేరిత్కావ్యపీఠికలో
సోనాపూర్ణముగా చిత్రియైనారు. కావున, నాంధ్ర
సారస్వతియన విశ్రుతప్రబంధమునకు గడపట
బయలుపడిన యీ 'సాంబోపాఖ్యాన'మునందలి
విశేషముల మాత్రము దిక్ప్రదర్శనముగా నిట సంభా
వించుట కిచ్యూత ముద్దేశింపబడినది.

కథావిధానము

శ్రీకృష్ణునకు బాంబరతియందు జనించిన
సాంబుని చిత్రి మగుటచే నీ కావ్యమునకు 'సాంబో
పాఖ్యాన' మను పేరు కలిగినది. కాని, యిందే
ప్రారంభమున శ్రీకృష్ణుని బాల్యక్రీడలు, పరాక్రమము,
ద్యౌరకాపురఃస్థనము, రుక్మిణీకృష్ణుల శృంగారక్రీడలు,
ప్రద్యుమ్న జననము, సత్రాజితులపశ్చర్య, స్యమంతక
మణిస్ఫూతాంతము, బాంబరతీపరిణయము మున్నగు వివిధ
కృతాంతములు సమకూర్చబడినవి. అందుచే నీ కావ్య
కథ శ్రీకృష్ణసంబంధి యగుట పరమపవిత్రము. ఈ

కావ్యమును శ్రీరంగపతిగి గృతీయించి కవి భవ్యచరిత్ర
డగుట ముఖ్యముక విశేషము. ఈ రాజకవి :

"రంగప్పరాజు బైష్ణవ
పుంగవపూజావిధానపూతాత్మక శ్రీ
రంగపతిగి నొనరించెడ
మాంగలికతర ప్రచారమణిహారంబుకా."

అనియే తన్నుగురించి చెప్పుకొనియోను. దీని
నమసరించి కవి విశిష్టైక్యతమతానుయాయై యైనను
బరమతనహనమునను, గవితావైభవమునను గృష్ణరాయ
నికి దీటు రాగలుగు టిందు విస్పష్టముగా గానవచ్చును.

కవి తారీఖి

రంగప్పరాజు ప్రాచీనదైతములపై బరమభక్తి
గలిగి తన కావ్యమును బరమేశ్వరాంకిత మొనర్చినట్లే
ప్రాచీనకవిత్వజాలపై గల పరమతాత్పర్యమున నాయా
కవుల పోకడలనే పుణికిపుచ్చుకొని తన కావ్యకవ్యను
దీర్చిదిద్దినాడు. అసలతని ప్రతినయే యిది :

"అభిషేందవహస్ర ముమరించి నన్నయ
భట్టమూర్తము కొంత పరిశుభిల్లి
దిక్కునమఖిమూర్తిభక్తిక యొక కొంత
పెనుపొంద నెన్నవప్రేగడభణితి
యొకకొంత తిలకింప నొకకొంత నాచన
సోముగీర్విభవంబు సాగసమీతి
దిపురాంతకుని కవస్థేమంబు నొకకొంత
కొంత శ్రీనాథోక్తి కొంత నీరుడ
మతీయు దక్కిన గుకవుల మధురరచన
రచనలును గొంత రాణింప రచనబంధ
బంధురము గాగ నే నిచ్చు భవ్యకావ్య
హీరమునకు గథాక్రమం శెట్టి దనిన."

ఈ కారణమున నుగ్రముకవుల నుత్తమువిధమున ననుకరించి యుత్తముకవిత జలయించుటయే యీ కవి ప్రతిభయు, నీకావ్యవైశిష్ట్యమును. ఈతని యనుకరణ కళావిధన మాయాత్మకుల నద్భుతముగా బల్లివిరిసి యుండుట పరిశీలించదగును.

కృష్ణ ప్రీతి

రంగస్వరూప కృష్ణభక్తుడు. కావుననే తన కావ్యప్రియిని స్తుతమొనర్చు సారంభముననే కృష్ణలీలలు వర్ణించినాడు. సాంబోపాఖ్యానము నామ మేల, శ్రీ కృష్ణలీల నింతగా వర్ణించు మేల యని యడుగ నాత డవకాశ మియ్యక—

“అ బృందావనవీధికావిసౌరణం
బా వాంశికావాదనం
బాపంధుశ్రియకార్యనిర్వహణ మా
పాంసోద్భవాశేలనం
బావిష్కోకకరీషతీర్ణతర నే
త్రాగ్రప్రయాసార్చనం
బాబాల్యాచరితర్య లీక్యున కా
హా దౌంత యిష్టంబుల!”

యని చెప్పి తన చైతన్యమున కిష్టమైన క్రీడలు తన కిష్ట మగుట గుణకంఠ గల పాత్రకుల కైన నిష్టమే యగు నట్లు కవి వర్ణించుచు నమత్తణ మకృష్ణుని నిజరూప మును మనకు జూపుచునే యుండును.

“కల మయ్యు మేటియేకల మయ్యు విలయాధి
గ్రీడింప నేర్చిన బాసవాని
ధనమయ్యు మోక్ష సాధన మయ్యు నిజధర్మ
జనముల బోషింప జాలంవాని
సన మయ్యు విధులతాపనమయ్యు యాయజ్ఞ
కాచారఫలదాత దైవవాని
ఘనమయ్యు మాత్మోపఘనమయ్యు నలగు నె
య్యది యామహిమ తాన దైవవాని”

నిట్లు కవి మృదుమధురభణిలి వర్ణించుటలో ననూచిత్యమే లేదు. రసభ్రష్టి పొనసూర్పు వర్ణనాంతరము లైనను గావ్యరసస్ఫోరకములే యగుగదా!

అనుకృతి విశేషములు

ఆయావర్ణనములపట్టున బూర్వకవుల ననుకరించుచు స్వాతంత్ర్యమును వహించుచు నీకవి తన కావ్యమును రసబంధురమొనర్చుట కొనియాడదగిన విషయము. ఋష్యాశ్రమవర్ణనమువట్టున :

“దరి బట్ట జిఱువీల దను చంచువుల బట్టి
యెచట గ్రొంచలు నించు నేటినిటి

కేని కన్నులు గుట్ట గాన మందులు తెచ్చు
వాగ్మికి నెచ్చట హరిఃకృపిణి
జరకసింహమునకు గరదంప మెచ్చట
గైదంప శురించు గరికలభము

సోగగాడుపుబాలు సానుపు నెచ్చట నెమ్మి
యపు దెప్పు నవ్వని నవీశిసేవుల
గదుపు తెవబాయు ప్లవగపాకముల నెచ్చట
నిందుమది త్రోచు దట్టియై కొండకొటియ
యట్టి పుణ్యాశ్రమస్థిరి.....”

అనియు, శ్రీకృష్ణుడు తన మొనర్పునముయమున :

“అభీచ్ఛేకషయయ మాటరసి తీలననుండి
తోరున బూదేనెసోన గురినె
గామయములు గట్టుకంచున పరికించి
ప్రాక సామర్థి రత్న రుచులు
ధూలి బూయగ బూమలూ నీక యారసి
యలమె నేడాకుపాన్నల రజంబు
మానసబంధంబు మదిలోపల నెటింగి
సారంగచర్యమై జలద మమరె
నకలలోకేతునకు గిరిపాదరములు
జంగమంబులు దగు నేన నలంపదొడగె.”

నని వర్ణించుపట్టునను నన్నయసోమనల ననుకరించియు గవి స్వతంత్రించి రసస్ఫోరకత తన కావ్యమున కినుమడింపజేయుటయు గాననగును. ఇదే విధమున :

“కాస్తభచ్చాయయు గంకంబుకప్పును
గైరికాంబుదనమాక్రాంతి తెనుప
గనకాంబరంబును గరటిచర్యయు దృఢ
కౌఠిర్యవాచ్యుతిస్సార్ది బొడున

వైజయంతియు భోగిరాజహారము హరి
 తాళపానువు ధృవసలము గాగ
 సెమ్మొమ్మ జేటయు నిటలాక్షుడి ప్రియు
 వలగొను చంద్రార్కవలయములుగ
 జేసి లీలకై నీలకై లానయుగము
 గూడియుంపిన కై నడి జోడుగూడి
 యుల్లసిల్లిరి రుక్మిణీశ్లఘాధుడును
 వసుమతీ సరసందినీశులు ఘండు."

అను సోమని యనుకరణమును:

"వారణశిల్ప భావనసముత్పాదయ
 వారణశైలి నివారణాయ
 గోరాజభంజనోదార ప్రతాపాయ
 గోరాజ విజిత సుగుణగణాయ
 భోగీంద్ర శోషణాద్యుత పదవ్యాపాయ
 భోగీంద్రమణిమయ భూషణాయ
 పర్వతోద్ధరణ నిర్భర బలాత్తంసాయ
 పర్వతావాసవై భవపరాయ
 యాదకేంద్రాయ పారిషదాధిపాయ
 బర్హధూమయ తారకాపతిధరాయ
 నమ..."

అనుతావున "అభ్రంకవం వై న యాలపోతు నిలండు పెంచివా డీలండు ప్రుంచివాడు" అను సోమన పద్యానుకృతిని సంస్కృతీకరించి రచించుటయు నీతని యనుకృతికళానిపుణులను జాటుచున్నది.

మణియు నిందలి యుద్ధవర్ణనముల దిక్కినయుద్ధ వర్ణనము కన్నులగట్టిన ట్లగపడుచుండును. సాంబదుర్భోగ భనులయు, కర్ణ సాంబులయు యుద్ధవర్ణనము లిక్కన ఘోరి మిక్కిలి యనుసరించి వన్నె కెక్కినది. ఇదే విధమున సెట్టనపారివంశేనృసింహపురాణములకు జక్కని యనుకరణము లిం దెన్నెని యాపవచ్చును. ఇవికాక, శ్రీనాథుని శృంగారవైషణ్యములను తెక్కు లిందు గలవు. 'అప్రివాప్రివిచిత్తాపేతుకాతోదరికా' అను శ్రీనాథునికి 'అప్రివాదయు మాన్యుననడు సెన్నడుమును' అను నీకవియనుకరణమువంటి యనుకృతులే. కాక వైతాళికితములు, విందులు, మందెమేలములు మున్న

గునవల్ల చక్కని యనుకృతులు. ఇంతేకాదు. రామ రాజధూమణుని యద్భుతకవితారీతు లెంత చక్కగా నింగు చలచాయకొన్నవో యాక్రింది యుదాహృతి వలన దేటతెల్లము కాగలదు :

"అలయాల్పవిహార మలయానిలాంకార
 సలయాపాతరసాల వలయితంబు
 కాలాగురులతాళి లీలాకతకపాలి
 బాలాగణవిహార లాలితంబు
 గంగావహభంగ భంగావళితుంగ
 శృంగాళి నిర్జరాలింగితంబు
 భృంగీతతోశ్చేక సంగీత పరిపాక
 భంగీతరంగిత ప్రాంగణంబు
 కటకతట పర్యటదోగి కటకతనయ
 కటసముత్కట దానకీకర సంగంధ
 గంధవాహిశోర సంసూతముదిత
 హరిదిభేంద్ర కపాలాళి యచలమాలి."

మతసరిక్షానము, రాజనీతి

రంగప్పరాజు కావ్యారంభముననే 'వైష్ణవ పుంగవ పూజావిధానపూతాత్మ్యుడ' నని చెప్పకొనుటచే దన వైష్ణవమతసిద్ధాంతములగునాన సందర్శించితముగ కల్పించుటకు సిద్ధాంతదర్పణగురుప్రసంగమును సృష్టించి తిరునాళ్ళయొక్కవాదకమును కర్ణించి కృత కృత్యుడయ్యెను. ఈ సిద్ధాంతదర్పణుడు కారపులకు, భిష్మద్రోణుదురారులకువైతము "మూరారివరమతత్త్వం బుడెలిపి పంచసంస్కారసంస్కృతులం గావించి యభి గమనోపాదాన విద్యాస్వాధ్యాయభక్తిప్రకారంబులు సుధాకరకరపోషక భాగ్యస్వరూపంబులును సృష్టాన ప్రాపకప్రాప్యజ్ఞాపంబును అనుకూల్యసంకల్ప ప్రాతి కూల్యనిర్వర్తన భావిరక్షణ విశ్వాసగోత్రత్వ వరణాత్మ నిక్షేపణ కార్యణ్యంబులును కరణాకర ధర్మంబుల మర్మంబులును భాగవతవార్తల్యంబును బరమపూరుష పూజానుమోదనంబును... ప్రాకృత సంసర్గపరిత్యాగం బును మంత్రాసనస్నానాసనాలంకారాసనశయ్యాస నంబు లను నవయవంబులం గలుగు తిరువారాధనా మర్యాదలు నాదిగా గల పరమ వైష్ణవసిద్ధాంతంబులు

అర్ధివరంబుగ" జేయుచుట జైష్ణవాచార్యులపై గవిగల నుడుభక్తి, తత్పిదాంతములు బ్రకటింపబడినవి.

ఇదేవిధమున నీసిద్ధాంతదర్శనునిచేతనే, స్వయముగా రాజగుచి రాజలోకభిక్షానుజీ, అనగా కృష్ణరాయడు తన ప్రబంధమున వాచరణమున జాపిన చక్కని రాజనీతులే సాంబునకు తెప్పించి తన రాజనీతిపరతను, రాజధర్మము నిర్వర్తించెను. ఆయా రాజనీతులు మృదుమధురభటిలి చెర్చి సాంబుని నిజకార్యనిర్వహణమునకు బురిగొల్పిన సిద్ధాంతదర్శను డాధ్యాత్మికగురుజే కాక రాజనీతివిశాంతుడు నయ విజయనగరసంస్థాపకు డగు విశ్వారణ్య మహాత్ముని స్ఫూర్తికి చెచ్చుచుండును.

"సామము దానము భేదము
వామిదట దంపనియతి యనునయములలో
భిమప్రతాప! లక్ష్మీ
వ్యాహాహితులకును వ్యాధిదియే యొప్పుకొ."

అరి దటిలో నొకసింధు
స్మరణముమై నొత్తలయు భూపతి చంచ
త్తరవారిధార దద్దల
తగుమాలము తెల్ల జెకల దర్పము దివియకొ."

అరివిత్తాపారణస్యహ
ధరణీపతి కునప దు సదా హృదయమునకొ
వరవిద్యావరణాద్యతి
పరిణతి విప్రులకు బోలె తారుమకాలి!"

మున్నగు రాజనీతులేకాక మరికొన్నిగూడ గాంధోపమానసమిక్రితములుగ బోధింపబడుట గన దగును:

"అరిగ్రము నమరీకుచ
గిరిదర్శము లెక్క బనుపు షీరివాధన !
ధర దుర్గచతుష్టయసం
ధరణము గావలె జయానుభావాయతికొ."

ననితాధరముధ పలసా
కున జాజుకుట్టించి ప్రియుడు గ్రోలకరడి భూ
జనము మది ద్రాస మించుక
గనిసించుచు నొయ్యి దివియగా దున బలికొ."

ఈవిధముగ జక్కని నీతులు బోధించుటేకాక విరక్తము సెరవలసిన సాంబు దనుమానించుచు జగా వాతనికి రణరీతి గలిగించి మహోత్సాహమున

విజృంభించి జయమునడచు ప్రేరేచిన యాక్రింది వాక్యములు మిక్కిలి ప్రశంసనీయములు. అధ్యాత్మ విరులేకాక ఆర్యధర్మప్రబోధకులు, సమయ మేలెంచి నపుడు విరాధివిరులై విజృంభించు మహాత్ములే మన ప్రాచీనాచార్యుగరు లన్న విషయమును గవిస్ఫూర్తికి చెచ్చుచున్నాడు. సాంబుని యుద్ధోన్ముఖుని జేయు నీప్రబోధము గనుడు:

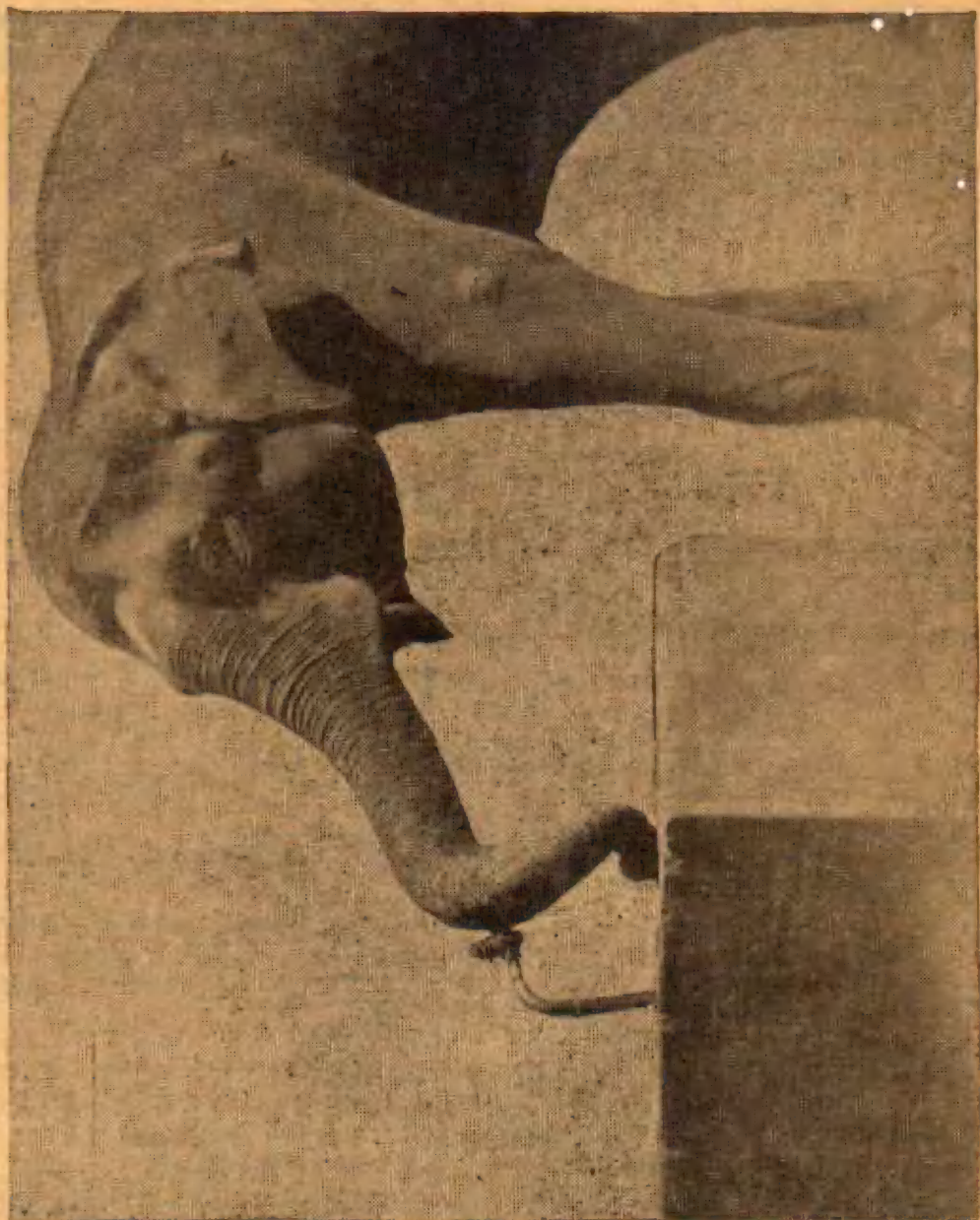
"వీల విచారము జయమున
భూలోకముఖులు తెల్ల బొందగవచ్చుకొ
వారిక శరవిధి నీర్గన
గేలుగమియు రంభ నృపతికిం గుళెలమతి!"
"సిరి పెదతెండి తెండి లక్ష్మీవిధుండు
సత్యకిసుకుండు పినతెండి శంభుమాలు
బొందె పిల్ల రణాంగణభూమి నిన్ను
దాకి గలంచునె దివిజబృందంబులైన."

ఈ ప్రబోధమును విన్న సాంబుకు బయల్పెడలి విజయలక్ష్మితోపాటు లక్ష్మణాకవ్యము బదిసి తండికన్న మిన్నయైనాడు:

"వారి మును రుక్మిణీజలగు
హానన నోద్దునె తెచ్చెగాని యా
హరితపయుండు లక్ష్మణుని
యాశియులేంబుగ తేగ తెచ్చి వి
ట్టదమమిద తెల్లె నది
యాట్టిన పుత్రుకు తండికన్న ని
ర్భరబలకార్యదైర్వ్యగుణ
భాగ్యరమకొ భునుడైన తెన్నుగుకొ."

ఈవిధముగ 'సాంబోపాఖ్యానము'ను గవిరాజు రంగప్పరాజుకవి యాంధ్రానుకృతికావ్యములలో నెన్నికగన్న దానినిగా జేయగలిగె ననుట సారాంశము. లోకవృత్తానుకృతియేకాక ప్రాచీనకావ్యానుకృతికూడ గావ్యధర్మములలో నొకటి యగును. కావుననే 'పూర్వకవిశ్వరవాక్యమొగదక్షత' సుకవి లక్షణములలో నొకటిగా నప్పకవియు జెల్పొనెను. అందుచే నుత్తమకవుల యుత్తమానుభవము స్వతంత్ర రీతుల సమిశ్రితమునర్చి కావ్యకర్తయై, ఋష్యాశ్రమ మందలి శుకములునైతము జేదములు చదువునప్పట్లు, శ్రీకృష్ణజేవరాయల సామంతులునైతము పత్మావ్యకర్త లన్నవిషయమును రంగప్పరా జేప్రబంధముల మన బాటియున్నాడు.

అడవిలోని ఆంధ్రుల

వేదహరిశ్చంద్రము

(శ్రవ్య నాటకము)

శ్రీ విశ్వనాథ సత్యనారాయణ

హరిశ్చంద్రుడు : ఓయి ప్రభూ! వరుణ మహారాజా! ఈ హరిశ్చంద్రుడు నీకు పరమభక్తుడు. అనేక యాగములు చేసి నిన్ను సంతోషింపజేసినవాడను.

(ఉరుములధ్వని)

హరి : నాకు సంతానము లేదు. పుత్రులు లేనివారికి గతులు లేవందురు. అట్లు సంతానమే కలుగకుండుటకంటె కలిగి నశించినను మేలేకదా!

(ఉరుములధ్వని)

హరి : వేదమునందు స్తోత్రము చేయబడిన యెల్ల దేవతలలో నీవే యధికుడవు. నీవే శివుడవు. నీవే విష్ణుడవు. ఆదిత్యుడవు నీవు. ఇంద్రుడవు నీవు. కుశేరుడవు నీవు. యమధర్మరాజువు నీవు. అపాంసపాదేవతలు నీవు. అశ్వినీదేవతలు నీవు. మేత్తని లేత పారిజాతపు మొగ్గల కడుపులోని కమ్మని కాంతుల కన్నతల్లి యువోదేవత నీ జాలికనులలోని తలతల లరుపుతెచ్చు కొన్న లేజోలేకము.

(ఉరుములు)

హరి : ఓహా! వరుణ మహారాజా! ఉరుములు, మేఘములు, సముద్రములు నీప్రశయరూపము. నదులు, సరస్సులు, జలపాతములు నీ సౌమ్యరూపము. కరతాక్షులమున రెల్లని వస్త్రము ధరించి పాలరాతి మెరుగులతో మహారాజసౌధమువలె నిర్మింపబడి నీ సౌమ్యమూర్తిని ప్రసాదించుము.

(జలము ప్రవహించు ధ్వని, జలపాతధ్వని)

హరి : ప్రసాదము. ప్రసాదము. కొండకొమ్మ నుండి జలజల రాలు నీ మూర్తి మణుల పుష్పాడి పర్వి కలతో క్రమమృరించినట్లున్నది. అపసరస్త్రీల తల వలెపపుచీర లారబట్టినట్లున్నది. ప్రభూ! నాకు పుత్ర సంతానము లేదు. సంతానము లేదని నాకు దిగులు లేదు. నిన్ను సర్వదా యజ్ఞములచేత సంతోషపెట్టు చాతరువారే నీ స్మేరయ్యా యాగాదిక్రతులచేత సంతోషపెట్టువారు?

(జలపాతధ్వని)

హరి : వరుణ మహారాజా! దయచూడుము. నీ యాగపశువువంటివానిని నా కొక పుత్రుని ప్రసాదించుము.

వరుణుడు : ఓయీ! హరిశ్చంద్రా! నీవన్నట్లే.

హరి : ఏమిమీ! సృష్టిప్రళయమూర్తి కలకదేరి నాయందు ప్రసన్నుడైనాడు. ఓహా! నాకు పుత్ర సంతానము కలుగునా! అంతాకాశమున వట్టి యావిరి మాట కట్టి కుదుపలకట్టి మేత్తని జలాకృతి తాల్పు ప్వామి! పూర్వపుణ్యములచేత హరిశ్చంద్రుని రక్త చిందువులు కదలించి మకుమర శిశుశరీరము కలిపించు శక్తి శ్రాత్రచేమి?

వరు : (జలములోనుండి మాటాడుచున్నట్లు విని పించును) ఓయీ! నీకు కుమారుడు కలుగును, కాని వానిని నాకు యజ్ఞపశువుగా నీయవలయును.

హరి : అట్లే యొసగుదునయ్యా! మహారాజా! ఈ శరీరములు నీవీ. నీ శరీరములు నీ కొడుకులలో నాశ్వర్యమేమున్నది?

వరు: అవునోయి! నూది నూచీచ్చుట నుడి నూన్యము లిచ్చుట యందురు. ఈమగత్రయములో పుత్రే మణము చాల చెడ్డది. పుత్రత్రేపు చంపుకొరానిది.

హరి: నాకు కర్మయం దున్నంతటి యను రాగము వేర చేనియందు లేదు. పుత్రసంతానము నేను వాంఛించినది మోహము పొందుటగుగాదు. పున్నామ సరకమునుండి విముక్తుడ నగుటకు.

వరు: సరే! కొడుకు నడుగుటకు నచ్చెదను.

(చక్రము గిర్రవ తిరిగిన ధ్వని)

(పాట)

పైడి కత్తి పూనీ—చిరానా

పాపబొడ్డు కోసీ.

జోరుకాడతేనీ—తలంటి

పోరు పెట్టకుండా!

అబ్బురంపు బిడ్డా—జనించే

అవనిపాలనుడికి.

* * *

(జలపాత ధ్వని)

వరు: హరిశ్చంద్రా! పుత్రోదయవేళ నీకు నా కుభాకంఠనములు.

హరి: దేవతాశిరోమణీ! ఇది యంతయు నీ దయావిశేషము.

వరు: నీ కింక పున్నామసరకధయము లేదు.

హరి: స్వామీ! నీ దయవలన లేదు.

వరు: ఇంక నీ కుమారుని నా కిచ్చివేయుము. నేను యాగపశువుగా వరించితిని.

హరి: దైవమా! ఇదియేమయ్యా! ఈ పసి కందును కొనిపోయి నీ వేమి చేసెదవు? ఈ శిశువు రూప మింకను కట్టెనో లేదో యనామకద్రవ్యము. ఇట్టి జొత్తుపాపలమీద వెన్నెమ్మపురుగు లాసపడును. కాలగ్రహము లాసపడును. దేవతాశిఖామణిని నీవాయది వాంఛించుట? కాదు, నీవు నాకు వాని నిచ్చితివి. "నా కిచ్చివేయుము. తీసికొనిపోయి నేనే పెంచుకొందు"నందువా! తీసికొనిపోయ్యు. కొని

పోయి యెక్కడ పెంచెదవు? వాది యెవరు? ఉయ్యాలనుంచ పెచ్చటని? పాలిచ్చుకల్లి యేమి? రక్త వైదికకర్మాగ్నేయ్యుడవు నీ దీవనీపాపను బశువుగా తేసికొందువా!

దరుల జలదాలలో గిరింద్రముల తలల

దొరలు జలధారలో డెంచుదువో కుమారు

స్వామి! యీ పసిపాప యా చలికి నారి

పాపు దిగిసిన చలిమిడిమద్దవోలే.

వరు: నిజమే. పసివానిని నే నెక్కడ పెంచ గలను? మీ యింటిలోననే యుండనిమ్ము. పురిటి పాపను దీసికొనిపోయి నేను యజ్ఞ పశువుగా నెట్లు చేయుదును?

హరి: పురిటిపాపమేమి, యజ్ఞ పశుమేమి! వచ్చిన ఋత్విక్కులైన నెట్లు పట్టుదురు! యాప మన కెట్లు దిగింతురు!

వరు: తెలిసినది. తెలిసినది. మరల వత్తునులే. ఇప్పుడు తీసికొనిపోయి వీని కాముద పెచ్చటనుండి తెత్తును?

హరి: అవును. ప్రభూ! నే నదియే మనవి చేసినది.

వరు: నేను మరల వత్తు నన్నానుగా: నీ వింక నేమియు తెప్పనక్కరలేదు.

హరి: నెలపు తీసికొందును.

* * *

(సన్నాయి పాట)

(జలపాత ధ్వని)

వరు: హరిశ్చంద్రా! ఏమి మీయింట నుల్లసములు చేయుచున్నారు!

హరి: స్వామీ! వరుణదేవా! నా కుమారునకు నామకరణోత్సవము చేయుచున్నాము.

వరు: ఏమని పేరుపెట్టితివి?

హరి: శోహితుడని.

వరు: మరి యిప్పటికి నీ కొడుకునకు నామ రూపము లేర్పడినది.

హరి : ప్రభూ ! నీ దయవలన :

వరు : ఇప్పుడైన నీ కుమారుని నా కిచ్చినాయు
దువా ?

హరి : ఇరువదిదినాలక్రింద బురిటికందు. నేడు
నూనెకందు. తీసికొనిపోయి యేమి చేయుదువు ?

“దరుల జలదాలల్లో.....”

వరు : నిజమే. పవిత్రవానిని దీసికొనిపోయి నే
నెక్కడ వెంచగలను ? మీ యింటిలోననే యుండ
నిమ్ము. నూనెకందును తీసికొనిపోయి నేను యజ్ఞ పశు
వుగా నెట్లు చేయుదును ?

హరి : నూనెకందేమి, యజ్ఞ పశువేమి ! వచ్చిన
ఋత్విక్కులైన నెట్లు పట్టుదురు ? యూపమున కెట్లు
దిగింతురు ?

వరు : మరి యెప్పుడు రమ్మందువు ?

హరి : అనుపవీరుడు యజ్ఞ పశుత్వమున కర్హుడు
కాడు. వానికి ద్విజత్వము లేదు. ద్విజాడుగాని వర
పశువు యజ్ఞీయము కాదు. ఉపనయన మయినతరువాత
వచ్చుట మంచి దనుకొందును.

వరు : చాలమారము పెట్టితివే !

హరి : మీరే చూడుడు. ఉపనయనముచేతనే
కదా కర్మాగ్ను దేవుడున్నాడు. స్వామీ ! నిన్ను
గూర్చిన యాగమున కర్మమార్గమున మన్నతోన్నతముగా
మన్నది. అట్టి నీ యాగమున గర్భకు యోగ్యత లేని
వాని ననుపవీతుని పశువుగా జేయుటయో !

వరు : బాగుగా చెప్పితివి !

హరి : వరుణదేవా ! నీవంతవర కాగినచో నీకా-
నమర్తమైన పశువు లభించును. నాకా-ముద్దుముచ్చటలు
తీరును. పవిత్రవాని యటపాటలు చూచి యానందించు
టయు గలగును. నెల పురిటిలోననే చనిపోయిన పసి
వానిని గూర్చి తొమ్మిదివెలల మోసిన ల్లి ? దుష్టు
మందునుగాని లెంకి గలదను. కృతాశిరోమణీ !
జగమునంతటి సర్వస్మైరము పరిచయమువలన నేర్ప
డును. కొన్ని సంకల్పనములు పెరిగినగాని లెంకి
గొడుగు కొడుకనిపించడు. పెరిగిన విద్యను నీకిచ్చినచో

వాకు గొడుగు నిచ్చితి ననిపించును. ఈ పసిబ్రహ్మను
నీవు తీసికొనిపోయినచో నేను చేసిన వాగ్దానము తీర్చి
నట్లే యుండదు. ఇది నే నిచ్చినట్లు కాదు, నీవు
పుచ్చుకొన్నట్లు కాదు.

వరు : బాగుగా చెప్పితివోయి రాజా ! బాగుగా
చెప్పితివి. మరి యెప్పుడు రమ్మందువు ?

హరి : శ్రుతియులకు పనియన రోట నుపనయ
నము చేయవలయును. తరువాత దయచేయుడు.

వరు : మరి యీలావుగా నీకొడుకునుగూర్చిన
సర్వజాగ్రత్తయు నేనే తీసికొందును. నీ పూరకే నీ
ముద్దుముచ్చటలను తీర్చుకొనుచుందుము.

హరి : నీదయవలన నెందుకు తీర్చికొను వరుణ
దేవా !

ఆరబోసిన బోసినవృత్తయచ్చనెల్లరాళిలో

కోరి నెల్లెల కత్తు లాడకొ-హరియెత్తులు దింపులై
కూరుడై తొడమీద నెక్కిన చుంచు దువృత్తు
వాయనా

రార బంగరుతెండ్రెయించును రాణముద్దుల నాడనో !

వరు : అవునవును. అంతయినపుడుగాని నీకు
గొడుకనిపించదు. నీ వాగ్దానఫలము రాదు.

హరి : చిత్తము. సర్వదేవతామకుట మణికిరీట
ధగధగిత పాహంభోజాతులకు దేవకు సైయిని దేవు
న్నది ? మీ చిత్తము, నాభాగ్యము.

వరు : మరి నేను పోయి త్తుము.

హరి : నిత్యవేదమడను.

* * *

(చక్రము తిరిగిన ధ్వని)

(గాయత్రీమంత్రరావము)

హరి : విద్మా, రోహితా !

రోహి : చిత్తము, నాయనగారూ !

హరి : నీ విప్పుడు కర్మకు యోగ్యుడ వయితివి.

రోహి : అవును, కర్మయోగ్యమయిన స్థితి నే
నిప్పుడు పొందితిని. మహారాజా ! నీవలెనే నేను నానేక
యాగములు చేసి దేవతలను సంతోష పెట్టెను.

హరి : దేశతల నొక్క యాగములు చేసియే సంతోషపెట్టవక్కరలేదు. వారిని పలు విధముల సంతోషపెట్టవచ్చును.

కోహి : చిత్రము, వాయనగానా! ఏవిధముగా వారు సంతోషింతురో ఆవిధముగానే చేయవచ్చును.

హరి : నాయనా! దేశతల కనుకూలముగా వర్తించనిచో వారు కోపింతురు.

కోహి : తపముచేసెదను, దానములు చేసెదను.

హరి : దాన మనేకవిధములు.

కోహి : తన్ను మించి దానము చేయుట యాత్మసూతము. అదికాని సర్వదానము చేసెదను.

హరి : అయ్యో!

కోహి : ఏమి నాయనగానా! అట్లయితరీ!

హరి : ఏమియును లేదయ్యా! నీవు పోయి నీ కార్యకలాపమును దీర్చుకొమ్ము.

కోహి : చిత్రము.

(ఉరుములు, మెరుములు, వాన)

హరి : ఉరుము వినుచునె భయపడుచుంటి నేను విడుగుగా వచ్చి తలమీద బడు నటించు

కోరులేనట్టి పశువో మనుష్యు డనగ

వాని యనుమతి లేక యీ పశుత యెట్లు?

వాడా, చిత్రమైన మనఃప్రవృత్తి కలవాడుగా తెలిసివాడు; వరుణదేవు డనగా జండమూర్తి.

వరు : రాజా! యాగపశుత్వమున కర్హుడయిన కొడుకుచేత వర్ణింపబడుచున్నావు.

హరి : వరుణమహారాజా! దయచేయుము, దయచేయుము.

అఖిలజలమయాకృతి వైనయట్టి నీకు సర్వస్వ మేరితి సమకూర్తునయ్యె నీకు నందు గల విందు లే వనునట్టి నీకు స్వాగత మెట్లు చెప్పుదు నయ్యె నీకు!

వరు : ఏమోయి రాజా! అట్లు చెదరు చున్నావు! నీ కుమారుడు నీవుముగా నున్నాడా? కర్మాభిముఖుడుగా నుండరా?

హరి : వరుణదేవా! నిరామయుడుగా నున్నాడు.

వరు : ఎందుకు చెదరుచుంటివి? మరియు వేదైన పాకు చెప్పుకలయునని తలచుచుంటివా!

హరి : అదియేమి స్వామీ! పూర్వము పాకులు చెప్పి నిన్నులయించితివా!

వరు : పురుటిలో పిల్లవానిని బురుటికం దంటివి. నెల పురుటివానిని నూనెకం దంటివి. మరి పెరిగిన వానిని అనుపనీతు దంటివి.

హరి : అది యేమిమాట దేవతాసార్వభౌమా! నీవు సంగీకరించితివి. నీ సంగీకరించుట నా మాటల లోని ధర్మమును నీ జటిగితి వనుకొంటిని. నీవు దేవతా మూర్తివి. మనుష్యునివలె ననుచుంటివి. మా మనుష్యు లిట్లేలే.

వరు : ఎట్లేమి?

హరి : భవిష్యత్తున లాభాకతో సంగీకరింతురు. ఆ లాభము తరువాత లభించనిచో నెవరో తమ్ము మోస గించె నందురు. భవిష్యత్తులో తమ కెక్కడ లాభము కలుగునని వారు పక్ష యాక న్యాయమే. ఇతరు లట్లు చెప్పుట యన్యాయము.

వరు : ఓయిరాజా! మీ మనుష్యజాతి మిక్కిలి తెలివితేటలు కలది. నీవు చూడుము: అప్పు డది ధర్మము చెప్పినట్లు లున్నది. ఇప్పు డిది న్యాయము చెప్పినట్లు లున్నది.

హరి : అంతరాక యెందుకు? నే నప్పుడే యబద్ధమాడినట్లు చెప్పికూడ గొందఱు చెప్పగలుగుదురు. కొందఱి నొప్పించగలుగుదురు.

వరు : అది యెట్లు సాధ్యము?

హరి : స్వామీ! అన్నియు సాధ్యమే. స్వాధ్యయముకొలది సర్వవాదములు సాధ్యము. ఈ హరి క్షృంధుడు తన కొడుకును నాకు యజ్ఞపశువుగా నిత్తు నన్నాడు. ఇచ్చుకో యీయడో అని భయము. కాలము కడచినకొలది ననుమాన మెక్కువ. ఈ యను మానములో నెవ రేది చెప్పినను అడుకును.

వరు : సరే! నీవు పాకు చెప్పలేదు. నీకొడు కును నా కిమ్ము.

హరి : మరియూ గుర్రము చెప్పెదను, మీరు నా యందు దోసము చెప్పరాదు.

వరు : చెప్పుము.

హరి : యజ్ఞ పశువుగా బ్రహ్మదులను వరించుట లోనను, మానవులను వరించుటలోనను భేద మున్నది.

వరు : ఏమిటది ?

హరి : పర్యాదులకు జ్ఞానము లేదు. మానవులకు జ్ఞానమున్నది; అంగీకారాదు లున్నవి.

వరు : అడిగినచో బతువులు సంగీకరింపవు. అందుకనియే యవి పెనగులాడును.

హరి : ఆ పెనగులాట జంతులక్షణమైన భయము. అంగీకారము మనోలక్షణము. ఆ యంగీకారము లేనిచో పశువునకు బతుకయ్యును పట్టదు. యాగము వృథాయగును.

వరు : నీ కొడుకంగీకరింప దండువా ! మరి చిన్నప్పటి పశువును తేయకపోయితివా !

హరి : చిన్నప్పడు చేసినచో యజ్ఞ ఫలము లేదు. ఇప్పుడంగీకృతి లేకుండ తేసినను నట్లే.

వరు : మరి యంగీకరించుచేమో మాటాడితివా !

హరి : మాటాడలేదు.

వరు : ఎందుకు మాటాడలేదు ?

హరి : వరుణముచోరావా ! వాని మనోధర్మము, వాని చిత్తశక్తి, వాని కీరీరము సర్వము నీవశమునందుంచుకొంటివి. వాని యాకృతివిశేషమును మాత్రము చూచి నేను పుత్రమోహము పొందుచుంటిని. వాని మనస్సు దేవతాత్వ మందినట్లు ప్రభువైయున్నది. చిన్నవాటినుండి నా యదువులో మన్ననతో యజ్ఞ యత్నమైయుండెడిది.

వరు : పూర్వమే నీవు నాతో చెప్పినచో నేను వాని సర్వము నీయధీనమందుంచెడివాడనుగదా !

హరి : అప్పుడు నాకు మాత్ర మేమి తెలియును ?

వరు : ఇప్పుడు తెలిసినదా ?

హరి : అనుమానముగా నున్నది. కదలించిచూచితిని. అనుకుంటున్నాను నున్నట్లు లేదు.

వరు : నా సంగతి చెప్పితివా ?

హరి : చెప్పలేదు. పరోక్షముగా మాటాడితిని. ఏదోగా మాటాడినాడు.

వరు : ప్రత్యక్షముగా మాటాడియాడును. నా డంగీకరించినను అంగీకరించకపోయినను నీ వాగ్దానము నీవు చెల్లించితీరవలయును.

హరి : అంగీకరించకున్నచో నెట్లు ! బలవంతముగా వధించు మందువా ? అది వధ యగునుగాని యజ్ఞము కాదే !

వరు : ఓయీ ! యీ మాటలు తీసి యవలంబింపెట్టుము. అంతే. మరి యిందుకనియా ! అప్పుడెట్లు చెప్పితివి ! అనుపనీకునని, యేమోయేమోనని.

హరి : దేవతాపార్వతామా ! నీ కంత కోపమైనచో నేనగుదును యజ్ఞ పశుననుతీసికొమ్ము.

వరు : నీ వగుదువా ! నీ వెవరికి గావలయును ? బహుదేవతాకమైన యజ్ఞము నీ వెన్ని చేసితివి ! ఇంద్రునిగూర్చి చేసితివి. యమునిగూర్చి చేసితివి. కుచే గునిగూర్చి చేసితివి. సర్వదేవతలయందు కృణ్ణించిన మనోవృత్తితోడి నీవు నా కెందుకు ? నీ కొడుకో పసివాడు. అన్యదేవతాబుద్ధి కాదు. మున్నేయితర దైవతమును యజించి యెఱుంగడు. అచ్చమైన పాలవంటివాడు. వాడు కావలయును.

హరి : అడిగిచూచెదను.

వరు : అది పనికిరాదు. ఒప్పించితీరవలయును.

హరి : అత డొప్పుకొననిచో ?

వరు : ఒప్పుకొననిచో నీ వనుభవించవలయును. నిన్ను అబద్ధమాడినవానినిగా నేను తెప్పెదను. ఎవరో వాడకుకలులు చెప్పుట యెందులకు ?

హరి : ప్రభూ ! కుమారులు వాదకాశలము వెలయింతురు. విహికఫలము వాంఛించి వెలయింతురు. పాపము పొందుదురు. అట్టి పాపమార్గమున దేవత లేల పోవలయును ?

వరు : పాపపుణ్యము లట్లుంచుము. స్వార్థము దేవతలకును గలదు. నీచేత వాగ్దానము చేయబడిన యజ్ఞ

పశువునుండి కిక్కిరింపబడిన నేను కోపము పొందుటలో దప్పేది కలదు?

హరి: లేదు మహారాజా! కాని పిల్లవాడు పెద్ద వాడైనాడు. వా యొప్పుకొనవలయునుగదా!

వరు: పెద్దవాడైన తరువాత నొప్పుకొనజేయాలని నీవు ముందే యాలోచించవలసినది.

హరి: మనవిచేసిరిగదా! నా కాయూహారాలేదు. తమకును రాలేదు. నాయందే దోష ముగోపించుచుంటిరి.

వరు: ఓయీ హరిశ్చంద్రుడా! గడుసుదనము మాకును తెలియును. తెలివిలేకులను బట్టి లక్ష వాదించ వచ్చును. కాని పరమార్థమున నష్టపడినది నేను.

హరి: ప్రభూ! నే నతనిని గట్టిగా నడిగియూచెదను. "నాయనా! ఇది దేవతలతో బని? నీ వంగీకరింప నితో నా నెత్తిమీదికి వచ్చు" నని చెప్పెదను.

వరు: పట్టి నెత్తిమీదికి వచ్చుట కాదు.

హరి: స్వామి! వరుణదేవా! మీ కోపము నే నెఱుగనా!

వరు: ఓయీ! ఈ వినయపుమాటలు నాకు బనికిరావు. తీసికొనివచ్చి కొడుకు నిచ్చినచో నిమ్ము. లేనిచో నీజీవితాంతము జలోదరవ్యాధిచే యమయాతన ననుభవించెదవు.

హరి: ప్రభూ! వానిని గమగొందునని చెప్పుచుంటినిగదా!

వరు: నీవు చెప్ప నక్కఱలేదు. నేను పోవుచుంటిని. ఈ పిషాటికి వచ్చెదను. కొడుకు నిచ్చెదనానని! లేనిచో...

(శిరుముల ధ్వని)

హరి: ఓయీ వరుణదేవా! వెనలిపోయితివా! జలోదరవ్యాధి యేమిటయ్యా! ప్రభూ! నా కడుపులో జలపాతధ్వనులు కలిగింతువా! నదులు ప్రవహింపజేయుదువా! సముద్రతరంగములు ఘోషింపింతువా! కానీ, కొడుకు నడిగియూచెదను. వాడు కాదన్నపుడుకదా నేను దిగులుపడవలసినది. పిల్లవానిని పిలిపింతును. ఎవరురా అక్కడ!

నేన: ప్రభూ! చిత్రము.

హరి: ఎవరు నీవు?

నేన: క్రొత్తగా వచ్చిన నేనకుడను.

హరి: క్రొత్తగా వచ్చితివా: ఎవరు రమ్మనిరి? ఇచ్చట నెవరుండునునిరి? ప్రాతవా జేమయ్యెను? ఇరే! మా కోపితుని నేను రమ్మమచుంటినని చెప్పెము. నే నతనికల్లి యంతఃపురమున నుండును. అక్కడకు రమ్మనుము. తల్లిదగ్గర నుండిగా నతడు నామాట కాదన దనుకొందును.

నేన: మహారాజా! కొడుకు యాగపకువగుట తల్లి యంగీకరించువా?

హరి: ఈ కథ నీ కల్లు తెలియును?

నేన: వరుణుడు మీతో మాటాడుచుండ విన్నాను.

హరి: ఆయన వరుణుడని నీ కల్లు తెలియును?

నేన: మహారాజా! ఈ కథ ప్రపంచముంతటను తెలియును.

హరి: ఇదిగదా కున్న నేనకుడు నీయంత తెలివి గలవాడు కాదు. నీవలె నింత నిర్భయముగా మాటాడు వాడు కాదు.

నేన: మహారాజా! క్షమింపుము.

హరి: క్షమించుట కేమిగాని, తల్లి యంగీకరింప దుందువా?

నేన: కన్నకడుపుగదా!

హరి: అదికాదోయి! వరుణదేవునకు విడ్డ నిత్తు నన్న సంగతి యా పెరుకు తెలియునుగదా!

నేన: తమకుమాత్రము తెలియదా!

హరి: అనగా?

నేన: స్వామి! అప్పుడు విడ్డన లేదు. అప్పు డట్లనకపోయినచో వరుణుడు కొడుకు నీయడు. ఇచ్చిన తరువాత మన యష్టముగాని యతని యష్ట మేమున్నది?

హరి: ఇం దిట్లును, అ/ష్టమని లేదు. కొడుకు నిత్తునని వాగ్దానము చెసినాను. ఇచ్చెదను.

సేన : కొడుకంగీకరింపనిదో?

హరి : అంగీకరించునో, అంగీకరింపదో కనుగొనెదను. నీవుపోయి వానిని పిలుచుకొనిరమ్ము.

సేన : ఇక్కడకు దీసికొనిరావా, దేవిగారి యంతఃపురమునకా?

హరి : అక్కడికే నేను పోవుచున్నాను. వాని నటకే తీసికొనిరమ్ము.

సేన : చిత్తము.

* * *

కోహితుడు : ఎవరు నీవు!

సేన : యువరాజా! మిమ్ము మహారాజాగారు రమ్మనిరి.

కోహి : ఓహో! నీవా! క్రూరగా వచ్చిన నేనకుడ నని చెప్పితివి కదా! నాయనగారు రమ్మనిరా! ఎందుకు?

సేన : పెద్దపని యేమియులేదు. కాని యువరాజా! మీరు బాలురయ్యు మంచి వికేతులు. తమరి నొక విషయ మడుగవలయు ననుకొన్నాను.

కోహి : ఏమిటిది?

సేన : ఒక ధర్మసందేహము. తమ రడుగుమని పెరిచినచో నడిగెదను. నా కెన్నార్యమండియో యీ సందేహము కలదు.

కోహి : ఎన్నార్యమండి.

సేన : పది పండ్లెంజేండ్లమండి.

కోహి : నేను పుట్టినప్పటినుండి యున్నదన్న మాట నీ సందేహము! ఏమిది చెప్పుము.

సేన : నాకు భార్య యున్నది. దాని కేరు లేకోమతి. నే నన్నామగదా—“ఓవీ లేకోమతి, నీవు పోయి యింద్రుని కోర్కీ తీర్చిర”మ్యని. ఆమె నిరాకరించినది. నాకు గొడుగున్నాడు. వాని కేరు దీప్తమతి. నేనన్నామగదా—“ఓయి దీప్తమతి! నీవు పోయి యింద్రయాగమున బసవపు క”మ్యని. నా “డిడియేమయ్యా! నన్ను పోయి చావమందువు. నే నేమి చేకవా! గొర్రెవా! నాకు జ్ఞానమున్నది.

పదనదియేక మున్నది. ఇట్టెనిట్లము లున్నవి. ఈ యిద్దఱుము లున్నవి. కత్తి మెనమీద చెట్టినచో నాకును నొప్పి కలుగును. నేను పోనని యన్నాడు. భర్తకు భార్యమీదను, దండ్రుకి కొడుకుమీదను యజయానికి దన యాస్తిమీద గల యధికారమును, ప్యామ్యమును గలదా, లేదా యని నాకు గల సందేహము.

కోహి : వండుకొను పాత్ర, వండుకొను మంచము నిచ్చినట్లు భార్యను, గొడుగు నిక్తురా!

సేన : ఈయక తప్పనిసరియయినదో?

కోహి : ఆ తప్పనిసరి యెట్లుండును?

సేన : నాకు పుత్రసంతానము లేదు. ఇంద్రదేవతతో, వరుణదేవతతో ప్రార్థించితిని. “ప్రభువులారా! నాకు పుత్రసంతానము దయచేయు”దని. ఆ దేవతలు “ఓయీ! నీకు పుత్రసంతానము దయచేయదుము. ఆ పుత్రుని నీవు మాకు యజ్ఞపశువుగా నీయవలయును. అట్లయినచో నీకు పుత్రునిక్తు”మని యందురు. అప్పు డీయవలదా, అక్కరలేదా!

కోహి : అదియేమయ్యా! యజ్ఞపశువుగా దీసి కొనునప్పు డస లిచ్చుట యెంచులకు?

సేన : ఎంచులకో మీ నాయనగారి నడుగవలయును, వరుణదేవు నడుగవలయును.

కోహి : నీకొడుకు నింద్రునకీయవలయుటయేమి, నా లెంద్రుని, వరుణుని ఆడుటయేమి?

సేన : నాకొడుకు నేదేవతకు నీయలేదు. జయంతుడు ముఖముగా నున్నాడు.

కోహి : నీకొడుకు కేరు జయంతుడా! ఇంద్రుని కొడుకు కేరును జయంతుడేకదా?

సేన : వాడే నా కుమారుడు.

కోహి : నీ నింద్రుడవా!

సేన : అవునోయి. నే నింద్రుడను. నీ కువకారము చేయవలయునని వచ్చితిని.

కోహి : దేవతాపార్యభావా! నమస్కారము. నిన్ను ఇంతవరకు నెవకునిగా నెంచి మాటాడినందులకు క్షమింపవలయును.

సేన : అందు నీర ప్తేమియు లేదు. నేనే కోరి యిట్లు వచ్చితిని. నీదితి చూచి నాకు వారిచేసినది.

రోహి : మీ రను మాటలు నా కరమునట లేదు. నా నిత్యము, నేను బాగుగనే యున్నానీ!

సేన : బాగుగనే యున్నావు. చక్కని కమ్మలు. దివ్యమైన ముఖలక్షణము. లేజస్వీర. రాజలక్షణము. మంచి వివేకము. ఈడునకు మించిన తెలివితేటలు. అందుకనియే నీవన్నచో నాకు బాలికలెరివది.

రోహి : ఆ బాలికలును పోయి వేయియో నాకు తెలియలేదు.

సేన : నీనంటి పిల్లవాడు యజ్ఞపతువు కాబోవు చున్నాడనగా బాలికేయునా, వేయదా!

రోహి : నేనా! యజ్ఞపతువా! ఎవరికి? ఎవరి యజ్ఞములో? కర్త యెవరు?

సేన : అయ్యో! కడుపున బుట్టిన బిడ్డవు. నిన్నింత యజ్ఞానముతో తెంచిన తండ్రి నేమనవలయును?

రోహి : ఏమి ప్రభూ! నాతండ్రికి నేనన్నచో బ్రాణము. నా కాయన ద్రోహముచేయునా?

సేన : నీకు బసితనము. లోకము తెలియదు. ఊరివారికన్న దన కుటుంబము ప్రియమైనది. అందులో నందరికంటె భార్యపుత్రులు ప్రియమైనవారు. వారి కంటె మనుష్యునకు దనకు దానే మహాప్రియమైనవాడు. తన ప్రాణముమీదికి వచ్చినపుడు కొడుకునైన నను దండ్రి వదలుకొనును.

రోహి : నాతండ్రి నేమి ప్రాణముమీదికి వచ్చినది?

సేన : వరుణుడు నిన్ను సరపతువుగా గోరి నాడు. నీతండ్రి ని నిర్మిత్తునన్నాడు. నిన్నందులకే రమ్మని కబురంపినాడు.

రోహి : ఏమి ప్రభూ! యీ యన్యాయము!

సేన : అన్యాయమన్న అన్యాయమా! నిజముగా నా నేమి పట్టినది చెప్పు. ఎంత అన్యాయము కాకపోయినచో నేను వచ్చినాను. తోడిదైతము. ఆయనచేపెడి యీ యన్యాయము నాకు రుచించలేదు. అరే! ఎన్నిజంతువులు లేవు. సరపతుడే కావలసి వచ్చెనా! అందులో బంగారమునంటి పిల్లవాడు నీనా!

లేవు పెద్దవాడవై మహారాజవై లోకమును ధర్మమార్గమున చాలింపదగినవాడవు. ఎవడో పెద్దబ్రాహ్మణులైనచో నంత విచారింపదగినది కాదు.

రోహి : మరి యిప్పుడు నా నేమిగతి! నాయన గారికదైతే పోయి యడిగదను—ఏమయ్యా యింత యన్యాయమని.

సేన : మంచి తెలివి గలవాడవు! పెంటనే నిన్ను బట్టించి చెరలో పెట్టును. వరుణుడు వచ్చినంతనే అప్పగించును.

రోహి : మరి పారిపోదునా?

సేన : పారిపోవుటకు మాత్రము పిలున్నదా! రక్షకభటు లన్నివైపుల గాపున్నారు.

రోహి : మరి యేమిగతి! ప్రభూ! సర్వదేశతా నాధుడవు. నీవు నన్ను రక్షించలేవా! నేను ని న్నాత్ర యించితిని. నన్ను రక్షింపుము.

సేన : నీ నాత్రయింపనక్కరలేకుండనే నిన్ను రక్షింపవచ్చితిని. నీ విక్కడ నున్నవాడ వున్నట్లుగా వెవరికి గన్పించకుండజేసెదను. మహారణ్యములో బోయి దాగియుండుము. కాదు. నీయిచ్చవచ్చినచోటికి బొమ్ము.

రోహి : ప్రభూ! అట్లే చేయుము.

(పులుల గర్జనలు—నక్కల కూతలు)

రోహి : న న్ని నట్టనడియరణ్యమున వదలి పెట్టి యీ యింద్రు డెచ్చటికి వెళ్ళెను? నే నీయడ విలో నేమి తిందును? ఎట్లు మందును?

(నాలుగు కోడికూతలు)

నాలుగుదినములు గడచినవి. తిండిలేదు, త్రిప్పలు లేదు. అయ్యో! తెలివితక్కువగా వచ్చితినే. కే.తలు కూడ మోసముచేయుదురే. వరుణునితో నింద్రునకు వైరమేమో! అతనికి సరపతువు చిక్కనని యితిని కనూయ కాబోయను. తండ్రి నన్ను బట్టుకొని వరుణునకు బలియిచ్చునని యతడు చెప్పినమాట నిజమని నమ్మి మోసపోయితిని. భయ మెంత పెద్దది. మన కీయాపద వచ్చునని యెంతో చెప్పినంతనే యిది నిజమా, అబద్ధమా

యని విచారణమే యుండును. వెంటనే యజ్ఞానమున ప్రవర్తించును. ఆపలు కరుణకు లేదు, యజ్ఞము లేదు, వాగ్దానము లేదు. ఏదియు లేకపోయ్యెను. ఇది యసూతకల్పన కాదుచును. ఇట్టి యబద్ధములు చెప్పట వలన నింద్రున కేమిభావము? ఇందులో గొంత నిజ ముండకచ్చును. ఎంత రకు నిజమో తెలిసికొనవలయును. తెలిసికొని నిజముగా నిం దాపదయున్నచో దానికి ప్రతిక్రియ చేయవలయునుగాని యిట్లు వచ్చి యతిలో దాగియున్నందులన నేమి ప్రయోజనము? చిర కిచ్చట తిండి లేక మాడిచావలయును. ఇచ్చటికి మాయూరిచా నెన్నైన వచ్చినచో బాగుగా నుండును. ఇంటిదగ్గరవాడతే తెలియలేదాయెను. నిన్న నెఱిగి యామాగ్గునన బోవుచుండుగా భయపడి దాగియుంటిని. ఈపారి యెన్నైన వచ్చినచో దాగియుండును. దాగికొని ప్రయోజన మేమి?

(పాట వినిపించును)

ఏనందు నేనందు నేమియుంబటయు, తలి తండ్రు లిచ్చిన తమవు కాకుంక—

రక్షనాంధవు కేరము లేదు నిత్యము నిజమయిన మాటపై నిలవలేకుంక—

తండ్రియిచ్చిన మాట తానొకంగిన మాట నింక జాదును నీవు గెండుకాకుంక—

ఇప్పుడు కాదేని లేదేని చుత్తువుకాదె పారిపో లేవు మృతివచ్చుకొకుంక.

రోహి : పిదపైదో నన్ను గూర్చియే పాడు చున్నట్లున్నది! వినిపించినాడు. ఇత డెవ్వరో యడిగెదను. అయ్యా మీరేయూరు? మీరాగ్గూ?

బాట : నీవెరు? ఇంత చిన్నవయసులో నీ యడవిలో నెట్లుంటివి?

రోహి : నీవు పొడిన పాట యెఱవనిగూర్చి?

బాట : ఎఱవనిగూర్చి యేమిటి! అడవిలో భయము లేకుంక పాడుకొనుచున్నాను.

రోహి : పాడుకొనుచున్నచో భయముండదా?

బాట : అవును. ఉండదు. ఇట్లున్నచో భయ ముండదు. మన మొకరును, పాటయొకరు.

రోహి : పాట యంకిక నునుభవ్య దన్నట్లు చెప్పుచున్నావు.

బాట : ప్రాణశక్తి కల్గినవం దున్నంత మరి యెందు కలదు? పాడుకొందు బోవుచుండుగా కల్గితే తోవలెచ్చినట్లే కదా! పాటలో మాధుర్యమున్నది. ఆ మాధుర్యశక్తులు విశురశక్తులు దూరముగా ద్రోయును.

రోహి : ఆ మాధుర్యశక్తి కనిపించదుకదా!

బాట : వినిపించునుకదా! వినిపించుటకు, గని పించుటకు భేదమేమి? చెవులతో విందువు, కనులతో గంచువు. చెవులు, కన్నులు గెండును గెంకింద్రియములే కదా! ఒకదాని గొప్పయేమి, ఒకదాని తక్కువయేమి?

రోహి : అయ్యా : నీ చెవ్వ? ఎవరైన మహా ద్వివా?

బాట : కాదోయి! నే నొక బ్రాహ్మణ బాలుడను.

రోహి : నీకేరు?

బాట : శునశ్శేవును.

రోహి : నీ తలిదండ్రు లెరు? ఇట్లెవలో బడి తిగురుచుంటి నేమి? కాదా : మీయి డైచటైన నిచట దిగ్గరలో నున్నదా?

బాట : ఓయీ! నాగో చేతుని చెప్పుదును! నన్నేవులియైనను వేసికొనిపోయిన బాగుండును. ఏ రాక్షసము నరమేధము చేసి నన్ను పశువుగా గెంచిన బాగుండును.

రోహి : (వకాయి నవ్వును)

బాట : ఎందుకట్లు నవ్వుచువు?

రోహి : (ఇంకను నవ్వును)

బాట : ఇది బాగున్నది! నేను బోవుచున్నాను.

రోహి : కనపడకనపడక కనబడి పోదునందు నేమి? రా! రా! నేనెందుకు నవ్వితికో చెప్పెదను.

బాట : చెప్పక, మెందుకు నవ్వితివి?

రోహి : (నవ్వుచు) కోపించకును. నాకు నవ్వానుటలేదు. ఏమియును లేదయ్యా! ఇది చిత్ర ముగా నున్నది. ఏమందువు, చిత్రముగా లేదా?

బాబు : ఏది చిత్రముగాలేదా !

కోహి : ఏదా? ఇది. నన్ను నా తండ్రి వరుణ దేవునకు యజ్ఞపశువుగా నిచ్చెన నన్నాడు. నేను భయపడి యీ యథర్ణ్యమునకు బారిపోయి వచ్చితిని. యజ్ఞపశు గుటకు భయపడిన నేను; యజ్ఞ పశునకు గావలయునని కోరెడి నీవు. ఇందుకు నత్వ్వచ్చినది.

బాబు : నీ వెవరవు?

కోహి : నా పేరు కోహితుడు. నేను పారి త్రొంద మహారాజు కుమారుడను.

బాబు : విన్నానోయి విన్నాను. మీ తండ్రి వరుణదేవునకు నిచ్చి కుమని యాయక యజ్ఞమాడెనట గదా!

కోహి : ఎవ డాతలకుమాసినవా పెట్టన్నది! ఆయన యజ్ఞమాడినచో నే నిట్లు పారిపోయినచ్యుట యెందులకు? పారిపోయిన కొడుకు నాయన వరుణ దేవున కట్టిచ్చును?

బాబు : నీవు పారిపోయి నచ్చుటచేత తండ్రి నజ్ఞమాడించినవాడ వగుచున్నావు.

కోహి : నిజము తెలియని లోక మట్లుకొను ననియేనా నీ తాత్పర్యము?

బాబు : కాదు. తండ్రియే కొడుకు. కొడుకు తండ్రి.

కోహి : మరి నీతండ్రి యేది చెప్పిన నీ వది చేసెదవా?

బాబు : తప్పుకుండ చేసెదను.

కోహి : పద! మీయాశ్రమ మెక్కడ! మీ నాయనగారి పేరేమి?

బాబు : మానాయనగారి పేరు ఆశీగర్తడు. రమ్మ. పొదము.

కోహి : పరగాని, 'అయ్యో! నన్ను ఏత్రులి యైన నేనీకొనియైన పోదని మొదలుగా విచారము పెల్లకించితి వెందులకు? మీయింటిలో నీకు ముఖముగా లేదా?

బాబు : లొందరగా రావయ్య! పోవుచు తెప్పెదను. మేము ముగ్గుర మన్నదమ్ములము. నేను

రెండవవాడను. మాతండ్రికి మామన్న గారిమీద, ననగా తెద్దకొడుకుమీద మిక్కిలి ప్రేమ. మా అమ్మగారికి కడపారికొడుకుమీద అప్రేమ. మాయింటిలో నా కాలనలేదు, పాలన లేదు. వారిద్దఱు మహారాజులవలె నుండురు. ఇంటిలో వనియంతయు నేనే చేయవలయును. చేసినదానికి మెప్పులేదు. నిత్యము తిట్లు, కంట నేను చేయవలయును. ఇట్లా ప్వలయును. అదినికి బోయి కట్టెలు, దప్పలాకులు, నన్నియు నేనే చేయ వలయును. ప్రక్కలు చేయుటద్వరమున. లొందరగా ననిచిరా : కానిచో నవవిలోననే ప్రాప్తమగుమను.

కోహి : నేను చిన్నవాడను, నీవు తెద్దవాడవు. నీతో నడువవలదా! పైగా నాల్గునాళ్ళనుండి తిండి లేదు.

బాబు : నా కేరోజునను గడుపునిండ తిండిలేదు. నీవు నాకంటె చిన్నవాడవైనను నాకంటె తెలివిగల వాడవు. ఎట్లయినను రాచరిష్టవుకదా! తాకిముగా మీ కున్న తెలివి మా కుండుదు. చూడుము. తండ్రి వరుణు నకు యజ్ఞపశువుగా నిచ్చునని పారిపోయినవచ్చితిని. నేనో-అయింటిలోననే పడి వచ్చుచున్నాను.

కోహి : నీ వెప్పుడు పారిపోవుదమని యను కొనలేదా!

బాబు : అనుకొనుట! అది యధర్మముగదా! అనుకొనుటయెట్లు? అనుకొగలిగినచో నదియు ధర్మమే యనిపించును.

కోహి : ఇదియో! నీకును నాకును భేదము. పరే, యిప్పుడు మీ తండ్రి నిన్ను యజ్ఞపశువుగా బొమ్మ న్నచో నీవు పొదువా?

బాబు : తండ్రి పొమ్మన్నచో బోకతప్పగా ?

కోహి : చావన్నచో నీకు భయములేదా? అవుమలే. అంత భయమయినచో బాడుకొందువు.

బాబు : కోహితా, నీవయ రెంత?

కోహి : పదుకొండు సంవత్సరములు. నీ వెందు కడుగుచున్నాచో నాకు తెలియనులే.

బాబు : తెలియునుగాన తెప్పుచున్నాను. ఒకటి వరుణు డంగీకరించవలయును. రెండు మానాయనగా

నంగీకరింపవలయును. ఇదిగో మాయిల్లు. ఆ ముంగిట గూర్చున్నవారు మా నాయనగారే.

రోహి : అదీగర్తమహర్షి! నమస్కారము.

అదీగ : ఏమిరా! కునశ్చేభా! యెచ్చటికి పోయినావు? నీ మంచుతిరికి బోడు నీకు మరల నింటికి వారికూడ చరిసినదా! సంధ్యాంధనపు ముక్కలైనను రావు. ఇంటిలోనికి పోయి యన్నిలో నడుచుకపోసి భద్రపడుతుము. ఈ మర్రవా దెవరు? రాజకళ కళ్ళ గ్రుక్కుచున్నాడు.

రోహి : అయ్యో! నేను హరిశ్చంద్ర మహా రాజుగారి పుత్రకుమారు. నాపేరు రోహితుడు.

అదీ : ఏమి యిట్టవపులబడి వచ్చితివి?

రోహి : అడవులబడి రాలేదు. స్వామీ! వ్యాయసైన మార్గముననే వచ్చితిని. మా నాయనగారు వరుణదేవతాకడైన యాగము చేయుచున్నారు. వరుణుడు సరపకుపు కావలెనని కోరినాడు.

అదీ : అకథ నేనును విన్నాను. మీ తండ్రి న్నాల్పదినముల నుండి జహాదరవ్యాధిచే యడుయాతన పడుచున్నాడట. మా యాశ్రమవిద్యార్థులు చెప్పిరి.

రోహి : మరి యేమిగతి?

అదీ : తండ్రిమీద నంత ప్రేమ గలవాడవేని జంటనే యింటికి పోయి యజ్ఞపశువు కన్య.

రోహి : ఓయయ్య బుద్ధివంతమా! నాకు ప్రాణము మిక్కిలి తీసిగా నున్నదయ్యా!

అదీ : లోకములో నెరికి తీసికాదు?

రోహి : నిజమే స్వామీ! నాకు పోలెనంత రాజ్యమున్నది. అనంతమైన గోధనమున్నది. ఏమియు లేనివాడైనచో నైహికములు మెట్లును లేదని విరాగ భావ మవలంబించెడివాడను. ఇంత భుఖము పొంద గలను. మరింత సుఖము కోసగలను. పృథ్వాగా జచ్చి పోదునా?

అదీ : నిజమే. నీకంటి రాచవిడ్డ చనిపోవ రాదు. కావలెనన్నచో బడిమంది దారిద్ర్యము తొల గించువాడు నిష్కర్మరణముగా నేల చనిపోవలయును?

రోహి : ఆ వరుణునకు సరపకుపు తప్పక కావలయునట. ఇది కొనెడివా, పెట్టెడిరా!

అదీ : ఏమిలే! భనముల విదం జగత్రన్నాగు. భనమిచ్చినచో నీబడు లెవైనను పశుగుటకు రావచ్చును.

రోహి : ఎవరు కత్తుకు స్వామీ! వారియంతట వారు రారు. కాని తండ్రియజ్ఞబడి యేకొడుకైన రావచ్చును. ఊరకే రమ్మనుచున్నానా? ఎంత యడిగిన నంత యిస్తును.

అదీ : ఎంత యిచ్చెదవేమి?

రోహి : మీరే యడుగుడు.

అదీ : నాకొడుకును నే నీయను.

రోహి : తమకు ముగ్గురు భూమారులకదా!

అదీ : మాయావిత రిన కొడుకు నీయరు.

రోహి : మిగిలినవా డున్నాడుగదా!

అదీ : సరపకుపు కావలెనవాడు తా నంగీకరింపక పశుత్వము సంభరిల్లుడు.

రోహి : ఆయనచేత నంగీకరింపజేసికొనుట నాకు కదలిపెట్టుడు.

అదీ : అట్లు పశుజైనవానికి నుత్తరలోకములు ప్రాప్తించును.

రోహి : ఐహికాకచేతగాని యది యేమి తక్కువవిషయమా! వేదములయందు బోగవదగిన విషయము.

అదీ : అర యోష్యకొను నంచునా?

రోహి : అనంగతి మీ కెందుకు? మీ రనుచు తింతురా!

అదీ : మీరెద్దఱు గలసి వచ్చితిరి. నీతో సర

దట్లు చెప్పినా? ఇంత నిశ్చయముగా చెప్పుచున్నావు.

రోహి : ఆ! చెప్పినాడు. మీ రనుమితింతురా?

అదీ : ఏమిరాచదిద్దవయ్యా! చమత్కారముగా నాచేత నంగీకరింపజేయుచున్నావు.

రోహి : నీకొడుకునకు నుత్తరలోకప్రాప్తి, ఒకని ప్రాణరక్షణము చేయు నుపకారఫలము. తమరు ముఖ

ముగా బ్రతుకవచ్చును. మీ శత్రునిగదాలో, యదుకుడు. ఏక విషయమునందు మాడు దిక్ష్మిత ఫలితములు కని పించుచున్నవి.

అజీ : నీయిష్టము వచ్చినది యిమ్ము.

రోహి : ఏలది గోవుల నిచ్చెదను.

అజీ : కాదు. వందగోవులిమ్ము.

రోహి : అట్లే. శ్వేతు శునశ్శేపుని గొనిపోయె దను. స్వామి! మీరొకట యజ్ఞమునకు రావలయును.

అజీ : తప్పకుండునట్లుచేదను.

రోహి : మీకుమారు జేడీ! విమర్యా! శున శ్శేపుడా! మీతండ్రిగారు నిన్ను వాకిచ్చిరి. పోద ము రా!

శున : నీకు నన్నమ్మిరా?

రోహి : అవును.

శున : ఎంతకు?

రోహి : వందగోవులకు.

శున : వందగోవులే! ఓయి! పెరిరాచకుమా రుడా! చాల పెరిపెట్టితివి. నీ కొక్క గోవుకంటె పెక్కుర పెరిచేయను. గోవు నయముకదయ్యా! హ్యము ననుకొన్నను.

రోహి : నాబడులు నిన్ను వరుణునకు యజ్ఞ పశువుగా గొంటిని.

శున : సరే! నాయనగారూ! పెరివు. ఇంక మీరు తండ్రి కారు, నేను కొడుకును గాను.

అజీ : రోహితా! యజ్ఞమునకు దప్పక వస్తును.

శున : అవునయ్యా! నావంటి కొడుకులన నేమి ప్రయోజనము? నాకు వేదము రాదు. నేను పండ్ కువెనుగాను. నావలన వంశమునకు వచ్చెడు ప్రతిష్ఠ లేదు. అన్నిటికంటె నేను తండ్రికి పెద్ద కొడుకును గాను; తల్లికి చిన్న కొడుకును గాను. యజ్ఞపశు నగుటకు నదిమికొడుకను.

రోహి : పదవయ్యా! పోదను.

శున : తండ్రి యిచ్చినతరువాత నెందుకు రాను? పొరిపోయి యదవిలో వాకికొననులే! కొడుకు తండ్రి

సోవు. తండ్రి వారి నమ్మినచో నతడు వెలుపా త్తరును. ఇది పురాతనధర్మము. ధర్మము తెలిసిపోవు వాడను గాను.

అజీ : నీవు శునశ్శేపులేవా!

శున : అవునయ్యా! శునశ్శేపులేనే. నీచేత-గన్న తండ్రిచేత యజ్ఞపశువుగా వందగోవుల కమ్ముడులొయిన నీ నదిమికొడుకును శునశ్శేపులను.

అజీ : అరే! ఇన్నాళ్లు గంగిగోవులు. ఇన్నాళ్లు మాగవు. ఇన్నాళ్లు మంచుబుద్ధి. ఇన్నా శ్వలమునవు! ఇంత వాచాలలే, యింత నిందాగోష్ఠికి యోచనమంది వచ్చినది?

రోహి : అది యేమయ్యా! నీకొడుకు గొప్ప కవి. గాయకుడు. ఆయన నట్లునెవరేమి?

అజీ : కవియా? గాయకుడా?

శున : పదవయ్యా! రోహితా! పోదను.

పదవయ్య మీపైరికి రోహితా

పశువుగని నన్ను గరుణాహితా—

కేబ్బుయలలోకములలోనా!

అబ్బయలకాలకువిలీనా

కారమయి మృత్యురయి కదలాడుచున్నయది

కారయిత కల్పాధికార మవలంబించి

మృత్యువును గలుగగలజేమా

నర్మదాభయము జూపునేమా—

రోహి : అరుగో మాతండ్రిగారు!

శున : రాజా! ఆబద్ధమాడితి వన్న బోషము నిన్నుంబకుండుగాక.

హరి : బ్రాహ్మణవటువా! నమస్కారము. ఎవరవయ్యా నీవు!

శున : నాపేరు శునశ్శేపుడు. నాతండ్రి యజీ గడ్డ దను బుద్ధి. నీ కొడుకు లేన బడులు నన్ను యజ్ఞ పశువుగా విలిచి తెచ్చెవాడు.

హరి : నీకంగీకారమేనా?

శున : నాకంగీకారమేనా కాదు. వరుణున కంగీకారమేనా యని.

హరి : కావచ్చును. నీవు కలుగువు. అన్యదేవ
తాకమైన యేయజ్ఞమును నీవు చేయలేదు. కయకుచేత
జిన్నివాడవు. నాకొడుకు బదులు నేను యజ్ఞపశువ
నగుదు ననగా వదులుడు నన్నీ కారణములు చెప్పి నేను
పనికిరానన్నాడు.

శున : మరి దైవతో వెంటనే యజ్ఞ మారంభిం
పుడు.

కోపి : వాయనగామా ! తుమింపుడు. అజ్ఞా
దైవ పారిపోయితిని. మీ యావ్యాధికి గారణమైతిని.

హరి : వ్యాధియన్న వ్యాధియా యిది!
నదులు ప్ర హించుచున్నవి వాకడుపున
నగలు లాడుచునున్నవి వాకడుపున
క్షుపిరాడుట లేదు నీ వొగిని వచ్చి
నపుడె యామాత్రమైన మాటాడుచుంటి.

శున : ధర్మమును యజ్ఞాధిముఖ మైయున్నదికదా!
లందుచేత మీకు నెమ్మది యిచ్చినది. యజ్ఞావసానము
నకు వ్యాధియే యుండును.

హరి : అది కాదయ్యా! వ్యాధిమాట యట్లుం
చుము. నే నబద్ధము చెప్పితి నందుకేమి? కొడుకు ననుప
నీకుని యజ్ఞపశుత్వమున కనగ్గుని తెప్పితిని. వరుణు
దంగీకరించినతే. అది వాయందు దోషముగా జెప్పిన
నెట్లు?

శున : లోకమునకు నీతియేమి?

హరి : వరుణుడు దైవముకదయ్యా!

శున : దైవముమాత్రము లోకములోనివాడు
కాదా! అది వేరేలోకముగుటకాని.

హరి : ఇంతటి మేధాశాలిని నిన్ను యజ్ఞ
పశువుగా నెట్లుచేయుదును? ధనమున కాశపడి నీ
తండ్రి నిన్నెట్లు కదలిపెట్టెను?

శున : ధనమిచ్చి నీకొడుకు నన్నెట్లు తెచ్చెను?
ప్రాణమునందలి తీసిచే నీకొడు కిట్లు చేసెను. ధనము
నందలి యాశచే యాయన యట్లు చేసెను. ఒకటి
ప్రాణమునందలిది, రెండవది ధనమునందలిది. రెండును
అకరే.

హరి : ఇంత హృదయపరికిలన చేసెడివాడవు
వాయందుమాత్రము దోషము చూపింపవా?

శున : నీయందేనా! వాయందు దోషములేదా?

కోపి : వాయనగామా! ఈయన నీయన
తండ్రి మందమతి యనుకొనుచున్నాడు.

శున : వానికి గారణము వేరే యున్నది. తండ్రి
పాపాత్మకరక్షితము. ఆయనయెదుట నే నేమియు
మాటాడెడువాడనుగాను. ధర్మము కాదుగదా!

హరి : ఆ తండ్రి యమ్మివాడని పశువుగా
వచ్చివావా, నీబుద్ధిపూర్వముగా వచ్చివావా?

శున : నాబుద్ధి, వాయంగీకారము, వాయలో
చన తండ్రియాజ్ఞచిహ్నములలో లేవు. తండ్రియాజ్ఞబడి
నేను కట్టిపడును. ఈ కరీర మాయనవలన గలిగినది. ఈ
కరీరముమీద వాయన యధికారి. కనుక వెంటనే యజ్ఞ
మారంభింపుము.

హరి : ఆరంభించుట శేమన్నది? కవచిన పది
యేండ్లనుండి నిర్భయము ధర్మము యజ్ఞాధిముఖముగానే
యున్నది. మేగా గొడుకు తా వంగీకరించునని యెంచి
ధర్మమును విరిపించితిని. ధర్మసంభారములను నను
మాచ్చితిని. ఆరంభించుటయే ఆలభ్యము.

శున : మరి చూడుము. లోకము ని ప్పబద్ధ
మాడితి వనుచున్నది. పరేగాని యేయే ఋషులు
వచ్చిరి?

హరి : బాబారి, కశ్యపుడు, అత్రి, అంగిరసుడు,
వశిష్ఠుడు అందఱును వచ్చిరి.

శున : విశ్వామిత్రమహర్షి వచ్చెవా?

హరి : ఆయనయు వచ్చెను. ఆయన యెందులకు
రారు? ఆయన మావంశియుడేకదా!

శున : అవునయ్యా! ఆమహర్షి యుదయించుట
చేత విశ్వంకమేమి, ధర్మజగత్తును పవిత్రమైనది.

హరి : విశ్వామిత్రుడన్నతో నీ కెంత గౌరవ
మున్నది?

శున : వాకేమి? యెవరి కుంసదు?

తాను రాజయి రాజ్యమై నిరంత

తపముచేత బ్రహ్మర్షియై తనకు దాని

సాటియొకఁడును యా ఋషిశ్వరుడే నేను
కామగా వాని కొడుకైన నామగాద!

హరి: ఓయి శుభశ్రీపురా! నీవు భక్త్యానుక్రమి
కొడుకునైన కావని యెంత యనుకొనుచుంటివో నేను
నీకు దండ్రినైన గావని యెంత యనుకొనుచుంటిని.

శుభ: ఓయిరాజా! నీ కాదీని లెండుకు? నీవు
నాకు దండ్రినగుటయే కాదటయ్యో! నీకొడుకునకు
మాటు నేను నీయజ్ఞమున బహుగుట.

(జలపాతధ్వని)

హరి: ఓయి బ్రాహ్మణరాజా! నీ కంఠముగవడితి
వయ్యా? పరగడేవుడు వచ్చుచున్నాడు. ఉలు
ములతో, మెఱుములతో వచ్చెడువాడు జలపాతధ్వను
లతో వచ్చుచున్నాడు. ప్రసన్నుడై వచ్చుచున్నా
డయ్యా.

వరు: ఓయి హరిశ్చంద్రా! నీకొడుకు తిరిగి
వచ్చివాడటగాదా!

హరి: వచ్చివాడు స్వామీ!

వరు: మో యజ్ఞపశువును తేనెదవా?

హరి: చిత్రము. కాని, ప్రభూ! ఆతనిబదులు
నేను యజ్ఞపశువుగా వగుట పనికిరాదు! దను శేమి
యభ్యంతరములు చెప్పిరి?

వరు: ఇతర దేవతాభావము తగులని మనః
ప్రకృతి కలవాడే నాకు బశువుగా గావలెనని చెప్పి
తిని.

హరి: అట్టివాడు నాకొడుకు కావలెనా, మరి
యెవైన బనికెక్కురా?

వరు: నీకొడుకు సుక్షుత్రయవంశజుడగుడగా!

హరి: వాడు సుబ్రాహ్మణ్యవంశజుడైనచో...

వరు: మరి నయము.

హరి: అంతియేకాదు. అరేమ పశుత్వమున కంగీక
రించినవాడు. నాకొడుకు కంగీకరింపనివాడు.

వరు: అయినచో మరియు నిష్ఠముకదోయి!

హరి: ప్రభూ! ఈ బ్రాహ్మణబాలకుని నీవు
గ్రహించి నే నబద్ధమాడితి నన్ను దోషమును బరిహ
రించెదవా?

వరు: తోలుత నీ వబద్ధమాడితి నన్ను దోషమే
లేదు. పరిహరించుట యెట్లు. ఘటిల్లును?

హరి: నేను అబద్ధమాడనివాడే. ప్రసన్నో నన్ను
జలపాతధ్వని గలవానిగా నేల శపించితివి?

వరు: ఓయీ! నేను యజ్ఞపశువునకు విగ్న
హీతుడనై కోపముండి నిన్ను శపించితినిగాని నీవు
మృషావాదినగుటచేత గాదు. శరి! యజ్ఞమారంభింపుము.

హరి: ఆరంభింపనేపడినది. సర్వస్థుల విచ్చేసిరి.
ఈ బ్రాహ్మణబాలుని లంఠియు వచ్చివాడు.

వరు: ఆతని లంఠియు వచ్చెవా! దివ్యముగా
నున్నది. దిక్కులేనివానిని నేను పశువుగా కరించుట
లేదన్నమాట.

హరి: చిత్రము; అన్నియు నిర్ణయైనవి. అతి
రాత్రోక్కాడి క్రతువు లైనవి. ఇంక బహుశాకుని
యూపమునకు బంధించుటయే పరిశిష్టము. స్వామీ!
జనుదగ్గి నుహర్షి! నిన్ను నేను అధ్వర్యుడుగా కరించితిని.
నీ నీపశువైన బ్రాహ్మణబాలుని యూపమునకు
బంధింపుము.

జను: ఓయీ రాజా! ఈ క్రూరకర్మ నేను
చేయను. కర్మభాగమైన మంత్రశ్రీయులు మాత్రమే
చేయుదునుగాని. శేషస్వంతుడైన బ్రాహ్మణ బాలుని
యూపమునకు బంధించుటయింతి క్రూరకర్మ నేను
చేయజాలను.

హరి: స్వామీ! పశువును యూపమునకు
బంధింపక హింసించుట యెట్లు?

జను: స్తోత్రో నాకు తెలియదు. ఇం దెంత
మందియో ఋత్విక్కులున్నార, వారినదనుము.

హరి: మహర్షీరాజా! మీ దెవ్వరైన నీబాలుని
యూపమునకు బంధింపుడు.

అందఱు: మేము చేయము ఈ క్రూరకర్మ,
మేము చేయము.

విశ్వా: రాజా!

వరు: ఓయీ! విశ్వానుక్రమ దేవో చెప్పజొడి
చున్నాడు, వినుము.

హరి: బ్రహ్మర్షి, నా కిప్పుడు గతియేమిదా
చెప్పుము.

విశ్వా: ఓయీ రాజా! ఈ క్రూరకర్మ యెవ్వరును
తేయరు. చేయదగినమా యెక్కడ చేయున్నాడును ఏ

ఐతరీతంబ్రీ కందగోధవము గ్రహించి యితనిని బ్రతువుగా నిచ్చినాడో ఆ తండ్రియే యితనిని యూప మునకు బంధింపవలయును.

హరి: ఓయి అణిగర్త బ్రాహ్మణుడా! నీ కుమారుని నీవే యూపమునకు బంధించివెట్టుము. నీ కట్టు చేయనితో నాకు నీ కొడుకును యజ్ఞ పశువుగా నిచ్చి యేమిలాభము?

అణి: రాజా! మరి నాకేమి లాభము? కొడుకును యజ్ఞ పశువుగా నిచ్చుటచేత నిదివరకే క్రూరకర్మమే నయితిని. మరల గ్రాత్రగా నగుట యేమిన్నది? తొలు తటిది కందగోవులకు జేసితిని. మరి దీని నేమి చూచి చేయుమందువు?

హరి: అయ్యా! మరి కందగోవు రిచ్చెదను.

అణి: అట్లేచేయుదును. ఓయి కునశ్శేవుడా! రమ్మ, నిన్నీ యూపమునకు బంధించుచున్నాను.

(అందఱు - ఛీఛీ)

వరు: ఓయి! పారికృంబ్రా! ఇంతవరకు నరి పోయినది. యూపమునకు బంధింపబడియున్న పశువును వధించువా నెవరు?

విశ్వా: బంధించుటకే యంగీకరింపని యెవరు వధింప నంగీకరింతురు? అదియును తండ్రియే చేయ వలయును.

హరి: అయ్యా! అణిగర్త బ్రాహ్మణుడా! ఈపని కూడ నీవే చేయవలయును. నీవు చేయనితో యజ్ఞ పశువుగా నీకొడుకును నాకేచ్చి ప్రయోజన మేమి కలదు? యజ్ఞ పశువుగా నిచ్చుట వధింపబడుటకే గదా!

అణి: రాజా! ఇతని వధకు నేను మున్నే యంగీకరించితిని. ఇప్పుడు వెనుకాడి యేమి ప్రయోజనము! మరి దీనివలన నాకేమి లాభము?

హరి: మరియు నింకొక కందగోవు రిచ్చెదను.

అణి: ఓయి కునశ్శేవుడా! ఇదిగో యూప మునకు బంధింపబడిన నిన్ను - వరుణదేవతా పశువైన నిన్ను వధించుటకు సిద్ధులుగా నున్నాను.

(అందఱు విగ్రహ - ఛీ ఛీ)

కునశ్శేవుడు: (పాట)

నెటి నంతరిక్షస్థానీయలౌ వేల్పులలౌ
వరుణాదూ ప్రధానుదూ

రాత్ర్యభిమానీ బలపరాక్రమకారి.

వరుణానీ కన్న వివ్వలవేగకాలూలౌ

మఱి దేవతలు లేరూ, పరాక్రమ

స్ఫూర్ణుల వానిదె వేటూ.

పరగ నైదరు భూతములు పం

ధరితకేతో వివ్వలములై

తిరుగు వరుణుని చుట్టు

రాత్రించరగురానంధులివై ఖరి. — నెటివంతరి.

అంతరిక్షగుడై ఆకాశమున పోవు

అంశజారుల స్థానమూ

అంశోధిగతు బోయ నమ్మార్గమున నేరు

యాద ప్రతుల స్థానమూ

జననమృత్యువుల సంస్థానము తెలిసిన

సాధుమోహనమూ ద్రి-వరుణుడు

పరమవయితే యూపమున

నీపగిది బంధింపంగబడి దు

ర్వరణమందుచునన్న నావై

మహితకృప వహించుచుగావులె. నెటి నంతరి.

అణిగర్తడు: ఓయి కునశ్శేవుడా! ఏమాయి,

స్తోత్రములు చేయుచున్నావు! నీవు గాయత్రువనని,

కవివని రోహితుడు చెప్పినాడు. నేను విశ్వసింపలేదు.

నా కడుపున బుట్టినావు. నాయంట తెరిగినావు. నే

నెన్నడు నీ యీ లక్షణమేగనను. యూపబద్ధుడవై

బుష్పింలె గానముచేయుచున్నావు.

కునశ్శేవుడు: (పాట)

సప్తసింధురాజా, వరుణుడు

సప్తసైలేవా, వరుణుడు

మరణవేళ నేనూ, వరుణుని

మహిమంతు కరణూ, చొచ్చిరి

దురితనిగళములనూ, శ్రెంచుచు

పరమ కృపను జూచూ, వరుణుడు

సప్తసింధురాజా.

వరుణుడు: ఓయి శునశ్శేఖరా! నీవు మహర్షి వైతిరి. మంత్రద్రష్ట వైతిరి. నిన్ను నేను పశువుగా నంగీకరించను. నీ యూపబంధనములు తెగిపోవుచున్నవి. నిన్ను నేను విడుదల చేసితిని.

శునశ్శేఖరు: ఓయి వరుణదేవా! కృతాగ్రహను. ఈ పారిశ్చంద్రునకు యాగఫల మిమ్ము. నన్ను వదలి పెట్టియు నరమేధులము పారిశ్చంద్రునకు బ్రాప్తిండు నట్లు దయచూడుము.

వరుణుడు: ఓయి ఋషీ! ఆస్మద్దేతాకము లైన ఋక్కులు వేదభాగమునందు తిక్కునగా గలవు. ఆందుచేత నీది యంతయు నేను పన్నిన పమ్మగన. నీకీర్తి సర్వవేదమార్గములందు ప్రకాశించును. అదిగో సర్వఋత్విక్కులును నిన్ను బ్రకంపించుచున్నార. నీమహిమచేత నీయజ్ఞము సంభ్రాంతి నందినది. నీ యిచ్చుచిని తోటికి నీవు పోవచ్చును.

శున: వరుణదేవా! నా తండ్రి నన్ను యజ్ఞ పశువుగా నమ్మివేసెను. నేనిప్పుడెచ్చటికి పోదును?

వరు: నీ విప్పుడు మంత్రద్రష్ట వైతిరి. ఈయెల్ల ఋషులును నిన్నివుడు పుత్రునిగా స్వీకరించుటకు సిద్ధులుగా నున్నారు.

శున: అట్లయినచో నేను విశ్వామిత్రుని నా తండ్రిగా పరించుచున్నాను.

ఆతీగర్తుడు: ఓయీ! నేను నీతండ్రిని. నన్ను వదలి యెందుకు పోయెదవు?

విశ్వామిత్రుడు: ఓయీ ఆతీగర్తుడా! ఇతడు నన్ను తండ్రిగా పరించినాడు. ఇతనిని ప్రభావత్యాది దేవతలు రక్షించి నాకిచ్చినారు. ఇతనిని దేవతలు రక్షించినారుగావున నేటినుండి దేవరాకునిని పిలువబడును.

ఆతీ: నాయనా! మన యింటికి పోదము రావోయి! నీ వాంగిరసువపు. ఆతీగర్తువపు. మంత్రద్రష్టవు. మన గోత్రము వదలి పెరిగోత్రమును బోషించుము.

శున: అకట పశువుగాగ నమ్మినయిప్పుడు కాను గుతుడు, నేడు గాను గుతుడ గత్తిప్రాని నాడు కంకమ్ము కోయగా నైన యిప్పుడు నేను గాను గుతుడ.

ఇప్పుడు గుతుడను. నీవు సంపాదించిన యాదు వందల గోవులను నేను కానులేను. నీ పాపము ప్రతి సమాధేయముకాదు. నేను రను, పొచ్చు.

విశ్వా: దేవరాతా! నాయనా! రావోయి! వేద మార్గములందు మంత్రద్రష్టల సమాపాదునందు నా పేరుతో గలది నీదేరు మంసలసంచారము చేయుగాక!

శున: బ్రహ్మర్షీ! రాజర్షీత్వమును బ్రహ్మర్షీత్వమును జేపినవానివు. నా యాంగిరసత్వమును వైశ్వామిత్రత్వముగా జేయుము. నీవెంటనే వచ్చుచున్నాను.

పారి: ఓ ఋష్యంశల సంచార దేవతలారా! మహ్మలారా! ఇది యంతయు నా శివో యబద్ధ దోషము గర్వింప నెంచిన పూహముగా భావించితిని. నా హృదయమునందు లేని యబద్ధము దుర్వాచలు కల్పించిరి. వరణదేవుడే ప్రత్యక్షముగా వది లేదనెను. ఇది యంతయు నూర్మఋగంతరణవాంఛమై వరుణ దేవుడు కల్పించిన కథ. ఓ మహ్మలారా! ఓ ఋష్యంశలారా! విశ్వామిత్రదేవరాకులారా! మీతో పాటు నేనుగూడ—

ఋష్యవాప్యములందు జరించుచుండు సృష్టవాప్యములెల్ల పొరించుచుండు దిష్టవాకారమును సమర్థించుకొందు ప్రాప్యకథానిలో మూర్తి బ్రబలించుండు.

తిక్కన కళాకౌశల్యము

శ్రీ డి. రాజశేఖర శతావధాని

తిక్కనసమకాలినుడున శతనకవి తన దశమమూర
చరిత్రమును తిక్కన కంకితము చేయుచు నతనిని
గూర్చి—

“సుకపిండ్రబృందరక్షకు డెవ్వ డనిన బి
దను నాలుకకు దో వై నవాడు
చిత్తవిత్తవీరికిపు డెవ్వడనిన బి
దను కబ్బలున కర్థ మైనవాడు
దశదిగాదిగ్రాంతముకు డెవ్వ డనిన బి
దని చెప్పుటకు తాత్ర మైనవాడు
నకలవిద్యాకళావణు డెవ్వ డనిన బి
దని చూపుటకు గుటి యైనవాడు
మనుమిడ్డికుహీశసమస్తరాజ్య
భారధారయు దక్షియాపభాసభవుడు,
కొట్టగుపుకొమ్మనామాత్యుకూర్మిసుతుడు
దీనజనతానిధానంబు తిక్కకాం!”

అని శర్ణించియున్నాడు. ఈగ్రంథ మన్నిటి
కన్న సర్వోత్తమ మైంది. దక్షిణాపభాషాగ్రంథముల
కల్ల వ్రజమునకోసమగును. ఆంధ్రపారస్వతకల
కాంబురాశి నడకరించిన యమృతభాంసము.

భారత మనేకసహస్రముల గ్రంథము. పదునెని
మిది పర్వములు. ఆదిపర్వము, సభాపర్వము, ఆరణ్య
పర్వమున గొంతభాగము వాంధ్రకవిలోకమందారుడు
నన్నపార్యుడు రచించెను. విరాటము మొదలు స్వర్గా
రోహణమువఱకు గల పదునేను పర్వములను గవిబ్రహ్మ
తిక్కకారి రచించెను.

తిక్కయజ్య విశిష్టగ్రంథరత్నప్రభవుడు. వైదికా
ధారవరుడు. నకలవిద్యాధరుడు. విషయగుణిరా

జితుడు. తనకు మున్నాంధ్రభారతము వారంధించి
రచించిన నన్నయ్య కాచార్యునివలె వ్రేలించి యా
యనయెడ నపారగౌరవ ముంచి—

“అదరణీయసారవిది
ధాన్యశిష్యురణంబు గల్గి య
జ్ఞానకేపర్యవర్తనా
సంభృతమై పెనుపొంది యుండ నం
దాది దోషిని మూడు కృతు
లాంధ్రకవిత్యవికారదుండు వి
ద్యాదయుతుం డొనర్చె మహి
తాత్ముడు నన్నయభట్టు దక్షతకా.”

అని శర్ణించుకొన్నాడు. ఇందలి “యాంధ్ర
కవిత్యవికారదుండు”, “విద్యాదయుతుండు”, “మహి
తాత్ముడు” వీనిని క్రద్ధమై స్పృహయును క్కొంచుకో
దనును. “దక్షతకా” అనునది సత్త్వవ్యోతకమగు పరి
పుష్టకేబ్బము. తిక్కన కాల్యమునుండియు దైవభక్తి గల
వాడు. పారిపారవాగు డీయనయుపాస్యజేవుడు.

“కి మస్థిచూలాం కిము గాస్తభంవా
పరిక్ష్క్రియాయాం బహుమన్యసే త్వం
కిం కాలకూటా కిమునా యకోదా
స్తక్యం తన స్వాను కద ప్రభో మే.”
అని ప్రార్థించువాడు.

పారిపారవాగుడు సామత్కరించినపుడు—

“జననమరణాదులైన సంపారదురిత
ములకు గవబసకుండుంగ తొలగు దెరువు
గనునెలుంగు నీకెచ్చితి ననిన లేచి
నిలిచి సంతోష మొనరింప నెలవుకొనన,”

ఇటు లాధ్యాత్మికవరము బడపినాడట. హరి
పారవాగుని గృతివాగు గావించుకొని—

“ఇట్టి పదంబు గాంచి పర
మేశ్వరునికొ గృతివాగు జేసి యే
పట్టున బుద్ధుకూర్చియును
భారతసంహిత జెప్పగంటి ! నా
పుట్టు కృతార్థతం బొడవ !
బుద్ధునిరీక్షించె నైతి ! నవిధుకొ
గట్టెద బట్ట మప్రతిమ
కారుణికత్వమహావిభూతికొ !”

అని యుత్సాహముతో కథాగ్రస్తులంతయు మన
నము చేసి, రసానందమున జేరి “యాంధ్రాంబి మోద
ముకొ బిరియనట్లుగ, మహాకవిత్వదీప్తావిధి పద్యములకొ
రచించెదకొ” ఇది యాయనచేసిన శిష్యము.

విరాటోద్యోగపర్వములు రెండును ప్రావృట్కూ
లమున నుధయజూలముల నొరసీ యుప్పొంగి పాటు
మహానదీప్రవాహమునలె నడచిన యద్వితీయభాగ
ములు. తిక్కనకవితాప్రాధికి, బ్రతిభానిరూధికి
దగినట్లు విరాటపర్వమున గథాగ్రస్తువు పుష్టమైనది సమ
జూరినది. శేషము శ్రోతాశ్రవణములెగాక, దృశ్య
కావ్యలక్షణములనుగూడ మేళవించి యనుపమాన
రసాస్పదముగ గవిబ్రహ్మ కవిత సాగించినాడు.
అయి రెండు పర్వములయందలి ప్రాశస్త్యమును
గొండలంటి పండితాఖండలును, విశ్వవిఖ్యాతులైన
విమర్శకులును నేయు విధముల వివరించి వినుతించి
యన్నారు. విరాటపర్వము తిక్కనకవిరతాపాక్షర
మునకు నిలుపుటద్దము నంటిది. భారతగ్రంథహర్యు
రాజమున నెత్తిన మహామాణిక్యదీపము !

“భవదాజ్ఞాదృఢవిధిసంఘవిత్ కుం
భద్యోగమై కాక, నా
డవలెకొ మన యగ్నిపద్యపము క్రో
ధావేదదుగ్ధాంత ద
ర్పవిలాసోద్బటభంగి నేవనరి కా
రవ్యాంబుజశ్రేణి జ
క్కునడకొ జేయరా యొక్కచేర్చిడిన నీ
కుకొ జేడ్కు సంధిల్లగకొ !”

“భాండవ మేర్ప ! దేవరలు
గానని యాశ్వరు గాంచె ! తోర్పలా
ద్దండమహాసురప్రతతి
దర్ప ముడంచి త్రియం బొప్పి, యా
ఖండలు యన్న గద్దయ న
గంబున నుండె ! మహానభావు డీ
తం దొక మద్యుర్వ జేరి యను
చాత్రత నెమ్మెయి గొల్పువా దొకొ !”

ప్రశ్నోకప్రశ్నోకముగా బాండుకుమారుల
వేషభాషాపరిగ్రహప్రకారములును, నైరంధ్రీ వర్త
నాదులను ఇదిరి యానందింపకలసినవి. అశ్వల నైరంధ్రీ
కీచక సంభాషణాదికములు రససమాకీర్ణములు. విరా
టుని సభకడ బరిధవానంతర మారాత్రి ద్రోణి మహా
నసకాలలో భీమసేనునితో సంభాషించు ఘట్టములు
నిరుపమానములు. వ్యాసమహర్షికవిత్వమునకు గది
బ్రహ్మ మెఱుంగులిసిన తావు లెన్నియో గలవు!

“తత్త్వోత్తమ ! కిం శేష !
భీమసేన మృతో యథా !
నామృతస్య హి పావీయా
భార్యా మాలభ్య జీవతి.”
“నన్ను బరాధవించి సద
నంబునకుకొ జని కీచకుండు ము
న్నన్న రెఱుంగు దప్పక ను
భోచితకయ్యను నిద్రసేయ నీ
కన్న మొగుచ్చు నూటకు
గారణ మెయ్యది భీమసేన ! మీ
యన్న పరాక్రమంబు ను
దన్ననొకొ దయమారి రక్కటా !”

‘నన్ను’ అనుటలో ద్రోవదియాభిశాత్యములు
వ్యక్తమగుచున్నవి ! ‘కన్న మొగుచ్చునూటకు’ యను
టలో విక్కిరి యూత (Emphasis) గలదు.
వ్యాసుని శ్లోకమునకును, దిక్కునరెఱుంగునకును వ్యత్యా
సము విష్ట రెఱుంగుదురు.

“దశవాగసహస్రాణి హయావాం హేమ
మాలినాం, యం యాంత మనుయాంతీహ సోయత

య్యారేన జీవతి" — "పదివేల యేనుగులు, పదివేలగుట్టలు"
లని యంగడిపట్టిల వలె మన్నదానిని గవిబ్రహ్మ —

"నివ్వని వాకిట నిభమదవంకంబు

రాజగృహగరతోరాజి నగున

నెవ్వని గుణలత లేదు వారాసుల

కడపటికొంపపై గలయత్రాకు

నతడు భూరిప్రతాపమహాప్రదీప

దూరవిఘటితగర్వాంధకారవైరి

ఓరకొయరమణిఘృణిషేష్టితాంఘ్రి

తలండు ! కేవలమగ్నతై ధర్మమగుడు !"

ఇచ్చట రసవస్తుద్రము జాలువాటుయెన్నది !

అలరువలెను పూవుటయ్యువోలె

అ మృహీవరుని చిత్తమునకు వచ్చువాడు

ఊర్పుగాడ్పుల పరిమళ ముల్లసిల్ల

చిత్తము నీరయిపోయె

అనార్యుడు కార్యమునందు

మొలపు మొలసిన తెలుగున దరియతొరుము

నీకు జాట్లంబు పక్కంబు నీవ

వేదమనసగుట ధర్మము గాదు

పచేతనత్యాగధ్వజములు

నవడివియలు చేసె

రుచిపై గన్నిడియున్నాడు

— ఇట్టి పలుకుబడు లీగ్రంథమున గుప్పతెప్ప
లుగా బొడకట్టించున్నవి !

"కందమునకు పోనుయాజి ఘను దొందు" రమనది
పామెర యైనది. అన్ని వృత్తములయందు నీతడు సిద్ధ
వాస్తవము. సమపాదముల మొదల జగమునుంచి పలు
కుల జగి వెలయుచుట యాయన కిష్టమైనది.

"పవిత్రచారిమ్రులైన పరమద్వీజులకా !"

"రుచిమీదం గన్నిడి యా"

శ్రీవీధుడు దిగున విన మనంకయము మమి"

"అచానము మహాత్మ్య మా శివుడ యెఱుగు."

అవ్వరి పర్యమద్యోగము. శ్రీకృష్ణుని రాయ
వార మిద్దానికి వ్రజకిరీటమునంటిది. ఇంతటి కళాసామ్య
వముతో, నింత లోకోత్తరముగ నే కవియు నే రాయ

వారమును నడిపియుండలేదు. కారవగర్భకు పెడలం
కృష్ణగళవానునితో బాండునందములు వేటువేటుగను,
ద్రౌపది ప్రశ్నోక్తముగను దమతమ యభిప్రాయములు
దెలుపు నట్లులను జదివినయే యానందింపదగినను.

శ్రీకృష్ణుడు భృతరాష్ట్రుని దర్శించుట, పంఠీ
దేవి నూరడించుట, విదురుని గదియుట లోనగు
తావులు రసమునకు తావులు. అవ్వరిది కృష్ణుని తెలు
పట్టు ఘట్టును. పిదప గృష్ణుడు కర్ణునితో మాటాడి
చెనుకకు గదిలివచ్చును.

ఇది భారతముహాసంగరమునకు వాంది. భిష్ముడు
కారవబలమునందలి యతిరథముహారథికులను నిరూ
పించును. గురుడు పరశురామదేవుని దిగ్విచరిత్రము
సభిర్జించును. తిక్కనతప్ప మఱి కవియైన మహాద్వి
గము నింత రసవత్తరముగ నడిపియుండజాల దనుట యతి
కయోక్తి గాదు !

"అపద గోచంబెట్లుగ

నోపి - కేథందైనదాని నొడగూర్చును మా

కీ పుట్టువునను బాండు

య్యెటాలుడు నిన్ను జూచి చనియె మహాత్మా !"

ఇది ధర్మజుని వాక్యము. కొలది పలుకులలో
గొంపంతటి యర్థ మిమిడింపబడినది.

"ఏ నిటులంటి వాచలన

దింకను నీవును, రాజు, తిమ్మలం

గా మచితంబు మాచి మన

కార్యము, మీ సుజనత్వముం జెడం

గా నొకభంగి నేయక త

గక నురుగర్థముతోడి సంధి మీ

కైన తెలుగునకా వలచి

నట్లులు నేయుడు నేర్పు లేర్పడక !"

ఈ పద్యమున ద్రౌపది భార మానంతయు దనపై
మోపనీయ లేదు. 'మీరే యాలోచించుకొను'దని
వారిపై మోపినది. 'మన కార్య' మనుటలో నాదరాభి
మానములు, 'మీ సుజనత్వ' మనుటలో బ్రక్కపోటు
వొడుచుటయు గనుపింపక పోవు. "నేనె కదా కడకు
జెడ్డదానను. గట్టివాయి" ననునది వర్మగర్భోక్తి.

అవ్వరి పద్మములలో జొరపడియున్న పుష్పరయన, నెదుటి వారి హృదయము నాకర్షించి కలంచు నేర్పును బ్రకటిత మగుచున్నది.

"నీవు సుభద్రకంటె గడు
రెడ్యము గారముం దలిర్చు నం
భావననీయు! దిట్టి నను
బంకజనాథ! యొకండు రాజరూ
యాభృతమునందు నుచి
యై పెనుపొందిన వేణి బట్టి యా-
దేవుడు నూటగా నడకు
నీదై! గులాంగన నిట్లొనగ్తురే!"

ఈ పద్మమున రసము మహాన్నతస్థాయి కక్కి
పోయినది.

"యమమహిష ఘంటికానా
దము విన గొరూహంబు దళుకొలైకు చి
త్తములు గల కొరవుల !
త్తములగునే సంధికార్యకాంతినచనమరే?"

ఈ యోదాహున రాయబారముపర్యవసానము
మొనరింపగుచున్నది.

ఇప్పటికిది చాలును. ఇది రసనతృప్త్యములం-
అవ్వరిది భిక్షుద్రోగపద్యాలు. వీనినింక యుద్ధరిన
రణమే. ఉభయవక్షులులందరి యోధుల వీరవిక్రమవిహా-
రములు కమలయెదుర బొడకట్టునట్లు వర్ణింపబడినవి.
సోమీగ శ్రీపర్యములు వాటునప్పటికి కారదాగమన
మతో మహానదీప్రవాహమువలె గథాభాగము బలము
గోల్పవుచున్నది! కవపటి యేదెనిమిదిపర్యములును
భావభస్మి, రసబోధనమునకు నంతగా ననువైనవి
గావు! వైదికభక్త్యానందములను, భక్త్యవిగ్లయము
లును, క్షాత్రమాచారవిసరణములును, వానభక్త్యర్థత్యా
గములును, భక్త్యమాన్వితచేతులును, బుద్ధిపాపవిన
రణములును, సాంఖ్యాదియోగకథనములును, ట్టకథలును,
దృష్టాంతములును నంత యాకర్షకములుగా నుండవేరొ!
ఆకాంచుందరి వారి యభీరుచులకును, లక్ష్యములకును,
మనఃప్రకృతులకును, సంస్కారములకును ప్రస్తుతకాలము
వానికి నెంతయు భేద ముండకలిప్పుదు—

ఒకనాటి కేయి చంద్రగ్రహణము తీర్చివీసినది.
ముగ్ధుకుమారుడు తండ్రియొద్దంగమున కెగ్రాకి
యంతాపముతో "నదురే 'యామెను' బ్రాంగ
రాహు"ననె. ఆశ్చర్యచకితుడై కొనుకునకేసి చూచి—

"నీ నక్కిళ్ళు రాబక! హిహం
కుడు గవ్వుట్టడె! యామెయం చనెద" వం
యక దండ్రీ కోపింప
"సో, ముడు శ్రీలింగము! మాప్తరేమిటికిద
వ్వురే పెప్పు! బాల్యంబునక
బడికికా తోలివో! లేదా!"

యక సుకుని ధీవైకద్య మేమందురో!
ఒకానొక సంసారి గురువుపాదములకు నమస్క-
రించి—

"మన జీవుండును దేవు డంచని వచిం
పకాదిండు! నెన్నెడులో
చనె నామేన వనించి! 'ఫీబ్రరీ' మా
పంబదైయే నీయగా
జనదే! లేకకు నిల్వ వోన మనుచుకా
జంకండు దుర్బాగు! నా
తని బుద్ధిప్రభు డంచు గొల్పెదరు త
త్వహల్ వృథాభ్రాంకులై"

మావనదేహ మొక నేహమరియు, నందు వనించు
జీవుడు జీవుడను నభిజ్ఞో! నాధారముచేసికొని బాడు
గలై పోరాడు బుద్ధిమంతులును లేకపోలేదు.

ఇక బాంధవ్యాదుల బరివీరించిన—
"అలమెక దున్నపమైన యాకలి! రసం
తన్నం దిడక తోలివో
నిలువకలేనని సొక్కు పెండ్లికొడుకుకా
వీక్షించి వాత్సల్యకే
కలుడై పొండితి జావు కోర్కీ దరహా
సక్రిసముల్లాసరో
యల "నిష్ప్రేసా భుజ్యతా"మృదు రస
జ్జక దండ్రీ నేమందురో!"

ఇందరి "యిష్టే స్వహ భజ్యతాం" అనువాక్యము
"అన్న కేను కిం క్రియతాం" అను కర్తవ్యశ్నకు
బదులుగా బ్రాహ్మణున నిమంత్రితబ్రాహ్మణులు పలుకు
వాక్యము.

సందర్భశబ్దము, సాచిరియు సూక్ష్మముగా
చూడదగును.

"క్రమతః మాదవక్తాసుబాలుడు మిమో
రాంశంబునకొ గల్లు వ
ర్ణములకొ విచ్చుచు శబ్దముకొ బలుక నీ
వక్త్రీళ్లు రాల్చాక స
కల్యముగా బల్కు పెఱుంగ వెన్నడు మయూ
రాండం బటం చుండుగా

నీ 'మిమోరాంబిము' గాదటం చనిన తం
ద్రీకొ గూర్చి యేమందుకొ!"

శబ్దసాదృశ్యమువలన నీ వోషము లటస్థించినది.
"కుడువగ నేని బొట్టి పగ

గొల్బువ పద్మజానె! నందు గ
వృద్ధ దన వింబ! "మియతితి

పండిన దంతయు మెక్కు! వీసముకొ
విడుగుడు! కొంప ముక్త" నని

క్రేయసి క్రేయము చల్చుచూయుచుకొ
వడివడి దిగముకొ వయిచి

పర్యటె నొక్కడు ప్రక్కయూరికొ!"

ఎన్న డెక్కని రాతు నుట్టును నెక్కిన వెనుక
ముందయ్యె నను పామెత పార్థమయ్యె! అర్థమున
దన ప్రతింబ మగువకినంతనే "ఎవడురా కనిపంటి
యాయతితి దాపురించె? మెదుకైన మిగిలినదే"
యని చింతించి వాని దవ్వకొన నెంచి యేతప్పుసేయని
యిల్లారిని బాది క్రిందబకమొత్తి తలుపులు దిగించి
రాళ్ళముపై చి యాలోభి ప్రక్కయూరికి బాజిపోయె
నట. విషయము స్పష్టము.

మఱియొకతో నొక వివాహము. మూర్తము
దాడుగా మేళము మ్రోయింపుడని వివాహయజ్ఞ
మాని చెప్పెను.

"ఈ పెండ్లి వేళలో కుభ
మా పాటకు బాడు పవిత 'సంభవము' న
య్యో! పదవే భద్రాద్రీ
బాష్టవభుటంబ! యనుచు బాదిరలు నుడి."

కథావస్తువు మిక్కిలి తక్కువయై బక్కవాటిన
భట్టముల గూడ గవిబ్రహ్మ కాశల్యముతో రసము పెద
చూచాడు!

"వినుము నరేంద్ర : విప్రుసలి

జకా! జనుదగ్గి సుతుండు కాపమి

వై! నమరభర్త వంచనము

చేసె! పరంబని శోరిక మంరి మా

వై శలంక! భిక్షు డర్థరగు

తేసి యలంచె! గలంచె మద్రరా

జనుచిత మాడి! కారివిధి

యయ్యె నదం దిని జంపె గద్దనికా!"

ఈ పద్యమున నెన్ని వాక్యము లిమిడియున్నవో
పరిశీలించదగు. మహారాయెదారికలె శిష్యునీరసభాగ
మున నీతావున గూడ గవిబ్రహ్మ మహామహిమాన్వితముగు
తన చంద్రబాలికపు నుంచె పోకించి సారవత్ శైత్ర
ఖంషముగా మాన్యుగలిగెను.

అష్టావక్ర వోక బ్రహ్మచారి. వదాన్య డను
మునిని సమీపించి యతని పుత్రిని కుచ్రభ దన కిచ్చి
పెండ్లి నేయింపుమని శోరెను! వదాన్య "పట్ల
కావీంతు. ముందు నీ పుత్తరమున కేగిర"మృని పలికెను.
"ఎచ్చటి కేగుదు! నేమిసేయుదు"నని యష్టావక్రడడి
గెను. వదాన్యడును "నులేరుని పురము దాటిన హిమవ
ద్గిరి కానవచ్చు. పరమశివుడు పరమేశ్వరినిగూర్చి తప
మొనరించిన ప్రదేశ మసమానపుణ్యప్రదంబు. దాని
కవల నీపారణ్యము వచ్చును. ఆ పరిసరమున బుణ్య
మూర్తియగు నొక పూజోడి వసించుచుండు. ఆమెను
దర్శించిరమ్ము. వచ్చినవెంటనే వివాహము చేయించెద.
ప్రమదంబెసగంగ పెండ్లిచేసెద అనద్యక రూపగుణ
వర్తనాన్వయవిద్యా!" అని తిక్కన సంబోధనమును
వాదినాడు.

"క్రియము గులమును రూపును

క్రాయము శిభలక్షణములు బాంధవవిద్యా

శ్రేయము గల వరునిని గ
వ్యాయుతుగా శ్రేయవలయు నధికప్రీతి!"

అని కలె కతాబ్జములనుండి పారంపర్యముగా వచ్చుపద్యమందలి గుణగుణులన్నియు లైపంశోధనమున గానవచ్చుచున్నవి. అనవసరవర్ణనయు లుంచి గ్రంథము లెంచి పాఠకులను విసిగించుట తక్కువ కథితులము గాదు.

అష్టాశ్రు డలకాపురిని గుజేరుని యతిశీలై యచ్చురల యాటపాటల ప్రోద్బలంగడవుచు దనలు లేనివాడై యొక్క సంకల్పర ముందుండి ముఱల బయ నింపనెంచెను. తుజేరు దాతని దాని "నీ శేమి కాన లయును? తప్పుక నమహర్దు" ననియె. మునికుమారుడు "వాకు సర్వంబు సంపన్నంబు. నీతోడి వేడుక నిలిచితి. గాని నా కభ్యర్థనీయ మెందు లే"దనెను.

Seef-mastery is the greatest courage.

హిమవద్ధిరి దాటెను. కడిమిచెట్టపది కను పట్టెను. ప్రకృతిమనోహరమైన యాస్థలమున ననేక మణి మయపార్శ్వము లలరారుచుండెను. వానినడుగు నొక సమున్నత పౌకర్ణ పౌధరాజ ముండెను. కనునీయకాంతి రూపవిలసనములు గల కన్నీయలు గదియవచ్చి స్వాతిమిచ్చి యతనిని లోనికి దోడ్కొని వెళ్ళిరి. అం దవమానదిగర్భరత్నరశ్మి విరాజితముగు నొక మృదుల పర్యంకమున వార్యమూర్తియు, ధవళవసనాంగరాగయు, దివ్యాభరణభూషితయు నగు నొక సర్వాంగసుందరి హుర్బుండియుండెను. ఆమె యష్టాశ్రునకు సమయోచితోపచారము లొనరించి ప్రక్కనున్న కెజ్జపై గూర్చుండెను. కల్లాపము బల్లాసముతో సంపత్తిలైను. నికాసమయ మయ్యెను. భోజనాదులపదపడి మునికుమారుడు, వాముగుదయు దొంటిపెజ్జలపై బరుండిరి. కొంతసేపటి కా భోమలాంగి లేచి—

"నీతయ్యెననుచు నల్లన

నాతని శ్రేయమున కరిగి యత డెడమిగా

నాతల్పమున నొకడన

ద్రీతహృదయయై శయించె బృహ్మనాథా!"

"అత డెడమిగా" ఇది యెంతయో యను భవము, మెలకువ గలిగి పలికిన పుష్టప్రయోగము. ఇట్టి

వజ్రపుడునుక బద్ధుటచ్చట ముద్దులగులుండుచుండును. ఇట్టి చుట్టుకైన ప్రయోగములు కదిరిపలి నాయకుని నుక సప్తతికథలలో తెప్పలు చూచియున్నాను.

"అందగావ వగుదు! వచ్చుతే తెలకె నీ

దారి! మగడు నిద్రదేరి నన్ను

నెదకు! నటకు మున్నె నేగ బోవలయు! నీ

కుద్దియేల! ప్రక్క బో బొవంగు!

(నుకసప్తతి)

"పనుల కొదలంవంగక కా

మిను లిరువురు గూడి 'గోగుమీటుచు' దాదూర

దినదిన మెగబడ మేవగ

గనుపించురు గున్నగచ్చుకాయలకరణి!"

(కదిరిపలి నాయకుడు)

అప్పు దాదివ్యాంగనయు—

"పదపడి నయమున పెయిపెయి

గదియించి లతాంగి చిక్కగాగిటకేర్చక

గదలని చిత్తము గలిగియు

మద మేమియు లేక యతడు మ్రావెయుండె!"

ఆసుందరి చేతైన ప్రయత్నము లన్నియు చేసెను. కాని ప్రయోజనము గానదయ్యె! 'కుమ్మరి కొక యేడు, గుదిపె కొక నా'దినునట్లయినది. అష్టాశ్రు డలుమాత్రమైన జలంపవయ్యెను. Courage is the first sign of a soul's Nobility అను వచనమును రూఢిచేసెను! "నట్టిమానై యుండె" ఈప్రయోగము విక్రీరి బలమైనది. వేయివైగలు, లక్షలు గిలిగింత లీదినను మేను పులకరింపని పురుష పుంగవుడు "To conquer a desire brings mere joy than to satisfy it." అని యెఱిగిన నిగ్రహపరుడు.

"A chivalrous man is the noblest work of God"

మగవారు భోగవరులు, తార్కి తరుణులందు గలుగు. "ఇవిధంబుగాక సేగోరంగ ననుభవించుకునికె యగునె నీకు!" అని సిగ్గునిచిచి యామె యర్థించెను.

అష్టావక్రడు "మద్యుత్తి మాను! మే బోవరె" ననియె.

"కార్యమగుటయు నరిగడుగాక పిదప!
నిలువు మంతకు నని యామె పలికె! నన్ను
నీవు గదియకుండెద వని నిరిచెదను న
ధర్మవృత్తి వను"
మని యతడు బోధించెను.

అంతట చెల్లవాడె. ఆయచ్చరమయైకంటియు నతనికి స్వయముగా స్నానాదికములు దీర్చి భోజనాదు బహుించె. మఱుల నికావేళ యొనంత వారెంత యతనిని శిష్యుకు విరిచెను. అతడు నిరాకరించెను. ఆసమయమున వామెయపహాభాగ్యము లోకమోహవమే గాదు. చతుర్దశలోకమోహవమై విలసిల్లుచుండెను. అప్పు డష్టావక్రడు—

"ఈ యవ్వర. క్రవము లే
లా! యున్న నిజంబు, నీతలంపును, నిన్నుక
రొయజిలోవున! పెప్పుము!
పోయెద బహులు గల! వనిచివుచ్చుము నన్నుక"

"అనవుడు శ్రీతయో 'యనఘ! నిన్నారయు
తలపునకావ వదాన్యమిందు
బులైం చె! నేను నీయు త్తరదిశేజామ్ము!
నీవన్య గాంచితి! దీవ నతడు
నిను మెచ్చు! వాడెన మనమున ద్రియమొందు!
మరుగుము సుప్రభాపరియమున"

కని గర్వము విడిచి నుడిచెను.

Pride is at the bottom of all great mistakes.

అష్టావక్రడును "నీయెడ వాదరమకాక మఱియొందు భావమున కాన్నదమే లే"దని యూరార్చి, తన కామె యొనరించిన సవర్తలకై కృతజ్ఞత రెలిసి వెడలిచినాను.

A chivalrous heart knows no offence.

The nobility of one is measured by one's capacity of gratitude.

హృదయపారశ్రయమున కష్టావక్ర దసాధారణ దృష్టాంతముగదా. ప్రతిహులశక్తులు ప్రావులై నను దెసల స్రుమ్మి కలచినపుడు చరింపక నిలవగలిగినది కదా దైవ్యము, విగ్రహము.

There are a thousand straight trees over the hills; not one straight man in the whole world.

ఇట్టిదే మఱియొక చిన్న ఘట్టము వృక్షించి చాలించునము. దుచి దేవకర్మభార్య! సర్వాంగగుండరి యొయుండు. తదీయరూపాతిశయంబు దేవగంధర్వాదులకును లోచనీయంబు. పాపము! తిక్కనకు దుచి యూహక గుండరి యనిన జాలదు. సర్వాంగగుండరి యనిననే తృప్తి. దేవగంధర్వములకు లోచనీయ యనుటతో రాగల కళ మాచితము.

క్రతువునీయుంస దేవకర్మ పారుగూరి వెళ్ల వలసినచివది. వికసన్మతియగు శిష్యుని విభులు డను వారిని విరిచి యేకాంతమున—

"దుచి నెవుడు వేచితిరిగడు
కనీవిభుడు! దాని నెఱిగి సరవక్షణ మే
నుచితంబుగ నొనరింతు! వి
కచకమలనిభాస్య కేర గాన దతండుకా!

వాకు! క్రతువునీయుంపఃజనంగవలసి యున్నది! పరవారసముక్తుకుండు క్రు! పటుగాన దుచికి రక్షావిధాన మాచరింపుము నీవు దృఢావధాన!"

అని నియోగించెను! 'దృఢావధాన' సంబోధనము మెలకువతో జాడదగ్గది. గాటమైన హెచ్చరిక గల వాదననట! విషయమా— విద్వి విశేషముగా శివురాలిది. ఒరుల కప్పగింపరానిది. నీవు లోకుపాతులు నూత్యముగ గ్రహించు మెలకువ గలవాడ వని నిన్నీ పనికి నియోగించుచున్నావని తాత్పర్యము.

"ఇంద్రు డనేకమాయలు నేయగలడు. పశుపద్యాదుల రూపము గైకొని రావచ్చును. నీవు జాగరూకుడవై కొంత గనుచెట్టుకొని కర్తవ్యము గావింపు" మని చెప్పివెళ్లెను. వినయప్రధానమైన విభులుడు యోగ

మా యాప్రభావమున రుచిదేహమున దన యాత్మ
నావహించజేసి చూపెట్టుకొనియుండె! పురందరుడు
సుందరరూపధరుండై రాసేనవ్వెను. దాని దాని
"నీమూలమున భావజాడు నన్ను బాధించుచున్నాడు.
కృపజాడు" మని తేడుకొనెను. కాని జనత్యము
వైబవీయుండి రుచి పలుకలేకపోయెను. అప్పుడు
మహేంద్రుడు—

"ఏ ననులేంద్రుడ! నాదరు
మానము గామశిఖి గ్రాటె! మానిని తడయం
గానేల! నన్ను దగ న
మృనింపుము నీకు సిద్ధమా టింకేలా!"

అని యరించెను. రుచిదేహ నిండియున్న
విభులు దామెపలుకులుగా "నీ విందు రావనేమికి
పా"మృని కనెను. తేలుపుదొరమోము వెలవెల
బారెను. అప్పుడు విభులుడు నిజతనువున కొచ్చి
లేచి నిలిచి,

"ఏ నొల్లగాక! భస్మము
గా నిమ్ము తేకునే వికారి! యమడుం
దా నెదురుపలుక కంఠ
ధానము పెసజేపె నతడు ధరణీనాథా!"

పిదప దేవకీర్య యింటి కేలేంచి విభులుని
ధక్షిణధ్వజ మెచ్చి వాని కభిమతమగు పర మిచ్చెను.

రిక్కన వ్రాసిన భారతమంతయు నఱుగరా
చిన కొలది నుదారపారధృతములు గూరుచు శ్రీ
ఖండఖండము. సానదీప్తివకొలది దీప్తిదీపించు దివ్య
మాణిక్యము. పిండిన కొలది రసము తొల్పిలు సారన
దిక్షుఖండము! పావిత్ర్యప్రభావలముల నలుదెసల
నించు కమృకర్పూరపుహారతి. ఆంధ్రుల పారిటి
కల్పరూపము. అడిగించుకొనక కోర్కెలుదీర్చు
కామధేనువు. చేరికందిన చింతామణి. ముంగిడి పెన్ని
ధానము.

ఇంక నొక్కటే మాట! భారతగ్రంథము
వారంభించినవాడు నన్నయభట్టారకుడు. పూర్తి
చేసినవాడు రిక్కకౌరి. కాగా నిరువురలో నన్నయ్య

మిన్నయని కొందరును, రిక్కన యొక్కడని
రిక్కరులును బహుముఖముల వివాదములు పెంచు
చుందురు! ఇది రిక్కముగా చెప్పుచిట్టులతో
గూడిన శిష్టతరసమస్య! నన్నయ వాగనుకాసమడు—
రిక్కన కవిబ్రహ్మ. మహాప్రవాహభాటిగల నన్నయ్య
కైరి యనన్యధుర్లభము—రిక్కనకవికాళ్య మద్వి
తీయము. ఇరువురు విద్వత్వీకృతులనంటివారు. ఇరువురును
మహాప్రతిభాధురంధరులు; ఒరులకు చేరిమావరాని
దుర్నిరీక్ష తేజోమాన్యులు. చిచ్చరకంటిని, చేరిత్రకూల
మును దాచి పీఠి నవతరించిన శ్రీకంఠపరావతార
ములు. ఇరువురు మద్దంతులే! వీరిరువురు గైకొని సమా
సముగా నర్జించిన గద్యత్యంతుని చరిత్ర వీక్షింపవరు.
స్థూలముగ గథాంశము నొక్కడే! పోకడలలో
సూక్ష్మముగ భేదము కాననచ్చెడి. ఇరువురు వారివారి
ప్రశ్నోకతను, గళాసౌష్ఠవమును యాధిచేసుకొనిరి.

ఎట్టాపైగవె ప్రబంధపరమేశ్వరుడు. వారిరువు
రకు మధ్యగుడు. తిక్కనవాడు కాదు. మహాకవి
ఇరువుర నవ్యాబధక్షిణ్యాసములతో గొలిచెను. ఎట్టా
పైగవె నన్నయ్యనుగూర్చి—

"ఉన్నతగోత్రసంభవము!
మాన్వితఃత్వము! భద్రజాతీయం
పన్నము! ఉద్ధతావ్యవధి
భావిమహాత్మ్యటముక! నలేంద్రపూ
తోన్నయనోచితంబు నయి
యొప్పెడు నన్నయభట్టసంజరం
తెన్న నిరంకుశోక్తి గతి
నెందును గ్రాలుట ప్రస్తుతించెడక!"

రిక్కననుగూర్చి—
"తన కావించిన సృష్టి తక్కుయంటే
తనగాదు నానేముఖం
బున దా బల్కిన పల్కు లాగముముడై
పొల్పొందునా వాణి న
తను నీతం దోకరుండు నా జను మహా
త్వాప్తి గదిబ్రహ్మనా
వినుతింతుంగది రిక్కయజ్ఞ
సఖిలోర్వితేతాభ్యర్చియూక!"
[ఇటీవల తెల్లూరులో జరిగిన రిక్కనజయంతి
సాడు చదివిన దిది.]

పుట్టింటికి

[నాటిక]

శ్రీ రా. సి. అంజనేయశాస్త్రి

[వెంకట్రావు బహదరుడు బయలుదేరుకుంటే లోప
ల్నించి భార్య రాజేశ్వరి అంటుంది—]

రాజేశ్వరి : మల్లెపూలు మరిచిపోకండి. నాలుగు
వందలు చాలు.

వెంకట్రావు : అవసరమైన వస్తువులు చెప్ప
మంటుంటే, మల్లెపూలూ, చేమంతిపూలూ మొదలెట్టా
వేమిటి?...

రాజేశ్వరి : లలితకి సాయంత్రంపూట చెండన్నా
పెట్టమంటుందీ?...అదీగాక నీర వంకలబజ్జ చెయ్యమని
ఎన్నికోరినానీ అనుకున్నాను? మరి కిట్టిగాడికి
దంప యిచ్చితీరాలయ్యో! లేకపోతే నిలవగలం?

వెంక : ఇవి అవసరమనేనా ఏమిటి నీ ఉద్దేశం?
అయితే అత్యవసరమైన వస్తువులుమాత్రం చెప్పు.

రాజేశ్వరి : బట్టలన్నీ బాగుంది ఒకటి తెండి...
చాకలివాడు రావటమే లేదు సరిగ్గా...మరీ లోళ్ళు
లోళ్ళు చేసుకుంటున్నారని పిల్లలు దుమ్ములో
పొర్లాడి...

వెంక : (విసుక్కుంటూ) "అత్యవసరం" అంటే
"అది లేకపోతే యిక గడవదు." అనే వస్తు వన్నమాట.
తెలిపించా?

రాజేశ్వరి : (మామూలు ధోరణిలోనే) ఏమో
బాబూ!...రాంతోపాటే ఒళ్ళు దుద్దుకునే చుట్టు
మాదా ఒకటి తెస్తే సరిపోతుంది. దొరికేదోటా
ఏమన్నానా? వేసంకాలంమాదాను...మొహాని ఒకటే
బద్దకారుకూతుంటాయి.

వెంక : నీ కేం మరిచోయిందా? నియ్యం లేక
పోతే చెప్ప. కట్టె లయిపోతే తెమ్మను, అవసరమైన
వస్తువు లంటే అవీ...

రాజేశ్వరి : మీమాటల కేంకానీండి...ఒక ఊరి
పిడిమాదా తీసుకువరండి పదిలోపని... జంధారంగులది
బాగుంటుంది...

వెంక : (కోపంతో, వ్యంగ్యంగా) నయం.
చీరాయిలూ, నెంటుబుడ్డీ లేవద్దా? ఊరిపిడిట!
ఊరిపిడి!!

రాజేశ్వరి : అలా కడుగుకుంటే ఎలానూ? కొబ్బరి
నూనె అదేం యివోగాని, రామరామ! ఒకటే కుళ్ళు
కంపుకదా! మంచినీకం తలమానె తెండి. కొబ్బరి
నూనెలో నాలుగుబొట్లువేస్తే నిశ్చయంగా వుండేట్టు.

వెంక : (అమితమైన విసుగుదలతో) ఇలా నన్ను
చంపుకురినకపోతే పోరాడూ మీతూరు? మీనా
జ్ఞాచ్చాడుగా?

రాజేశ్వరి : (కొంచెం కోపంతో) ఏమిటండీ
మాట్లాడితే "మితూరుపోరాడూ? మితూరుపోరాడూ?"
అంటారు? మావూరదే! మాయిల్లా యిదే...ఎక్కడికీ
పోయేది?

వెంక : సరే, సంతోషించారులే తెలివి!
ఇదేట—యిదే వూరూ, ఇదే యిల్లాను...(కాస్తాగి)
అయితే నేనే చెడుతాలే...నీయింట్లో నువ్వుపోయిగా
వుండుగాని...

రాజేశ్వరి : (కొంచెం తీవ్రం తగ్గించి)...ఇవాళ
పొద్దున్నే ఎవరి నెలవం చూచానోగాని...ఒకటే

కనవిధముగా వుంది... ఏమిటంటే ఆ మాటలు !... ఏదో కోర్కె చెప్పినట్లు చేసేగా ఒక అమ్మ కన్న దిడ్డను! అలాగే పోతా మానాన్నతో. మీరూ, మీ పిల్లలూ ముఖంగా వుండండి. చంటిదానికి మటుకు పాలు జాగ్రత్తగా పడుతుండండి బాబూ!... అనేవాళ్ళ కన్నా వుండాలి, పదేవాళ్ళ కన్నా వుండాలి... ఎన్నాళ్ళని నేను మటుకు ఛీ! ఛీ! అనిపించుకుంటాను... ఎవో...

వెంక : (భయపడుతున్నట్టుగా, నట్టునట్టుగా, నీళ్ళు నములుతూ)... ఆ... ఆ... అది కా... కాదు... నే... నేను...

రాజే : (వినిపించుకోకుండా) ఏదో పది కాలాలపాటు చల్లగా వుంటే చాలు పిల్లలు... ఎవరి దగ్గరై లేవే?... మావాళ్ళూ తిండి కేసుల మొహం వాయలేదు. రెక్కాడినన్నాళ్ళూ డోక్తాడకపోదు... ఎప్పుడో "హరీ" అంటే ఆనాటి కవరో రానే వస్తారు... ఎలాగో వెళ్ళమనిపోతుంది...

వెంక : (అనునయంతో)... ఎందుకే అంతంత మాటలు? నోరెత్తకుండా చేస్తున్నా వేమిటి? ఏదో పొద్ద ప్రమానం బోల్చి వాసివాసి ఒచ్చిన చికాకుతో కాస్తంత మాటంటే "చావులూ బతుకులూ" దాకా ఎందుకు?... వా కెందుకొచ్చిన గొడవ... ఇంత చచ్చి చెడి...

రాజే : నేను మాత్రం అన్నదే...

వెంక : (వినిపించుకోకుండా అడ్డోక్తిలోనే) సంపాదించి పడేస్తున్నా ఎవరికీ సంతోషం లేకపోయే! ఏ తైరానుల్లోనో కలిసిపోతే, హాయిగా "రాను! కృష్ణ!" అనుకుంటూ చేకం అంతా తిరిగిరావచ్చు... ఏ చెట్టుకిందో రాలిపోగానే, ఇన్నూరెన్నుకం పెనీవారిచ్చే మాడుకేలూ పెట్టుకుని, మవ్వా పిల్లలూ చీకాచింతా లేకుండా తినుకుండా అంటూ...

రాజే : (కోరడి మార్చి) చాలు చాలు!... వట్టింట్లో నుంచుని ఏమిటా అపకృతునం మాటలు? మీరూ, మీ పెద్దరికీ ఓ నమస్కారం కాని, బాబూ, అవసరమైన వస్తువు లేమీ లేవు... ఏమీ లేనక్కర్లేదు... మీ పికాకుకు మీరు పొండి బాబూ...

(మెల్లిగా నలుగుతుంది)... నిగిరెట్టి, కాఫీలకీ ఎంత తగలేమీనా అవసరం మనిపించదు... పల్లెటూరుగదా వెళ్ళేది, అక్కడ నమ్మలూ, ఊళ్ళూ గుంచించి దొరకవని... కాస్త తెమ్మంటేనూ... పెద్ద రాధాంతం చేస్తున్నారు... రాధాంతమని...

వెంక : (నవ్వుతూ)... మరి ఆమాట చెప్పనే లేచేమీ?... మీవూరు ప్రయాణమన్నమాట! మరి... ఆమాటే నేనంటే అంత కోపం దేనికి చెప్ప... కానియ్యి మరి, ఏం కావాలో!... బట్టల నమ్మ... ఊలుపిడి... యింకా ఏమిటి?... ఆ... తలనూనే?...

రాజే : ఏమీ అక్కర్లేదు, మీ కవసరమైన వస్తువులు తెచ్చుకోండి... నే నెక్కడికీ వెళ్ళను...

వెంక : అదికాదే!... నేను వెళ్ళొద్దన్నావా? తెస్తాగా ఏంకావాలంటే అవి... ఎవో నాలుగుకోజలుండిరావచ్చు... అందుకే వచ్చావేమిటాదాను మీవాన్న!... ఆయన ప్రాణం చివుక్కుమంటుంది తీరా బయలుదేరకపోలే... పసిదానికి పాడయినట్టా కూడా తెమ్మన్నా వేమిటి...

రాజే : ఏం చెల్లిస్తారండీ!... వెడితే వీడవరగడైపోతుందికదా అని చూస్తున్నారు... వారం రోజుల్నించి చూస్తూనే వున్నా రెండి మీ హాళ్ళూ పెట్టాను. నేను పోతే మావూరు, తినుకుండా అంటూ నేనీ హితులతోనూ, నేనీ హితురాళ్ళతోనూ.....

వెంక : (అడ్డోక్తిలోనే)... చాల్లే, యిహ కట్టి పెట్టు... ఇల్లు కదలటానికి వీలేదు తెలుసా? రమామకంటేనూ, లేచిపోదానుమకుండి పాపం!... పెద్దన హాటలుభోజనం నాకు పడుకుంటాను... మవ్వొస్తావనే కామలు తిడ్డ చేశాడు మీ వాన్న!...

రాజే : ఆయనకి రెండు రోజులు గుప్పెడు మెతుకులు పెట్టడానికే మీకంత కష్టం మెందుకు?... ఆయనేం తిండికి మొహంవాలి రాలేదు, మీ మోచేతి గండికోసం... ఆయన దిడ్డను కానూ నేను?... నన్ను మాత్రం మేంపామెందుకు? రోలెయ్యండి, పోతాను...

వెంక : వెళ్ళమంటే పోనంటావు. వద్దంటే పోతానంటావు. నీయివ్వం బాబూ. వెళ్ళవలెమకుంటే

వచ్చు....ఉండదులుచుకుంటే వుండు. కావాలన్న వస్తువులన్నీ తెచ్చిపడేస్తాను. వెళ్ళదలుచుకుంటే మటుకు పిల్లల్నియర్పించాత్రం తీసుకెళ్ళబాలూ!...

రాజే : అక్కడే వచ్చేది తగాదా. పెద్దవాణ్ణి వుంచినారే నా తేం అడ్డంపస్తాడు? పైగా ఏదో చేతికి కాబికి సాయపడలేడు. మీరు రెండుమక్కలు చెయ్యూకూడా వుండవచ్చు...

వెంక : చేతికి అక్కర్లేదు, కాబికి అక్కర్లేదు. నాకంతంమీదికి నా రెండుకు, సి. వి. డి. లాగా? ఇంతలో వాడి బి. ఏ. ఏ. లకి, ఎం. ఏ. లకి ఏమీ భంగం రాదులే. ఆ రెండుమక్కలూ మీ అన్నయ్యనే చెయ్యూవుండమను. ఆయనగారూ ప్రైవేటీ వరకూ వెళ్ళతెట్టాడుగా!...

రాజే : ఏమీ ఎద్దేవాలూ చెయ్యక్కర్లేదు... ఉండకి రమ్మంటే రావద్దా మీ చదువులు? ఇలా పిల్లల్ని తిప్పికేనే ప్యానయ్యగారకామాలు ప్యానైన వారు బి. ఏ. టూ, యల్. టి. బాను!

వెంక : కాక! తండ్రినెత్తిమీద ఎక్కించి పుట్టిళ్ళకి ఉదాయస్తేనే కామాలు ప్యానయింది!!

రాజే : తీరా వుంచినదిలే నామీద కోపం కొద్దీ ఆ పసివెధవని బాదుతాలోఏమో!...ఇంతే వాడుంటే మీ ఆటల కేం అడ్డమాలెంది!...

వెంక : (కోపం నటిస్తూ) ఇహ నోరుముయ్యి... పోతున్నా బజారు...కావాలన్న వస్తువు లివేగా!...

రాజే : ఓ ఆరవీకెడు లద్దీహాలూ, సవాసేరు కారవ్రూసా తెండి పిల్లలికి...మాఅన్నయ్యకొడుక్కి దిన్నట్టు యివ్వుం. తెలుసుగా?...సరే...పాలపద్యాల మాట గుర్తుంటుందికదా!...

వెంక : ఇహ ఫుల్ స్టాప్ పెడుమా బాలూ... (నన్నుగా దినిపిస్తుంది).

రాజే : (లిగ్గరిగా)...పాలవీ కలంబోయి...మర్న పోయా!

౨

(వెంకట్రావు కొల్లాయిసడ్డకట్టుకుని వంటింట్లో కుంపటి ఊరుతూవుంటాడు.)

వెంక : (విసురుతో) వెధవకుంపటి అంటుకోనే అంటుకోదు. ఆరబుడ్డికిరసనాయిలు పోసి, అగ్గిపెట్టంతా వెలిగించినాను. (ఉఫ్! ఉఫ్! అని ధ్వని). ఛీ! ఛీ!! ఇదేం పొయ్యికాలమా!...ఇట్టే రాజేనది రాజే క్యరి...ఏయ్! పనిమనిషీ!...

పనిమనిషి : సిల్లం...బాబయ్యా...

వెంక : ఇలా రా ఓమటు! ఏమిటే నీకేరు... మరిచిపోయా?

పనిమనిషి : అప్పుంమ్మ కాదుంటండీ (నవ్వు కుంది).

వెంక : ఊ!...సరే...ఇదిగో, కుంపటి ముట్టించు కొంచెం...ఇంవాకటినుంచీ ఒకటే యాతన పడుకున్నాను...

అప్పులమ్మ : (కుంపటి యిటూ అటూ కదిలించి నట్టు చప్పడుచేసి) బాబయ్యగోరూ, తడిబొగ్గ నేకాయండీ...అందుకనే అంటుకోనేదండీ...

వెంక : ఏడిచినట్టే వుంది...కుంపటి తడి కామాలు...నేను వెయ్యటం బస్తాలో బొగ్గలే వేళా... సరే, అవి పారబోసి యివిగో కొత్తబొగ్గలేసి అంటించు...

అప్పు : సిల్లం...(బొగ్గలు పోసినట్టూ, నివ్వు పుల్ల వెలిగించినట్టూ చప్పడవుతుంది)...అమ్మగోరు పుట్టినంటికాద కల్లిలే పూటకూటింటికాద భోంనేనే నోరుగా తొమరు?...ఎందుకు బాలూ యీ అగ్గి...

వెంక : నీమొహం...నీకు తెలీదులే. చూటలు భోజనం పడటంలేదు నాకు...ఆ...ఎదీ...అంటు కుందీ...? దీని తస్సాదియ్యా. యిట్టే అంటు కుండే?...సరేగాని, యిహా వెళ్ళి నీళ్ళపని చూడు...

అప్పు : సిల్లం బాబయ్యగోరూ!

వెంక : (విసురుతూ) పనిమనిషీ...ఆ...అప్పు లమ్మా...

అప్పు : సిల్లం బాబయ్యగారూ...

వెంక : సిద్ధి తీసుకురా, కా ఫీగి న్న మీద మారకి...

అప్ప: తెల్లండా బాబయ్యా... (సిద్ధి మూత వేసివట్టు చప్పుడు) ఎల్లేదాండీ...

వెంక: ఆ... పో... ఊ... ఎందుకు చేత కాదో చూస్తా... ఆ... కాగినట్టువ్వా యి నీళ్ళు... కాగిపోడి వెయ్యలికదూ యిహా...? పోడి వేసే కాగ వెకిలే సరిపోయ్యేది!... ఇప్పుడు దించి వెయ్యాలా? వేసి దించాలా?

అప్ప: ఎలా సేలేనేం బాబయ్యా...

వెంక: కాఫీమొహం నీ కేం తెలుసు?... వేసే దించురా... ఆ... కాదుకాదు, దించే వెయ్యలి... అలాగే చేస్తున్నట్టు నుర్తు రాజేశ్వర... ఓస్సీ... అప్పు లమ్మా... చెప్పావా?

అప్ప: సిల్లం బాబయ్యా... వేసుండి.

వెంక: చూడు... యివారే నేను స్వయంగా కంట కూడా చెయ్యదలుచుకున్నా. అయేదాకా నువ్వు కాస్త సాయంగా వుండాలి తెలుసా?...

అప్ప: (వత్సకూ) మీ కేం కారణపుద్ది బాబయ్యా... అయిగా పూటకూటింటికాడ...

వెంక: ఛీ! ఊరుకో. నేను చేసితిరుతా వంట! ఇదేం బ్రహ్మవిద్యా ఏమన్నావా?... అన్ని పనులూ అందరికీ చేతనవ్వాలి. గాంధీగా కేం చెప్పాను?...

అప్ప: సిల్లం బాబయ్యా.

వెంక: సరేకాని... ఎదీ, కాఫీనుడ్ల తీసుకురా.

అప్ప: యాకుందండి బాబయ్యగోరు?

వెంక: ఛీ! నీమొహం. ఎక్కడుండో చెబితే నువ్వు తెచ్చేదేమిటి?... చసారాలో దణ్ణానికి కట్టి వుంటుందేమో చూడు... ఊ. దబ్బునరావాలి. చల్లారి పోతుందేమో డిక్కాను...

అప్ప: (కాస్తాగి) కనిపించ లేదుండి (నన్నుగా వినిపిస్తుంది).

వెంక: (ద్విగిరిగా) ఆ... కనిపించలేదా?... నా కళ్ళుకూడా పెట్టుకొని వెతుకు...

అప్ప: ఆ... కంట వోనుడ్తుందండి... (నన్నుగా వినిపిస్తుంది)... (కగిరి కొచ్చి)... ఇదేనాండీ...

వెంక: ఛీ!... ఇది తేలురుమాట... పకేలే, ఏదయిలేనేం? దాంతోతే వడపోస్తా. అసలు నుడ్ల కవవడలేదుగా మరి నుడ్డిమొహానికి?...

అప్ప: సిల్లం బాబయ్యా..... అంటు రాసి దాండి...

వెంక: ఊ... పో... (కాస్తాగి)... మరిచి పోయా అప్పలమ్మా...

అప్ప: సిల్లం బాబయ్యా...

వెంక: పాలెచి?

అప్ప: జాచికమ్మండి? మనగమన్నా వుండ గానే తనుపు గొట్టించుండి... యారూ నగవమాయే తరికి ఎర్లిపోయించుండి...

వెంక: (విసుగ్గా) ఏమీనట్టే వుంది... పక్క భాగంలో కర్చి ఓ గ్లాసెడు పాలు అప్పు తీసుకురా. డిక్కాను కూడా తయారయివుండయ్యే...

అప్ప: సిల్లం బాబయ్యా.

వెంక: దోసకాయకూరా, పప్పు... అంతే... చాలు యీపూటకీ... దాం దుంపలేగా! యింకా రాలేదేం అప్పలమ్మా! తీరా పాలు లేవన్నారేమో వాళ్ళు!

అప్ప: వేవన్నారండి... మరండి...

వెంక: దరద్రుడు తలగడిసిలే వేజగళ్ళవానని... అనుకున్నట్టే అయింది?...

అప్ప: సిల్లం బాబయ్యా...

వెంక: చెధవ “సిల్లం”... నువ్వును... ఆగ్లా నక్కడ తగలేసిపో... యిహా వంటప్రయత్నమన్నా చేస్తా... దోసకాయలు తరిగేస్తా ముందు...

అప్ప: సిల్లం బాబయ్యా, బట్టలు గుంటే దాండి...

వెంక: ఊ...

(బట్టలుకుకుతున్న చప్పుడవుతుంది)

వెంక: బాబోయ్!... అప్పలమ్మాయ్!!... చచ్చానేవ!!!

అప్ప: (గాధరగా) ఏంటి బాబయ్యా... ఏంటి?...

వెంక: వేలం తెగింది బాబోయ్... దోసకాయ తయారుకుంటేనూ... ఏం చెయ్యాలి... ఏం చెయ్యను?

అప్ప: అమ్మ బాబోయ్! ఎంత నెత్తురు? ఎంత నెత్తురు!! తడినుడ్ల పట్టు బాబయ్యా...

వెంక : నవ్వు చుట్టు అప్పలమ్మాయి !...కుడి చెయ్యి కూడాను...కూరకాల్లు కుమ్మా వద్దుకాని... ఇంతవచ్చునేనుకొని అకకాయేసుకు తింటా...!

అప్ప : కట్టనాండీ? నాను పెప్పనేదుంటుండీ !...అయిగా పూటకూటింటికాడ...

వెంక : ఛీ! నోరుముయ్యి...పొద్దుటినుంచి ఒకటే కకునిపక్షి కూతలూ నవ్వును !

అప్ప : సిల్లం బాబయ్యా...ఏలమీన నీళ్లొత్తూం దండీ...

వెంక : రెండో కంపటికూడా రాజేసి నుంటున్నాయి. యిట్టే పప్పు అన్నమా ఒకేమాటా ఉడికేట్టగా...అప్పుడే బడితైం అవలోలోందికూడాను.

అప్ప : సిల్లం బాబయ్యా.....(వినుచుకుంది కంపటి).

వెంక : ఆ...మందాయా?...ఇహ పోయి బియ్యం కడుక్కురా...

అప్ప : సిల్లం బాబయ్యా.....చేరు పోచేదాండీ...

వెంక : ఊ....పోయి...కందిపప్పు యిట్టే పేరుకుంది...కణకణ మాడుకుంటే అత్తైసరవుకుంది కూడాను...

అప్ప : బియ్యం ఓడుచుకొచ్చానుండీ...

వెంక : ఆ.....తెచ్చావూ...? ఇటియ్యి కంపటిమీద పెకుతా...ఇహ నవ్వు పోయి పెరుగు మని పెనరన్నానస్తాండేమో చూడు. రోజూపోనేగొల్ల పెండుకనో యింతవరకూ రాలేదు...ఊ...పో...దబ్బిన...పములు వెంటవెంటనే అయిపోవాలి...

అప్ప : సిల్లం బాబయ్యా...

వెంక : (పప్పు చేయిస్తున్నట్లు గరిటలివిన చప్పుడవుతుంది) వేగిన వాన నొస్తున్నట్టేవుంది.... అరే...బియ్యంలో నీళ్ళే పోయ్యలేదే? ఎన్ని పోయాలి నీళ్ళు?...ఓయ్! అప్పలమ్మా...అప్పీ!... వెళ్ళిందికామా లప్పుకే దొడ్డిగుమ్మం దాటి...అప్పలమ్మా...

అప్ప : సిల్లం బాబయ్యా...(సన్నగా వినిపిస్తుంది)

వెంక : బియ్యంలో నీళ్ళెన్ని పోయ్యాలి?... అప్ప : ఏల్లుమునగా పోయ్యండి బాబయ్యా...

(సన్నగా)

వెంకట : (సన్నగా) పరే...(కాస్తాగి)-(బిగ్గిరిగా) అరే! పప్పుంతా మాడి మంగలమైపోయిందే ఒక్క నిమిషంలో?...ఓం చుంపతెగా...ఛీ! ఛీ!

అప్ప : (చూరంగా సన్నద్ధుని) 'ఓయ్, పెరుగమ్మా...ఓయ్...'

వెంక : ఈపూట పప్పుకూడా లేదన్నమాటే... ఇంత పెరుగు పోసుకుని ఆవకాయబద్ద పంచకు తినాల్సిందే మరి...ఏం చేస్తాం—ఇదేమిటి...అన్నం కూడా మాడువానన కొడుకోండి!.. యిన్ని నీళ్ళు న్నాను...ఓయ్!...అప్పలమ్మాయి!...రా...రా...

అప్ప : (పరిగెత్తుకొచ్చి)...సిల్లం బాబయ్యా.

వెంక : (విసుక్కుంటూ) అరిచి చక్కున్నా మాట వినిపించుకోవేం? అన్నం ఉడకనేలేదు. నీళ్ళున్నా మాడుకొస్తాండి అడుగునుంచి. ఏం చెయ్యమన్నావు?

అప్ప : బొగ్గులు తగ్గించండి బాబయ్యా... తగ్గించి వైన పోయ్యండి...

వెంక : పరేపరే!...అట్లా తగలకుండా యిహ?... ఎదీ పెరుగు గిన్నెయిలా యియ్యి...రెండు మెతుకు రెలాగో గరికి బడికి పోతాను...

అప్ప : (జడుస్తూ)...మన గొల్లకి రేలు వట్టిం దుంటుండీ...అందుకని రాలా యియ్యాల...పక్కింటానికి పోచే అమ్మ పెప్పించుండి...

వెంక : అభూరించినట్టే వుంది. ఆ అమ్మదగ్గరే పోయించుకున్నా బాగుండేదిగా?...ఎక్కడినుంచి కొనుక్కొస్తాం తెలివి?...

అప్ప : సిల్లం బాబయ్యా...అడిగానుండీ, నేదంటే నేదందుండి ఆ అమ్మ...

వెంక : ఇహ నామొహం...నేను తినేదేముండీ? (కాస్తాగి)...అన్నం ననుబాయయి కూర్చుంది.

అప్ప : సిల్లం బాబయ్యా...

వెంక : ఛీ!...సిల్లం, నిన్ను తగలెయ్యా... ఈ అత్తెనరూ అత్తెనరూ నవ్వు తీసుకుపో...

అప్ప : నాను పెప్పనేదుంటుండీ...అయిగా... పూటకూటింటికాడ...

వెంక : చెప్పు తీసుకు రంతా.. అమాటంటే... పెదవకీకునపక్షి...చస్తే తినను చూటల్లో...యిప్పుడే తెలిగ్రాం యిస్తా రమ్మని...అమ్మగారికి...

అప్ప : సిల్లం బాబయ్యా...

ఆధునిక నాగరకత -

దానియెడ అసంతృప్తి

శ్రీ ముడుంబు వేంకటరామచార్య

సై మండుఫ్రాయిడ్ (Sigmand Freud) జర్మనీ దేశపు గొప్ప మానవతత్వజ్ఞుడు. ఆయన "ఆధునిక నాగరకత-దానియెడ అసంతృప్తి" అను చక్కని గ్రంథమును రచించెను. అందలి ముఖ్యనిమిషము లీక్రింద పొందుపరచుచున్నాను. సృష్టింపబడిన దాది నేటివఱకు జరిగిన మానవుని మానవపరిణామమందు చర్చించబడెను.

ఆధునికనాగరకత యభివృద్ధిసొందుటకు ముఖ్య కారణము స్వార్థత్వము. మానవుడు స్వభావముచే హద్దుమీరిన కలహకారకుడు (aggressor), స్వార్థ పరుడు, విద్యావ్యాసంగముచే నీరెంటిని తాను వశపఱచుకొనుటకు మానవుడు యత్నించుచుండెను. పాప భీతి యనునది నాగరకతకు గీటుకాయయినది. ఈ యూహలను తన గ్రంథమున ఫ్రాయిడ్ విపులపఱచెను.

సామాన్యమానవుడు అధికారమును, ధనమును వాంఛించును. కాని పూజనీయులగువారిలో నీరెండును లేనివారినే మనము చూచుచున్నాము. మహాత్మా గాంధీ, గౌతమబుద్ధుడు మున్నగువారే దీనికి తార్కాణము. అనగా అధికార, ధనవాంఛల వతికరించు శక్తి యొక్కటి మానవపరిణామమున గలదని గోచరించును. తాను (Ego) అనుదానికిని, బాహ్యప్రపంచమునకును గల సంబంధము పరిణామము జెందుచుండును. ప్రభువు మున "తాను" అని యనుకొనునది సృష్టియందొక భాగము. "ఆత్మకు త్వర్వధూతాని" అను ఆర్యోక్తి భావముకూడ నిదియే. రానురాను బాలుని యూహలలో ప్రపంచగతువులయెడ నాతనికి ప్రభువుమునగల యేకత్వ

దృష్టి కదలి "తాను" అనుదానిని బాహ్యప్రపంచముమండి నేలుపఱచుకొనుచున్నది.

భగవంతుడు దయామయుడని, మన కల్లరకు తండ్రియని మానవులు నమ్ముచుండిరి. కాని ప్రపంచమును జూచిన భగవాను డెల్లయెడలను దయామయుడని కాననగుట లేదు. మహామహావులు క్రూరులవారే బడుట, మేధావులు జీవనమున కష్టభాజనులగుట మనము చూచుచున్నదేకదా! పరమాత్ముడు దయామయుడని తండ్రి యనుకొనుట మానవుని బాల్యదృష్టి (infantile notion) మాచించును. అపారమైన జీవరికము, కష్టపరంపర మానవుల నకారణముగా కుదించివేయుట మన మెఱుంగనిది కాదు. ఇందులకు "పూర్వజన్మకర్మ" కారణ మనుకొనుటకు రుజు వేమి కలదు? హిందువులు తప్ప నితరులు కర్మసిద్ధాంతమును నమ్మరుకదా! మన మెఱుంగని విషయమును సమర్థించుట కిది యొక తర్కవాదము. "ఇదమిథి"మని చీనీని గూర్చి శాస్త్రరీత్యా (Scientifically) చెప్పలేము.

ఇక మానవుని జీవితపరమావధి యేది? అనునది తరువారీద్రశ్య. "ఆనందము" (Pleasure) అను నదియే దీనికి సమాధానము. కారీరక, మానసికానందములకు కలయైన నన్నియు పురుషుడే నేకరించును. విద్యాధనము లిందుల కుపయోగించుటచేతనే వాని యెడ మనకు మహాగౌరవము. మనము కష్టసులకు దూర మగుటకు యత్నించుటయు దీని రెండవ రూపమే. శరీరావరోగ్యము, మానసికాసంతృప్తి, యితరులు మనకు గలిగించు నీక్కులు మనలను సుఖదూరులను

జేయును. హృద్దమితిన యానంద మిడుములకు గారణ మగుటయు జూచుచున్నాము. ఇక, కష్టసుఖము లన నేమి యని చర్చింతము. ఆగర్భత్రయంతునకు దినము నకు నాలుగుగంటలు పనిచేయుటయే కష్టము. పేదకు నాలుగుగంటలు మాత్రము పనిచేసిన దినము పర్యదినము. కనుక కష్టసుఖములు స్థావరవికలులనిపించును. కాని యివియు హృద్దమితీ యనుభవించిన బ్రహ్మదము గలుగును. ఇతరులు కలిగించు బాధలను సజ్జను సేయక మనస్సును బాధమండి తప్పింప యత్నింతుము. మనోనిగ్రహ మిట్టిచే. యోగి కష్టసుఖములను లక్ష్యము సేయక, మనస్సును దననశము చేసుకొనును. ప్రపంచమును జయింపవలె నను కాంక్ష భగ్నమై, తన మనస్సును జయింప వారంభించును. ఇది కష్టములనుండి తప్పించుకొనుట కొక యుపాయము. ఆనందమయు దగుటకు బ్రపంచము కలిగించు నష్టంకులను దొలగింపజాలక, కష్టములను లక్ష్యమెట్లుని విధమున మనస్సును నియమించును. దీనినే "ఆత్మ నిగ్రహ" మనిరి. తనయందలి జంతుశక్తిని (Animal instinct) ఆధ్యాత్మికశక్తిగా వారడు మార్చును. (Sublimates into Soul-force) అప్పుడు "కర్మ" యాతరి నేమియు జేయజాలదు. ఏలనన, గడ్డ సుఖము లొకటియేయైనపుడు కష్టములకు వెఱవ నేల? కాని యిట్టిది యెవ్వరికో? కాని సాధ్యపడదు. దీనివలన బ్రపంచమును యోగి కాలదన్నుచున్నాడు. ఇట్టిది సాధనవలన సగునే? కాని విజ్ఞానమువలన సాధ్య పడదు. మహాకవి, చిత్రలేఖకుడు పేదయైనను దన జీవితమును దన యాశయమునకై ధారపోయును. లోకుల కితడు కష్టపడుచున్నట్లు కానవచ్చును. కాని యందు సుఖము లేనియెడ నాత డెందుల కాహర్ణ మవలంబించును? సౌందర్యము సంతోషదాయకము. చక్కని కాంతయెడ, బ్రకృతిరామణీయకమునందు మానవుడు ముగ్ధుడగుట కిదియే కారణము. స్త్రీ పురుష ప్రేమకు బ్రధానకారణము సౌందర్యవిభావ. ఇది వారికి సంతోషదాయకము. అది కొన్ని దినములకు జిత్రకారునకు బ్రకృతియందువలె, దేహసౌందర్యము నతిక్రమించి మానసికానందముపై నిలుచును. విడ్డలపై దలిదండ్రుల యభిమానము, స్త్రీయందలి మార్మత్వ

వాంఛ, విడ్డలు లేని యెడ నితరుల విడ్డలను దనవారినలె తెంచి పెట్టచేయుటయు నీ సామాన్యప్రేమకు బరిపక్వ స్థితులు (Sublimation). అయితే కొందరి మానస పరిణామ మీ యున్నతస్థితి నందలేదు. ఇది స్వార్థ రాహిత్యమునకు మొదటి మెట్టు. దీని నభిగమించి, ప్రపంచ మంతయు దన సంసార ముకొనుట దీని తుదిమెట్టు. మత మనునది మానసమున కొక విధముగ తృప్తిగలిగించు లోకము.

మానవకీరము రామరామ నశించుట దాని ప్రకృతి. కీరమున నశించునది యని పురుషోత్తమము. "అనిత్యం అమృతం లోకం ఇమం ప్రాప్య భజన్య మాం" అను గీతావాక్య విదియే ధ్యనించుచున్నది. ఆధునికనాగరికత మనలను దుఃఖభాజముల జేయుచున్న దనియు, దీనిని వీడవలె ననియు కొందరి యభిప్రాయము. సృష్టియందు "అన్న, ప్రాణ, మానస" విజ్ఞాన, ఆనందము"లను అయిదుమెట్లు కలనని ఉపనిషత్తులు పలుకుచున్నవి. ఇందును ఆనందమే పరమావధి యైనది. మానవుడు సుఖింపవలెననియే వాంఛించు నని మనము సమ్మతించునపుడు, మానవజీవితమును సుఖ ప్రదముగా జేయగల యంత్రములు, మందులు మున్నగు నవి విశిష్టంపనేల? ఆనాగరికుడు కష్టములను భరింప వలనడియుండుటచే, నతడే మనకంటె సుఖముగా నున్నట్లు మనకు దోచును. అంతమాత్రమున ననాగరికత యెడ ఘనత లేదు. దీనిచే మన మెఱుగున దేమన, నాగరికుడు కష్టసహిష్ణుత నేర్వవలెననియే. నాగరికతచే మనము మనకు లేని కష్టలను సంపాదించితిమి. పక్షుల వలె విమానములలో నెగురగలము. దూరమున నున్న కీర్తములను రేడియోవలన వివగలము. ఇట్టివి మరెన్నియో చేయగలము. కాని యీ విజ్ఞానమును మానవాభ్యున్నతికి నుపయోగింపక, స్వార్థపరతచే నొక మానవుడుగాని, ఒక జాతిగాని వినియోగించుకొన యత్నించుచున్నది. ఆధునిక నాగరికతను రక్షింపగలిగినది స్వార్థరాహిత్యము. "జగద్ధితాయ కృష్ణాయ" అని మన పెద్దలు "భగవంతునికొఱకు, ప్రపంచముకొఱకు" అని కలిపియే వదించుట కిదియే కారణము. స్వార్థరాహిత్యము కుటుంబమున వారంభించి యభిమానవసేవలకు నభివృద్ధి

జెందుచున్నది. మానవసేవయే మాధవసేవ (Service of man is service of God) యన నిదియే.

మరియొక విషయము. "సాందర్యము, కుద్రత" యనునవి నాగరకతాచిహ్నము లైనవి. అనాగరకులు దీనియొడ వంత క్రేడ్ల వహింపరు. పూర్వము బలమున్న వారితే రాజ్యము. ఇప్పుడడుగు బాలవల కంటియే. కాని సామాన్యమానవజీవితములో బలహీనుని ప్రవేశించి బల వంతు దాతని భార్యను, ధనమును ఆపహరింపలేడు. అనగా బలముయొక్క స్థావమును న్యాయ మాక్రమింప మొదలిడినది. న్యాయ మననేమి? సంఘశ్రేయస్సున కనువగు నొక పద్ధతి. సంఘశ్రేయస్సు ప్రణేయక మానవ శ్రేయస్సును మించినదనియు, వాంఛనీయ మనియు మన మొప్పుకొనినట్లేకదా! ఇది యాధునికనాగర కతకు బ్రథమ సోపానము. దీనివలన నాగరకబాతులు సంఘశ్రేయస్సుకై తమ యిచ్చలను గొంతవలకు బలి యొసగినవి. దీనిచే సామాన్యమానవులయందలి సంతోష వాంఛకు నాధ్యాత్మికత (Sublimation) సంభవించి నది. ఇది మానవుని నాగరకతాపరిణామమునందలి ముఖ్యస్థుట్టము. స్వార్థరాహిత్యమే ఆధునిక నాగర కతకు పునాది.

మరు డనాగరకజీవితో ననేక కల్పాబ్దములక్రింద వానరమువలె తన కక్తిమైననే తన జీవిత మాధారపడె నని తలచెను. అటుపిదప దన కితరుల సహాయ మన సరమని గ్రహించెను. దీనివలననే సంసారమును వృద్ధిించుకొనెను. స్త్రీయేదో యొకసారి వాంఛ నీయ యను దృష్టి మాటి, ధర్మపత్ని యగుటకు నిదియే దారితీసెను. స్త్రీ తన కరీరభాగమును విడ్డను దనయొద్ద నుంచుకొనగలుగుటకును, దన రక్షణకొఱకును స్వభా వముగ బలవంతుడగు పురుషునిపై నాధారపడి, యాతని గృహిణియై, గృహకృత్రియలు నలవలచుకొనెను. అనేకు లొకచోట వసించుటయే నాగరకత కారం భము. ప్రథమమున బురుషుడు స్త్రీలోలత్వము గుఱు కారణమని గ్రహించెను. దీనికై, తనను దాటి మతి యొక వ్యక్తితో సఖ్య ముతని కవసరమాయెను. స్వార్థము నుండి మానవుడు విముక్తి నందకొచ్చెను. ఈవిముక్తి భార్యప్రేమతో నారంభమై, సంసారాభిమానముగను,

దివస సంపూర్ణమానముగను, వటుపై మానవాభిమానము గను నూటినది. ఈ రుదీమెట్లు జూచినవారు బుద్ధుడు, ఏనుక్రిస్తు, గాంధీ మహాత్ముడు మాన్యునవారు. స్త్రీ యంగములయందును, నామెసాందర్యమునందును దృష్టి వీడినది. ఇం దాధ్యాత్మికత వెలసినది. దీనికి మత మొక నూతనార్థము కల్పించినది. ధర్మమునను ది దీనికి వ్యాఖ్యానమైనది. ఈ సర్వజీవములయొడ ప్రేమ యే మానవుడు చేరగల యంత్యస్థుడక.

మరియొక విచిత్రపరిణామమేమన, బ్రథమమున స్త్రీవలననే యాధునిక నాగరకతకు బ్రధాన చిహ్న మైన స్వార్థరాహిత్య మేర్పడినది. పిదప నామెవల ననే దాని యభివృద్ధికి అంతరాయములును గలిగినవి. ఆమె తన యెడలను, దన కుటుంబమునెడలను గల ప్రేమచే పురుషుని బంధించి వైచినది. పురుషునకు వీని నతికరింప మహాకష్టమైనది. బుద్ధుని సంసార త్యాగగాఢ దీనిని జ్ఞప్తికి తెచ్చును. నాగరకతాభివృద్ధి తేయు భారము పురుషునిపై బడినది. ఆధ్యాత్మికతకై నలవలచుకొని, పెంపొందించుటకు స్త్రీకి కత్తిచాలము. అందుచే పురుషుడే యా భారమును వహించెను. దాన, స్త్రీయొడ నాతనికి విముఖత యేర్పడసాగెను. కమకనే నాగరకుడు! స్త్రీసంబంధమును తగ్గించి విశ్వ జీవకళ్యాణమునకై ప్రయత్నముజేయుట చూచు చున్నాము. ఈ దృష్టిచే గాంధీజీ మహానాగరకుడని తోచుచున్నది.

ఏనుక్రిస్తు "నీ కశ్రువునుజూడ ప్రేమింపు"మని యాదేశించెను. ఇది సాధ్యమా? ఒకవేళ ప్రయత్న ముచే సాధ్యమైనను, నిన్ను ద్వేషించువానిని నీ వేల ప్రేమించవలెము? అకారణప్రేమయే అసంభవమై నపుడు, కశ్రునియొడ ప్రేమ యెట్లు కలుగును? అన్ని మతములును సామాన్యముగా కశ్రునైన ప్రేమించు మనును. కాని యందలి యసంభవత్వమును గుర్తించుట లేదు. దీని కొకటియే కారణము గుర్తించును. మాన వుడు కలహకారకుడు. అకారణముగ నిరీరులను హింసించును. "చెంగిల్ ఖాక", "తామన్న"లు దీనికి ఉదాహరణము. ఇదియే నాగరకతను నశింపజేయు గల మహాకత్తి. దీని నణచుటకే ప్రవక్తలు "కశ్రు నైన ప్రేమింపు"మని యాదేశించిరి.

సామ్యవాదులు (Communists) మానవ ప్రకృతిని మరీయొక దృష్టితో చూచిరి. వరుడు సాత్వికుడనియు, నితరుని ప్రేమించుట యాతని ప్రకృతియనియు, ధనకాంక్షయే యాతని జెరచినదనియు, దానిని తీసివైచినచో నాగరకతాభివృద్ధి యగుననియు వారు నమ్ముదురు. కాని సర్వమానవ సమత్వము సాధ్యమా? ప్రకృతిలోనే కొందఱు మేధావులు, కొందఱు మాధులు, కొందరు మహాబలవంతులు, కొందరు బలహీనులు. వీరి నందఱు సేకముగా చలచుట సరియగునా? అదియు గాక అనేక శతాబ్దములక్రింద ధన మనశేషా తెలియని యనాగరకదశలో మానవులు ప్రకాంతమున నుండిరా? ఆస్తిహక్కులను బూర్తిగ తీసివైచినను, స్త్రీ కొంత మానవులు తగవులాడుదురు. మహాయుద్ధములకును, చైరములకును వనిత యొన్ని సారులు కారణమౌతుకాలాకాదేదు? అయితే స్త్రీ పురుష సంబంధమును నియమించు సంపారమునే తీసివేసి స్వేచ్ఛా ప్రణయమును (Free love) ఏర్పరచిన, వివాదకారణములు మాయమై, నాగరకతాభివృద్ధి గలుగునా? ఈ మాతన మార్గఫల మూహించుట దుష్కరము.

సర్వమానవ సామ్రాజ్యమును క్రైస్తవ మతము బోధించెను. అటుపై యూదులను క్రైస్తవులు ద్వేషించి వారంభించిరి. రవ్యములు సామ్యవాద ప్రచార మారంభించిరి. అంత ఆమెరికములు వారపై కత్తిగట్ట సిద్ధమగుచుండిరి. కనుక జెరా, మృశ్యువులను దేహ మెట్లొకరింపలేదో, యట్లే కొన్ని గుణములను మానవుడు రాబలనట్లు ప్రకృతియే మనకు బోధించుచున్నది.

మహాకవియు, వేదాంతియు నైన "షిల్లగు" "ఆకలి, ప్రేమ యనునవి ప్రపంచమును నడిపించుచున్న"నని పలికెను. ఆకలిని దృష్టిపఱచుటకు మనము కష్టించుము. ప్రేమనల్లనే శత్రుల యొత్పత్తి గలుగుచున్నది. ఇందు మనము మాతన విషయ మేమి కనుగొంటిమి? సిరా, కాగితములను వృథాగా వాడుచుంటి మా యనిపించుచున్నది. తెలిసినంతవఱకు భారములను సమన్వయపఱచుకొంటిమని యనుకొనవలెను. "ఫ్రాయిడ్" మానవ స్వభావమున కలహవాంఛ నిలిచి

కృతమైయున్నదనియు, ఇదియే యాధునిక నాగరకతను జెంపొందవీతుకున్నదనియు దృఢముగా విశ్వసించుచున్నాడు. నాగరకతాప్రవాహ మొక మహా శక్తి. దీనియందు మానవుడు కొట్టుకొని పోవుచున్నాడు. ఇది రోలుకు గొనిపోవునో సరిగా తెప్పలేము. ఇందులకు ప్రవాహవిహ్వమైన ప్రేమ ప్రథమమున కుటుంబములయందును, పితవ జాతులయందును, అటుపై సర్వమానవైక్యమునందును లగింప యత్నించుచున్నది. ఇది రోలు ఇట్లు చేయుచున్నచో మన మెఱుగము. ఈ మహాకార్యము ప్రస్తుత మింకను జరుగుచునేయున్నది. ఇదియే యాధునిక నాగరకతా పరిణామము.

నేటి నాగరకతా ప్రవాహము నరికట్టు మానవుని కలహవాంఛ నిది యెట్లు జయించుచున్నది యనునది ముఖ్యమైన ప్రశ్న. ఇతరులపై బహులెనను కలహవాంఛను వరుడు ఆత్మవిగ్రహమున కుపయోగించుచున్నాడు. ఈ అంతర్బుద్ధమన ఆత్మ (Conscience) యనున దేర్పరచింది. ఇందునలనే పాపభీతి గలిగింది. ఇతరులను హింసించుట పాపము; పశోపకారమే మహాధర్మము అనునది వీనిలననే కలిగినది. చెడు కార్యముల జేయుటయేకాక, చెడుదోషాల గలుగుటయు పాపమే యనునది వీని పరిణామము. మంచి చెడుగుల నెఱుగుట యెట్లు? అది స్వభావముగనే గలుగునటుల మనము సమ్యకించజాలము. పరుమూ జేంపలాటికల వివాహము యూరపు, ఆమెరికాలలో పాపముగ బరిగణించుదురు. హిందూదేశమున నదియే కాస్త్రసమ్మతము, నాచారసమ్మతము నైనది. ఒకేపని యొకచోట నధర్మము, వేరొక యెడ ధర్మము నైనది. కాన స్వభావముచేతనే ధర్మాధర్మముల నెఱుగవగుననుట తప్పు. బాహ్యపరిస్థితులే ధర్మాధర్మములను నిర్ణయించుచున్నవి. కుంతి పుత్రులగనినట్లు నేటిస్త్రీలు విధ్వల గనుట కాస్త్రసమ్మతమనా? సంభావన? కాలపరిస్థితులు మాత్రమేతనే ధర్మమునను మార్పు గలిగినట్లే కదా! మానవుని ధర్మకాంక్ష ప్రేమను గోల్పోదునను భయముచేతనే (dread of losing love) కలిగింది. తన ప్రేమహక్రుల ప్రేమను

గోల్పోయినచో వారు తన కష్టములకు గాఢకదా! కష్టమే లేని మానవు డుండువా? కష్ట సమయమున సహాయ మపేక్షించుట సహజమేకదా? ప్రేమా స్పృహల ప్రేమను గోల్పోవుటచే గష్టసమయములందు వారి యుపకారమునకు మా అపకారముటాడ గలుగ వచ్చును. ఒక మనుష్యునకు వర్తించునచే సంఘము నకు గూడ వర్తించును. స్పృహముయొక్క కట్టుబాటుల నతిక్రమించుటకు, మనము భయపడుటకు మూలకారణ మిదియే. ఎంత పెద్దమాటలు చెప్పినను, సామాన్య ముగా నితరుల సహాయము, సంఘసహాయము నెల్లర కదనరమే. మానవప్రేమకు, సంఘప్రేమకు దూరం ముగుడుమును కారణమే మానవులను ధర్మబద్ధులను, సంఘ నియమములను బాటించువారినిగా జేయుచున్నది. ప్రతివాడు నిది యన్నియు యోచించియే యీ విధ ముగా నడచుచున్నాడని భావముగాదు. తెలిసియో, తెలియకయో యీ కారణములు మనస్సు నొక విధ మున నడిపించుచున్నవనియే యభిప్రాయము. ఈ పరిణామముల దెలుపుటలో వేలకొలది సంశ్లేషము లలో గలిగిన మానవుని మనస్తత్వమును విశదీకరించు చుంటి మనునది పాఠకులు ముగసరాదు.

ఇప్పటి కార్య (Conscience) నొక మాత్రన స్థాన మేర్పడినది. మంచి చెడులకు నిరూపించు శక్తి దానికి గలిగినది. మఱియొక చిత్రమేమన, ఎక్కడు మజనుడో వాడే తన యంచరి లాటులను బహునిశిత ముగా విచర్చించును. ఆరని యాత్మ యతనియొక మహాకవితముగ వర్తించును. స్వల్పవిషయములందు గూడ వారడు తన్నుదానే క్షించుకొనును. గాంధీజీ యుపవాసదీక్షలే యిండులకు దార్శాణ్యములు. కర్మ యనుదానిని విశ్వసించుటకును, భగవానుడు మానవుని గర్వబద్ధుని జేసెననుటకును నరుడు సిద్ధపడెను. భగ వంతుడు ముఖదుఃఖముల కెంటిని గలిగించువాడని యెఱుగక, తనకు గల కష్టములకు తన దుష్కృతములే కారణములని యెంచి మానవుడు కవితరమున మత లక్షణ సేర్పటయకొనెను. ఇందుల నొక చిన్న యుపాపారణము గలదు. సామాన్యముగ తెలిగిన పిల్లలు ప్రతిస్వల్పవిషయమును మనసున బాటించుకొని

యిష్టములేని చేదైన జరిగిన సుమిలి కుమిలి యెడ్వరు. అపురూపముగా తెలిగినవారు కష్టముల నంతగా నెఱు గక తమకు నిష్టముకాని యే స్వల్పవిషయము జరిగినను భరింపలేక అతిగా దుఃఖించురు. ఎక్కువమని యాత్మ యు నిదేవిధమున ధర్మమార్గమున శ్రేమాత్ర మెడమైనను అది ఆతనిని బరితాపపముద్రమున ముంచును.

పాపప్రణ్యముల పరిజ్ఞాన మాధునిక విజ్ఞానమున నొక ముఖ్యభూత్తు. ఇదియే మానవుని సుఖమారుని జేసినది. ఇది కొంత వికృతముగా గమపించుట నిజమే. పాపినని మనసునకు గట్టిగా రోచుటచే సామాన్య చైతన్యం కర్మముగాని యనేక రోగములు గలుగు చున్నవి.

ఆధునిక నాగరక మానవుని స్వసఖకాంక్ష కును, స్వాధికారహిత్యమునకును జగురు సంఘర్షణ యొక్క ఫలము. భూమి తనచుట్టును దాను దిరుగుటయే కాక మాయునిచుట్టుకూడ దిరుగుచున్నది. అద విధమున మానవునియందు కెంచుకులు గానననను. అంతొకటి స్వసఖాభిలాష; కెంచినది సంఘశ్రేయస్సు నకు స్వాధికారహిత్యము.

మఱియొక విచిత్రభావమును "ప్రాయిడ్" అనునదియెను. మానవుని యాత్మ యభివృద్ధికెంచినట్లే సంఘమునకుగూడ వాత్మ (Conscience of a Society) యభివృద్ధికెంచును. ఒక సంఘమునం దొక్క పురుషునియం దాయాత్మ లక్షణములన్నియు మూర్తిభవించును. స్వాధికారహిత్యము, కాంతి, ధర్మము, భావము వారి వాక్రయించును. అట్టివారిని జనులు పరిహసించి, బాధించి, కుదకు జంపితయుదురు. అటుపిదప వారికి దైవస్థానము లభించి ప్రజలు వారిని బూజించురు. వీనుక్రీస్తు, గాంధీమహాత్ముడు నిట్టివారే కదా! శ్రీ కృష్ణభగవానుని కిట్టి యిక్కలుల లభింపదు. నాయనను పూర్ణపురుషుడనిరి.

"యదాయదాహి ధర్మస్య గ్గాని ర్మనతి భారత, అభ్యుత్థాన మధర్మస్య తదాత్మానం సృజా మ్యహమ్"

అను గీతావాక్య మీ సర్వమును మఱియొకవిధ మున చెల్లించుచున్నది.

మానవుని ప్రధానగుణములగు కలహావాంఛ, సం
తోషకాంక్ష యనునవి ఆధునిక నాగరకతకు కేవల
పులు. వీని నిర్మూలనమునకే మహాపురుషులు యత్నిం
చిరి. పుణ్యపాపములకు దూర భలమున్నదని మతములు
బోధించుటచేతనే యవి కత్తిమంలేములైనవి. సామ్య
వాదులు చెప్పినట్లు ధనముకొరకై ప్రాముఖ్యము తీసి
వేయుటచే నాగరకతాభివృద్ధి కలుగుట నిజమే కాని,
వాడు ప్రకృతిచే మానవుడు కాంతిప్రియుడని, భర్త
పరుడని యనుకొనుట పొరపాటు. ఆధునిక నాగరకత

మనల ననిర్వచనీయమగు మహాన్నతపదవికి కేర్పూ
యనునది కేవల విషయము. దాని మంచిచెడుగుల
నటుంచి, యీ ప్రవాహమున కెదురీత నీదలేమనుట
మాత్రము నిశ్చయము. ఆధునిక కాస్త్రజ్ఞానముచే
మానవులందఱును గుఱింపదగు జీవితపథము లేర్పూర
నగును; లేదా, మఱియొక యర్థమున “అటంబాంబు”ల
మధ్యమొగించి మానవజీవితమే లేకుండ చేయగల్గును
ఈ సంఘర్షణమున మానవుని కలహువాంఛదే పైచేయి
యగునా, లేక స్వాధ్య - సాత్వికమే గలుచునా?

బు. ర ద నీ రు

[క థా ని క]

శ్రీ బొమ్మిరెడ్డిపల్లి సూర్యరావు

అ రోజు వర్షం పడి వెలిసింది. ఉళ్ళో పెద్దలూ, పిన్నలూ అంతా రచ్చరాయిమీదికి చేరారు. అందులో నలుగురు బొమ్మిరెడ్డి పేటాటాడుమంటే తక్కినవాళ్ళు చూస్తూ, సలహాలిస్తూ అనందిస్తున్నారు. మాంటిపిథి అప్పలనాయుడు మీసాలు పెనివేసుకుంటూ రాయిదగ్గరికి వచ్చేడు. అప్పలనాయుడికి ఉళ్ళో మంచి గౌరవం ఉంది. ఉరుకి మువసలు. బొమ్మిరెడ్డిపొయినా మంచి తెలివైనవాడని ప్రసిద్ధి. గొప్ప కళాకారకేత్ర. తమ ఉళ్ళో ఎరిగేను పట్టుకున్నా నా జయం తప్పదు. చదువురాకపోయినా, తనలాగ ఏ ప్రిడరూ సలహా లిస్తే లేడు. ప్రిడర్లతోనూ, పేస్త్రీలులతోనూ మాట్లాడాలన్నా, కోర్టుకి సాక్షుల్ని జరిపెట్టాలన్నా, పోలీసు వాళ్ళతో కళాకారాలు చక్కతెల్లాలన్నా అతడి సహాయంలేంది ఏమీ జరగదు. ఉళ్ళో చదువుకున్న కరణంకూడా అతడిదగ్గర పనికిరాడు.

అప్పలనాయుడిని చూడగానే తమ్మన్నతాత లేచి దండిం పెట్టేడు. తమ్మన్నతాత ముసలివాడు కాదు. యువకుడూ కాదు. ఓ నలభైఏళ్ళుంటాయి—మోగుబురైతే మంచివాడు—బహుశాకోరికి పెళ్లడు. అంచేత ఆతివంటే ఆ వూళ్ళో గౌరవం ఉంది.

అప్పలనాయుడు నమస్కారం అందుకుని, "ఏం తాతా, ఏటికమాచారం, మీ పొలం ఉభా అయిందేటి?"

"అ—అయింది మామా. కాని బాబులు దిగొచ్చినారు" అన్నాడు తమ్మన్న.

"ఏం?"

"ఈ కూలూళ్ళతో పడలేక పోతున్నాం మామా—మొగోడికి రూపాయి, ఆవదానికి అర్థ. బాగా కట్టికూడేలకి దిగబడి పొద్దు గూకకిముందే పనొగ్గస్తారు—ఏటి బనించపం పెప్ప?"

"నీకేటి, మారాజువి—"

"నీరు సమంగా నేరుగదా; నీరుంటే పోనీ, నువ్వన్నమాటే—"

"తాతా, నీరుంటే యావస్తాచ్చింది. ఈ యాది లోంచి పోతూన్న మురగటినీరు ఎవరి పొలంలోకి ఎల్తొందిరా?"

ఏమిలోంచి మురగటినీరు తాయపాములా పారు తోంది. అందులో పాయింత్రేపు అరుణకాంతులు పడు తున్నాయి. కాని బురదనీరు కాబట్టి మసిచారిన చిమ్మిలా ఉంది.

అప్పలనాయుడికి తెలుసు ఈ నీరు గంటెప్పడి పొలానికి పోయిందని. గంటెప్పడు కూడా మోతు బరే. కాని మోతుబరే గైకుల్లోకల్లా ఇంతవరకూ దానాల్లోకి, లెంట్లాల్లోకి దిగకుండా కాలక్షేపంచేస్తున్న వాళ్ళు గంటెప్పడూ, తమ్మన్నతాతే. అంచేతే అప్పలనాయుడికి ఓళ్ళనిచూస్తే కన్నెర్ర.

"ఒరే తాతా, ఈ నీరు నీయింటి పక్కనుంచే గదరా పోతాది—నీ మిరపతోట్లో పెట్టగా—" అని సలహా ఇచ్చేడు అప్పలనాయుడు.

“తప్పు మామా, మనకెందు కా నిష్టారం—
తొలికాసింది అదికే ఈ నీరు—”

“అదివా నీరు—అది బాబు గడించేజేట్రా?
ఈదిగా పారే నీరు ఒకటిదేట్రా—అందరిదిన్నీ,
ఒరే! నన్నాకరికి ఎవ్వారగ్యానం లేనోడికింద కట్టిసి
వావు—”

తమ్మన్నకి ఆక కలిగింది. మురగటినీరు మంచి
శుద్ధియింది—అనీరుపెడిలే మిరపతోట ఇప్పుటి
క్రంటే నాలుగురెట్లు కాస్తుంది. కాని ఎలాగ?

“భయమేటిరా, పడేకో, నేనున్నా—” అప్పుల
నాయుడు తమ్మన్న చెయ్యిపట్టుకుని ఈడ్చుకొచ్చాడు.
బిళ్ళలాంచి పారే నీటికి కాలితో మున్నుతోసి మిరప
తోటకి చిన్నకాలర చేసేడు. నీరు దగ్గరగాఉన్న
మిరపతోటలోకి పరుగెత్తింది.

అప్పులనాయుడు తన ప్రజ్ఞకి తనలో తను సం
తృప్తిపడ్డాడు. తను చేసిన పాచిక బాగానే పారేసింది.
తమ్మన్న బుట్టలో పడ్డాడు. ఇంక గంటెప్పుడు
జూడో పడాలి. అందులో వాడెంతసేపు! తన శిష్యు
లలో ఎవకితేనా ఒకడినిపంపి వాడిని రెచ్చగొట్టించ
గలడు.

బాగా నీకటి పడింది. తమ్మన్న తాత ఇంటి
కొచ్చి నువ్వులలో చూడకంద జూన్సుని ఆలోచిస్తూ
న్నాడు. సంకల్పరానికి పాతక రూపాయ లాచ్చే
మిరపతోట తన కెన్నో ఆకలు కలిగించింది—ఆ ముర
గటి నీరుగాని పారితే, ఆ తోట ఇంక ఎంతైనా
కాస్తుంది. నాలుకే క్లుగుకుంటే ఆతొటమీద కొచ్చే
దానిల్లో ఒక చిన్న పెంకుటిల్లు లేవదిగొయ్యి. మనో
నాలుగకరాలు కొని చిన్న మామిడితోట వేశావంటే
ఇంక తన వెనకాల ఎంతమంది తిగుసతారు! గంటెప్ప
డికి పెంకుటిల్లా, మామిడితోట ఉన్నాయి. వాడి
బంగారపు కడియం, సిలుకులాల్సీ, అబ్బో—వాడిని
చూడగలమా!

భార్య గురివి కిరసనాయిలుబుడ్డి పెరిగించి
లోపలికి వచ్చింది.

“నీ టిక్కడ జూబన్నావు—నీకటి”—బుక్కి
నేలపెట్టి నిలబడేసరికి, చూరు గురిబుర్రకి తగిలింది.

“దీని తమ్మన—అబ్బ—”

“గట్టిగా తగిలించేటే—”

“నేనునే—”

“గురివి! పెంకుటిల్లు కట్టిరామని ఎంతకాల
మయో మనసుంది, కాని దబ్బుతోపని—”

“ఓలక్కా- ఏలాక- పెంకుటిల్లుంటే మనాకా
లేటి- పోనిద్దా, బగవంతు డెంతిస్తే అంతే-నెన, గంజ
తాగుదుగాని—”

బిళ్ళలో అడుగుల చప్పుడయింది. ఏమిటో అని
లేచాడు తమ్మన్న.

“ఒరేయి తమ్మన్నా, ఇలా రారా—” బిళ్ళలో
గంటెప్పుడు ఓ పదిమందిని తీసుకుని వచ్చేడు.

“నీ బాబుగాడి సామ్యేటిరా, అనీరు, నీ మిరప
తోటలో కట్టేశావు—”

“ఫాఫోవ—నీబాబుదేటి వరసపునీరు—”

వచ్చిన పెద్దమమలులందరూ తలొకరికి తీర్పు
చెప్పేరు. కానీ తనవు పెద్దదయి, కొట్టుకున్నంత
వరకూ వచ్చింది. గంటెప్పుడి పెళ్ళాం నోరు విప్పించంటే
మాడు లోకాలూ హాయి కొట్టిస్తుంది. తమ్మన్న
పెళ్ళాంమాత్రం తమ్మనదా—అదీ తిట్టింది. పారు
మం, పరాక్రమం రెండువేపులా బాగా కనబరచారు.
రాత్రి ఎవరి మానాన్ని వారు వెళ్ళిపోయారు.

కాని అప్పులనాయుడు రెండువేపులా ఉడిగిలి
పేడు. కొద్దులో దావాలు పడ్డాయి. తమ్మన్న
అప్పులనాయుడి దన్నుమీద మీసం మెలికేకాడు. గంటె
ప్పుడు అప్పులనాయుడి శిష్యుడి దన్నుమీద లేచి నిల
బడ్డాడు. రకరకాల సామ్యలు, ఫీజాలు, లంచాలు,
కర్పులు—అన్నీ ఓ చెయ్యిరూపాయలవరకూ ఓదిలి
పోయాయి తమ్మన్నకి. కాని కేసుపోయింది.

తమ్మన్న మొహం వేరేసి, ఇంటి నువ్వులలో
జూర్చున్నాడు—అప్పులనాయుడు వచ్చి ఓచార్చేడు.

“మామా, కొచ్చెక్కోనోదూ, గాడిచెక్కోనోదూ
ఒకటేనట—ఊరకేనే పెప్పివారేటి సాస్త్రం—”
అన్నాడు తమ్మున్న.

“తాతా, ఇంతట్లోకే లేవా? తిపోలే ఎలాగలైయి
ఎవ్వారాలు—మనం గలిసితిరుతాం”.

“ఇంక గలిసేదేమిటి—పేనపిడకలు—”

“ఏటి, దీన్నోటి సరేటి—ఈడ కాకపోలే ఈడి
బాలు ఇంకోడు. జిల్లాకోరుటులో ఈ ఏసాలు సాగవు
కోయ—అంతా న్యాయమే భగవంతుడున్నాడ్రోయ
తాతా—”

“ఏటి పెద్దా పినబాబూ, ఈ కాలంలో నాయ
మేటి?” అన్నది సురివి. మళ్ళీ కొచ్చెక్కోనే తన
వొంటిమీదున్న ఆ వొక్క నామా ఎగిరిపోతుంది—

ఇది జూదం లాంటిది—ఒరిపోతున్న కొద్దీ పారు
డం ఎక్కువవుతుంది.

“పీ—మీ కసలు పారుడం లేదేన—మీతోటి
నాకేటి? ఎలమోడివికావురా? చిట్టసేమా? గంటెప్పడు
అలా చాతే ఇగుమకు తిరుగుతూంటే—”

తమ్మున్నలో దాడిన్న వెలమ పారుడం అంతా
ఒక్కసారి సముద్రకరటంలా తోసుకొచ్చింది. మీసాలు
మెలివేసి “సరే, పద మావా, దీని అంతేలో నూదాం—”
అంటూ లేచాడు.

మళ్ళీ ఈసారి న్యాయం కోసం జిల్లా కోర్టుకి
వెళ్ళేరు. స్త్రీడరు బాగా ధైర్యం చెప్పేడు—అయినా
స్త్రీడరు రంగారావు కూడా మహా గట్టివాడు. స్త్రీడరు
వరకూ ఎండుకు, అతడి సుమాస్తా వరసయ్య—అబ్బో
—అపాఘ్యుడు. అతడు స్త్రీడరుగారికే సలహాలు ఇస్తూం
టాడు. కొద్దుమట్టూ తిరగ్గా తిరగ్గా, లంచాలు,

సామ్యలు, మతలబులు అన్నీ అవగా, తీర్పుఅయింది.
బురదనీటి కేసు చాలా పెద్ద ప్రసిద్ధమయిన కేసుండి.
తీర్పుమేసరికి చాలాకాలం వట్టింది. తమ్మున్నకు ఈసా
కో వెయ్యిరూపాయి లాదిలిపోయాయి—కేసు మాత్రం
పోలేదు. కాని గలవాలేదు. బురదనీటి హక్కు ఊరం
దరికి ఉందనీ, అందరూ ఉపయోగించుకో వచ్చుననీ,
గంటెప్ప డొక్కడే ఉపయోగించుకోకూడదనీ,
కాబట్టి ఇప్పుడు అందరికీ ఉపయోగంగా ఉండేటట్టు
ఆ నీరు ఊరి చెరువులోకి వెళ్ళాలనీ కొద్దువారు తీర్పు
చెప్పేరు. తీర్పుకి ఊళ్ళో అంతా సంతోషించారు.

తమ్మున్నకి పెండువేలు వొదిలిపోయాయి—ఆ
విచారం ఉన్నా, వెలమ పారుడం చూపించానన్న
సంతృప్తి ఉంది. “రామిగాడి సాచ్చికం పోయింది—
నేకపోలేనా—ఆ నీరు మన మిరపకోటలో కొచ్చేచే”
అన్నాడు పెళ్ళాంతో. పోయినవల్పు పోలేపోయింది
గాని కొద్దుమట్టూ తాగా తెలియి తమ్మున్నకి.
కేసు సరించి పెళ్ళాం దగ్గర దాబులుకొట్టేడు.

“సార్నేడ్డా—కతువులోనికూ డరక్క కోరుటు
లెక్కివాం—నానుకోడు, తీగ, నాను, మడిపెక్కా
అన్నీ ఎల్లిపోనాయి—ఏహో, కరమం—”

అంటూ ఏడిచింది సురివి.

అరిపోయిన చుట్ట సమ్మం వొడ్డున పెట్టి,
ఆలిస్తూ మలకమంచం మీద వడుంబార్చేడు. సురివి
వేలమీద గోపెగుమకుని పడుకుంది. తమ్మున్న పూరిల్లు
కూడా వాళ్ళతోటే నిద్రపోయింది.

కాని దూరాన్న చీకట్లో అప్పలనాయుడు
కొత్తగా కట్టిన దాబా తెల్లగా కనిపిస్తోంది.

భిక్షాం దేహి !

శ్రీ కె. అన్నమరాజశర్మ

గగన మగలించు తపనుఁ డన్గమ్మరీఁడు
సార్థకాఖ్యతఁ జెలఁగ మధ్యాహ్న వేళ
భిక్షుకుం దొక్కఁ డాకటఁ బెండువారి
దేహి యని వాడవాడలఁ దిరుగుచుండె.

బారులుదీరినట్టి యొక
బ్రాహ్మణవీధిని తేరి, భూసుర
ద్వారముచెంత భిక్షుకుఁడు
తైత్తికపాత్రను జాపినంత, కో
పారుణీలాక్షుడై యొక ధ
రామరపుత్రుఁడు “యోచకుండ, దో,
సారము గగ్గి, యింద్రియపు
స్యాప ముండియు, ముష్టియెత్తెనే ?
బలమును యౌవనమ్ము నిను
బారుకొనె నమభాగ మూని, యె
ద్దుల గొవి కర్షకుండ నయి
దున్నచు భూముల హర్షచిత్తతం
జెలువము స్వేచ్ఛయుం దొడఁక
జీవము చాల్చుట లగ్గు, కుంటిగు
ద్దుల పగిదిం జరిపఁగఁ గ
దుంగడు హేయము సిగ్గుచేటుగఁ.”

అని పరుషోక్తులం బలుక
నార్ద్రమనస్కుఁడు భిక్షుకుండు లో
చనములఁ బ్రేమవీచికలు
జల్గొన “గేస్తు ! వికారి జీవనం

బనయము మావ్యమే యగః; య
ధార్థము నే నొక హలికుండనే!
మనుజహృదంతరాళముల
మానక సేద్యము చేయుచుండుదుకా.

జననమరణాదివికృతసంసారజగతి
కర్మబీజమ్మలను నాటు కర్షకుండ,
అవ్యయానందముం బ్రజ కందఃజేయ
ఏకలక్ష్మ్యపు వ్యవసాయ మే నొనర్తు.

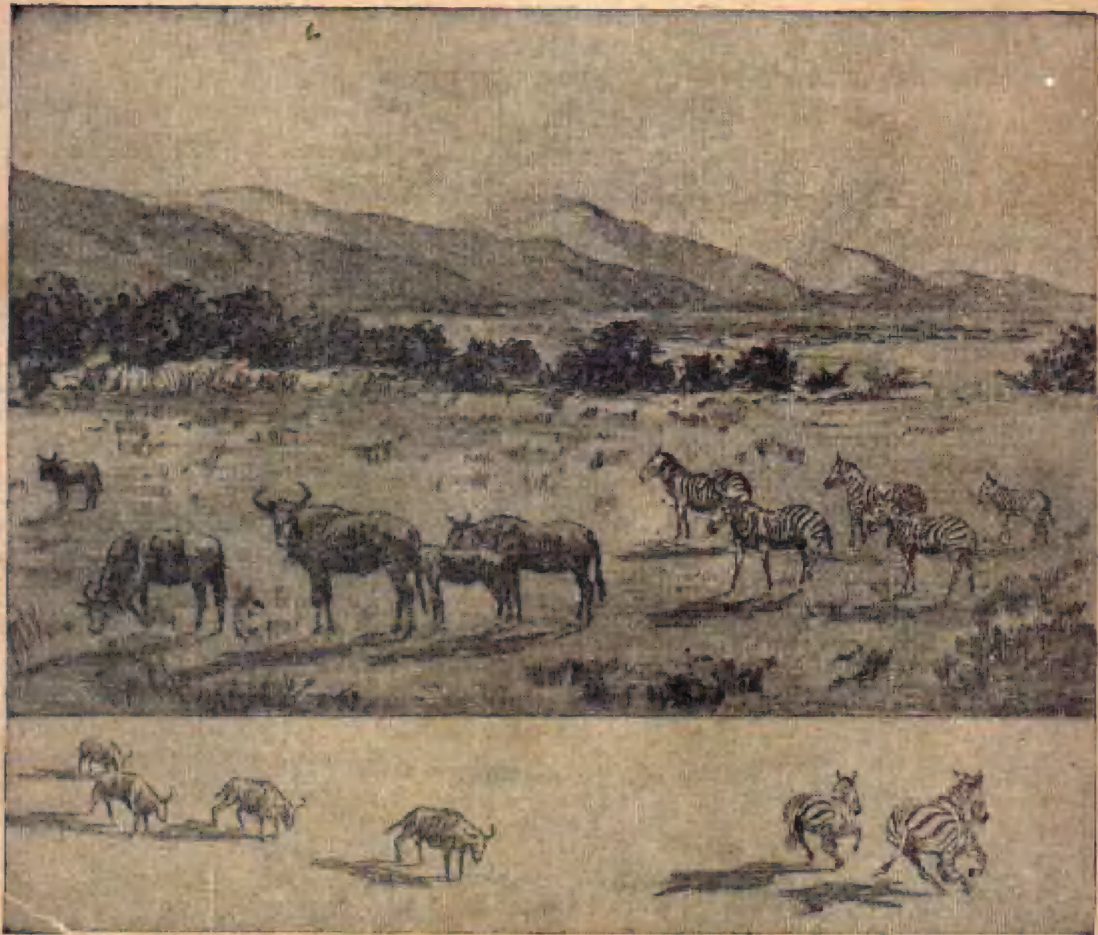
పాపకృణసంకులంబయి పాశువడిన
చిత్తకేవారముల జ్ఞానసీర మూని
పెల్లగించుట జీవనవృత్తి నాకు
హలికుండనో, బికారినో యరయు మింక.

ఈ యనాసక్తిహృద్యవ్యవసాయమందు
శమదమాదులె మామకసాధనములు,
అస్థలితపూతపిశ్వాన మవధిగాఁగ
ఇంద్రియపు పెద్ద నదలింతు నేకధాటి!"

అని వచించిన భిక్షుకు నార్ద్రదృష్టి
బ్రాహ్మణుడు చూచి భక్తిప్రసక్తిఁ బలికె
"భిక్షుకా! విశ్వవిస్తృతప్రేమధరిత
గౌతమాకృతిగాఁగ సాక్షాత్కరింతె!"

3. ಪೊನ್ನಾಪ್ಪ ಬಾಳಿ

ర. నిసర్గరమణీయమైన వైరోబీ పర్వతప్రాంతము

తరణి. జూన్ '48

అహింస - మానవజీవనము

శ్రీ దండిపల్లి వెంకటసుబ్బాశాస్త్రి

విశుద్ధార్థమైన మానవబుద్ధికి సృష్టియొక్క ప్రారంభదశలో మానవునిస్వస్థ పీఠికి? మానవుడెలా సభ్యుడు కాగలిగాడు? అనే రెండు ప్రశ్నలు వస్తున్నాయి. మానవుని ఇతిహాసాన్ని బట్టి మానవజాతిని సామాన్యమైన పరిస్థితులలో మానవుడు లేనట్లుగా నిర్మించినట్లు కన్పిస్తున్నాయి. ప్రారంభదశయందు పరిస్థితులు వుండే అస్థివ్యవస్థకూడా మానవులయందు వుండేవి కాదు. మానవుడు ఎల్లకాలమూ యుద్ధాల్లో నిమగ్నుడై వుండేవాడు. "పాదులచేతుల పందెము" వలె బలమైన వానిచే ఏకచ్ఛత్రాధిపత్యము. సృష్ట్యానంతరంలో కేవలము బలవంతుడు, సాహసి యైన మానవుడే ప్రపంచములో ప్రత్యేకగతిగవాడని మానవచరిత్ర మనకు తెల్పుచున్నది.

కాలక్రమాన్ని అనుసరించి మానవునిలో ప్రకృత్యంతోలిపోవసాగింది. ఈ ప్రకృత్యంతో చాలాకాలంపాటు మానవుల్లో వున్నట్లు మానవజాతి ఏనాడో నశించేది. మానవసామాన్యతలైన యుద్ధము - హింససాహిత్యాలలోనే క్రొత్తకత్తులు వెదకబడినాయి. ఆ క్రొత్తకత్తులే కుటుంబ జాతి - రాష్ట్రములనడిపి సామాన్యవాంఛల పుట్టుకకు కారణమైనాయి. ఈ సామాన్యవాంఛల నుండి కార్యహింసలు తలెత్తి, మానవుల్లో పాదుకొని వుండిన రాక్షసత్వాన్ని రూపుమాపి నిజాయితీయ మానవ సుఖాలతో మానవజీవితాన్ని మళ్ళీతీరించేయగలిగాయి.

హింసనుగూర్చి ప్రత్యేకంగా విశ్లేషించి చెప్పవచ్చురలేదు. ఏదైతే ప్రాణులకు దైహికంగానూ, మానసికంగానూ బాధ కలిగిస్తుందో అదే హింస. ఈ హింసావ్యవస్థ సృష్టిలో ఒక అంగంగా వుండటం మాత్రమేకాక, చార్యునిలాంటివారు దీనికి ప్రపంచంలో విపరీతప్రచారంకూడా చేశారు. దానితో హింసాప్రభావం ప్రపంచాన్ని ఆవరించుకొని పోయింది. హింసకానిదే అహింస. "అహింసా ధర్మమే"

ధర్మమే అనేమాత్రం మన ధార్మికస్వభావంలో వున్న పుటికీ ప్రత్యేకంగా ప్రపంచం పాటించేందుకు పూనుకోలేదు. బుద్ధుడు, ఆయనఅనుయాయులు అహింసాప్రచారంలోనూ తమ సర్వస్వమూ భాగ పోశారు. ఫలితంగాత్రం చాలాకొద్ది. అహింస ప్రచారం వల్ల మానవుల రక్తనాళాల్లో ప్రవేశించలేకపోయింది. ప్రతివాడూ పరోక్షంగా అహింసను పాటిస్తూనే వున్నాడు. మానవుని తీరవంతు గొప్ప గొప్పమార్పులు సంభవించేకొలది అహింస సముచితసాన మాక్రమింపవచ్చు. ఈ యధిప్రాయాన్ని హింసతో క్రొత్తపాతాన్ని నేటి నాగరకవ్యవస్థ, సాంఘిక, రాజకీయ, వైద్యనిక పరిణామాలూ మరి దృఢీకరణ చేస్తున్నాయి. ఈ రక్తపాతాలు ఈ మార్గసాధనలూ అటంబాంబులు మానవజాతిమనుగడ దుర్భరమనిపించుచున్నట్లు సందేహంలేదు. అహింసాప్రభావం తీరదినాభివృద్ధి పొందుతున్నది. ఈ అభివృద్ధి మన కంటికి గోచరించదు. మానవుని నైతికవిధానంలో అహింసకు స్థానమేర్పడుతున్నది. నేటి అనుక్షణపరిణామాలతో కూడిన అంతర్జాతీయరాజకీయవ్యవస్థనుగూర్చి దీర్ఘంగా ఆలోచిస్తే ఈపాటికి మరియొక రామావచ్చి సర్వనాశనంతో అంతమైకూడా వుండేది. అలా కాక 'యుద్ధం' అనే మాటకు అన్ని దేశాలూ భయపడే స్థితికి వచ్చాయి. ఈ అటంబాంబు విషయంలో యుద్ధమే తలపిస్తే మానవజాతి సగానికి సగమైనా నశించక తప్పదు. పరోక్షంగా ప్రపంచజాతులు అహింసకు లొంగిపోయినా యే విషయం ముమ్మాటికీ నిజము. కొందరికి సందేహం కలుగవచ్చు.

అహింసకూ, మానవజీవితానికి పూర్వంనుండి ఎలాంటిసంబంధం ఉంటున్నదో ఇప్పుడు ఆలోచిద్దాము. మానవుడు అనగలం చేసికోవడానే అహింసను ఆపరిస్తున్నాడు. ఈ విషయాన్ని సిద్ధాంతీకరించుటకు మానవుని తీరికరాని పరిస్థితిని, పరిస్థితులను

మానవుని జీవితక్రమాన్ని పరిశీలించేందుకు ముందు యుగవిభజన మవసరము. అందులో మొదటిది మాతృసత్తాకయుగము. ఈ యుగంలో మానవుడు అజ్ఞానియై వెలసినాడు. అతను ఎందుకు పుట్టిందీ, కర్తవ్యమేమి అనే విషయం తెలగలేదు. దానిని చాటి పిత్రిసత్తాకయుగములో ప్రవేశించాడు. ఈ యుగంలో తన పుట్టుకకు కారణభూతు లీర్వరని గ్రహించివారితో గల సంబంధాన్ని మానవుడు గుర్తించటం జరిగింది. అతర్వాత మానవుడు తన నివాసంకొరకు తోడి మానవులతో కలిసి ఒక్క ప్రదేశాన్ని నిర్ణయించు కొన్నాడు. దీనినే జనపదయుగ మన్నారు. మానవు లొకరినొక రర్థంచేసికోవటమూ, కష్టసుఖాల్లో ఒంపొ రులు సహాయపడటమూ ఈ యుగంలో రట్టపించింది. తదుపరి వచ్చిన రాజసత్తాకయుగంలో మానవులు తమలో నొక బలవంతుని పెద్దగా చేసికొని అతని ఆజ్ఞలను పాలించు క్రమశిక్షణను అలవరచుకొన్నారు. అక్కడనుండి మానవుడు సామూహికవాంఛలకు బద్ధుడై ఎలా తన శీవితంలో అహింసానిర్ధాంతాన్ని ఆచరణలో పెడుతూనచ్చాడో ప్రత్యేకంగా పేర్కొందాము.

పరివారము

మానవుని చరిత్రలో ప్రాచీనమైనది పరివారము. ఈ కారణమువల్లనే మానవజీవనము మృత్యుముఖము నుండి రక్షింపబడి ఉన్నతని పొందగలిగింది. ఆ పరి వారవాంఛయే క్రమముగా హింసను వదలి అహింసను ఆశ్రయించింది. భార్యపై భర్తకు, పిల్లలపై తల్లిదండ్రులకు ఆధిపత్యం లభించటంమూలాన తన పరివారం లోని మనుష్యులకు మానవుడు కఠినమైన కారీరక దండన విధించలేకపోతున్నాడు. అవసరం కలిగినప్పుడు మాటలతో మందలిస్తాడు; లేదా సుకు మారమైన దండనతో సంకల్పపీచెందేవాడు.

పరివారంలోనే తనవారిని దండించే విషయంలో మానవునకు అనియంత్రితమైన అధికారముండేది. ఇందులో పాలకుడైన ప్రభువుకూడా చేయకలుగజేసికొన వీలులేదు. మానవుని ఇచ్చా మాత్రమే నియంత్రణము. శిక్ష సుకుమారమైనదైతే,

కఠోరమైనదైతే అతని ఇచ్చమనే ఆధారపడి వుండేది. అతిగంభీరవిషయాల్లోమాత్రము రాజ్యాధికారి చేయకలుగజేసికొనుట కద్దు. నేడు సాధారణముగా కుటుంబపరిస్థితి తన అవధిని చాటి బహిష్కరణం చములోనికి చొచ్చుకవస్తున్నది. కొంచెము వయసువచ్చినవారందరూ స్వతంత్రులు లభితున్నారు. చిన్నచిన్న పిల్లలకు సయితము రాజ్యపరిస్థితు లొక ర్షింపబడుతున్నాయి. వారివారి అధికారాల్ని సయితము చట్టసమృతము చేసే ప్రయత్నాలుకూడా ప్రారంభమైనాయి. తన విధర్మి అధికంగా క్షిించే పట్ల ప్రభుత్వంచారు జోక్యం కలుగజేసికొని వారి వారి హక్కుల్ని కాపాడేందుకు ప్రయత్నిస్తున్నారు.

వివాహము

వివాహబంధ మనేది మానవజీవనంలో గొప్ప మార్పు తెచ్చింది. ఒకానొకప్పుడు మానవుడు స్త్రీని దొంగతనంగాకానీ, జబర్దస్తీగాకానీ తీసికొనిపోయి వివాహమాడుటను గొప్పగా తలచేవాడు. దీనికి మన పురాణాల్లోనూ, ధర్మశాస్త్రాల్లోనూ రుజువు కనిపిస్తున్నది. వైశాచిక, రాక్షసవివాహవిధులు మన మెరిసినవే! మానవుడు బలాత్కారముగా ఒకస్త్రీని వివాహమాడినప్పటికిని భార్యవిషయంలో కఠినంగా ప్రవర్తించేవాడు కాదు. ఇందుకు ప్రేమే కారణం కావచ్చు. నేడు వివాహానికి బాతి-పాతులూ, కుల-గోత్రాలూ మన దేశంలో చూచుకొంటున్నారు. అమెరికా, ఇంగ్లండు మొదలగు దేశాల్లో స్త్రీ పురుషులు స్వతంత్రులై పెండ్లాడుతున్నారు. మన దేశం లోనూ ఇట్టి స్వతంత్రవివాహాలు ఇప్పుడిప్పుడు విజృంభిస్తున్నాయి. వివాహస్వల్పకాల మానవజీవనంలో గొప్ప విప్లవం తెచ్చిందనే చెప్పవచ్చు.

ఈవాడు వివాహసంకరం భార్యభర్తల్లో సమానత్వం అభివృద్ధిచెందుతున్నది. దినదినప్రగల్భ మానవుడున్న 'నేటి' నాగరికత స్త్రీలయొక్క ఆర్థికదురస్థితు దూరముచేస్తున్నది. స్త్రీలకు, పురుషులకు మధ్యనున్న వ్యక్తిత్వస్పర్ధ గమును రూపుమాపి స్త్రీకాలియొక్క స్థాయిని పెంపొందింపజేయుటకు 'నేటి' సభ్యతాప్రపంచము ముందడుగు వేస్తున్నది.

స్త్రీలు తమ స్థాయికొరకు పడు ఘర్షణమువలన స్త్రీ పురుషులలో అన్యోన్యత తగ్గుచున్నదనే విషయాన్ని ఎవ్వరూ గమనింపజాలకున్నారు. నేటికిని హిందూ దేశపుగ్రామాల్లో పురుషుడు తన భార్యను వ్యతిరేకిం పక ఇద్దరూ క్రేమలో నుండుట చూచుచున్నాము. అధునికవివాహసంస్కారము కూడా అట్టి ఉన్నతిని పొందవలెనని ఆశిస్తాము. ఇంతవరకు మనకు తెలిసిన దాన్ని బట్టి ఆలోచిస్తే వివాహసంస్కారము అహింసా సాధానికి మూలస్థంభమనే విషయంలో ఏలాంటి సందేహమాలేదు.

శి శు పోషణ

“వందించకపోలే పిల్లలు చెడిపోతారు.” (Spare the rod, spoil the child) అను విశ్వాసం పూర్వమున్నట్లు తెలుస్తున్నది. నేటికి కూడా ఇట్టి విశ్వాసాన్ని విడువలేనివారు కొంద రున్నారు. సంఘం పెరిగేకొలది, నాగరికత అభివృద్ధి అయ్యేకొద్దీ మానవుల్లో ఇట్టి విశ్వాసం నష్టమైంది. పిల్లల్ని కొట్టటంలో ఆరంభదశ, అట్లయిన పిల్లలకు- పశువులకు అంతర ముండదనే భావన మానవుల్లో ఏర్పడటంచేత పిల్లల లాలన-పాలనల్లో మానవజాతి ప్రత్యేకక్రమ చూపే స్థితి వచ్చిందనటం యుక్తి యుక్తము. నేడు పిల్లల మనఃప్రవృత్తియందుకూడా మార్పు కలగటంచేత తమిళులు తినుటకు వా రెంత మాత్రమూ ఇష్టపడని స్థితికి వచ్చారు. నేటి సభ్యత కూడా పిల్లలవిషయంలో దయాశుభ్రత, మంచిగా వ్యవహరించటమూ కావలెనని చెప్పుతున్నది. ఎన్నటి కైనా ఈ పద్ధతి అమల్లోకి రాకలెప్పుడు.

మ త ము

మతము మానవజాతిని ఎన్నో పరీక్షలకు గురి చేసింది. ఈమతంపేరిట జరిగిన అన్యాయాలు పేర్కొన సాధ్యంకాదు. మతేనల్లనే ఎంతో సార స్వతం ఉదయించింది-ఎంతో సారస్వతం నశించింది కూడా! మతము పేరిట పశువధ, కలహాలు విరివిగా జరుగుతుండేవి. ఈ మతోన్మాదంచేత ఎన్నోరాజ్యాలు కూడా ధ్వంసమైవాయి. ఈ మతాచారాలు నేడు కూడా గ్రామాల్ని పీడిస్తున్నాయి. గ్రామదేవతలకొర

వాటికి పశువధ నిరాఘాటంగా సాగుతున్నది. ఈ మతపుసిద్ధి అహింసకు గొడ్డలిపెట్టుకంటే దని చెప్పకలెప్పుడు. నేడు నాగరికులు మతమునందలి ఒక వైయక్తికవస్తువుగా పరిగణిస్తున్నారు. మతవిషయాలపై నే నైవ్వరికీ సమ్యకంలేదు. పూర్వంలాగా మతమాధ్యంలో ఏవిధమైన అవకతవ్యవహారాలూ చేయలేని స్థితికి మానవజాతి వచ్చింది.

వ్యాపారము

మానవునిలో పశుత్వం నశించనవ్వదు లాటి చేయటము, దొంగతనము చేయుటకూడా వ్యాపార మేనని భావించేవారు. ఈ సాంప్రదాయ మిటీవరి పరకూ వుండింది. కొంతకాలంక్రింద పాశ్చాత్య దేశాల్లో వ్యాపారసంస్థ లిడే ఉద్దేశ్యాల్లో స్థాపింప బడినాయి. ఆ సంస్థలు సముద్రంలో ప్రయాణించేసి ఓడల్ని బాటేచేయటం, ఇతరదేశాల్ని దోచుకొనటం వ్యాపారంగా పెట్టుకొని వుండేవి. అలాంటి సంస్థ లకు అల దేశాల ప్రభుత్వాలుకూడా కావలసిన ప్రత్యేకాధికారాలు ప్రసాదించేవటం! మహారాణి ఎరిజెలెక్ హయామున ఇంగ్లండులో స్పెయిక్ దేశపు ఓడల్ని బాటేచేయటము, అమెరికానుండి దొంగ తనముచేసి వస్తువులను తెచ్చుకొనడము వ్యాపారము గానే భావించబడుతుండేది. అధికానుండి మనుష్యుల్ని జబ్బర్ స్తీగా తీసికొనివచ్చి అమెరికా దిగుల్లోపెట్టి అమ్మించటంకూడా వ్యాపారంగానే పరి గణిస్తుండేవారు. నే డిట్ని తప్పుడుపనులుగా తెలిసి కొనటంచేత వ్యాపారంలో ఇటువంటి సూతుకచర్య లకు స్థానం లేకుండాపోయింది. మొదట వ్యాపార ములో హింసా — మోసము అధికాధికముగా నుండి రోజురోజుకూ క్షీణిస్తూ వచ్చింది. నేటి సభ్యప్రపంచ ములో వ్యాపారమునకు, వ్యవసాయమునకు వ్యాయ సమ్యక్మైన పరిస్థితి ఏర్పడిందనే చెప్పవచ్చును.

నేడు ప్రపంచములో పరుగులు వారుతున్న బైజానికశత్రువధ అహింస మాత్రగా గొనువాడే మానవ కల్్యాణానికి దోహదం కాగలదు. మన నిర్మలజీవి తంలో అభివృద్ధినిరోధకశక్తుల వధిగమించి అహింస ఏవిధముగా ఔర్థ్యైక్యమును సంపాదించుకొన్నదో కనుగొన్నాము. మానవజాతి ఇంకొకమెట్లు మెక్క్మ వలెనన్నప్పటికీ, సంపూర్ణాభివృద్ధి పొందవలెనన్నప్పటికీ అహింసయే శరణ్యము. దానికొరకే అహింస కింతటి చదిత్రత, మన్నన కన్గింది.*

* అచార్య కృపాలసి వ్రాసిన వ్యాసాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని ఈ వ్యాసం వ్రాయబడింది.

ప్రాచీన ఖగోళము

౫. చంద్రుడు

శ్రీ వేలూరి శివరామశాస్త్రి

ప్రాచీన వాఙ్మయమునందు చంద్రనూర్వ్యులను గురించిన అభిప్రాయములు వా ప్రాచీన భూగోళమునందును, ప్రాచీనఖగోళమునందును స్వల్పముగా నచటనచట తెలిసియుంటిని. 1 ఖగోళవైజ్ఞానికులు చంద్రునిగూర్చి తెలిపిన విషయము రిచట చూడము.

చంద్రుడు జలమయము. చంద్రునిపై నూర్వ్యుడు కలడు. అతని కిరణములు చంద్రునిపై బడుచుండును. చంద్రుడు గుండ్రముగా నున్నాడు. కావున చంద్రగోళపు ప్రభాగముననే నూర్వ్యకిరణములు సోకును. అటులగుటవలననే చంద్రునిలో సాబాలు మనకు తెల్లగా కనిపించును. ఆకాశమున ఎండలో నొక కుండను చేనికేని కేలిదీసి చూచునది. క్రిందిభాగమున ఎండ తగులదుకదా. దానిక్రింద నున్న మనకు ఆ కుండక్రిందిభాగము నిజచ్ఛాయచే నల్లగా కనిపించును. అటువలెనే చంద్రుని క్రిందిభాగముగూడ తన ఛాయనుబట్టి మనకు నల్లగా కనబడును.

చంద్రునిలో సగతాతే మనకు కనిపించును. ఇటులు చెప్పగలుగుటకు హేతువు చంద్రకోశము. అది మనకు చంద్రునిలో సాబాలే కనిపించు నని చెప్పక చెప్పును. అటులగుచో కుండక్రింది నలుపువలె కలంకనీలీయమాత్రమేకాక తెల్లగాగూడ నేల కనబడును? అర్థములో నూర్వ్యకిరణములు పడి నను

కొందము. అవి దాన మూర్ఛితములై యింటిలోని చీకటులను పారద్రోలునుగదా! అటులే జలమయమగు చంద్రబింబముమీద నూర్వ్యకిరణములు మూర్ఛితములై రేయిచీకటి తుటుములను పారద్రోలగలవు. 2

సాత్వాత్మికములందలి ప్రాచీనులును చంద్రుని జలమయమనిగను, స్థలమయమనిగను భావించిరి. చంద్రబింబము సముముగా లేదనియు, అనగా ఎత్తుబల్లములతో కూడియున్నదనియు, అందలి ప్రకాశాంశము స్థలభాగమై యుండుననియు, నీలాంశము జలభాగమై యుండుననియు తాను కనిపట్టిన తెలెస్కోపులో చూచి గాఢీలియో చెప్పెను. అతనికి ముందున్న కెప్లరు 'నీలాంశము సముద్రమైయుండు' నని అనుకొనెను. వాటినుండియు వచ్చుచున్న యీ విశ్వాసమే నేటి ఖగోళవిజ్ఞానమునందును అనుసూతమగుచున్నది. 3

కల

చంద్రు డొకనాటికంటె మరియొకవాడు ప్రకాశము వడయును. ప్రాచీనవైజ్ఞానికులు బింబవ్యాసమును కలలచే లెక్కించిరి. కల యనగా నొక యంశలో పదువారప పాలు. ఈ పరిమాణముచే చంద్రబింబపు కలలు గుమారు ముప్పదిరెండు. దినమునకు రెండేసి కలలనొప్పున చంద్రుడు వృద్ధిపొందును. దీనిని బట్టి ఆమావాస్యయొదలుకొని పౌర్ణమాసీవరకును గల

(1) విద్యుల్లోకము, రెండు, మూడు వ్యాసములు—భారతి ౨౪ సం. ౬, ౭ సం. చికల.

(2) వరాహమిహిరుడు.

(3) మన పురాణములలో నొకతో సుదర్శనదీప్తపచ్ఛాయ చంద్రకోశము.

పదువారు తిగులును పదువారు కళలుగా గ్రహింపబడె నని మనము తెలిసికొనగలము. ఈరీతిగా కలాతిభిజ్ఞు ములు రెండును ఏకాధికము లాయెను, దీనినిబట్టి చంద్రునిలో పురుషావపాలుగూడకలగా వ్యవహరింప బడియుండును.⁴ సిద్ధాంతములలో ఈ యభిప్రాయ మున్నటులు కావము, సిద్ధాంతముల కాలమునందు పండ్రెండు వేళ్ళు ఎడమవముగాపట్టి లింబవ్యాస మును చూడెడివారు. ఏనయిననున ఎన్ని వేళ్లు తెల్లగా కనబడునో ఆవేళ్ళునుబట్టి తెక్కకట్టెడివారు.⁵ చంద్రు డితరగ్రహములకంటె జంఘాలుకు. ఒక్కరూతిలోనే ఆతడెన్నియో వక్షత్రములను చాటిపోవుట మన కంటి కగపడును. ప్రాచీన లీచంద్రగతిని సూక్ష్మానిరూప్య ముగా పరీశీలించిరి. చంద్రుడు ౨౭.౩౨౧౬౭ పావన దినములలో పండ్రెండు రాసులను చుట్టికచ్చు నని సూర్యసిద్ధాంతము చెప్పెను. నేటి భౌగోళవిజ్ఞానమున చంద్రుని భగవంతులకాలము ౨౭.౩౨౧౬౬ దినములు.

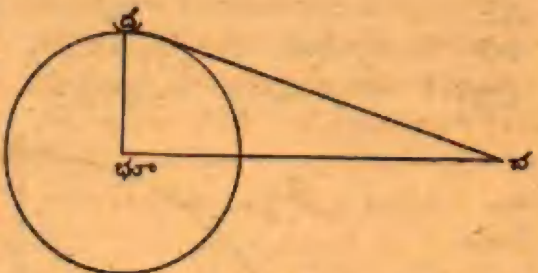
దత్త

చంద్రునకును, భూమికిని ఎంత దత్త? ఇది పిచ్చిప్రశ్నగా తోచవచ్చును. ఏలయనెన, చంద్రుని కడకు నడచిపోవుటకా పీలులేదు. తాడుపెట్టి కొలు చుటకా అంతకన్న పీలులేదు. కాన ఇది ఎర రేటులు చెప్పగలదు. అని తోచును. కాని మానవుని బుద్ధి దీని కొక యుపాయమును వేలయేండ్లక్రిందటనే కను గొనెను.

నీవు నివసించిన భూమికింత తెలిసికొనవల యును. అది గోళముకాన చాని రెండుప్రాంతములనుండి రెండుసూత్రములను నీవు కనుగొనదలచిన వస్తువుకడకు, అనగా చంద్రునికడకు తీసికొనిపోవలెను. అప్పుడు ఈ

రెండు సూత్రములకును మధ్యముగా, కొక కొల మేర్ప డును. అప్పు డీ భూచంద్రులకు గల ఎడము చెప్ప వచ్చును.

‘ఓయీ! వెర్రి కుదిరినదికాని కోకరి తలకు చుట్టుము అనినటులులేదా? చంద్రునికడకు ప్రా డెనడు పట్టుమా?’ అని అందువు. కాని ఒక చోళ సూత్రము పట్టినటులే భావించి యాదికున భేద్యకము చూచునది—

భూ అనునది భూగర్భము. ద్ర భూపృష్ఠ ముననున్న ద్రష్ట. చ అనగా చంద్రుడు. అడ్డగీటును, ఏటవాలుగా నున్న గీటును రెండు సూత్రములు.

భూ-కొలము సమకొల మగునేని చ-కొలము ఎన్ని అంశములు, ఎన్ని కలలు ఉండునో వానికి పరమలంబన మని పేరు.

‘భూ’ కడనుండి ‘ద్ర’ వరకును భూవ్యాసములో నగము. చాని లెక్కయు, అనగా యోజనములుగాని, శ్రోణులుగాని అలవాని లెక్కయు పరమలంబనపు యోజనముల లెక్కగాని, శ్రోణులెక్కగాని తెలి యుచో ‘భూ-చ’ల యెడము, అనగా భూమిచంద్రులకు గల ఎడము తెలిసిపోవును.

లంబనము

భాస్కరాచార్యుడు లంబకోశ్చక్తి నిటులు

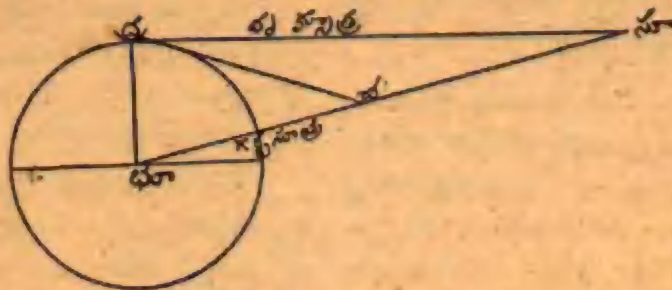
(4) ‘కలాతు మోకొ’ భాగోఅని అమరుడు.

(5) కామకాస్త్రములం దీ కలలతో స్త్రీలకు సంబంధము చూపడును. కలాకాస్త్రమును వేరే దీనికి నురుతు. కాని నేటి వైజ్ఞానికులలో కొంద రిహుటకు ఇంకించిరి.

(6) ‘మధ్యలగ్న సమే భానా పారిజన్య న సంధన’ అని సూర్యసిద్ధాంతమున లంబవార్తమున పారిజన్యము చూపడును. పరామామహిరుడు పంచసిద్ధాంతికలో క్షితిజమునకు మారుగా పారిజన్యమును వాడెను. పారిజ, Horizon క్షులు చరిత్రమునుసూర్వి తిరచనలసియున్నది.

లేదా కనబడదు. ఈ రెండు మతములను అచ్చముగా జాకటి.

చంద్రుడు భూమికి దాపున గలడు. దానజేసి కొన్ని యుపాయములచే చంద్రుని పరమలంబనమును

ప్రాచీనులు ప్రయోగనిపుణులు. వారు కంట పట్టికుకొని చూచిచూచి చాల విషయములు నూత్ర్యముగా నిర్ధారించిరి. గ్రహగణనాధికమునకు లంబన గణన మత్యంతశ్శక్యము. వా రందులకు కన్నుపాడుచు కొని మరి లెక్కకట్టిరని చెప్పితిరవలెను. చూపులన వచ్చు లెక్కకును, అకుమీద వ్రాయగా వచ్చు లెక్కకును ఎన్ని కారణములచే లేదావచ్చునో వాని నన్నిటిని వారు గుర్తించి వానికి తగిన సమాధానములను

కనుగొనవచ్చును. ప్రాచీన రేయుపాయ మరలించిచో తెలియగలగు టగిది. కాని కొన్ని కారణములచే నీ క్రింది యుపాయ మనలంబించిరేమో అని ఊహింప గలము.

ఒకే మధ్యరేఖమీద దూరదూరముగా నున్న రెండు వగరములనుండి ఒకేసమయమున చంద్రుని నతాంశమును, ఆ రెండు వగరములయు అతాంశమును తెలిసికొనగలిగినయెడల చంద్రుని లంబనమును గణిత పరిచనవచ్చును. వరాహమిహిరారుల వ్రాసెలలో కొన్ని పట్ల నిట్టివి కలవు. వా రీయుపాయముచేగాని, మరి యొక యుపాయముచేగాని లేర్పిన పరమలంబనము ఇంచుమించు ౫౩ కలలు. ఇటులు లేర్పినను చంద్రుని నూర్దము వృత్తాకారము కాదు. మరి వృత్తాభాసము. దానజేసి చంద్రుని లంబన మొకొకపు డెక్కువయు, తక్కువయు నగును. ఆధునిక ఖగోళజ్ఞుల మతమున చంద్రుని మధ్యమలంబనము ౫౭ కలల ౩ వికలలు.

సిద్ధాంతములు చంద్రుని లంబనమును తక్కువ లెక్కకట్టుటకు కారణము లనేకము లుండవగును. వానిలో ఆలోచనీయదైన మనుమాట ఆనాటికి తెలియక పోవుట యొకటి. యారాపు దేశమునందును పడవారన కేతాద్వీపకును ఆలోచనీయదైన మజ్జారము.

నూర్యసిద్ధాంతమునొప్పున చంద్రుని పరమ లంబనము ౫౩' ౨౦" వికల లని యెరిగియుంటిమి. రెండవ భేద్యకమునుబట్టి యీదిగున అనుపాతము పడయ నగును—

౫౩'—౨౦"జ్య : త్రిజ్య : : భూవాగ్దశములో పగము : చంద్రునకును, భూమికిని గల దత్తు.

చెప్పిరి. వా రుప్రయోగించిన యంత్రమా, స్థూలము— మాంసమయమగు నేత్రము. స్థలవిశేషమున దానిచే కను గొని పడసిన ఘటమా, సత్యనూత్ర్యము. ఇది పరమాశ్చర్యము. నేడు కేలనూత్ర్యయంత్రముల సాయముచేతనే కనుగొనదగిన వని మన మనుకొనదగిన పలువిషయము లకు వారు ఎన్నియేండ్లంత చూచి తమ యెరుకను మన కొనగిపోయిపోకదా !

౫౩'—౨౦"—౫౦"కి త్రిజ్య=౩౪౩౮. కావున చంద్రుని దత్త్య ౬౪—౪౩. భూవ్యాసార్థముతో సమానము. నేటి ఖగోళజ్ఞుల మతముచొప్పున ఇది సుమారు ౬౦. భూవ్యాసార్థముతో సమానము.

భూవ్యాసార్థము ౮౦౦ యోజనము లను మతము చొప్పున చంద్రుని దత్త్య:కక్షాయోజనకర్ణము ౫౦౫౭౦ యోజనములు. చంద్రుని యీ యోజనకర్ణమునుబట్టి చంద్రకక్ష ౩౨౪౦౦౦ యోజనములు. ఆకక్ష ౩౬౦ అంశములచే విభక్తము. కావున ౩౬౦ X ౬౦ = ౨౧౬౦౦ కలలు. కావున చంద్రదింబపు కల ఒక్కొ

టికి ౧౫ యోజనములు. ౨౧౬౦౦ X ౧౫ = ౩౨౪౦౦౦ యోజనములు.

సిద్ధాంతమతమున చంద్రుని ప్రత్యక్షదింబము ౩౨ కలలు. కావున వ్యాసము ౩౨ X ౧౫ = ౪౮౦ భూవ్యాసము ౧౫౦౦ యోజనములు. ఈ వ్యాసముతో చంద్రవ్యాసానుపాతము ౦. ౩.

అధునికఖగోళజ్ఞుల మతముచొప్పున చంద్ర వ్యాసానుపాతము ౦.౨౩౩. కావున భూపరిమాణమును బట్టి చంద్రుని పరిమాణము చాల తక్కువయని వ్రాచిన వైజ్ఞానికుల కనుగొనగలిగిరి.

శ్రీ. శే. చిదిరెమఠం వీరభద్రశర్మగారు

శ్రీ బండారు తమ్మయ్య

ఆంధ్రవిప్లవోద్యమమునకు తీరపరిచితులయి, సికింద్రాబాదునందు వీరశైవపరులగుటచే, కవిభర్తృగ్రంథసూత్రము పెంకొలిపి, 'విప్లవ' యను పాఠస్యతనూపపత్రికను ౧౯౩౯ సం. నుండి రమారమి నాలుగు సంవత్సరములు వివ్వహించి, తానంతర్వీరవిజయ దశమి (౨౧-౯-౪౪), నాడు గాకిత్తేత్రమునందలి శ్రీ జగద్గురు విద్యాకాశ్యపీతమునకు బట్టాభిషిక్తులయిన శ్రీ పండిత చిదిరెమఠం వీరభద్రశర్మగారు సల్యుడిగెంజేండ్ల ప్రాయమున, సర్వశిక్షాను సంవత్సర పుష్కలధర్మ పూర్ణిమాభావనాపరమున (౨౫-౧౨-౪౪) రాత్రి ౧౦. ౩.౩౦ లకు గాకిత్తేత్రమున దము జంగమవాటికా మఠమునందు శింగైర్జయిరి.

ఈ మహాపండితుని, జగద్గురుని యశాలమృతి కలన భాషాప్రపంచమునకు పీటని నవ్వము వాటిల్లినది. వీరి జీవితచరిత్రమును సంగ్రహముగ నైనను ఆంధ్రసోదరు లెఱుఁగుట యవశ్యకము.

శ్రీ వీరభద్రశర్మగారు నిజామునుండలమున నల్ల గొంపకల్లాలో నల్ల గొంపకు సమీపముననున్న చర్ల పల్లె యను గ్రామమున, వీరశైవమతమునందు గురు కర్ణమునకు జెందిన మాహేశ్వరశాఖలో ౧౯౦౬ సం. ప్రాంతమున క్యానులాంబా నాగధూమణ నామానికిని లగు దంపతుల కుదియించిరి. తల్లిదండ్రులకు వీరేశ పుత్రులు. వీరి కొక కన్యకాసోదరిమాత్ర ముండెను. నల్ల గొంపకల్లాలోని డెబ్బదిగ్రామములవలన చిదిరెమఠము కుటుంబమువారి ముఘులగా నుండిరి. ఆ కుటుంబ మునకు నల్లగొంప, చర్లపల్లె, మునుకుంట్ల యను గ్రామములలో గృహములు, భూములు మున్నగు స్వాస్థ్యము లుండెడివి. పదునాలుగేండ్ల వయస్సునప్పు టోపలనే తల్లిదండ్రులు చనిపోవుటచేతను, జ్ఞాతులు,

బంధులు తమ గృహము నవహరించుటచేతను, మఱి కొంతకాలమునకు వివాహితయై సోదరిమాద మరణించుట చేతను ఆవరించువారు లేక చిన్నతనమున బహుశవ్వ ములకు లోనయి కర్మగారు జన్మస్థలమును విడిచి హైదరాబాదు, నీరడగుంధి, నారాయణపేట మున్నగు తావుల కిది వీరశైవుల యిండ్లలో భిక్షుటన మొనర్చుచు,

సంస్కృతవిద్యాభ్యాసము గారించుచుండిరి. త్వరలోనే వీరి కావ్యనాటకాంకారసాహిత్యము సంపాదించుట కిది తలవిశేటలకు, నైపుణ్యమునకు సంతసించి హైదరాబాదులో హైద్రులకేలుగా నుండిన శ్రీ కేశవుభావారావు అను భక్తకవరులను, శ్రీ నువంతుమఠము చెన్నబవయ్య అను మాహేశ్వరులను వీరి నాదించుచుండిరి. పదునెనిమిది

దేంద్ర ప్రాయమునాటికి సంస్కృతముతోపాటు ఆంధ్ర, కర్ణాట భాషలయందుగూడ దగు పాండిత్యమును శ్రీ శర్మగారు గడించుచున్నది.

ఇంతలో వీరి భావివిద్యార్థులకి వీరముగా నిజముదేశమున నొక విచిత్రసంఘటన మేర్పడెను. ౧౯౨౨ సంవత్సరప్రాంతమున శ్రీ శివశాస్త్రి వీర భద్రయ్య అను మహావీర్యుని - పరమభివృద్ధి సంపన్నులు పెక్కుదినోత్సేక్రములు వేరించి యాయా స్థలములందు గదార్చనలు గావించుచు, పరభీక్షేత్రమును వేరి ద్వాదశకోటిదిగ్గిరింగులలో నొక్కటియగు నచ్చటి వైద్యవాణేశ్వరింగమున కభీషేకమొందింప జేసిన నచ్చటి బ్రాహ్మణులు ప్రతిఘటించిరట. అందుపై వీరిశైవులకు వేదాధికారము గలదా, తేదాయను విషయమున వివాదములు గలిగి యవి వ్యాసు స్థానములకుగూడ వెక్కడు. ఈ వివాదపరిష్కారవిషయమున నిజము హైకోర్టువారు ౧౯౨౩-౨౪ సంవత్సరములలో నొక పండితపథ వేర్పడిరి. అదివఱకు గాళిక్షేత్రమున విద్యనభ్యసించి 'వేదతీర్థ'పట్టు పండి, ధార్యాశిల్లాలో చాడదానపురముతాధ్యక్షులుగా నుండిన శ్రీ విమలాక్షుడనయ్యరు మహాస్వామిలవారు పండితపథలో వీరిశైవుల పక్షమున బ్రధానపండితులుగా నుండి వాదించిరి. అప్పుడు ప్రమాణగ్రంథపరిశీలనాధికములలో వారికి శ్రీ వీరభద్రశర్మగారుకూడ దోడ్పడుచుండిరి. తుదకు హైకోర్టువారి అభియోగము వీరశైవుల పక్షమున దీర్ధావమయ్యెను. అందువలన శ్రీ బ్రాహ్మరావు (హైకోర్టువారి)గారు వీరభద్రశర్మగారు పండితపథాపందిత్యమున బ్రకటించిన చాచ్యమునకు పంజరించి, క్రితివృత్తికాస్త్రాఃకములందు సుమధిక ప్రావీణ్యము సంపాదించుటకయి వారిని గాళిక్షేత్రమున కేగి విద్యాభ్యాస మొనర్చుడని హెచ్చరించిరి.

వారి యాచేశానుసారముగ శ్రీ శర్మగారు ౧౯౨౩-౨౪ సంవత్సర ప్రాంతమున వారాణసి కేగి ౧౯౩౦ సంవత్సరమున 'వేదతీర్థ' పరిక్షయం దుత్తీర్ణులయ్యిరి. శ్రీబ్రాహ్మరావుగారు వీరి వ్యయములకయి నెలకు రు. ౧౦౦ లు పంపుచుండిరి. కాని "శ్రేయంసి హువిష్ణుని" యన్నట్లు వీరు కాళి కేగిన యయి

చాటువత్సరములలోనే శ్రీబ్రాహ్మరావుగారు వ్యాధి గ్రస్తులగుటయు, దరువాత మరణించుటయు సంభవించెను. అయినను పట్టు విదవక, వీరిశైవసోదరుల యాదరాభిమానములతో నెట్లో వీరు ౧౯౩౬ సంవత్సరము వఱకు గాళిలో విద్యాభ్యాసార్థుల మొగ్గి స్వపరితీర్థ, కావ్యతీర్థ, ధర్మాధార్య, సాహిత్యవికారద మున్నగు పట్టపరిక్షలందుగూడ గృహస్థులయిరి. వీరి విద్యాభివేళియు బహుముఖమననం. అధ్యసించుచున్న వైదికవిద్యలందేకాక యాంధ్రగీర్వాణ, కర్ణాటకాంధ్ర విమర్శనములందు, బ్రాహ్మీలిపిష్టానమునందు, కావ్యపరిశోధనములందు గూడ వీరు పట్టాని కాళిలో విద్యాగృహమున్నపుడు సారస్వతమతవిషయకవ్యాసము లనేకములు పత్రికలకు వ్రాయుచుండిరి. ౧౯౨౯ సం. వేషవిలో వీరు హిమాలయయాత్రను ఆయితువందల మైళ్ల కాలిండికను సాగించి యాయా విశేషములను వివరించుచు నొక గ్రంథమునగూడ వ్రాసిరి. అది యింతవఱకు నముద్రితమే. ఆంధ్ర, గీర్వాణ, కర్ణాటకములందేకాక మరాఠీ, హిందీ, ఉర్దూ భాషలందును విశేషపాండిత్యము వాఙ్మించి యందు గవిత్వము చెప్పక క్రిసహితము గలిగియుండిరి. హిమాలయయాత్రలో ఉత్తరకాళిక్షేత్రమున నదివఱకు కావ్యపరిశోధనలకు దురదగహముగా నున్న జయప్రభాకళిను వీరు పరిగానిర్ధరించి దానిని ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్ పత్రికయందును, భారతీయందును ౧౯౩౫ సంవత్సరములో బ్రకటించిరి. ఇట్లే బ్రాహ్మీలిపియందలి యనేకదుగ్ధమహాసములను వీరు పఠించి బ్రకటించగలిగిరి. ౧౯౩౬ సం. లో గాళి విడిచి స్వదేశమునకు జరిగిరచ్చునప్పు డచ్చటి పండితఘండిలి వీరిని సన్మానించుటకయి పథిచేసి 'విద్యారత్న', 'విద్యాధి' యను బిరుదము లొసగి సత్కరించిరి.

దేశమునకు రాగానే వీరిశాంతకాలము యాదగిరియందలి శివరసంస్కృతికళాశాల కధ్యక్షులుగా బనిచేసిరి. అటుతరువాత శ్రీమదీశ నాగయ్య అను భక్తసరులు దానపూర్వకముగ నొసగిన ధర్మనిలయమున వీరు వీరశైవసంఘమును, శైవభారతీభవనమును వీరివ్రాహ్మణులో నెలకొల్పి వీరశైవ

విద్యార్థుల కుచితముగ విద్యుజువుచుండిరి. అంతే శిష్యాగ్రంథము లికను గూడ స్థాపించి వీరశైవమహాస్థులు, శేషులక విజయము, శ్రీశరభాష్టమ (చతుష్పాత్రి), శివపంచస్తవిమున్నగు గ్రంథములు పఠనోకండు ప్రకటించిరి. బహుధాన్య సంకల్పన మహాశివరాత్రి దినమున 'విధూతి' అను పేరితో ఒక సారస్వతమాసపత్రికను ప్రారంభించి మా రమి వాచున సంకల్పనములు నిర్వహించి సారస్వత శేవయు, శైవమతశేవయు గావించిరి. తమ భాషా శేవకు, మతశేవకు బ్రతిబంధక మగునని యెంచి కాశీ నుండి వచ్చిన యాంతురమ గూడ గృహస్థాశ్రమము స్వీకరింపక బ్రహ్మచర్యమునే కొనసాగించిరి.

వీరశైవ పంచాచార్య పీఠములలో రంభాపురి (శృంగేరిపరమిషము నను, బాలెహొన్నుగ) నుండి రెణుకాచార్యశిరస్వాములవారను, శ్రీశైలభిక్షువృత్తి మత స్వాములవారును దాము వృద్ధులగుటచే నుత్తరాధికారమును శ్రీ వీరభద్రశర్మగారి కొనగద ముగయు, స్వీకరింపునుమియు హెచ్చరించిరి. కాని యీ జగ్గుగు పీఠాధిపత్యములు తా మిద్యమించిన దేశీయేకు, భాషా శేవకు, మతశేవకు బంధకములగునని శ్రీ శర్మగారు వానిని నిరాకరించిరి. కాని విధివిధానములు దుర్గాప్రాయములు. కాశీశైలముందలి జగ్గుగు విద్యారాధ్యపితము శర్మగారచవుల విద్యారాధ్యప మొనర్చుచుండిన కాలముననే యప్పుటి స్వాములవారొచ్చిరి కొన్ని క్షణం చోరములవలన విశేషములగ్రస్తమయి, దాని స్వాధ్యయి లన్నియు వ్యామధానముచే రేర్పడిన దీనిని పరిపాలనమం దుండెను. అప్పుడు పీఠాధీశ్వరులుగా నుండిన శ్రీబిద్దుగు రాశేంద్రమహాస్వాముల వారు కొలదికాలములో శివైక్యగునయ శ్రీ పంచాక్షరమహాస్వాములవారి పేర నుత్తరాధికారమును ప్రాప్తి యుండిరి. శ్రీ పంచాక్షరస్వాములవారు కొన్నితప్పరము లాపిత మధిష్ఠించి, దీనివరపాలనమున మతము యొక్క స్థితిగతులు చక్కబడి యెప్పుటికి బురుగియుత్తి కలుగని దస్థితి కంతయు సంభవించి, లోకవైదిక ప్రజ్ఞానురంధరలగు శ్రీ వీరభద్రశర్మగారికి ఆ పీఠము యొక్క యుత్తరాధికారమును సంక్రమింపజేసిరి.

దను కాశివిద్యారాధ్యపింహాసనమునకు దరహాపాయ శేర్మకునని యాశించి, ౧౮౪౪ సం. లో దాము కొలదిసములలో శివైక్య మగుటకు ముందుగా శ్రీ శర్మగారికి దెలియకుండ, వారి యనుమతిని గయకొనకయే యుత్తరాధికారమును రిజిస్టరు విల్లు పూర్వముగ వారితయి నియోగించి పగుమపదించిరి. ఈ వాస్తవ శ్రీపంచాక్షరమహాస్వాములవారి నిర్యాణానంతరము తంఱిమాలమున శ్రీ శర్మగారికి దెలిసి పితగు విద్యుదీప బుద్ధ్యును, ఏమయినను కృతేకమును విడిచి యీ కాశీజగ్గుగుత్వము స్వీకరింపవలదని శర్మగారిని నోరచు నిజామాదాప్తగుండిరి యాంధ్రులు, భాషాభిమానులు వాండ్లనము గావించిరి. శర్మగారికి విమమసంధి సంఘటిల్లెను. వారిగూడ దత్తవనిని గ్రహింప నిష్ఠములేవండెను.

కాని కాశీపింహాసనమునకు విమమపరిస్థితి శేర్మకునని తక్కిన పంచాచార్య పింహాసములవారు నిరోధించటచే శ్రీ శర్మగారు విధిలేక యీ జగ్గుగుత్వమును స్వీకరించి తారగసంకల్పన విజయదశమిదినమున బట్టాధిష్ఠితులైరి. అప్పు దామహాత్మ్యమునకు ఆంధ్ర కర్ణాటక మహాంజ్ఞిరేణులనుండి వేసజేయ భిక్షులు, వీరశైవులు వసుదించి దానిని జయప్రథముగ నిర్వహించిరి. శ్రీ వారి నిరంతర పరిశ్రమమువలన, వారి యందలి భిక్షగౌరవములచే వీరశైవమహాజనులు గావల నివధనమరియు నొకసంకల్పనములో నేకరించి ౧౮౪౫ సంకల్పనము దిసెంబరు నెలలో మతమునకు బురుగి విముక్తి గావించిరి. భిక్షుల విరాళముల మూలముననే శ్రీ జగ్గుగుత్వలవారు శైవభారతీధవనమునకు గాను జంగమపాటికొ మతావరణములో జ్ఞానమందిర మను పేరితో నొక దివ్యనికేతనమును నిర్మించి పార్థిక సంకల్పన మహాశివరాత్రినాడు (౨-౩-౪౬) ప్రత్యోత్సవ మొనర్పిరి. విధూతిపత్రిక నుద్ధరించి జ్ఞానమందిరమునందీ 'జ్ఞానశ్రీ' యను పేరితో వివిధభాషలలో వెలవరింపజేసింది యందుకు వలయు సన్నాహముల గావించుచుండిరి.

వీరశైవపంచాచార్య పింహాసములలో దీనిని నింతకలూర్య తాంధ్రపితౌత్తైతరు నిధిష్ఠించినట్లు

కానరాదు. శ్రీ శర్మగారే ప్రభువులని చెప్పవచ్చును. ఈ మూడు సంవత్సరములనుండియు గావీవిశ్వారాధ్య పీఠములుగలవు. జ్ఞానమందిరనిర్మాణమునకు పేరు గావించిన కృషి నిరుపమానమయి కాశ్యపశిష్యులను వారికి ఘటించినది. ఆంధ్ర పీఠత్రైపులయొక్కయు, ఆంధ్రభావయొక్కయు వ్యభిచ్యుద్ధిగయు విశేషముగ బరి శ్రమించుటకును, దను జగ్గుగపీఠములుభారము తగ్గిన తరువాత దాని యాదాతుములనుండి విశేషవిరాళము లొసగుటకు శ్రీవారు తలచుచుండిరి. కాని కావీ పీఠపమాద్ధరణమునకయి యీ మాడేండ్లనుండి వారు గావించిన యత్యధికపరిశ్రమ కారణముగ నేడెనిమిది నెలలనుండి యాశోగ్యము చెడి కుదకు రాజయత్నగా బరిణమించి యు కాలిబరణమునకు వారు గుటియగుట ఘటించిరి. నేరచించిన 'పాలకురికి సోమనాథకవి' అను చరిత్రగ్రంథము ముద్రణము పూర్తియయ్యు బదు నెనిమిది నెలలనుండి శ్రీ పీఠకప్ర మహాస్వాములవారి యవతారికకొలుకే యి.తగలకు బ్రకటితము కాలేదు. మకవ్యాపారముల యొత్తిపివలనను, దరువాత నవా శోగ్యమునలనను నీ యవతారికారచనవిషయమున గాల విలంబన మొనర్చి, కుదకు శ్రీవారు తమ నిర్మాణదిన మున సాయంకాలము గం. ౬-౩౦ లకు వాగ్రంథము నకు ముఖపత్రాదికములు లిఖించి యవతారికను వ్రాయ జాలనందుకు జంఠించుచు గొన్ని మాదనలతో నా 'పీఠ సోక లేఖను వ్రాసి "మేము శివలోకయాత్రకు సిద్ధము" అను వాక్యముతో దానిని విరమించి మఱియొక

గంటలో శివైక్యమయినారు. నిర్మాణవిషయము కొన్ని దినములకు ముందుండియే శ్రీవారి కవగతమయి యున్నట్లు తెలియుచున్నది.

జీవిత కాలములో నాహారవిహారములందు పేరు పెక్కు నియమముల బాటించుచుండిరి. నెలకొక దినము మానవ్రతము జరుపుచుండిరి. ఆశోగ్యము చెడిన యీ యెనిమిది నెలలనుండి యాహారమయిన విషర్జించిరి గాని స్నానజపతపాద్యవిషయముల బోక్కిం తయు విరమింపరయ్యిరి.

ఇట్టి దిక్పక్షాని, పండితశిరోమణి, జగద్గురవు, శివాచార్యగర్జ్మము, నహాస్వామి, విద్యార్థి యంత త్వరలో నిట్లు లస్తమించుట దేశదౌర్భాగ్య మనక తప్పదు.

శివసంచ ప్రభువులు నా ప్రార్థనముపయి పేరు రచించిన 'ధక్తరంజని' అను టీకాతాత్పర్యమాపక మయిన వ్యాఖ్యి ధక్తలోకమున పీఠి కీర్తియూర్తిని జరిపాయిగ జెయింపగలరు.

శ్రీ శర్మగారితో పితృవ మతాకాశమునం దొక దిక్పక్షిగిరి యంకర్థానమయినది. అనంతమున పీఠి విజ్ఞానఫలితముగ భాషాప్రపంచ మెదురుచూచు మహాత్మీయమతగ్రంథము లనేకములు ప్రకాశమొందు నవకాశము కూర్చుయ్యెను.

సచ్చిదానందమూర్తి యగు పరశువును పీఠి యాత్మకు కాశ్యపశాంత్యానందముల బ్రసాదించుగాక!

వి న తాం జ లి

శ్రీమతి ఊటుకూరి లక్ష్మీకాంతమ్మ

అది భారత చరిత్రలో, ఉత్తరభూముల్లో రచించిన కవితలమ్రదు, ఈశ్వరచంద్ర విద్యా సాగరులు, కేశవచంద్రసేనుడు, పూజ్య మహాత్మా గాంధీజీ మున్నగు ప్రపంచవిఖ్యాతమూర్తుల ఆవరణించే పూతమైన గౌరవ శతాబ్దం. ఆ స్వర్ణయుగంలోనే దక్షిణభారతాన్ని అన్నివిధాలా ఉద్ధరించడానికి పై యందలలోను ఉన్న అన్ని లక్షణాలతోను భగవానునిచే అనుగ్రహింపబడిన మహనీయుడైన అమృతేళలం మన (కందుకూరివీరేశలింగం) పంతులుగారు. విశేషమే తెలుగు వారందరిచేతనే వీరికి ప్రపంచవిఖ్యాతి కలగలేదేమో!

వారి మహనీయతనుగూర్చి చెప్పకోవడం ఒక విధంగా సులభమైనది; ఇంకోవిధంగా కష్టమైనది. ఎట్లంటే, తెలుగుపరగణాలోని మానవత్వమూ, జాతికి పరమప్రాణమైన తెలుగుపారవ్యతమూ ఈమాత్రం సజీవ చైతన్యంతో అలరారుతున్నదంటే దానికి శ్రీ పంతులు గారి చలనే కారణం. ఇట్లా శ్రీ పంతులుగారి సేవకు సూలంగా కొలబడ్డవేమకోవడం సులభమేకాని పంతులు గారు ఒకమహాసాగరం. ఆ సాగరంలో తరంగాలు ముట్టి చూడని సంస్కారతీరాలు లేవు. బహుముఖమైన వారి సేవావిధానాన్ని వివరంగా వివరించాలంటే 'తలమే బ్రహ్మమైనా' వీయనమహాత్వం తెన్ను' అని ఒక నమ స్కారం చేసి ఊరుకోవలసినదే.

మానవుడు మానవసహజమైన కుట్రలక్షణాలతో కాక వక్రలక్షణాలతో ఉండడం ఈశ్వరప్రత్యుద్దేన శ్రీ పంతులుగారికి విపరీతంగాను, వింతగాను కనబడింది. చరిత్రకందిన అనాదికాలంనుండిమానవసంఘం ఎప్పుడూ స్వార్థంతోనూ, ప్రలోభంతోనూ చూసితమయ్యే కన

బడుతూఉన్నది. ఇట్టిసంఘాన్ని నిష్కళంకమైన నైతికపంథలో ఉన్న తాదర్థ్యాలతో నడపటానికి పూను కొన్నార పంతులుగారు. దీనికై వారికి ఈశ్వర ప్రేరణా, ఈశ్వరప్రీతి తప్ప వేరేయింకావరి ప్రేరణా లేదు. ప్రతిఫలకాంక్ష అంతకంటేలేదు. మహనీయుల కర్మలక్షణమే అంత. అందుకే చెప్తాడు భర్తృహరి. 'సత్య స్వయమేవ పరహితరతా' అని.

వారి కాలంలో సంఘంలో అనురాగమూ, అనుభూతి ఆన్నవి ఆహుతియైపోయినవి. మానవహృదయం మూఢ్యానికి, కాత్యానికి వశమై స్రుక్షిణైపోయినది. హృదయం నశించిన సంఘం క్షయిస్తోగానికి పాలు బడినది. ఈ అవారోగాన్ని మాన్పి సమాజశరీరానికి సహ ఆరోగ్యవాతావరణం కల్పించడానికి అనుదినమూ, అనుక్షణమూ పాటుపడ్డారు వారు. పెద్దపెద్ద అధికారు లలో ఉండే లంచగొండితనాన్ని యాపుమాపి నైతిక వర్తనాన్ని నెలకొల్పడానికి, నిరంకుశమైన, బాధ్యతా రహితమైన ప్రజల అవినితచరతంత్రతను పోగొట్టి ఆ సానంలో ఈశ్వరభావమూ, పాపభీతి కల ధర్మసామ్రా జ్యాన్ని స్థాపించడానికి, అవిద్యను పోషించి సద్విద్యను బోధించడానికి, పిరికితనాన్ని వెలలదోపి సత్కార్యా చరణపట్ల ధైర్యాన్ని, సాహసాన్ని అవలంబింపజేయ డానికి, వేయేల అనర్తునుండి సర్తునకు, అంధకారము నుండి ఆలోకానికి సంఘాన్ని నడపడానికి పంతులు గారు పడని పాట్లు లేవు. వినా వారు జంకలేదు. సంఘం మొత్తానికి వారు సల్పిన సేవ ఒక ఎత్తూ, స్త్రీలకు వారు కావించిన మహాభక్తి ఒక ఎత్తూను. నిజంగా ఈ ఉపకారాన్ని స్మరించుకొంటే ఒకలు కృతజ్ఞతాభావంతో జలదరిస్తుంది. ఆయన స్త్రీలకు ఆప్తమిత్రుడు. ఆత్మికుండువు. నేటి స్త్రీసంఘం సంస్కృ తేశ దీపంకెట్టి ఆ పుణ్యమూర్తికి వేయినమస్కారా

* అలిండియా రేడియో-మద్రాసు కేంద్రము వారి సాంప్రదముతో.

చేసి నా యుగం తీరదు. మగవారు విద్య నేర్చుకొనడం అంటేనే ఉరికిపడే ఆకాలంలో అనేకములైన పనులలో ఆనంద తీరికా, అవారోగ్యంలను ఓరికా లేక బాధపడుతూ ఉన్నా స్త్రీలకూ, బారికలకూ ప్రశ్నోక పాతకాలను తన యింట్లోనే పెట్టి తానే స్వయముగా ఉపాధ్యాయుడై స్త్రీబారికి విజ్ఞానభిక్ష పెట్టారు. వారు నడిచే విశేషార్థని, హాస్యసంతోషనికాక స్త్రీలకొరకు ప్రశ్నోకించి సతీహితవోధిని అనే వేరే పత్రికను నడిపారు. ఇంతగా స్త్రీలకోసం వారు పాటుపడుతుంటే సవాతనులైన శ్రీ కొక్కొండ వెంకటరత్నం పంతులుగారు దాని సభిక్షేపిస్తూ వారి పత్రికలో "స్త్రీలకు చదువెందుకు? స్త్రీలు అనలే చందలనుతులు. వారికి విద్య చేర్చితే చెడిపోతారు." అని వ్రాస్తే, దానికి శ్రీ పంతులు గారిచ్చిన సమాధానం చూడండి: "మగవారికి విద్య ఎందుకు? మగవారు అనలే తెలివిమీరినవారు. మగవారు విద్య నేర్చినందువల్ల కొద్దులలో తప్పుకు సాక్ష్యములన్నట్టి ఎక్కువై పాపం మోస్తుకొంటారు." అని. దీనివలన వారు ఎంత ఆకృతిమంగా నేచేసేవారో, వారి కది ఎంత సహజమో, ఎంత శ్రీతిపాత్రమో తెలుస్తుంది. అంతలో ఊరుకోక 'అమృతమృతముదనక తనిసికే వేల్పు లుదధిరత్న ములచేత' అననట్లు స్త్రీనిషయంలో ముఖ్యసంస్కరణమైన విలంబాద్యాహాసం స్కారం నిర్విఘ్నంగా సాగడమే వారునిద్రపోలేదు. దక్షిణ భారత విద్యాసాగరులని విరుదువాణ్ణించిన ఈ ఘట్టంలో వారు ఎన్ని ఆటంకాలను, ఎన్ని అవాంతరాలను ఎదుర్కొన్నారో అంతా చెప్పరలినవస్తే ఒక సవాలక్ష గ్రంథం బోతుంది.

అప్పుడో అంతా వాళ్ళురులే కాని క్రియాకూరు లొక్కరూ లేరు. ఎందరో పెద్దపెద్ద పేరు కలవారే విలంబు వివాహం మేము చేసుకొంటాము. మేము చేయిస్తాము.' అని కలుస్తున్నప్పుడే తీరా సమయానికి వీరిని మోసం చేసి తాము తప్పించుకొనేవారు. అట్టి సమయాల్లో వారు అసహాయకూరులై కార్యం సాధించుకుపోయేవారు. తనకు సంకు లేకపోయినా ఉదారచరితుడు కాబట్టి కనుగడే తన కుటుంబంగా సంభావించి, విశ్వశ్రేయం కోసం ఒకరినిందలను లక్ష్యం చేయకుండా ఒకరి మెప్పు

వానిచతుండా, కుడిచివచోట పంచుండా, పండి చోట కుడువకుండా, ధీరుడుకాబట్టి విఘ్న నిహాన్యమానుడైనా జంకకుండా, మల్లి నీతికాఘ్నపథం తప్పకుండా ప్రజ్ఞానిధియై ప్రార్థాధాన్ని ఉజ్జగించుండా కడమట్టా నెలవేర్చారు.

స్త్రీని రాజకీయరంగంలోకి కూడా తీసికొని రావడానికి గాంధీజీ చేసిన కృషికి సహారం మన జేతంలో తగిన వాతావరణ కల్పించినది మన పంతులు గారి ప్రబోధమే.

పంతులుగారి సేకను మూడుభాగాలుగా విభజించవచ్చును. ఒకటి క్రియాపరిణతి చెందిన సంఘ సంస్కారము; ఇంకొకటి భాషాభివృద్ధికరమైన సారస్వతసేవ; వేరొకటి ఆర్థికమతప్రచారము.

సారస్వతరంగంలో తీసుకొంటే వారు సహజ కవి అని చెప్పాలి. కేల కవిమాత్రుడే కాదు. హాస్య కవి. ఆసెకవి కూడా. ఏదైనా ఒక రచన చేస్తే మల్లి వేరే కుద్ధపతి వ్రాయ నంసరంలేదు. ఏదైనా కావ్యాలు చెప్పాలన్నా ఆలోచనా, తలబాటూ అనేదే ఎప్పుడూ లేదట. ఇట్టి నవనవోన్మేషమైన సహజ భిషణతో వారు తెలుగులో కళాధికగ్రంథాలు రచించారు. అనేకపత్రికలు నడిపారు. ఇంటికొక ముద్రితంకాని గొప్ప పూర్వసాహిత్యం ఉన్నదనే తెలియని ఆ రోజుల్లో చాలా శ్రమించి సుమారు పాతికగ్రంథాల వలనూ స్వయముగా సంస్కరించి ముద్రింపించారు.

సహజంగా పంతులుగారు రోగగ్రీడితులు, దుర్బలులూ. ఐనా వారు ఒక్కముహూర్తం నిర్నిమిత్తంగా కూర్చోనడం వారి స్వభావానికి కట్టనిపని. అనునిమిషము తన రోగగ్రసరంలో విధివిరామం లేకుండా పోరాడుతూ నిత్యమూ ఏదో సేవాకార్యక్రమం జరుపుతూనే ఉండేవారు. వారు చరచుడకలో విక్రాంతికోసం చెన్నపురికి అక్కడకూడా ఊరికే ఉండకుండా అనేకవ్యాపకాలతో శ్రమిస్తూండేవారు. ఒక సమయంలో ఏ ఒక్కమనిషిచేత సాధ్యపడని అనేకఉద్యమాలతో తలముకలై తెప్పరిలలేకుండా బాధపడుతుండేవారు. వారు సహజకాంతగంధీయు. సంస్కా

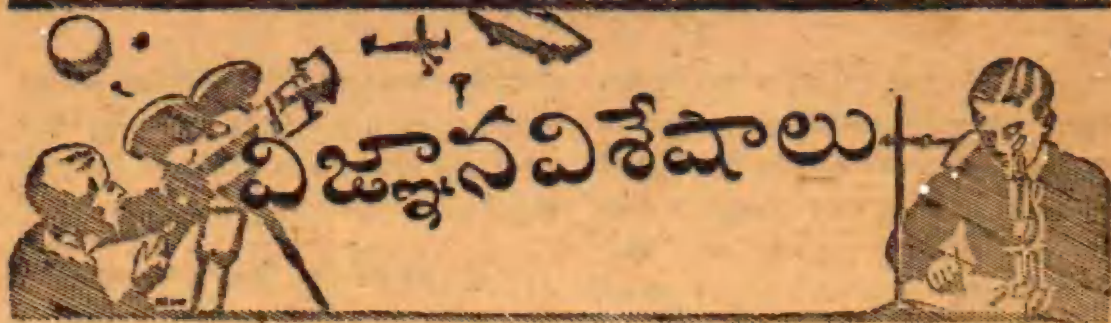
రోద్యమంలో నా లెంత కర్మకంగా ఉండేవాలో, అంతరంగంలో అంత దయాసింధువులు. అందుచేత వారు తనకు జోకల్లం లేని ఎన్ని యితరవిషయాల్లోనో కల్పించుకుని ఒకరికి ఉపకారం చెయ్యవలె పరమావధిగా ఎన్నో మారులు కోర్టులవరకు కూడా ఎక్కి ఎంతో ద్రవ్యాన్ని ఖర్చుపడవలసి వచ్చింది కూడా. వారి ధారణాశక్తి అనుపమానమైనది. కేసు ఏకసంఖ్యా గ్రాహించని వారే ప్రస్తావనగా చెప్పియున్నారు. వారి కచంపలమైన ఈశ్వరచింత, పాపభీతి, పుణ్యరతీ కలవు. కలలోనైనా అశత్రుమాదవి మాన్యుత వారులు వారు. ఆలోచనతోను, విశేషనతోను, పట్టుదలతోను పెనవేసికొనిపోయిన సాహసమా, ధైర్యమా అడుగడుక్కి ఆయనను ముందుకు నెట్టుకొనిపోయి ఆంధ్రాధ్యక్షదయాకాశంలో వారిని స్రువతార చేసినవి. ఇన్ని విధాల జాతికి జాగృతీ, ఉపకృతీ చేకూర్చిన ఈ మహనీయవ్యక్తినిగూర్చి అలోచించినకొలది ఈయన

మానవుడేనా అనిపిస్తుంది. తీరికగా కూర్చొని పంతులు గారినిగూర్చి సమీక్ష చేస్తే క్రియాశీలి స్వల్పే భవతి మహతాం నోపకరణైః అనేది తప్ప ఇంకో సమాధానం దొరకదు.

ఇట్టి ఉద్యమాలతో మేలుకొలుపులు పొడి తన దేహము, తన శేషము, తన భవంబు, తన విద్య జగజ్జవలకు వినియోగించి, తాను రిక్తుడైనా నాటికీ నేటికీ వీనాటికీ తెల్లవారికి నురువుగా, నేలగా, తండ్రిగా, హితుడుగా, బంధువుగా, కవకు భృత్యుడుగా సేవచేసి పూజ్యుడై అజరామరమైన కీర్తిని తన జాతికీ, తనకూ ఆర్జించిన మహనీయమూర్తియై, ఆంధ్రసంస్కృతితో పాటు తానుకూ చిరంజీవియైనాడు.

[మొన్న మేసెల ౨౭న జేదీనాడు జరిగిన వీరశిరింగంపంతులుగారి సరంతివి పురస్కరించుకొని చేసిన పవిత్రసంస్మరణ ఇది]

క్వాసించే గృహము

ఈ గృహము పిఠెంటు, ఇటుకలు, ఉక్కు మొదలయినవాటిచే నిర్మితమయినది. కాళ్ళచేత ఉష్ణనిరోధకత్వము గలదిగా చేయబడినది. దీని గోడలు బయట ఇటుకవరుసతోను, లోన కార్బుతోను చేయబడిన బోలు బ్లౌకులు.

ఈ ఇంటి కప్పున కల గవాక్షములలోనుండ గాలి లోన చొరబడును. చొచ్చి, బోలు గోడలలో పయనించి గొట్టముద్వారా వేడిగాలి కొలిమికిరగు. అచ్చట ధూళినుండి రోధింపబడి (Filter), ఉష్ణము, ఆర్ద్రత (humidity) ఎక్కుడు చేయబడిన గాలి కప్పుకడ చొకపు వాతాయనములోనుండ గదిలోనికి ప్రసారము చేయబడును. తర్వాత ఈ గాలి కిటికీల చక్రములలోని చీలికలనుండ మరల బోలుగోడల గుండా పువడికిలను కేరి, అచ్చట గొట్టముద్వారా బయటికి త్రోయబడును. చలికాలములో ఇంటిలో ఈ విధముగా గాలి వెచ్చగా, సౌఖ్యప్రదముగా ఉండ గలదు. అదీగాక, వెచ్చని గాలి బోలు గోడలగుండా బయటికి త్రోయబడునపుడు ఇంటిలో వేడి సమముగా నుండగలదు.

వేసవిలో గాలి బయటినుండి, ఇంట పువడి కేలకు కల వాతాయనముద్వారా లోనికి ప్రవేశించి, బోలుగోడలలో పారును. గోడలలోని ఇటుకలు గాలి లోని తేమ పిల్చుకొనుటచేత గాలి చల్లదనము పొందును. తర్వాత ఈ గాలి రోధింపబడి, తీరలత్వము గలదిగా నయి ఇంటిలోని గదుల కిటికీల చక్రముల చీలికలద్వారా లోనికి పారును. తర్వాత మరలమయిన ఈ గాలి కప్పుకడ కల కిటికీద్వారా బయటికి త్రోయబడును.

— ఇది క్వాసించే గృహపు క్వాసకనుగుణమయిన నిర్మాణము, క్వాసక్రియావిధము. ఈ గృహములో నుండువారికి పడితేము, దగ్గు మొదలయిన క్వాసానయన మల రోగములు రావు. ఋతుభేదములు వీరి కిరీరము లలో మార్పు గలిగించవు. వీరికి వేసవిలో ఆరని దప్పి, కాక కలుగవు. చలికాలములో చలి అనలేయుండదు. ఇంటిలోని గాలి కొరికెయిట్లు సర్వకాలములోను బోయకలిగించునదిగా ఉండవలయు నను మానవుని కోరిక కిది కౌశ్ర్యజ్ఞుని ప్రయత్నోత్తరము. క్వాసకను గుణముగా నిర్మింపబడిన ఈ ఇంట్లలో ఖ్యతశిఖర ములలో, సముద్రపు ఒడ్డులలో కల్లు చురుకుదనము, అనందము అనుభవించవచ్చునట!

కొరిస గాలి శీర్షరచుకొను విధానము (Air-conditioning) మనకు మరి శ్రాత్తిడిగారు. కాని ఈ విధానము సంపూర్ణంగా శీర్షరచుటకు క్వాసించే గృహమునంటి యిల్లు అత్యధికము. ఇంటియొక్క కేల విస్తీర్ణమును బట్టి, కావలసిన గాలి, గాలి పారు గొట్ట ముల ఏర్పాటు చేయబడవలెను. ఒక్కొక్క గది ఏల, ఎందరు ఉపయోగించుకో అను విషయము గూడ ముఖ్యమే. ఇట్టి గృహములలో నిర్మాణము రాబోవు ఇంటినిర్ణయకాక ముఖ్యపనుష్య.

ఈనాడు బజారులో ఇంటియంతకు కాక పోయినను ప్రత్యేకముగా గదియందు కొరిస గాలి రచించు పాధనము లున్నవి. కొన్ని విద్యుద్దీప్తిరకంబై ఎక్కుడు పనిచేయువు. ఇవి గదిలోని గాలిని సంక్రమించి బయటికి త్రోయుచు, గదిలో వాయుప్రసారమును క్రమపరచును. కొన్నింటిని

కిటిలో వదుర్చుచును. ఇది గాలిని ధూళిలేకుండ
వదిలొని, పరిశుద్ధమయిన గాలిని ఇంటిలో వ్యాపింప
జేయును. దీనిలో కనబడని పీచునలు గాలిని పంక్ర
హించి గదిలోనికి పంపును. కిటిలోనే బయటి ధ్వని
విమాత్రము లోని విడిచివేయడం చేయు యంత్రము
గూడ ఉండును.

తన శబ్దన సాధనము లనుర్చుచిన గదిలో
ప్రవేశించివంటనే చలిజేయును. అందువల్ల గాలిని
చల్లబరచుటయే Air-conditioning అని మన మను
కొనచుండుము. కాని దీని పరిమాణధి శాసనమునకు
సౌఖ్యమునగుంట్లయే. ఆయా శీతోష్ణపరికిణులకు
తగినట్లుగా ఇంగూడ నారుచుండును. అధిశీతిత గల
గాలి శీతరచునకు క్షీణించునని పరిశోధనవల్ల జేసినది.
అదిగాక శాసనము కట్టి గాలి, ఎంత కావలయునో
ఇంకను పరిశోధనలలో తేలవలసియున్నది. తెలిసినంత
వరకు ధూళిలేని, విశయముగా లేమ గల గాలి బాగుగా
వీచినపుడు వాయిగా నుండునని మాత్రమే.

మునుపులకు తగిలుగా సౌఖ్యము నిచ్చు
సాధనములగుండ లేకపోతేను. కొన్ని శీతకాలములో
అధికార్ధ్రతగల వెచ్చని, ధూళిలేని గాలిని గదిలో
విసరను; వేసవిలో అర్ధ్రతలేని, చల్లని, ధూళిలేని గాలి
వీచును. ఈ సాధనములు చూచుటకు రేడియోలరుల
నుండి విద్యుచ్ఛక్తిచే నడుపబడును.

కోరిన గాలి శీతరచు సాధనములన్నింటి
లోను మాత్ర మొకటి. పీచునలు బయటనుండి గాలిని
పంక్రహించును. అటుపిమ్మట గాలి వడపోయ
బడును. శీతకాలముయిన వేడి, లేమ గలిగినదిగాను,
వేసవియయిన లేమలేని, చల్లని గాలిగాను చేయబడి,
ఇంటిలో వివిధభాగములకు వాళములద్వారా ప్రసా
రముచేయబడును.

గాలినుండి ధూళి వేరుపరచు, వడపోయ
సాధనములు రెండుమూడు రకములు. ఒకటి నూనెలో
అద్దబడిన పెంట్లకులవంటి పదార్థముతో చేయబడిన
రెండవరకముల నుండము గల అట్ట మొకటి నూత్నము
లయిన గానాదారములు చిక్కుగా అల్లబడి చేయబడిన
జల్లెడ. కిటిలో దుమ్ముపేరుకొని చీల్లులు మూసికొని
పోయినపుడు ఒక గంటకొట్టును. పెంటనే క్రొత్త
జల్లెడ అనుర్చుబడును.

ఆయతనమునుబట్టి నిర్దిష్టకాలములో కావలసి
వంతగాలి అవార్ధ్యతనో, అర్ధ్రతనో పొందుచుండును.
గాలిలో అర్ధ్రత నిధిక్రముజేయుటకు గాలిని చిన్నటి
కల్లులంద పోనిచ్చుదురు.

చలికాలమునకు కావలసినట్లు గాలిని వేడి
జేసినపుడు, గాలినుండ నీటి ఆవిరి పంపి అర్ధ్రతగఁదిగా
చేసెదరు. వేసవిలో గాలిని శీమ లేదిగా చేయుటకు
దాని కుమరాంకము (Dew-point) కన్న తక్కువ
ఉష్ణోగ్రతకు చల్లపడుట చేసెదరు. అప్పుడు గాలిలో
అధిమగా నున్న లేమ ఘనీభవించి క్రింద పడి
పోవును. శీమ పొగట్టుటకు తిథియాక్ ట్టాడువంటి
పదార్థములలోనుండ గాలిని పంపుటగూడ కలదు.

మంచుగడ్డలు శీలం నీరు పొగు గొట్టుచులయుట్లు
గాలిని పంపి, దానికి శీతలత్వము కలిగించెదరు. లేక
విద్యుచ్ఛక్తిచే నడుపబడు శీతలపు పెట్టెల నమోనాపై
నుండు గాలి చల్లగ్గు సాధనములు గూడ కలవు. చలి
కాలములో గాలిని వేడిచేయుటకు దానిని నూనె
బాయిలరుయొక్క వేడిఅంచులపై విసరెదరు.

పాశ్చాత్యదేశములలో వ్యాసించే గృహములు
వాడుకఅయిపోయినవి. భూగర్భగృహములు చాలవర
కే. భూమిపై వసించువారికన్న భూమిలోనికి ఇండ్లలో
వసించువారే ఎక్కువ ఆరోగ్యము కలిగియుండువలెట.
ఇంటిలో వాతావరణము అత్యంతమయినది. దానిలో
నూత్నక్రిములు, ధూళి ఉండవు.

కాస్త్రోపరిశోధనలవల్ల గృహవిర్యాణమునకు
వలయు క్రొత్తవస్తువు లెన్నో కనిపెట్టబడినవి. శేషటి
గృహము వ్యాసించుచేతకాక అన్ని విధముల సౌఖ్యము
నివ్వగలదు. సౌరదీపములు (Solarium lamps)
నిరంతరము నూర్యనశ్చి, ముఖ్యముగా అతిశీలకాహిత
శీతగములను ప్రసాదించగలవు. ఇంటిలో విద్యుచ్ఛక్తియన
యలే (Electric eyes) నేవకులు. కెలివియన్
ద్వారా ఇంటిలోనివారు కాలు కదువనక్కరలేకుండ
అన్ని సౌకర్యములు లభింపగలవు. ఇకమిద ఇండ్లలో
పెద్దగ్రంథాలయముల బదులు చిన్న ఫీల్డునుట్ట లుండ
గలవు. ఈ ఫీల్డువుత్తనముల ఇంటిలోని నీనిమా
యంత్రములద్వారా తెరపై బడునట్లుచేసి, శబ్దగ్రహణ
(Sound recorder) యంత్రముతో చదువుటకు
బదులు వివరవచ్చును.

“రాము”

ఒంటరిపల్లెపిల్ల*

శ్రీ నాథము కృష్ణరావు

అల్లదే చూడు మొంటిగా పల్లెపిల్ల
సాయ మెవరును లేక మె సంజవేళ
చేలుచున్నచు గింజలు నేలఁ బాలి
పాడుచున్నది మ్రోడులు పల్లవింప.

నద్దు నేయక మెల్లగా సాగు మోయి—
నేవ్య మొనరించి ఆ బాల శ్రావ్యముగను
ఏదో యొక్క ప్రశాంత వివాదగీతి
ఆలపించుచునున్నది - ఆలకింపు.

భవనమోహన మైన యా ముగుడపాట
వేణువాదముకన్నను, వీణకన్న
హాయి గొలుపుచు నా పాంతలోయనుండి
మాటు మ్రోగుచు వినిపించు మరల మరల.

ఓహూ! ఆపాట యెంత మనోహరంబా!
దరిం సెలయేటి గలగల ధ్వనులె సరిగ
తనదు పాటకు శ్రుతియును తాళములుగ
పాడుచున్నది ఆ బాల వేడు కలర.

దవ్యదవ్యలనుండి యాదారిఁ జనుచు
మ్రోసినీడిను క్రమ వాయ మేను వాల్చు
పథికజనులకు కోయిలపాటకన్న
కోమలం బయి సొక్కించు నామెపాట.

ఏమి పాడుచునున్నదో ఎఱుంగ రెవరు;
కరుణరసపూరిత పురాణగాథ లెవియో,

తాక పల్నాటివీరుల కదనకథలొ,
వీరబాల్మీలి వెలమల విక్రమంబా?
గేయమో, లేక త్యాగయ్యకృతియో, లేక
జానపదగీతమో, లేక జాషరీయో,
అదియొ గాక తరంగమో, అష్టపదలొ
మువ్వగోపాలపదములో - ఎవ్వఁడెఱుంగు?
ఏమియైనను గానిమ్ము ఆమెగాన
మాత మొందదు, ఎంతనేపైఁగ గాని;
చేనిలోను డి నేవ్యంబు చేయుచున్న
యవ్వడెల్లను వినిపించు నామెపాట.

ప్రక్కనే యున్న కొండపై నెక్కి చనుచు,
విందు నా పాట వీనుల విందు లొలుక;
చిత్తరువువోలె నంతన చేష్ట లుడిగి
నిట్టిలుపున మ్రాన్పడి యట్టె నిలుతు.

చెవులచేరల నా పాట చవులు గులుక
జాఱుకొందును చుట్టనచూటలుగను;
ఎంత యాలించినను గాని తృప్తి గనక
మగుడ మగుడంగ నాలింప మనసుపుట్టు.

ఇప్పుడును నేను కొండపై నేగునపుడు
-పొలములోపల నా బాల కలదొ లేదొ-
ఎడద నాటిన ఆపాట విడువ కెపుడు
రింగు మని మ్రోగు వీనుల పొంగి పొరలి.

సమర్పణ

[కథానిక]

అమరేంద్ర

తనను ఒక్కతై మిగిలింది. తనకు నాలుగేళ్ల పసిమనమడు ఒక్కడే దక్కాడు. తక్కిన వాళ్లంతా దారిలోనే మట్టిపాలయారు. కొడుకులూ కోడల్లూ, కూతురూ అల్లుడూ అంతా తనను ఈ శూన్యలోకంలో ఏకాకిని చేసి పెళ్లిపోయారు. ఆకులన్నీ రాలి మోడయిపోయి భీకరంగా కనిపించే ఎండురాసిచెట్టులాగా తనను ఒక్కతై మిగిలిపోయింది. కొమ్మల్లో ఏమూలనో చిగురించిన లేతచిగురులాగా పసిమనమ దొక్కడే ముసలిమామృతశూన్యహృదయంలో జీవితాశను రేకెత్తిస్తూన్నాడు. ఈ మనమడికోసం కాకపోతే తనను ఈపాటికే తన సంతానంతో కలిసి స్వర్గానికి చేరుకునేది. ఈ పసికందును చిక్కులేని పక్షిని చేసిపోవటానికి మనసు పుట్టకపోవటంవల్లనే తన మొండిఘటాన్ని ఈమృకొంటూ ఇంతదూరం నడిచివచ్చింది. అడుగుతీసి అడుగువేసే ఓపికలేని వయస్సు. అధఃపాతాళానికి అణగదొక్కివేసే దుఃఖభారం. అన్నిటిని దిగమింగి అనాధుల సమూహంలో కలిసి తనూ బయలుదేరింది. అన్నిటిని ఎదిరించి రగిలే శోకంతో, మండే ఆకలితో గజగజ వణుకుతూ మొండిగా ముందుకు సాగుతోంది. తన పసిమన

మడిని ప్రాణంకన్నా భద్రంగా కాపాడుకుంటూ దీనంగా, బరువుగా అడుగు కేస్తోంది. జారిలో నదులూ, కొండలూ, అడవులూ అడ్డంవచ్చినా ఆగలేదు. ఆకలి, చలి, శోకం, రోగం ఎన్ని అణగదొక్కినా కుంగిపోలేదు. మృత్యువునుకూడా జయించివేసే ఆశతో, సాహసంతో, పూనికతో ఆ ముసలి తన ముడతలుఁడిన శరీరంతో, చూపుమందగించిన కళ్లతో మొండిగా ముందడుగు వేస్తోంది. ఇది అంతులేని ప్రయాణంలాగుంది. బయలుదేరి ఎన్నాళ్లయిందో! అసలు ఈయాత్రకు అంతం లేదేమోనని నిస్పృహ తోస్తోంది. ప్రాణాలను గుప్పెట్లో పెట్టుకుని అడుగడుగునా మృత్యువుతో యుద్ధంచేస్తూ సరకంలో నడుస్తున్న ట్లనివిస్తోంది. అనుక్షణమూ హృదయంలో ఆ హాహాకారాలే ప్రకీర్ణించి అణువణువుగా ఆవేశంతో కంపించిపోతోంది. అహ్నిశలూ ఆ దారుణదృశ్యాలే కళ్లలో మెదులుతూ హృదయంలో ఆరనిచిచ్చు రగులుస్తున్నయ్. అహ్ని తలపుకురాగానే ముసలమ్మ నిలువునా సిరుకారిపోతుంది. మరుక్షణంలోనే ఆమెముసలిహృదయం దెబ్బతిన్న తాచులాగా చక్రవన త్రొల్లిపడి బునికొడుతుంది.

తను కాటికికాళ్లుచాపిన మునుసలి ననే సంగతి మరిదిపోయి ప్రచండమైన ఆవేశంతో కంపించిపోతోంది. తన బుజాల మీద కూచుని అమాయకంగా, బాలిగా చూసే పసిమనమడికేసి ఒకసారి చూస్తుంది. “బాబూ! నాప్రాణం వుండగా నీకే ఆదారానివ్వను. నిన్ను సురక్షితంగా గమ్యస్థలానికి చేరుస్తాను. కంటికి రెప్పలాగా పెంచి పెద్దవాణ్ణి చేస్తాను. పెద్దవాడివి కాగానే నువ్వు.....” అని ఎన్నో ఆశలతో కుంఠలో ఆమెహృదయం వెయ్యిమెరుపులు మెరిసిన ఆకాశంలాగా వెలుగుతుంది. తన గుండెల్లో రగిలే చిచ్చు చల్లార్చే శక్తి ఆ పసికందులో వుండనే ఆమెవిశ్వాసం. వాడు పెరిగి పెద్దవాడైతే తనను దహించి వేసే ఈ శోకాగ్ని చల్లారుతుంది. ఈ పసివాడే తన ముసలి చేతుల్లో మిగిలిన ఆయుధం. వీడిని పడునుపెట్టి తన సంతతినంతనూ చిత్రవధచేసిన శత్రువుల శరీరాన్ని చీల్చిచెండాలని ముసలమ్మ ఆశ. తనకు జరిగిన దురన్యామానికి ప్రతికారం జరపటంకోసమే ఈ పసికందును సురక్షితంగా గమ్యం చేరుస్తుంది. అందుకోసమే వాణ్ణి పెంచి పెద్దవాణ్ణి చేస్తూంది. శత్రువులమీద పగను చల్లారనివ్వకుండా క్రోధాగ్నిని వాడిగుండెల్లో రగుల్పుతుంది. అప్పటికిగాని తన కడుపుమంట చల్లారదు. అప్పటికిగాని తన కూతురూ, కోడలూ తన కళ్లముందు మానభంగానికి, చిత్రవధకూ గురి అయిపోతుంటే, మామాకారాలు చేస్తూంటే శవంలాగా వింటూ నిలబడ్డ తనలో రేగిన చిచ్చు చల్లారదు. అప్పటికిగాని తన కొడుకులూ, అల్లుడూ జంతువులకన్న నీచమైన చావుకు గురిఅయినప్పుడు తనలో

ఎగసిన మంట చల్లారదు. ఈ మంట ఆరస బడబాగ్ని. ఇది చల్లారని దావానలం. దీన్ని చల్లారకుండా వినరటానికే ముసలమ్మ తన బడుగుదేహంలో అనువులు మిగుల్పుకుంది. ఈ ఆవేశంతోనే ఇంతదూరం నడిచి రాగలిగింది. ఈ ఉద్రేకంతోనే గుండెల్ని చీల్చుకువచ్చే ఆక్రోశాన్ని దిగమింగుకోగలిగింది.

“మామ్మా, ఇంకెంతదూరం?” అని అడిగాడు కుర్రాడు.

“ఇంకెంతో లేదు బాబూ, దగ్గిరికి వచ్చేళాం. అదుగదుగో, ఆ కనిపించే మేడలే ఢిల్లీ. ట్నం” అంటూ ముసలమ్మ మరింత ఉత్సాహంతో గబగబా నడుస్తోంది.

ఆ సమూహంలో ఏమూలనుచో సంభాషణ వినిపిస్తోంది. ముసలమ్మ వొళ్లంతా చెవులుచేసుకుని వింటోంది.

“చంపితే తిరిగిచంపద్దు అంటాడు. ఇప్పు వాకిప్పు తగలబెట్టి బైటికి తరిమినా బదులుకు బదులు తీర్చుకోకూడదంటాడు. తన కేం పోయింది? ఒడ్డున నిలబడ్డవాడు ఎన్ని కబుర్లయినా చెప్పొచ్చు”

“ఆయనమాటలు వినటంవల్లనే ఇంత అధోగతి పట్టింది మనకు. కత్తికి కత్తితోనే బదులు చెప్పాలి. రక్తానికి రక్తమే తగిన జవాబు. ఈ పెరివేదాంతాలు వినివిని పెరిగి పోయాం. మన కడుపుమంట ఆయన కేం తెలుసు?”

“తన కళ్ళముందు తన పెళ్ళాంబిడ్డల్ని పరాధించిప్రాణాలు తీస్తుంటే తను చూస్తూ పూరుకోగలడా? తనదాకా వస్తేకాని తెలియదు!”

ఈమాటలన్నీ విని ముసలమ్మ మండి పోయింది. బదులుకు బదులు పనికిరాదని చెప్పే మనిషి పేరు విన్నప్పుడల్లా ఆమెకు పట్టలేని అక్కయ్య వస్తుంది. తనకు జరిగినంతటి దురన్యాయం జరిగినా ప్రతీకారం లేకుండా దీనంగా భరించి ఊరుకోవలసిందేనా? తన శోకగాఢను ఆయనకు వినిపించి నాకు దారి ఏమిటని అడిగితే ఏం చెబుతాడు? అనలు ఆయనమూలంగానే తనకు ఇన్ని అగచాట్లు దాపరించివై. ఆయనమూలంగానే శత్రువులు నానాటికీ చలరేగిపోతున్నారు. ఆయన ఎంత సేపూ చచ్చేవాళ్లను చావమని చెప్పటమేగాని చంపేవాళ్ళను ఆపలేడు. ఆయన చెప్పేదంతా అబద్ధం. కత్తికి కత్తితోనే బదులు చెప్పాలి. అనుకుంటూ ముసలమ్మ మనమడికేసి చూసింది. వాడు అర్థంకాకపోయినా మాటలన్నీ వింటూ తలవూపుకున్నాడు. పిడికిలి బిగబట్టి “మామ్మా! వాళ్లను ఒక్క గుడ్డుకు చంపేస్తాను” అని తన పరాక్రమాన్ని ప్రకటించాడు. ఈమాటలు విని తన నిపస్సంతా ఫలించినట్లుగా ముసలమ్మ మురిసిపోయింది. తన బడలిక అంతా ఒక్కసారి ఎగిరిపోయినట్లుపించింది. ఢిల్లీలో వెళ్లి వాలాలి. కాని ఇల్లూ వాటిలి అన్నీ వదిలివచ్చిన తమకు అండ ఎవరు? గూటిని విడిచిన పక్షుల్లాగా అల్లాడే తమకు దిక్కెవరు? ఇక తమకు దినం ఎల్లా వెళుతుంది? తమకు బతుకులెరు వేది? తమకు తలదాచుకునే నిడ ఏది? ఎన్నో ప్రశ్నలు ముసురుకుని మనసును చికాకుపరుస్తున్నయ్. ముసలమ్మమాత్రం భారం అంతా దైవంమీద వేసింది. నాకపోసినవాడు నీరుపోయడా? కానిదేశం వచ్చాం. ఉన్నదంతా వాడులు

కుని ఉత్తచేతుల్లోవచ్చాం. మమ్మల్ని కని కరించడా? మమ్మల్ని కాపాడడా? అని అనాధనాథునికి విన్నపం చేసుకుంటోంది. మనస్సు ఢిల్లీచేరటంకోసం తహతహలాడి పోతోంది. ఢిల్లీలో అడుగుపెట్టగానే వాళ్లు ఝుంఝుమంది. దారిలో హతమైపోయిన పిల్లలు తలపుకు వచ్చి ముసలమ్మగుండె జలదరించింది. ఆ దుఃఖంలోంచి ఆవేశం పొంగుకువచ్చింది. ప్రతీకారంకోసం ఆమె ఆత్మ ఘోషించింది. కాదనేవారెవరో, వద్దనేవారెవరో చూస్తాను. వారికి నాకథ వినిపిస్తాను. పోరాడుతాను—అనే ఆవేశంతో కంపించింది.

అందుకోసమే ఆనాటి సాయంకాలమే తన మనమడిని ఎత్తుకొని, మట్టికొట్టుకొని పేలికలైపోయిన గుడ్డలతో, అన్నంకోసం అలమటిచే ప్రాణంతో సూటిగా ప్రార్థన సమావేశంజరిగే చోటికి పోయింది. ఆమె నకు తనకథ అంతా చెప్పి ఆయనతో పోల్లాడితన కడుపుమాట ఆయనకు తెలియ జెప్పకోవాలి అనుకొంటూ అక్కడికివచ్చింది.

ఆమె అక్కడికి చేరేసరికే ఎండరో అక్కడ గుమికూడారు. అందరూ ఆయన రాకకోసమే ఎదురుచూస్తూ కూచున్నారు. ఇంకా రాలేదే? ఇవాళ ఎండుకు ఆలస్యం అయింది? అనే ప్రశ్నల అందరి మనసుల్లోనూ సందడి చేస్తున్నయ్. ఆకాశభంజనం నిత్య యాగ్రీకుడైన సూర్యుడి గమనమైతే ఒక నిమిషం అటూ ఇటూ కావచ్చునుగాని ఆయన క్యాకలాపాలు మాత్రం కుదరకూడా ఆలస్యంకావడానికి ఏలులేదు. అటు

వంటి మునిషి ఇవాళ ఎదుకు వేళతప్పాడు? అన్ని కార్యక్రమాలలోనూ అతిముఖ్యంగా పాటిచే ప్రార్థనకు ఎదుకు అలస్యంగా వస్తున్నాడు? నిమిషం, రెండునిమిషాలు, ఇప్పటికి ఐదునిమిషాలు అయిపోయింది. ఇంకా ఆయనజాడ కనిపించటం లేదు. కారణం ఏమిటో? ఏమైనా ప్రమాదం సంభవించలేదుకదా? లేకపోతే ఇంత అలస్యం కావటం అసంభవం—అనే అలజడి ఒక హృదయంలోనుంచి ఇంకో హృదయానికి పాకిపోతోంది. అక్కడ కూర్చున్నవాళ్లందరూ ఆయనరాకకోసం, ఆయనదర్శనభాగ్యం కోసం ఆయన అమరవాణిని చెవులారా వినే అదృష్టం కోసం తపా తపా లాడుతూ చీమ చీటు కుక్కు మన్నా ఉలిక్కిపడుతున్నారు. ఆయనఅడుగుల అలికిడికోసం వాళ్ళంతా చెవులుచేసుకుని కూచున్నారు. ఆ జనసమూహంలో కలిసి పోయి ముసలమ్మ తోసుకుంటూ ముందుకు పోయి వేదికదగ్గరగా చతికిలపడింది. ఆయన ఎప్పుడు వస్తాడా, ఆయనకు తన వ్యథ అంతా ఎప్పుడు వినిపిద్దామా, ఆయనతో ఎప్పుడు వాదన చేద్దామా అని ఆమెమనసు ఆరాట పడిపోతోంది. శత్రువుతో తలపడి హోరా హోరి యుద్ధం చెయ్యటానికి ఉవ్విళ్లుూరే సైనికుడిలాగా ముసలమ్మమనసు ఎప్పుడో ఎప్పుడో అని ఎదురుచూస్తోంది. తన ఆర్థికంత టికీ, తన అభిగావ్యనికంఠటికీ మూలకారణం ఈ వ్యక్తే అనిపిస్తోంది. ఆయనమీద కసితో విరుచుకుపడటంకోసం చెబ్బతిన్నతాచులాగా ముసలమ్మగుండెల్లో ఆవేశం, ఆక్రోశంబునలుకొడుతున్నయ్.

ఇంతలో గూపులో కలకలం బయలుదేరింది. బాపూజీకి వై అనే కేకలు చెలరేగినై. ముసలమ్మ ఒక్కసారిగా లేచి నిలబడింది. ఏమీ కనబడలేదు. ఆశ్రంగా అన్నివైపులా చూపులు పరిశ్రమించింది. దూరాన వడివడిగా నడిచివస్తున్న వృద్ధ మూర్తి ఆమెకు కనిపించాడు. ఎవరో ఇద్దరి బుజాలమీద చేతులుమోపుచేసుకున్నాడు. చురచురలాడుతున్న ఎండ తాకకుండా తెల్లటిముసుగు కప్పకున్నాడు. మారంనుంచి ఎండ వెలుతురు పడి కళ్ళజోడు మెరుపురేఖలాగా తళుక్కుమన్నది. వయసువల్ల ముసలమ్మచూపు మందగించింది. ఎంత ప్రయత్నించినా ఇంకేమీ కనిపించలేదు. అల్లాగే నిలబడి చూస్తోంది.

ఆయన ఊణుణుమూ ప్రార్థనస్థలానికి దగ్గరదగ్గరగా వచ్చేస్తున్నారు. ఊణుణుణునికి ఆయన రూపం మరింత స్పష్టంగా కనబడుతోంది. బుజాలమీద చేతులుకేసిన అమ్మాయిలతో ఏవో నవ్వుతూ మాట్లాడుతున్నారు. ఆమాటలు వినబడటం లేదుకాని అపూర్వమైన ఆ చిరునవ్వులుమాత్రంచూసేవాళ్ల మనస్సులను వెన్నెలవెల్లువలతో ముంచెత్తుతున్నయ్. ఆయన ఆకారంలో ఎంతో అలసట, బడలికా కనిపిస్తున్నయ్. కాని ఆ అద్భుతమందహాస మాధుర్యంలో అవన్నీ కొట్టుకుపోతున్నయ్. ముసలమ్మచెవుల్లో ఆయనఅడుగుల అలికిడి వినిపిస్తోంది. ఆమెకళ్లు ఆయనతేజోమయ మూర్తిని చూస్తూ రెప్పవాలటం మరిచి పోయినయ్. ఆమెమనసు ఒక్కసారిగా తన అక్కసునంతటిసి మరిచిపోయి ఆశ్చర్యంలో

మునిగిపోయింది. ఈవయస్సుమల్లిన ముదు నలి, ఈ వెన్నెలనవ్వుల పసిపాప ఈయనా తన శత్రువు? ఇన్నాళ్ళమూచీ తను విన్న మాటలన్నీ నిజమేనా? జాలితోనేకే ఆ చూపులు ఎవరికైనా హానితలపెట్టగలవా? ఇంతటిదురంతాలకూ, ఇన్ని దారుణమారణాలకూ ఈకరుణామూర్తి కారణమా? నిజమా? నిజమా? అనుకుంటూ ముసలమ్మ మనమడి కేసి చూసింది. అప్పటికే మనమడు ఎవరూ చెప్పకుండానే తనంతట తానే బాపూజీకి చెయ్యిత్తి నమస్కారం చేస్తున్నాడు. ముసలమ్మ చకితురాలైపోయింది. ఏమిటి ఈ వ్యక్తిలోని శక్తి? పగవట్టిన తాచుపాము కూడా ఆయనముందుకు వచ్చేసరికి కోర లూడిపోయి పడగ లేవదుకాబోలు? ఇన్నాళ్ల నుంచీ తన మనసులో పేరుకుపోయిన పగ అంతా ఒక్కనిమిషంలో ఎక్కడికో మాయ మైపోయింది. ఈయనలో ఏం ఇంద్రజాల ముందో? అయినా ఆరని చిచ్చుతో రగిలే తన గుండెలు ఒక్కసారిగా ఎల్లా చల్లారు తయ్? తన సంతానమంతా గురిమైన చిత్రవధలు ఎల్లా మరచిపోగలదు? ఆ వైశాచికదృశ్యాలన్నీ ఒక్కసారిగా కళ్లముందు నుంచి దూసుకుపోయినై. ముసలమ్మ కళ్లు తెరిచివున్నా వాటికి ఏమీ కనబడటంలేదు. తన బిడ్డల హాహాకారాలు ఒక్కసారిగా చెవుల్లో గింగురుమన్నయి. ఆమెప్రతిరక్త నాళంలోనూ రణదుందుభులు మోగుతున్నయ్. కాని మళ్ళీ ఒకసారి బాపూజీకేసి చూసింది. ఆయన చాలాదగ్గరికి వచ్చే శారు. పసిపాపల బోసినవ్వు, పరమముఖుల తేజస్సు, కరుణకురిసే జాలిచూపూ ఒక్క

సారిగా ముసలమ్మను మంత్రముగ్ధురాలిని చేసినై. అడుగు కదపలేక కళ్లు అప్పగించి చూస్తూ నిలబడిపోయింది.

ఇంతలో “హా రాం, హా రాం” అన్న దీపమైన ఆర్తవ్యనులు వినిపించినై. జనంలో ఒక్కసారిగా హాహాకారాలు చెలరేగినై. ఆ రక్తప్రవాహం చూసి ముసలమ్మకళ్లు గిరున తిరిగిపోయినై. బాపూజీనేలకుఒరిగిపోయారు. వత్సస్థలం రుధిరవార్ధులను ఎగజమ్ముతోంది. బాధతో మూతలుపడుతున్న కళ్లలో అక్షయమైన క్షమ ధగధగ వెలుగుతోంది. తుత్తునియలైపోయి నెత్తురు కాలువలు కడుతున్న ఆ అజాతశత్రువుగుండెలకేసి చూస్తుంటే ముసలమ్మతల తిరిగిపోతోంది. తను దారిపొడగునా చూసిన చిత్రవధలన్నీ ఒక్కసారిగా మరుపుతెరలలో మాయమైనయ్. తన కూతురు మానభంగానికి మగ్గిపోయి మరణించిన క్షణంలోకూడా గుండె అంత బద్దలైపోలేదు. తనకొడుకూ, అల్లుడూ చిత్రవధకు గురిమై ప్రాణాలు విడిచిన క్షణంలోకూడా అంత ఆక్రోశంతో గొంతుచించుకొని శోకించలేదు. కాని ఈ క్షణంలో ముసలమ్మమనసు పరవడితోక్కి శోకసాగరం. ఈక్షణంలో నెత్తురుధారలతో తడిసిపోతున్న బాపూజీమూర్తిలో సంతానాన్ని కోలుపోయిన తల్లిదండ్రులూ, భార్యలను పోగొట్టుకున్న భర్తలూ, భర్తలనుకోలు పోయిన భార్యలూ శోకించే అభాగ్య లోకం అంతా ఒక్కసారిగా కానవచ్చింది. చూడలేక కళ్ళుమూసుకుంది. కళ్ళు మూసినా వరదలైపోరుతున్న ఆ పవిత్ర రక్తమో అనాథులకు, ఆర్తులకు, అగతికులకు

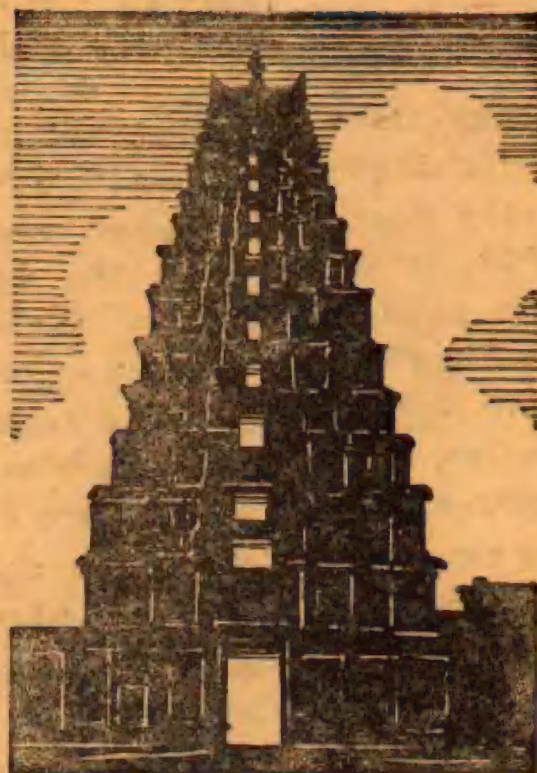
అండగా నిలిచిన అజాతశత్రువు అపూర్వ
సమర్పణ ఆరక్తమే! తరతరాల రక్త
దాహంతో హాహాకారాలు చేసే హృద
యాలకు అమృతవర్షం ఆ రక్తమే!

మరొకసారి ధైర్యంతెచ్చుకుని కళ్లు తెరిచి
చూసింది. మహానదిలో కలిసిపోయే ఉప
నదులలాగా తన కొడుకూ, కోడలూ,

కూతురూ, అల్లుడూ కరుకుతల్లులకు గురిమై
చిందించిన కేడినిత్తుకూడా ఆ రక్త
వారినిలో పొంగులై పున్నట్లనిపించింది...

“మామ్మా! బాపూజీని చంపేశారు...”

“అవును బాబూ! ఇంక మరకూ దిక్కె
వరు?” అంటూ స్పృహతప్పి వెనక్కు
విరుచుకుపోయింది.

- శ్రీ మామిడిపూడి వెంకటరంగయ్య -

౧౯౪౫, మే, ౧ లేదిన జర్యమలపై మిత్రపంపలివారు సంపూర్ణ విజయమును గాంచిరి. కనుక ఆ విజయవార్షికోత్సవమును గతమాసమున అనేకపట్టణములందు పాశ్చాత్యప్రభుత్వములవారు జరిపిరి. కాని జర్యమలు ఓడిపోయినను హిట్లరు ప్రతిపాదించిన సిద్ధాంతములుగాని, అనుసరించిన విధానముగాని పరాజయముగాంచలేదని ఈమాడుసంక్షేపములనుద్దవ జరిగిన చర్యలు నిరూపించుచున్నవి. ఇతరదేశములను జయించి తన వశమందుంచుకొని, తద్వారా తన సామ్రాజ్యాధికారమును వ్యాపింపచేసుకొనుటకు హిట్లరు ఉద్దేశించెను ; ప్రజాస్వామ్యవిధానము అనుభవయోగ్యము కాదని నిరంకుశ ప్రభుత్వమును స్థాపించెను. వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యము సంఘస్థాపనమునకు భంగకరమని దానిని రూపుమాపెను. అతనిపై యుద్ధమునకు దిగిన మిత్రమండలి వారందరు—యుఖ్యముగ బ్రిటన్, అమెరికా రషియా, ప్రభుత్వములవారు—హిట్లరును ఓడించుట మూలమున ప్రతిదేశమునకు స్వరాజ్యము, ప్రజాస్వామ్యము లభించుననియు, వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము నిలబడననియు ప్రకటించిరి. ఈ ఆదర్శములకు సాఫల్యము కల్పించుటయే తమ ఉద్దేశమని ఘోషించిరి. కాని హిట్లరు ఓడిపోయిన హిట్లరు ప్రతిపాదించిన సిద్ధాంతములు ఓడిపోలేదని మనమున్నడు చెప్పవలసిఉన్నది. మే ౧ లేదిన జరుపబడిన వార్షికోత్సవములు ఆరములేని ఉత్సవములుటలో అసత్యమేమియులేదు.

ఏదేశముల స్వాతంత్ర్యమును హిట్లరు నాశము చేయుటకు ప్రయత్నించెనో అనేకములలో అనేకములు

స్వాతంత్ర్యమును కోల్పోయినవి. పోలెండు, లెటో, స్లావేకియా, హంగరీ, యుగోస్లేవియా, బల్గేరియా, రుమేనియా, లాటివియా, లిస్తోనియా, లితుయేనియా, ఆస్ట్రేనియా దేశములన్నియు రషియావారి అధీనము లానివి వచ్చినవి. ఫిన్లాండుకూడ అట్టి స్థితి లోనికి వచ్చుచున్నది. ఇదిగాక తూర్పు జర్యనీ, తూర్పు ఆస్ట్రీయాలకు రషియావారు పరిపాలకులైరి. నార్వే, డెన్మార్కు, స్వీడన్ మొదలైన చిన్నదేశములకు స్వాతంత్ర్యమున్నమాట నిజమేగాని, పిడికిలిలో ప్రాణము పెట్టుకొన్నవనివలె, ఏ నిమిషమునకు ఎట్టి ప్రమాదమువచ్చునో అన్న భయావస్థయందు అవి ఉన్నవి. అనగా హిట్లరు సామ్రాజ్యము వశించినదేగాని దాని ఫలితముగ స్వాతంత్ర్యము విస్తరించలేదు. హిట్లరు సామ్రాజ్యమునకు బదులు రషియా సామ్రాజ్య మేర్పడెను.

దీని మూలమున తమకు ప్రమాదము కలుగుచేమోయన్న భీతిచేత అమెరికావారుకూడ వారి అధికారమును ఇతరదేశములపై స్థాపించనిదగ్గదేరి. గ్రీసు టర్కీ దేశములు వారి వశమయ్యెను. పశ్చిమయూరపుఖండమందరి దేశములకు ఆరీక సహాయముచేసి వాటినికూడ తమ పలుకుబడిలోనికి తెచ్చుకొనుటకు వారు గట్టి ప్రయత్నము చేయుచున్నారు. అఫ్రికాఖండమందు ఇదివరలో పాశ్చాత్యులు స్థాపించిన సామ్రాజ్యములు అట్లే ఉన్నవి. ఏషియాఖండములోని దచ్చి, ఫ్రెంచి సామ్రాజ్యములకు చలనమేదియు లేనట్లు కనుపించుచున్నది. దీనికితోడు జపాన్లోను కొరియాలో కొంతభాగమందును అమెరికా సామ్రాజ్యము నాటు

కొన్నది. మంగోలియాలోను కొరియాలో తిక్కిన భాగమందును రషియావారి ఆధికారము ప్రబలినది. ఇండియా, బర్మా, సింహళములలో మాత్రము ఇది పరకు ఆధికారమందుండిన బ్రిటిష్వారు వారి ఆధికారమును కోల్పోయిరి. కాని మొత్తముమీద రెండవ ప్రపంచయుద్ధము సామ్రాజ్యములను వినాశము చేయుటకు బదులు రషియా, అమెరికా సామ్రాజ్యముల వ్యాప్తికి కారణభూతుమయ్యెను.

నిరకుంక ప్రభుత్వము అదృశ్యమై ప్రజాస్వామ్యము వెలకొనుటకుకూడ ఈ యుద్ధము తోడ్పడి లేదనియే చెప్పవలసియున్నది. రషియా అధీనములోనికి వచ్చిన దేశములన్నిటియందును ఆధికారము ప్రజల వశమగుటకు బదులు ద్వల్పసంఖ్యాకులును ప్రజాస్వామ్యమందు విశ్వాసములేనివారును అగు కమ్యూనిస్టు పక్షము వారి నిరకుంకాధికారము స్థాపించబడినది. అమెరికా వారి వశములోనికి వచ్చిన దేశములలో పేరునకు ప్రజాస్వామ్య మేర్పడినదిగాని, నిజముగ ఆధికారమంతయు అమెరికావశమండే ఉన్నది. సామ్రాజ్యతత్వమునకు ప్రజాస్వామ్యమునకును ఎట్లు భేదము ఏర్పడగలదు ?

ఈ కారణముచేతనే వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యమునకు గల అవకాశముకూడ ప్రపంచమందు తక్కిపోయెను. ఎచ్చటజూచినను ప్రభుత్వమువారి ఆధికారము వృద్ధిదశలో ఉన్నది. గనుక మేం లేదిన జరిగిన వార్షికోత్సవములు అర్థములేని ఉత్సవములని చెప్పదగియున్నది.

ప్రపంచకాంతికి భంగము కలుగుట కంతకు హిట్లరు కారణభూతుడనియు, అతనిని నాశనము చేసిన యెడల ప్రపంచమున కాంతి ఏర్పడుననియు యుద్ధకాలమందు మిత్రమండలివారు చెప్పుచుండిరి. కాని ప్రపంచమందు కాంతి ఏర్పడినట్లులేదు. గ్రీకు, పాలస్తైన్యా ఇండ్లో వైనా, ఇండోనేషియా, చైనా దేశములలో అరిభీకరములగు అంతర్భుద్ధములు జరుగుచునే ఉన్నవి. వేలకొలది జనులు ప్రాణములు కోల్పోవుచున్నారు. యుద్ధము మూలమున బైదీలైనట్టి వారియొక్కయు వికలాంగులైనట్టి వారియొక్కయు సంఖ్య తగ్గలేదు. గనుక గాంధీజీ మధ్యన ఎట్టి ఆకాంతి ప్రపంచమందుండెనో అట్టి ఆకాంతి ఇప్పుడుకూడ నున్నది.

అంతర్భుద్ధములు లేని దేశములలో కూడ కాంతి లేనట్లే మనము భావించవలసి యున్నది. యజమానులకును కార్మికులకును మధ్యన పరస్పర భేదములు అధి

కములైనవి. ప్రతిదేశమందును, సమైక్యసంఖ్య వృద్ధి గాంచినది. సామాకారి విధానమునందు నెమ్మదిగా మార్పులు లేవలయునని కోరు సోషలిస్టులకును వెంట వెంటనే దౌర్భాగ్యము నుపయోగించి విప్లవము మూలమున మార్పులు లేవలయునని కోరు కమ్యూనిస్టులకును పరస్పరభేదము దినదివాధివృద్ధిగాంచుచున్నది. అనేక దేశములలో ఈద్వేషము మూలమున సామాన్య ప్రజలు కాంతి అనిన ఏమియో ఎరుగక అతిభయముతో కాలము గడవవలసిన స్థితిలో నున్నారు. ఇండియా, బర్మా, మగ్య ప్రాచ్యదేశములలో ఏమిగమున ఈకాంతి యుద్ధరూపమును ధరించునో చెప్ప జాలము. కనుక రెండవ ప్రపంచయుద్ధము మూలమున కాంతి పరిస్థితులు ఏర్పడినదని చెప్పటకు కూడ అవకాశములేదు.

కనుక ఏదృష్టితో పరిశీలించినను ప్రపంచ పరిస్థితులు దాసుపడుటకు బదులు పూర్వము కంటే ఎక్కువ ప్రమాదకరములైనవని చెప్పటలో అతిశయోక్తి ఏమియులేదు. గాంధీజీ, మేం లేదిన లభించిన విజయము నిజమైన విజయము కానేకాదు. ఆగోజున వార్షికోత్సవము జరుపుట అర్థములేనిమాట.

పాలస్తీనా-భద్రతాసంఘ అనమధర

కాంతి సంస్థాపనమునకై ప్రత్యేకముగ ఏర్పరచబడిన వికగ్రాజ్య సమితియు, దానిప్రధానాంగముగు భద్రతా సంఘమును ఎట్టి కాంతిని స్థాపింపలేని స్థితిలో నున్నవి. కాశ్మీరులో జరుగుచుండు యుద్ధమును నివారణచేయుటకు భద్రతా సంఘమునకు ఇష్టముగాని కత్తిగాని లేదన్నమాట స్వానుభవముచే మనకు తెలిసియే ఉన్నది. ఇండియా ప్రభుత్వముగాని పాకిస్తాన్ ప్రభుత్వముగాని ఆంగీకరించని తీర్మానము వొకదానినిచేసి, దానిని అమలులో పెట్టుటకు ఒక కమిషన్ ను భద్రతా సంఘము వారు కాశ్మీరుమునకు పంపసిద్ధపడియున్నారు. అట్టి నిరర్థకమైన కమిషన్ ఏమి చేయగలదు ? అది కాశ్మీరుకు వచ్చుటచేత ఎట్టి లాభము కలుగును ? ఇట్టి చట్టవిరుద్ధములును, వ్యాయవిరుద్ధములును అగు తీర్మానములను అప్పుడప్పుడు చేయుటలేప్పు నిజముగ కాంతి సంస్థాపనమునకై భద్రతా సంఘము వారు గాని, వికగ్రాజ్యములసమితివారుగాని ఎట్టి ప్రయత్నములను చేయ సామర్థ్యములేనివారని ఋజువుచేయుటకు వేరు నిదర్శనము అవసరములేదు. కాని పాలస్తైన్యా విషయమున ఈ సంఘము గత ఆరువార్షములమధ్యన చేసిన

తర్జనభర్జనలు చాటి చేతకానితనమునకు మరియొక నిదర్శనముగ నున్నవి.

హిందువులు మహమ్మదీయులముగ్ధుల భరత ఖండమును విభజించిన పై యూదులు అరబ్బీలుముగ్ధుల పార్థివైక్యమును రెండు స్వతంత్రరాజ్యములుగ విభజించుటయే కర్తవ్యమని ౧౮౪౩, నవంబరులో ఐక్య రాజ్యసమితివారు తీర్మానించిరి. కాని దీనిని అమలులో పెట్టుటకు కావలసిన ఏర్పాటులను వారు చేయలేరైరి. ౨౫ సంవత్సరములనుండి ఆ దేశమును పాలించుచుండిన బ్రిటిష్ వారు మే ౧౫ తేదీన వారి అధికారమును వదలకొనుటకు తీర్మానించుకొనిరి, విభజన కావలసిన పట్టుబట్టిన యూదులకును, అది జరగరాదని పట్టుబట్టిన అరబ్బీలకును నవంబరునుండి యుద్ధము ప్రారంభమయ్యెను. దానిని ఆవుటకు భద్రతాసంఘము వారు అనేక ఉపాయములనుగురించి వాదోపవాదములు చేయుచువచ్చుచేగాని ఆచరణయోగ్యమైన పాథమును ఉపయోగించ నిద్రపడినవారు కాకపోయిరి. అప్పుడు వారు విభజన విషయమును పునరాలోచించుటకై ఐక్యరాజ్యసమితి మహాసభయొక్క ప్రత్యేక సమావేశమును ఏర్పాటుచేసిరి. ఏప్రిలు ౧౬ తేదీ మొదలు బ్రిటిష్ అధికారము అదృశ్యమగునాటివరకును ఈ సమావేశములో ఎన్నో వాదోపవాదములు జరిగెనుగాని, విభజన రద్దు కావలసిన తీర్మానమును వారు చేయజాలలేరైరి. మే ౧ తేదీన బ్రిటిష్ వారు వారి అధికారమును వదలకొనిరి. వెంటనే పార్థివైక్యములోని యూదులు విభజన తీర్మానము ప్రకారము వారివంతుకు వచ్చిన ప్రదేశములో “ఇస్రేల్” అను పేరుతో తమ స్వతంత్రరాజ్యమును స్థాపించినట్లు ప్రకటించిరి. దానిని పాలించుటకు తాత్కాలిక ప్రభుత్వము నొకదానిని స్థాపించిరి. దానిని రక్షించుకొనుటకు కావలసిన వైశ్యాది ఏర్పాటులను అంతకుముందే చేసుకొనియుండిరి. కనుక సాధారణముగ రాజ్యమునకు ఎట్టి అంగము లుండవలెనో అట్టి అంగము లన్నిటితో ఇస్రేల్ రాజ్యము మే ౩ ౧౫ దిన జన్మించెను. ఇందులో ౩౫౦,౦౦౦ యూదులున్నారు. విభజనను రద్దుచేయవలసిన అవినీతి వాదించుచుండిన అమెరికావారు ఈ రాజ్యమును వెంటనే గుర్తించిరి. తర్వాత కొద్దికోసలలో రష్యా, రష్యా పలుకుబడిలోనుండిన తర్కినరాజ్యములు, దక్షిణ ఆఫ్రికా మొదలైన రాజ్యములకూడ ఈ యూదురాజ్యము సక్రమమైన రాజ్యమని గుర్తించిరి.

కాని చుట్టుపట్లనున్న ఈజిప్టు, ఇరాక్, ట్రాన్స్ జార్డ్స్, లెబనన్, సిరియా, సౌద్ అరేబియా అను ఆరు అరబ్బీరాజ్యములవారు ఈ యూదురాజ్యము సక్రమమైనది కాదనియు, పార్థివైక్య అరబ్బీలదేశమనియు, అందు ఆధికసంఖ్యాకులుగనుండు అరబ్బీల అనుమతిలేక ఎట్టి విభజన జరగరాదనియు చెప్పచూ, తమ వైస్యములన్నిటితో పార్థివైక్యపై దండెత్తి, యూదురాజ్యమును నాశముచేయుటకు సంసిద్ధులైరి. ఈ రాడి మే ౧౫ తేదీ ప్రారంభమయ్యెను. ఈ రెండువారములుగ అరబ్బీరాజ్యముల వైస్యములను యూదులకును మధ్య యుద్ధము జరగుచున్నది.

యూదులరాజ్యము మిక్కిలి చిన్నది. వారి జనసంఖ్య చాలతక్కువ, వారివద్ద ౩౦,౦౦౦ వైస్యము కంటే ఎక్కువలేదు. వారి రాజ్యము క్రొత్తది. వైస్య పరికరములుగాని దనముగాని వారివద్ద ఎక్కువగ లేవు. ఇవన్నియు ఇతరదేశములనుండి వారు తెచ్చుకొనవలసిన వీరిలోనున్నాదు.

అరబ్బీరాజ్యముల స్థితిగతులు లేరు. అవి వాలుగు కోట్ల జనముతో కూడినవి. చాలకాలమునుండి స్వాతంత్ర్యముపొందించుచుండునవి. రెండు లక్షల వైస్యముతో యుద్ధములోనికి దిగినవి. కనుక కులముగ చూచినయెడల ఈయుద్ధములో వారికే జయము లభించుమాచన లున్నట్లు అగుపడును.

కాని పరిస్థితులన్నియు అరబ్బీరాజ్యములకు మాత్రమే అనుకూలపడిఉన్నట్లు చెప్పటకు వీలులేదు. కొన్నివారికి అనుకూలములుగనున్నను మరికొన్నివారికి ప్రతికూలములుగనున్నవి.

పైన ఉదహరించినవిమాత్రమేగాక వారికిగల అనుకూల్యములలో బ్రిటిషువారి ఆధిపత్యము మిక్కిలి ముఖ్యమైనది. మధ్యప్రాచ్యదేశములలో తమ పలుకుబడిని స్థాపించుకొనుటకై ఈజిప్టు, ఇరాక్, ట్రాన్స్ జార్డ్స్ రాజ్యములతో వీరు ఇదివరకే సంధిచేసుకొనియున్నారు. యుద్ధకాలమందు వారికి కావలసిన పరికరములను సరఫరాచేయుటకు వారు ఒడబడి ఉన్నారు. ట్రాన్స్ జార్డ్స్ రాజ్యమునకు వారు ఏలేట ఇర్రెలెక్షుల సానుల ద్రవ్యమును ఇచ్చుచున్నారు. ఈ యుద్ధములో అరబ్బీలను గెలిపించవలయునని బ్రిటిషువారి ఉద్దేశము.

అరబ్బీలవిజయమునకు ప్రతికూలాంశములు కూడ కొన్నికలవు. అరబ్బీరాజ్యములలో సంపూర్ణమైన ఐక్య

మత్తములేదు. బ్రాహ్మచార్యకారణ, పాదీ అరేరియా రాజు, పరస్పరవిరోధులు. బ్రాహ్మచార్యకారణ రెవినకా సిరియాలతో కూడిన "వికాల సిరియా" రాజ్యము నొక దానిని స్థాపించుటకు అనేక సంవత్సరములనుండి ప్రయత్నముచేయుచుండువాడు. అట్టిది జరుగుట పాదీ అరేరియా రాజుకుగాని, ఈజిప్టురాజుకుగాని ఇష్టము లేదు. ఇదిగాక ఈ రాజ్యములకు కావలసిన సైనికపరికరములు కూడ విదేశీయులనుండియే రావలసియున్నది.

ఇంతేగాక అమెరికావారు యూదులయందు కొంత అభిమానమును చూపుచున్నారు. యూదు రాజ్యమునకు పదికొట్టలాల్గు ఋణమునిచ్చుటకును, సైనికపరికరములను సరఫరాచేయుటకును సుముఖులుగ నున్నారు. అమెరికావారికి వారి బ్రిటిష్ వారు అరబ్బీలకు సహాయముచేయుట సాధ్యముకాదు. అనేక విషయములలో ప్రస్తుత పరిస్థితులలో బ్రిటిష్ వారికి అమెరికావారి సహాయము అత్యవసరము. ఈ యుద్ధములో బ్రిటిష్ వారు అరబ్బీలకు తోడ్పడినయెడల మార్షల్ ప్రతాపిక ననుసరించి అమెరికావారు ఇదివరలో బ్రిటిష్ వారికి చేయబూనిన సహాయములతోడ అగిహావునని అమెరికా వారు తెదరించుచున్నారు. ఈలాటి తెదరింపుల ఫలితముగ బ్రాహ్మచార్యకారణ వైద్యమునందు అధికారపదవులలోనుండి బ్రిటిష్ అధికారులు వారి ఉద్యోగములను విరమించుకొనిరి. గనుక కొనసరకు బ్రిటిష్ వారి సహాయము అరబ్బీ రాజ్యములకు లభించునటులకు వీలులేదు. అమెరికావారు ఏమిచేసిన, దానినే బ్రిటిష్ వారు కూడ చేయవలసిన స్థితిలోనున్నారు.

ఇదిగాక రషియావారు యూదురాజ్యముపట్ల సానుభూతిని ప్రకటించుచున్నారు. వారి మూలమున యూదులకు కొంత సహాయము లభించవచ్చును.

ఈ యుద్ధము ప్రారంభమై రెండువారములైనది. అంతకుపూర్వమునుండియే అరబ్బీ రాజ్యములు యుద్ధ సన్నాహమునందుండెను. రెండువారములక్రిందట వారు పార్లమెంట్ పై పండెల్లినను కెయాసలం పట్టణములో కొంతభాగమునున్న, అరబ్బీలు అధిక సంఖ్యాకులుగ నుండు ప్రాంతములనున్న వారు వశపరచుకొనగలిగితే గాని, యూదులు అధిక సంఖ్యాకులుగ నుండు ప్రాంతములలోకి ఇంకను ప్రవేశింపలేదు. అట్టి ప్రవేశము వారికి కలుగుట సులభము కానట్లు కనుపించుచున్నది. అరబ్బీ రాజు లందరిలో సమగ్రుడగు బ్రాహ్మచార్యకారణ (అబ్దుల్లా), యూదులతో రాజీ చేసుకొనినను చేసుకొన

వచ్చును. అతని దృష్టిలో యూదురాజ్య వివాదము కంటె వికాల సిరియా రాజ్యసంస్థాపనము ఎక్కువ ప్రధానమైనది.

ఇట్టి పరిస్థితులలో జయమెరెరితో చెప్పట సాధ్యముకాదు. కాని ఇప్పటికి దేశవిభజనజరుగుటయు, యూదురాజ్యముకట్టి ఏర్పడుటయు, దానిని అగ్రరాజ్యములగు అమెరికా రషియాలు నుర్తించుటయు ప్రధానముగ గమనించలేక విషయములు.

అమెరికా రషియాల స్నేహము

అమెరికా రషియాల మధ్య సహృద్ధావము ఏర్పడవంటి వరకు భద్రతా సంఘము మాటలాడిగల సంఘమే గాని పనిచేయగల సంఘము కాజాలదని స్పష్టము. రాజకీయసంఘము, మాటల సంఘముగ నుండరాదు. కార్యరంగమేగదా దాని రంగము!

ఈ రెండు అగ్రరాజ్యముల మధ్యన సహృద్ధావము ఏర్పడునన్న ఆశ మే గూడి కొన్ని గంటల కాలము ప్రపంచమందంతట నుండెను. అంతకు క్రితము ఎనిమిదికొలలక్రిందట మాస్కోలోనుండ అమెరికా రాయబారి రషియా విదేశాంగమంత్రి వ్రాసిన లేఖ, దానికి జవాబుగ నతనికి రషియా మంత్రి వ్రాసిన ఉత్తరము—ఈ రెంటిని రషియావారు ప్రచురణచేసిరి. ఉభయదేశములమధ్యన ఏర్పడిన మహా స్పృహలనుగరించి ఆలోచించుట ఉచితమని అమెరికా రాయబారి వ్రాసినదానికి రషియా మంత్రి ఆమోదమును తెలిపినట్లు అందుండెను. ఈ రెండుదేశముల ప్రతినిధులు కలుసుకొని, వారివివాదములపన్నిటిని పరిష్కరించుకొనెదరన్న నమ్మకము ఏర్పడెను. ప్రపంచములో ప్రస్తుతము కనుపించుచుండు అకాంక్షిని భయమునకు పీరివివాదములేగదా కారణములు. బలవంతులగు వారు రాజీ చేసుకొని సామరస్యముతో ప్రవర్తించినయెడల తక్కినవారు భయపడవలసినది ఏమగులరు? కాని ఈ ఆశ అంతయు వెంటనే నిరాశ అయ్యెను. రెండురాజ్యములమధ్యన అరిగిన ఉత్త ప్రయ్యుత్తరములు రహస్యములు. వాటిని బయటపెట్టుట మర్యాదకాదు. అందులో తమ జవాబును అమెరికా వారికి అందచేయుటకు ముందే దానిని ప్రపంచమున కంతకు తెలియనట్లు ప్రచురించుట అమెరికావారి యెడల రషియావారికి మర్యాదలేదని నూచించుటయే. కాని సంక్రింపులకై అమెరికావారు ప్రతిమాలుకొన్నట్లును, అందుకై రషియావారు అంగీకరించినట్లును, అర్థ

మిచ్చేటట్లు రహస్యముండు ప్రచురించినది. అందుచేత అమెరికావారు కోపించి, సంప్రతింపులై తామెన్నడు ప్రయత్నించలేదనియు, రషియావారి ఖోరజీ ఏవాడో తమకు తెలిసినదనియు, అట్టివారితో సంప్రతింపులు పునఃప్రారంభించుట నిష్ప్రయోజనమనియు ఒక ప్రకటనను గావించిరి. అందుచేత సంప్రతింపుల ప్రయత్నము విఫలమయ్యెను. మరియు కొన్ని రోజుల తర్వాత మార్చిలో స్టోలిక్ (రషియానియరిత) ఈ సందర్భములో ఒక ఉత్తరమును ప్రకటించి అందులోని అంశములనుండి సంప్రతింపులు జరిపించుట సమంజసమని పోషించెను. కాని అది ప్రాతకాలపు నాటి అంశములనియు, వాటినిగురించి ఎన్ని పర్యాయములో సంప్రతింపులు జరిగినవనియు, రషియావారి మొండిపట్టుమాలమున సమాధానము కుదురలేదనియు తిరిగి వాటినిగురించి ఆలోచించుట అనవసరమనియు ఏ ఆలోచనలైనను ఉభయులమధ్యనగాక వికృతరాజ్య సమితిలో జరుగుటయే యుక్తమనియు అమెరికావారు జవాబిచ్చిరి. ఈ వాగ్వివాదములతో సంప్రతింపుల ప్రయత్నముల అంతరించెను. రెండుమూడు రోజుల క్రిందట అమెరికా మంత్రి మార్చిలో దీనినిగురించి ప్రస్తావము చేసెనుగాని ఉభయులమధ్యన రాజీ కుదురుననుటకు తగిన కారణములు ఏర్పడలేదు. అనగా ప్రపంచమందలి అశాంతియు, యుద్ధసన్నాహములును తగ్గనని చెప్పట కింకను పిలువలేదన్నమాట.

ఇంగ్లండులో సోషలిస్టువిధానము

మేసెలలో సోషలిస్టు విధానమునుగురించిన చర్చలచేకములు ఇంగ్లండులో జరిగెను. మూడు సంవత్సరములక్రిందట ఆ దేశములో కార్మికపక్షమువారి యాజమాన్యమున సోషలిస్టు ప్రభుత్వ మేర్పడెను. శ్వలాభము నొక్కదానినే అపేక్షించు సోషలిస్ట్ల వశమున పరిశ్రమలండ్లరాదనియు, వాటినిన్నిటిని ప్రభుత్వమువారు వశపరచికొని నడుపుటయే భావ్యమనియు సోషలిస్టులవాదము. దాని ననుసరించి ఇంగ్లండులోని సోషలిస్టు ప్రభుత్వమువారు వైక్కు, విద్యుచ్ఛక్తి, బొగ్గుపరిశ్రమలను వశపరచుకొని నడుపుచున్నారు. ఇనుము ఉక్కుపరిశ్రమలను వశపరచుకొనుటకు ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. కాని ప్రభుత్వమువారు నడుపుటకు మొదలు పెట్టినతర్వాత బొగ్గుపరిశ్రమ అనుకొన్నంత సౌకర్యముగ జరుగుటలేదనియు, ఉత్పత్తి తగ్గినదనియు, కార్మికులు సమ్మెలను మావలేదనియు, ప్రభుత్వపక్షమువారే ఆత్మపణచేయుచున్నారు. గనుక

బొగ్గుపరిశ్రమగురించియు, దానికి సంబంధించిన సోషలిస్టు విధానమునుగురించియు పునరాలోచన చేయుటకు మంత్రివర్గమువారికి కమిషనీ ఏర్పాటుచేసిరి. సోషలిస్టువిధాన మొక్కటియే అనుసరణయోగ్యమని వాదించువారికి ఈ పరిసితులు కొంత ఆకాభంగము కలిగించినవి. మనదేశములో సోషలిస్టు విధానమును సంపూర్ణముగ ప్రవేశపెట్టవలెనని ఆనేకులు ఆందోళన చేయుచున్నారు. ఇంగ్లండులో బొగ్గుపరిశ్రమ విషయమై ఇప్పుడు జరుగుచుండు చర్చలను పేరు గమనించుట అత్యవసరము.

స్కట్టు పరాజయము

ఈ సెలలో రెండు గొప్ప ఎన్నికలు జరిగెను. ఒకటి దక్షిణ ఆఫ్రికాయందును రెండవది జెజోస్ట్లే వేలియాయందును జరిగెను. దక్షిణ ఆఫ్రికాలోని ఎన్నికలు ప్రజాస్వామ్యసిద్ధాంతము ననుసరించి జరిగినవి. జెజోస్ట్లేవేలియాలోని నియంతృత్వ సిద్ధాంతము ననుసరించి జరిగినవి. దక్షిణ ఆఫ్రికాలో ౨౫ లక్షల తెల్లవారు ౯౦ లక్షల రంగుజాతివారు ఉన్నారు. ఎన్నికలలో పాల్గొను హక్కు తెల్లవారికి మాత్రమే కలదు. తెల్లవారిలో రెండు ప్రధానపక్షములున్నవి. ఒకదానికి స్కట్టునాయకుడు ; రెండవదానికి మాలక్ నాయకుడు. దక్షిణ ఆఫ్రికాలోని ప్రధాన సమస్య రంగుజాతులవారికి సంబంధించిన సమస్యయే. మాలక్ పక్షమువారు రంగుజాతులవారికిని తెల్లజాతి వారికిని, ఎట్టి సంబంధము ఉండరాదనిన్ని, రంగుజాతివారు ప్రత్యేకప్రదేశములలో నివాసము చేయవలసివారనిన్ని, వారి అభివృద్ధికి తెల్లవారు ఎట్టి ప్రయత్నము చేయవలసినది లేదనిన్ని, ఎప్పటికి తెల్లవారి పరిపాలన మొక్కటియే, ఉండవలసనియు, రంగుజాతులకు ఏలాటిహక్కులు ఉండరాదనియు వాదించువారు. స్కట్టుపక్షమువారు ఈ చాటిఫోరణిలోనుండు వారే గాని, కొన్ని విషయములలో రంగుజాతివారి పురోభివృద్ధికి పాటుపడుట అత్యవసరమని వాదించువారు. ఇదిగాక పేరు క్రిటిక్ సమాఖ్యతో సంబంధము ఉంచుకొనవలెనని కోరువారు. మాలక్ పక్షమువారు అట్లుగాక క్రిటిక్తో తెగ తెంపులు చేరుకొని, ప్రత్యేకరాజ్యము నొకదానిని స్థాపించుకొన

దలచినవారు, ఈ ఎన్నికలు ప్రజాస్వామ్యస్థాంత్రము ననుసరించి జరిగిన వని చెప్పుట సర్వముకాదని కొందరు ఆశ్చర్యపడవచ్చును. ౧౮౫౭ లక్షల జనములో ౨౫ లక్షలకు చెందినవారిలో కొందరికి మాత్రమే ఓటింగు హక్కులున్నప్పుడు దేశములో ప్రజాస్వామ్య మెట్లుండవను సంశయము కొందరికి కలుగుట సహజమే. కాని పరిపాలనవిధానము మొత్తముమీద ప్రజాస్వామ్యవిధానము కాకపోయినను, తెల్లవారి హక్కులనందర్భములో మాత్రము ఇది ప్రజాస్వామ్యవిధానమని చెప్పవలయున్నది. ఇచ్చట జరిగిన ఎన్నికలు ఈవిధానమును అనుసరించి జరిగినవే. స్వట్సు, మాలక్ పక్షములేగాక మరివాలుగైదు పక్షములు ఇందు పాల్గొనెను. ఇదిగఁకు అధికారములోనుండిన స్వట్సు మంత్రి వర్గమును తక్కిన పక్షములవారు ఎట్టి నిర్బంధములేక విమర్శించుచు వచ్చిరి. ఈ విమర్శనమును పత్రికల ద్వారాన, ఉపన్యాసములద్వారాన వారు చేయగలిగియుండిరి. ఇట్లే స్వట్సు పక్షమువారు తమమంత్రివర్గము చేసిన మహాకార్యములను ప్రశంసించుచు వచ్చిరి. ఈ వివిధములను అభిప్రాయములను వోటర్లు గమనించి, తమ కిష్టముగచ్చిన వారికి వారు ఓటుచేసిరి. వోటు చేయుటలో ఏలాటి నిర్బంధములేదు. ఎన్నికలన్నియు రహస్య పద్ధతిని జరిగెను. స్వట్సుపార్టీ ఓడిపోయెను; మాలక్ పార్టీ విజయముగాంచెను. మాలక్ నాయకత్వమున ప్రాత్రమంత్రివర్గము ఏర్పడనున్నది.

మాలక్ మంత్రివర్గము అధికారములోనికి వచ్చుటచేత రంగుబాతివారి పరిస్థితులు మరింత కష్టములగును. అందులో ముఖ్యముగ మన భారతీయుల సిరిగకులు వివమించుట తప్పదు. దక్షిణ ఆఫ్రికాలో నుండు ౨౫ లక్షల భారతీయులను బాధించి, అగౌరవ పరచి, వారిని ఏల్లాగైన తిరిగి మన దేశమునకు పంపించి వేయవలెనని మాలక్ పార్టీవారి వాదము. ఈ కారణము చేత దక్షిణ ఆఫ్రికాలోని ఎన్నికలు మనకు మిక్కిలి ప్రధానములు. మన భారతీయ పోదగుల సిరిగకులు ఓటి మూలమున ఏ విధముగ మారునో మనము గమనించవలసియున్నది.

జెకోస్లావాకియా ఎన్నికల నాటకము

జెకోస్లావీకియాలో మూడుమాసము క్రిందట కమ్యూనిస్టు పక్షమువారు దౌర్జన్యపాదనము నుచయోగించి అధికారములోనికి వచ్చిరి. వారికి విరోధి పక్ష ముందున్న వారిని బంధించియు, హత్యచేసియు తమ అధికారమును నిలబెట్టుకొనిరి. కమ్యూనిస్టు ప్రభుత్వము

నిలుచుటకు ఎన్నికలు అనవసరములేదు. ప్రజలు ఆమోదించినను ఆమోదించకపోయినను వారు అధికార ముందుండటకు సిద్ధపడినవారు. కాని తమకు కూడ ప్రజాస్వామ్యస్థాంత్రము లందు సమ్మతమున్నదని ప్రకటించుటకై వారు ఎన్నికలను ఏర్పాటు చేయుట మామూలు. ఈఎన్నికలకును ప్రజాస్వామ్యము గల దేశములలోని ఎన్నికలకును హస్తీమతకాంతరమున్నది. ఈఎన్నికలలో కమ్యూనిస్టు పక్షము వారు తప్ప తక్కిన పక్షముల వారెవ్వరు ఆధ్యస్థులను నిలబెట్టుటకు వీలులేదు. ఇతర పక్షము లేవియు దేశములో నుండకూడదని కారణముచేత కమ్యూనిస్టు పరిపాలనము లోని మంచిచెడ్డలను విమర్శించి ప్రజలకు తెలుపు వారెవ్వరు లేరు. అట్టి విమర్శలచేయు వార్తాపత్రికలు దేశమందుండరాదు. కమ్యూనిస్టుపక్షమునా దొక్కతే ఆధ్యస్థులను నిలబెట్టెదరు. వారికే ఓటుచేయుటగాని చేయకపోవుటగాని జరుగును. ప్రతిఓటరు నిర్బంధముగ ఓటుచేయవలెను. అతడు ఇతరులకు తెలియక రహస్యముగ ఓటుచేయుటకు తగిన ఏర్పాట్లు లేవు. ఓటు చేయు సమయములో కమ్యూనిస్టుపక్షమువారు చుట్టు పట్ల నుండెదరు. ఆ పక్షమునకు విరుద్ధముగ ఓటుచేయుటకు ప్రతివాడికి ధయమే. ఈ కారణముచేత దేశము లోని నూటికి ౮౫ నుండి కమ్యూనిస్టుపార్టీ ఆధ్యస్థులకే ఓటుచేయుట తప్పదయ్యెను. ఈలాటి ఎన్నికలను జరిపి, ప్రజలందరు కమ్యూనిస్టుపక్షమునందు మాత్రమే అభిమానము కలవాగనియు, కమ్యూనిస్టుల అధికారము నకు ప్రజల ఆమోదమే ఆధారమనియు వారు ప్రకటించుచున్నారు.

మద్రాసు రాష్ట్రము

ఈ నెలలో మన రాష్ట్రముందు గమనింపదగిన ప్రధాన విషయము ప్రభుత్వమువారికిని కమ్యూనిస్టు పక్షమువారికిని సంధించిన ఘర్షణయే. ముఖ్యముగ మలబారుజిల్లాయందు కమ్యూనిస్టులు ఆసేక అల్లరులను లేవదీసి, ప్రభుత్వమువారిపై తిరుగుబడి, అశాంతికి కారకులైరి. వారిని అణచుటకు ప్రభుత్వమువారు పోలీసుదళముసేగాక సైనికదళమునుకూడ ఉపయోగించవలసినవచ్చెను. ప్రాణనష్టము ఎక్కువగ కలిగెను. ఆంధ్రజిల్లాలలో కొన్నిటి వంతునూ టిట్టి ఘర్షణయే సంధించెను.

దీనికి ఫలితముగ ప్రభుత్వము వారు ఒక అర్థి నెన్స్ చట్టమును గావించి అమలులోనికి తెచ్చిరి.

ఇది స్వస్థిస్థానోత్థ్రమునకు మిక్కిలి భంగకరమైన చట్టము. దీని క్రింద ఆరెస్తు చేయబడిన వారిని ఎంతకాలమైనను పోలీసువారు చాచి వశముండుంచుకొనవచ్చును. తెయిలుమీద వారిని విడిపించుట పాధ్యముకాదు. ఇట్టి కోసులలో హైకోర్టు కోర్కయి వుచ్చుకొనుటకు పిలువేరు. ఈ కారణము చేతనే ఈ చట్టము స్వస్థిస్థానోత్థ్రమునకు ప్రతిబంధకముగ నున్నదని చెప్పవలసియున్నది.

దీనిమూలమున నిర్దోషులగువారుకూడ పోలీసు వారివశమగుటయు శిక్షింపబడుటయు జరుగును. ఇదియే ఇందులో ఉండు ప్రమాదము.

దోషులను శిక్షింపరాదని చెప్పవారెవ్వరులేరు. కాని ఎవరు దోషియో ఎవరుకాదో నిర్ణయించు అధికారము పోలీసులకును కాన్స్టాబుల కాలివాండ్లకి ఉండును. అది స్వాతంత్ర్యముగల కోర్టుకే ఉండవలెను. నిష్పక్షపాతముగ విచారణచేయగలవారు కోర్టువాడే. అనుమానముపై పోలీసువారు ఆరెస్తుచేసినవారిని హైకోర్టువారు విచారణచేయుటకు అవకాశము కల్పించని చట్టము చాల ప్రమాదము. ఇందుమూలమున చట్టబద్ధమైన పరిపాలనముబదులు పోలీసు పరిపాలనము రాష్ట్రములో వ్యాపించినది. కనుక ఇంతటి విపరీత చట్టమును రద్దుచేయుటయే భాగ్యము.

హైదరాబాద్

స్వదేశసంస్థానములన్నియు ఇండియా ప్రభుత్వమునకు లోబడుటకు అంగీకరించి నను హైదరాబాదు మాత్రము అట్లుచేయుటకు సిద్ధపడకపోవుటయేగాక దేశమందు అకాంతి వ్యాపించునట్టి ప్రయత్నములలోనికి దిగి ప్రజలందరికీ ప్రమాదమును కల్పించు పరిస్థితులను తేల్చిపెట్టుచున్నది. సంస్థానమును వైఖాం పాలించుటకు బదులు "రజాకర్లు" అను స్వచ్ఛంద మహమ్మదీయ పైనికులు వారి నాయకులు పాలించుచున్నారు. ఓరిదుష్కృత్యముల మూలమున లక్షలకొలది హిందువులు సంస్థానమును వదలి పారిపోవలసివచ్చెను, హిందూవర్తకులు సాహుకార్లు వారి ధనమును ఆస్తులను కోల్పోయిరి. స్త్రీలకు మానభంగము కలిగెను. రోజురోజుకు పరిస్థితులు విషమించుచున్నవి. గతమాసములో ఈరజాకర్లు మద్రాసు బొంబాయి సరిహద్దు జిల్లాలలోని ప్రదేశము లనేకములను ప్రవేశించి ప్రజలను చంపివారి ఆస్తులను దోచుకొని ఇతరవిధములవారిని బలాత్కరిం

చిరి. కుదకు మద్రాసు బొంబాయిలమధ్యన నడుచు గైర్మనైబడి, ప్రయాణికులకు ఎంతో నష్టమును కలిగించిరి.

దీనివంతను చూచుచు మన ప్రభుత్వమువారు ఊనక ఉండవలసినదేనా? లేక ఇట్టిది జరుగకుండుటకై తగిన ప్రతీకారమును చేయవలెనా? ఆ ప్రతీకారము ఎట్టిదిగ నుండవలెను? దానిని చేయుటకు సమయము కాలము ఎప్పుడు? అను సమస్యలు ఇప్పుడు బయలుదేరి అతి తీవ్రరూపమును ధరించియున్నవి.

దీనివంతను చూచుచు మన ప్రభుత్వమువారు ఊరకుండుట ఆనుచితమన్న విషయమును గురించి ఎట్టి అభిప్రాయ భేదములేదు. సంస్థానమందుండి వచ్చు ధుంపెనులమూలమున భారతీయులకు కలుగు ప్రమాదములు దినదినాభివృద్ధియగుచుండెను మన ప్రభుత్వము ఎట్టి కఠినచర్యలను తీసుకొనకుండుట వారి మర్యాదకును ప్రజల పౌఖ్యతేదికమునకును భంగకరముకాదని చెప్పవారెవ్వరులేదు. ఇదిగాక దక్షిణ ఇండియానుండి ఉత్తర ఇండియాకు వెళ్లు రైళ్లు హైదరాబాదుసంస్థానము మీదుగ వెళ్లవలసియున్నది. వాటిరాకపోకలకు ఎట్టి ప్రమాదము సంభవించినను భారత ప్రభుత్వము సంధించిపోవును. కనుక సంస్థానమునకు తగిన ప్రతీకారము చేయుట అత్యవసరమని స్పష్టము.

కాని ఈ ప్రతీకారము ఎట్టిదిగ నుండవలెను? సాధారణముగ పరిపాలకులు సామర్యా భేదవండ్తో పాపములను నాల్గించిరి ఉపయోగించనీదురై ఉండవలెను. ఈసందర్భములో దానోపాయము ధోసోపాయము మన ప్రభుత్వమునకు అంత అనుకూలించు నవికావు. అందుచేత సామము దంపము మాత్రమే మిగిలియున్నవి. ఈ ఏదేనిమిది మాసములుగ వీరు సామోపాయముకదానిని మాత్రమే ప్రయోగించుచున్నారు. ఇతర సంస్థానముల నన్నిటిని ఈ ఉపాయమువ్వారా వీరు వశపరచుకొనగలిగిరి. హైదరాబాదుకూడ దీనికి లొంగునని వారు తలచుచున్నట్లు కనుపించుచున్నది. ఇందులో మన ప్రభుత్వమువారు కొంతవరకు పోరబడిరేమో? వైఖాం యుద్ధస్థానము చేయుచున్నట్లు తెలియవచ్చుచున్నది. ఇదిగాక కాలము మించుకొట్టి సంస్థానము లోని హిందువులు పడుచుండు బాధలు అధికములగుటయేగాక పోకిరాకారత్వము ఎక్కువగ వాటుకొనును.

దానిని దూపునూపుటకు ప్రయోగించవలసిన దండము ఎక్కువ తీవ్రముగ నుండవలసినచును.

ఈ తత్వమును ఇదివరకే రజాకార్లు చాలవరకు అచరణలోనికి తెచ్చిరి. ప్రస్తుతము హైదరాబాదులో నూటికి, ౧౫ నుండి మహమ్మదీయులను ౦.౫ నుండి హిందువులను ఉన్నారు. హిందువుల సంఖ్యను తగ్గించుటయు మహమ్మదీయుల సంఖ్యను పెంచుటయు పాకిస్తాన్ తత్వములో ఒక ప్రధానాంశము. గత ఏడెనిమిది మాసములలో ఈ ఆంగము చాలవరకు బలపడినది. ఇండియాలోనుండి ఏడెనిమిదిలక్షల మహమ్మదీయులు హైదరాబాదుకు వెళ్లి ఆవుటల సిరనివాసము లేర్పరచుకొనిరి. రెండుమాడు లక్షల హిందువులు హైదరాబాదునుండి వెళ్లిపోయిరి. హైదరాబాదుకు వలసవచ్చు మహమ్మదీయుల సంఖ్య తగ్గలేదు. ఇదిగాక వారిజను లక్షలను బలార్కీరించి మహమ్మదీయ మతములో కలుపుకొనుట రజాకార్ల రాజనీతిలో ఒక భాగము. ఇదికూడ అవిచ్ఛిన్నముగ జరుగుచున్నది. ఈ రెండిటి ఫలితముగ సంస్థానములోని మహమ్మదీయుల సంఖ్య వృద్ధిగాంచుటయు, హిందువుల సంఖ్య తగ్గుటయు జరుగును. ఇట్లే మరికొంతకాలము గడిచిన యెడలహిందూమహమ్మదీయులసంఖ్య సమానమగుటయో మహమ్మదీయుల సంఖ్య ఎక్కువగుటయో జరుగును. అందుమూలమున పరిస్థితులన్నియు ఇప్పటికంటె క్లిష్టతరములు కాగలవు. ఇది కాశ్వరమైన ప్రమాదము. దీని నుండి తప్పించుకొనుటకు ఉపాయము లేదు. అట్టి నితి ఏర్పడినయెడల హైదరాబాదు ఇంకొక పాకిస్తాన మగును.

దీనినిబట్టి కేలినది ఏమనగా పామెపాయమును అంటిచెట్టుకొని కూర్చుండుట మిక్కిలి ప్రమాదము. దండోపాయ ముపయోగించుట ఆత్మరక్షణము.

ఇంతమాత్రము మన ప్రభుత్వమునకు తెలియదా? దండోపాయమును వా రుపయోగించవలసిందగుటకు ప్రబల కారణములన్న వేమో? అని కొందరడుగవచ్చును.

మనము ఉపసించదగిన కారణములు రెండే. మొదటిది మనదృఢ తగినంత సైనికబలము లేకపోవుట. రెండవది దండోపాయముమూలమున హైదరాబాదు

లోని మహమ్మదీయులకంటె హిందువులే ఎక్కువ బాధను వస్తేయును అనుభవించురనుకొనుటకు. కాశ్మీరములో ఇంకను యుద్ధములు ముగియలేదు. ఇప్పుడు పాకిస్తాన్ పైనిదేశములు ప్రత్యేకముగను బాహిషముగను కాశ్మీరమును ప్రవేశించియున్నవి. అచ్చట మనము చేయుయొద్దము కొండబారులవారితో మాత్రమే కాదు, పాకిస్తాన్ సైన్యములతోకూడ చేయుచున్నాము. ఇట్టి సందర్భములో హైదరాబాదుతో యుద్ధముచేయుటకు తగినంత బలము మనకున్నదా? ఇదిగాక మధ్యప్రాచ్యము లోని మహమ్మదీయరాజ్యములు హైదరాబాదు విషయములో జోక్యము కలిగించుకొనగలవు. బ్రిటిష్వారు వారికి సహాయముచేసినను చేయవచ్చును. కాశ్మీరు విషయములో అమెరికనులకూడ పాకిస్తాన్ పక్షమంటే ఉన్నారు. గనుక హైదరాబాదులో యుద్ధమనగా పాకిస్తాన్తోడను, మధ్యప్రాచ్య మహమ్మదీయరాజ్యములతోడను యుద్ధమన్నమాట. రెండవకారణము నురించి విశేషముగ వ్రాయవలసినది లేదు. ఎవ్వడైనను ఎక్కువ నష్టపడువారు హిందువులే. ఈ కారణము చేత దీనిని నురించి మనము ఎక్కువగ ఆందోళన పడవలసినది లేదు. హైదరాబాదును దానికి తోడ్పడు ఇతర రాజ్యములను ఓడించుటకు తగిన బలము మనకు ఉన్నదా లేదా అనుటయే మనమాలోచించవలసిన విషయము. దీనికి ప్రభుత్వము వారే గాని మరెవ్వరు జవాబు చెప్పలేరు. పామెపాయము విఫలమైనదనియు దండోపాయ మొక్కటే మిగిలి యున్నదనియు మనము చెప్పవచ్చును.

దండోపాయ మనగా పైనికబలప్రయోగ మొకటి మాత్రమేకాదు. హైదరాబాదునకు ఏ నష్టపు కావలసినను ఇండియా మీదుగనే చెల్లవలెను. మందు గుండుపామాములు, పెట్రోలు, అచారపదార్థములు— అన్ని ఈలాటివే. ఇవి చెల్లకుండా బంధించుటకూడ దండోపాయమే. ఈ ఉపాయమును వెంటనే ప్రయోగించవచ్చును. ఇందుమూలమున హిందూ ప్రజలు ఎక్కువగ బాధపడెదనుగాని అది ఎప్పటికీ తప్పదు గదా?

"మనం కావాలనుకోటం లేదుగా?" అని జవాబుచెప్పుకున్నాడు.

"సరే, వాడి యిష్టం, వాడికి నచ్చితేసరి." అని సరిపెట్టుకున్నారు తల్లిదండ్రులు.

౨

కాలప్రవాహంలో ఎక్స్సో మార్సులు! ఒక శిల మీదినుంచి మరొక శిలమీదికి ఉన్మత్తజ్వలంతో పాకుతూ, దూకుతూ ప్రవహిస్తూ నిర్ఘరిగా నున్నప్పటి నదికి, క్రమంగా సాగిపోయి విశాలమై గర్భిరమై సాగర ప్రాయదర్శనాభిలాషతో నిండుచూలాలిలాగా ప్రళాంతంగా ప్రవహిస్తూన్నప్పటి నదికి ఎంతో భేదముంది!

అతను యింకా యువకుడే. యౌవనపటిమ యేమాత్రమూ సజలలేదు. కాని యౌవన వనంతో దయంలోని రాగరక్తిమలు యిప్పుడు కొంచెం కను మావుగా ఉన్నాయి. ఆ నిర్ఘరిలాటి ఉద్యోగం యిప్పుడు కనుపించదు. నయస్సులోని యీ మార్పుతో మనస్సులో క్రమంగా పొదుకుంటున్న స్థూల శ్రమలు యిప్పుడే కొంచెం స్ఫుటంగా గోచరిస్తున్నాయి. గరించిన కొద్దిజీవితకాలంలోనూ గడించిన అనుభవంతో యిప్పుడు కాస్త వెనుకా ముందూ చూడగలిగిన దృష్టిని సంపాదించుకున్నాడు.

తన ఆకేబూ, ఆకేయాబూ శేలం నిష్ఫలం కాపోయినా రానురానూ యిలా పరిణమిస్తాయని అతను ఎన్నడూ అనుకోలేదు. ప్రతిమానపుడి జీవితం లోనూ యిలాగే జరుగుతూంటుందా అనే సందేహం యిప్పుడు ఒక్కొక్కమాటు అతనికి కలుగుతూంటుంది. జరుగుతూంటుండేమో అనిగూడా అనుకుంటాడు. అయినా తాను సామాన్యమానవమాత్రుడేనా? వారికి, తనకూ ఏమీ భేదంలేదా? కవి అనీ, చిత్ర కారుడనీ, నటుడనీ, కళోపాసకుడనీ యింకా ఏమేమో అనీ చాలామంది తననుగురించి అనుకోడం లేదా? అందుకు ఎంత మందో తనను అభినందించటం లేదా? తనతో పరిదయం చేసుకోవాలనీ, స్నేహం చెయ్యాలనీ ఎంతమందో అభిలషిస్తూంటారే. మరి యిలాంటి తనకూ, ఆమెకూ ఎందు కంటే సామరస్యం కుదరటం లేదు?

అది అతని కో పెద్ద సమస్య.

ఆసమస్య ఒక్కొక్కమాటు ఎంతో తేలిగ్గా విడిపోతుంది. మళ్లీ అంతలా ముడిపడి లభేద్యమై పోతుంది. అప్పుడు తర్కంలోకి దిగుతాడు. పూర్వా పరాలు పరిశీలిస్తాడు. పోనీ, తనలో ఏమన్నా తప్పుందా? తన తప్పు తాను తెలుసుకోవటం ప్రపంచంలో ఎంతో కష్టమైన కార్యం అని అతనికి తెలుసు. అయినా మహనీయుల జీవితచరిత్రలలోని కొన్ని ఘట్టా అతని కప్పుడప్పుడూ జ్ఞాపకంవస్తావుంటాయి. అవి చిరస్మరణీయాలు. తత్ఫలితంగా అతని కి గుణం కొంత అల్పించింది. అతను శేలం తనలోపాలను తాను తెలుసుకున్నారేని గురిగింజ కాదు. అత్యంతకుని శిలంగా అత్యపరీక్ష చేసుకున్నాడు. తనలో తప్పేమీ కనుపించలేదు. దానితో ఏమీ లోచకుండా అయింది. బ్రతెత్తినట్టనిపించింది.

కొంచెం స్త్రీమితం చిక్కించుకుని ఆలోచనలో పడ్డాడు. అతను కళోపానీ. సౌందర్యాపానీ. ప్రతి వస్తువులోనూ ఆరణికి ఏదో అందం, ఏదో నూతనత్వం గోచరిస్తూంటుంది. ఆ అందం తలుచుకున్నప్పుడల్లా ఆనందాన్నిస్తుంది.

అయినా అతను ఏ స్వాస్థిక జగత్తులోనో, ఏ భావకల్పితతరంగాల్లోనో సౌందర్యాన్ని సృష్టించుకుని ఆధ్యాత్మికమూ, అన్యత్తమూ అయిన ఆనందంకోసం ఆరాటపడడు. అతని దృష్టిలో జీవితమే అందమయింది. నిత్యజీవితంలో ప్రతి చిన్నఘట్టమూ, ఆ ఘట్టంలోని ప్రతిచిన్న విషయమూ అందంగానూ, ఆనందదాయకంగానూ ఉండాలి. అన్ని వస్తువులూ యింట్లో అందంగా అమర్చబడిఉండటం అతనికి యిష్టం. అత నలాగే చేస్తూంటాడు. ఏవస్తువు దాని స్థానాన్ని తప్పినా అతనికి అపరిమితమయిన కోపం. సహజంగా కోపస్వభావం కాకపోయినా అతి సున్నితమైన మనస్సువటంవల్ల తన భావాలకు విరుద్ధమైన ఏచిన్న పనినైనా అతను సహించలేదు. ఆ విషయంలో అతనికి ఓర్పు చాలా తక్కువ. అది ఒక లోపమే కావచ్చు.

మరి ఆమెకో — సహజంగా సామరీతనం కొంచెం అధికం. అందువల్ల అతని అభిప్రాయాటూ

భావాల అంటే ఆమె కంటే గౌరవమే అయినా ఆచరణలో వచ్చేసరికి తమసుగుణంగా నడుచుకోలేక పోతున్నది. అదే ఆతను సహించలేనిది. బయట నలుగురిలో రియస్సూన్నప్పుడు ఎలాంటి కఠినస్థితియేలైనా, ఎలాంటి కష్టస్థితి వేరాలైనా ఒక్క చిరు నవ్వుతో జయించగలిగే ఆతనికి యింట్లో యిలాంటి చిన్న విషయాలనూడా అత్యంత కోపకారణాల వలన తూండటం కోవనియ్యదు. ఈ విరుద్ధప్రకృతుల మధ్య రాజీ మదుర్పుకోటం ఆతనికి ఎంతో కష్టతరమై పోయింది.

3

ఆనాటి సాయంకాలం ఏదో పనిఉన్నవాడి లాగా త్వరత్వరగా క్రొత్తువువుకుని చెప్పలు తోడు కొని బజారుకు బయలుదేరాడు. ముఖంలో మాత్రం ఉత్సాహాన్ని లేమీ కనిపించటంలేదు. వీధిగుమ్మరి దాటి బయట అడుగుపెట్టేసరికి ఎదురుగా గోడమీద సినిమాకొర్రెం కనపించింది. చాలా చక్కటి చిత్రం. ప్రఖ్యాతివేసేటటులు నటిస్తున్నారు. దానిమీదినుంచి దృష్టి మరలించి ముందుకు సాగాడు. ముఖంలో ఎందుకో విహవకోలు గోచరిస్తూన్నై. నడుస్తూన్నా ఆతని మన స్పెక్టాడో ఉంది. చూపు లెక్కడో ఆరంభ లేకుండా కూర్చున్నా వేదీస్తున్నై.

ఆమె, ఆతనూ కలిసి సినిమాకు వెళ్ళి ఎన్నేళ్ళయిందో? ఏం, యిప్పుడుమాత్రం ఎందుకు వెళ్ళ గూడదు? ఆర్థికదుస్థితిమాలంగానా? కాదే. మరి వ్యవధి లేకనా? అదీకాదే. ఏమో, ఎందుకో, ఆతనికి దాని మీద మోజు తగ్గిపోయింది. ఆరోజులు మళ్ళీరావు. కాలచక్రపరిక్రమణంలో ఆరోజులు మళ్ళీ పునరావృత్తమైనా ఆ నిర్వలయోజనోద్దేశం తిరిగి ప్రాప్తించదు. ఆ కరద్రాక్షులు పునఃగోచరించినా నాటి అసందాన భూతులు తిరిగి నేడు లభించవు.

ఆలోచనామగ్నుడై అడుగులో అడుగులువేస్తూ ఏదో యేనాడో పారవేసుకున్న వస్తువుకోసం వెతుకు తూన్నట్టుగా దిక్కులుయాస్తూ వచ్చివాడిలాగా ఆతనింతమూరం తిరిగాడో ఆతనికి తెలియదు.

ఇంకా సూర్యాస్తమయం కాలేదు. కాని సూర్యుడుమాత్రం కనిపించటం లేదు. ఆతను సిమెంటు గొడుగుక్రింద నిలుచున్న పోలీసువాడి ఎరబొటానికి కూన్యంగా చూస్తూ నిలుచున్నాడు. చూడగాచూడగా కండ్లువెరిసి బొటా రెండుగా కనపించింది. పెల్లిగా కండ్ల అద్దాలు తీసి తుడిచి మళ్ళీ పెట్టుకుని యిల్లు క్లాపకం వచ్చి చెనక్కుతిరిగేసరికి ఎవరో భుజంమీద చెయ్యివేసిన ట్లనిపించింది. ఆతని నాళ్ళర్యచకితుడు కాలేదు. పెల్లిగా చెమడిరిగిచూశాడు.

"ఏంరోయ్, యెంత మనిపోయినావురా! ఇందాకట్టుంటి చూస్తూ నీవు అవునా కాదా అని సంజీవీస్తున్నాను" అన్నాడు ఆ వచ్చిన యెరిని పారవేసిపోతుడు.

ఇతని ప్రాణం లేచినచ్చింది. తనకు ఎవరయినా "ఏంరా" అని అంత ఆస్థాయంగా విలువగా విని ఎంతకాలం అయిందో! కండ్లఅద్దాలు తుడుస్తూ, సంజీవీని ప్రకటించి నవ్వాని ప్రయత్నం చేశాడు. నోరు నవ్విగా ఎప్పుడూ నమ్మరాలలాగా విలువిలా మెరిసే ఆతని కండ్లుమాత్రం వ్యవశేక వెలవెల పోయినై. కొంచెం నారిగానవ్వి, "ఎవ్వడోచ్చావురా, అంతా బాగున్నారా?" అని పరామర్శించాడు మిత్రుణ్ణి.

"ఆ, సుధాకర్నం వచ్చాను. మీ యిల్లెక్కడో తెలిసిందికాదు. లేకపోలే అక్కడికి వచ్చేవాడిని. ఇక్కడే మావినంతోడీహారుయింట్లో దిగాను."

"అలాగా. దా, వెళ్లొం రా, యింటికి; చూతువుగాని" అని మిత్రుణ్ణి ఆహ్వానించాడు.

ఇరువురూ యింటివైపు మళ్లారు. ఇతన్ని చూస్తే పాపం మిత్రుడికి అక్కర్యమా, విచారమా కూడా కలిగాయి. ఎలాంటివాడు ఎలా మారి పోయినాడు! పూర్వం వాల్లిద్రూ కాలేజీలో కలిసి చదువుకొనేరోజుల్లో ఆతని సెంటు ఉత్సాహంగా ఉండేవాడు! ఎన్నో ఆకయాలలో, ఏదో మహత్తరారాధన కోసం అగ్రులు చూస్తూ ఏదో మనోహరస్వప్నాల కంటుండేవాడు. క్రతువునుగూడా లోబడకుండా

గరిగే ఆరని మధురవాక్యానుగరిమ అరని కంఠో
మంది మిక్రలను సంపాదించివెట్టింది. మరి యిప్పు
డదంతా ఎక్కడ అణగారినాయింది? ఇంత కొద్ది
కాలంలో ఎందుకిలా రయారయవాడు? ఏమిటో,
వీటన్నింటికీ కారణాలు కనుసంచవు.

ఇట్లు సమీపించింది. ఆరను పెత్తిగా గేటు
తీకాడు. అది కిరుమని సన్నగా భ్రష్టచేసింది.

“నాన్నా, నాన్నా! మలే, అమ్మో, కత్తూ,
చాచలా, పగలకొచ్చింది నాన్నా” అని ఆరని కంఠో
కొడుగు చూడేల్లపిల్లవాడు పరుగుత్తుకుంటూ ఎదురుగా
వచ్చి చెప్పాడు.

“ఊరి, సరేలే, ఇన్వార్ కొత్తేమంది? రోలా
యింటికొచ్చేసరికి దోడో ఒకటి రయారు.” అని
కొంచెం విసుక్కుని, పిల్లవాణ్ణి చెయ్యకట్టుకొని
లోపలికి తీసుకునివెళ్లి, స్నేహితుడికి ఒక పుచ్చి
చూపించి, కూర్చోనమని, తాను లోపలికి వెళ్లాడు.

“నాన్నా, యిదిగో చాలా, యాముక్కలు
చాలా” అన్నాడు ఆ చింటివెడ అంతటితో మానె
య్యక అక్కడ పశివున్న పగిలిపోయిన పింగాణి
చుక్కలకీసి చూచిస్తూ.

“పోలేపోయింది; అరల పాడయ్యక ఎందు
కొంకా ఉంచావ్, యింటినిండా అసహ్యంగా?”

అక్కడే కూర్చుని ఉంది ఆమె లైట్లు
కుడుస్తూ.

“అబ్బ! అంత ఖరీదుగల వస్తువు పోలేపోయింది
గాని అక్కడంటే అసహ్యంగా ఉన్నాయని విసుక్కు
ఉందిగావోలు!” అని విసిరింది ఆమె ఆరని ప్రశ్నకు
సమాధానంగా.

“ఉంచడా దేం? ఎవడు పగలకట్టవన్నాడు,
ఎవడక్కడ పోగుచేసి చాచికెట్టవన్నాడు?”

“ఒకరంటే పగలకట్టావా ఏమిటండీ, అల్లా
అంటారా? ఏదో ఖర్చుంజాలక చేయి జారింది. నాకు
మాత్రం అంత యిష్టమా దేం పగలకట్టానీ?”

“ఇష్టమా, గిష్టమా ఏమీ అక్కరలేదు, కాస్త
ఒళ్ళు దగ్గర పెట్టుకుని తిరుగుతుంటే సరి. ఊరికి ఎందుకు
పగులులే, అంత రోలులేమలా ఏం?”

“రోలులేమలా? బంగారపు చేతిలో, ఏంచేస్తాం
మరి? జేవునిచ్చిన వట్టి.”

“ఊరి, సరేలే, ఇక చాలించు. మాటకుమాట
జవాబు చెప్పుతుంటే సరి, కడుపునిండుతుంది.” అని
ఆరను దొడ్లోకి వెళ్ళాడు. ఆమె యింకా ఏమీ
అంటూనేఉంది. మాటకు మాట చేటు. ఆరను వినుపించు
కోలేదు. ఈమాటలన్నీ తన స్నేహితు డెక్కనవిన్నాడో
అని ఆరను తనలోతాను ఎంతో ముగ్ధపడ్డాడు. ఇంట్లో
ఇల్లాంటివి జరుగుతూఉండటం రానురానూ అలవా
టయిపోయింది. ఒక్కొక్కమాటు ఆరనికి ఒళ్ళు
మండిపోతుంది. కాని పొరపాటునగూడా యింత
వరకూ ఆమెమీద చేయిచేసుకోలేదు. ఎంత దారుణబట్ట
భాగ్నివయినా తన చల్లకడపులో చాచుకొనగలిగిన
రత్నాకరు డరీను, కోపం:చ్చినప్పుడు నాలుగు బాది
వాన్నంతా కుమ్మరించి మరుక్షణంలో ప్రేమాధీయం
చూపించేవా రెంతమంది లేరు? నిజంగా అలాఉన్నా
బాగుంటుంది. ఆ కోపమా, ఉద్రేకమా అలా ఉపకీ
మించిపోతాయి. మరి ఆరను అల్లాంటివాడు కాడు.
ఎంతటి ప్రమేన కోపానై వాదిగ మ్రొంగివురుగుంటాడు.
అందుకే అంత బాధపడి అనేదనతో కుమిలిపోతాడు.
అన్నిటికంటే ఎక్కువగా, తాము ఇల్లా చీటికీమాటికీ
కలహించుకుంటూంటే ఎవరైనా వినిపోతారేమో అని
లోలోపల బాధపడిపోతూంటాడు. అందుకనే తను
పోరాటం తీవ్రస్వరూపాన్ని తాల్చి స్రుతిమించినప్పుడు
పెత్తిగా బయటికి జారుకుని తిరిగితిరిగి ఎప్పుడో యిల్లు
చేరుకుంటాడు.

ఇప్పుడు తను యిరువురిమధ్యనా జరిగిన సంభా
షణను తనవిక్రతుడు విన్నాడేమో ననే భయంతో
కొంచెంసేపు దొడ్లో తారట్లాడి వెళ్లగా లోపలికి చేరు
కున్నాడు.

మిక్రతుడు, పాపం, అరని వైపు జారిగా చూసి
లేస్తూ, “స్తామరా. చీకటిపడుతోంది. మర్నీ లేపు
కలుకుంటాను.” అన్నాడు.

అతఁడేమీ మాట్లాడలేకపోయినాడు. ఏదో తప్పుచేసినవాడిలాగా మిక్కిలి వెనకాల వెళ్లుగా అడుగులు వేస్తూ బయటికివచ్చాడు.

"ఏంరా, ఏవైనా కొత్తబొమ్మలు వేకావా? నువ్వు పచ్చాశ్వునా రాకావా? అంతటిహోటే స్వస్తి చెప్పారా?" అని చిరునవ్వుతో ప్రశ్నించాడు మిక్కిడు.

"అం ఏమేరా. ఏమి చెప్పటానికి నీర్లుగా ఉంది. సంసారం నెత్తినపడి పెరుగుతూన్న కొద్దీ యిలాంటివాటి శేమి అస్కారం లభించేట్టు కనుపించటంలేదు" దీనంగా జవాబు చెప్పాడు.

మిక్కిడి శేమిలో అంతా ఆర్థమైపట్టయింది.

"నిజమే. ఇలా ఎందుకు జరుగుతూంటుంది అంటే మనం సరియైన జవాబు చెప్పలేం. సంసారంలో పడి ఎంతమంది తమ ఆశయాలకు యిలా స్వస్తి చెల్లెలూంటారో మనం ఊహించలేము. అయినా అటు తాళకదారాల్లో మునిగి వీటిని బుద్ధిభార్యకంగా నడులుకుంటారు అని అంటానికి వీలేదు. పోనుపోనూ బాధ్యతలూ, బాధలూ, బంధవాలూ ఎక్కువై సంతోషం తగ్గిపోయి నిరుత్సాహంగా జీవితాన్ని యంత్రంలాగా లాగే స్థితిలోకి వచ్చినప్పుడు మానవుడి ఆశయాల్నూ, ఆకలూ క్రమంగా వాటంతట ఆతే సమస్యపోతా యన్నమాట. అంతే. వాటిని స్వయంగా నడులుకోవటం అంటూ ఉండదు. అయినా ఫరవాలేదులే. నిరుత్సాహపడే ఎలా వీలాంటివాడు? ఎప్పుడూ యిట్లాగే ఉంటామా? భవిష్యత్తు లైతర ఫలదంతేమో మన శేం తెలుస్తుంది." అని ముగించాడు.

ఒక్కనిమీదం నిశ్శబ్దంగా గడిచింది.

"సరే, వస్తానురా" అని మిక్కిడు కదిలాడు.

ఇతను ఆలోచనలో పడి ఆలాగే నిల్చున్నాడు. తన స్నేహితుడు చెప్పినదాంట్లో ఎంత

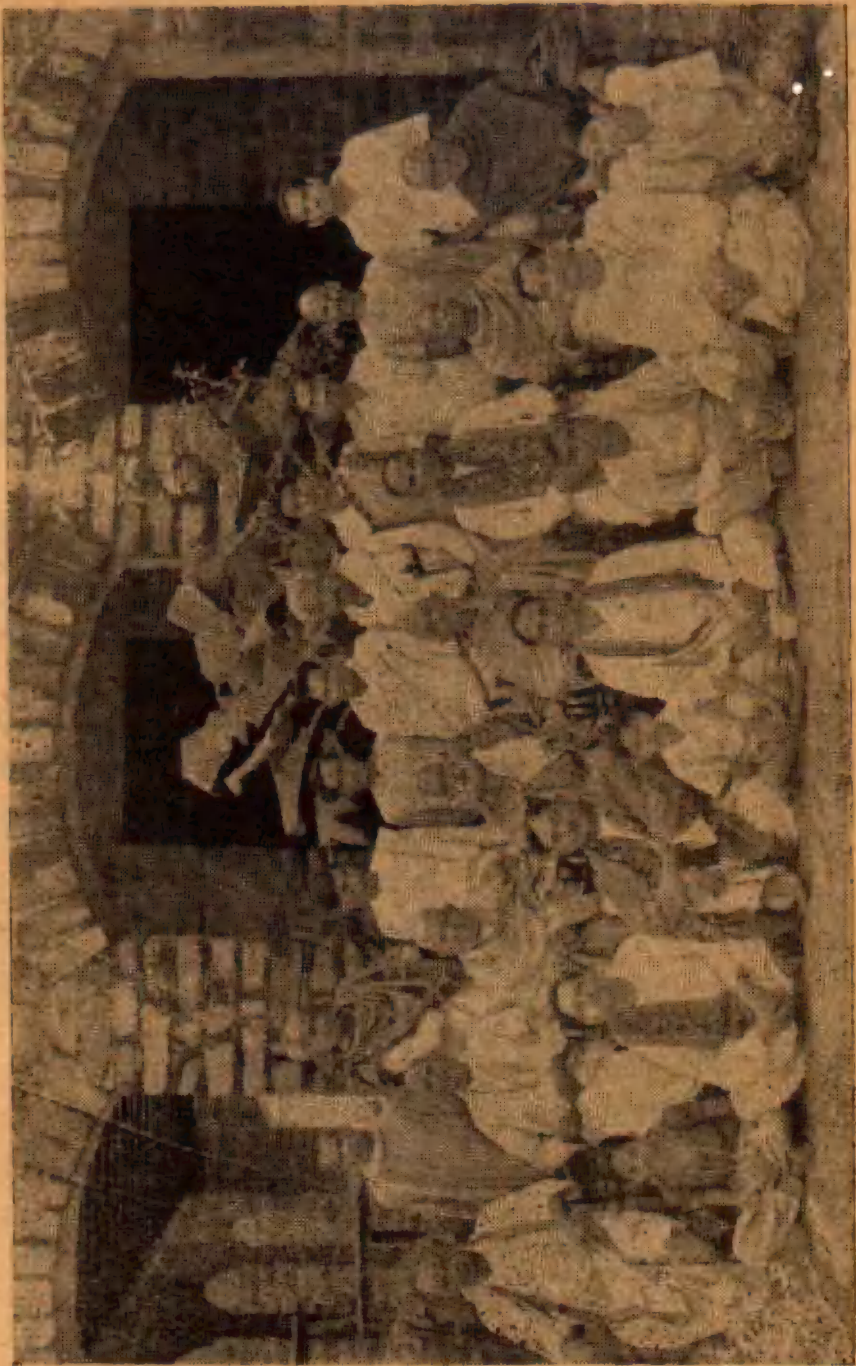
యినా పరమార్థం ఉంది. అదంతా చూస్తేభరించి కండ్లపదుట గోవరించినట్లయింది. ఇంక అక్కడ నిల్చులేకపోయినాడు. కండ్లు చీకట్లుక్రమిస్తే, బయట కూడా అంతా అంధకారం ఆవరించిపోయింది. ఆ అంధతమనలో అతని శేవో ఆకాశరంగం తనుక్కున మెరిసి విరిసినట్లనిపించింది. ఒక దీర్ఘనిశ్వాసం అతని హృదయకుమారంనుండి వెలువడి ఆ అంధకారంలో కలిసిపోయింది. అది చాలు. ఆ ఆశతో యింకా వెద్యేండ్లు జీవించగలననే ధైర్యం కలిగింది అతనికి.

"ఎప్పుటికైనా మంచిరోజులు రాకపోతాయా?"

మళ్ళీ గేటుతలుపు కిట్టుమంది. అతను ఉత్సాహంతో లోపలికివచ్చి వీరువారలూపు తీశాడు. అందులో కలాలూ, కుంచెలూ, రంకులూ సవేతనంగా, సవిలాసంగా అతని కండ్లపదుట సాక్షాత్కరించియై. వెనుక తాను చిత్రించిన చిత్రాలూ, వ్రాసిన పద్యాలూ స్పృహకువచ్చి కరీరం పుల్కరించింది. వెంటనే ఒక కాగితమూ, పెన్సిలూ తీసుకుని లైటు పెద్దదిచేసి ఒక చిత్రం ప్రారంభించాడు. ఒక అరగంటసేపు బాహ్య ప్రపంచ స్థితిని విస్మరించి చిత్రం పూర్తిచేసి క్రింద ఆ చిత్రగతిభావానుసారంగా ఒక పద్యం వ్రాసి పైన 'ఆకాశరంగం' అని వ్రాశాడు. కాని ఏమిటో వెనుకటి చిత్రాలలోని కళావిశిష్టత దీనిలో కనుపించటంలేదు. విస్మయకళాజీవితానికి ఛాయామాత్రాలైన కొన్ని చిహ్నాలుమాత్రం అందులో స్ఫురిస్తున్నాయి.

అతను దాన్ని తిరిగి వీరువారలో భద్రపరిచి తలుపువేసి ఎంతోభారంగా మరో నిట్టూర్పు విడిచి మెల్లిగావెళ్ళి అక్కడే ఉన్న పడకబుట్టిలో మేను వాలాడు. ఆ రాత్రి మైమమచి నిద్రించాడు.

తెల్లవారితే మళ్ళీ మామూలేగా! అబ్బ, ఆ స్నేహితుడు మళ్ళీ ఎప్పుడు వస్తాడో!

ಪೊನ್ನಾಪುರದ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಸಮೂಹದೊಡನೆ

ఇండియా కేంద్ర ప్రభుత్వము -

యూనియన్ అధ్యక్షుడు

శ్రీ చావలి వెంకటహనుమంతరావు

స్వతంత్ర భారత యూనియన్ రాజ్యాంగ ప్రకారం త్వరలో నిర్ణయన అవకాశములు కన్పించుచున్నవి. చిత్తు ప్రకారము పరిశీలించి దానిని అనధికారమున మార్పులతో ఆమోదించుటకు రాజ్యాంగ సమితి త్వరలో కూడబడును. ఈ జాన్ టెల్లెగ్రాఫు వాటికి ఈ పని పూర్తియగునని తెలపవచ్చును. ప్రకారములో ఏర్పాటుకొనబడిన కేంద్ర అధ్యక్షుని పదవిని, కేంద్ర మంత్రిత్వమును గురించి ఈ వ్యాసములో చర్చించెదము.

మన దేశపు అధ్యక్షుని పదవి, అధికారములు ఇతర దేశముల అధ్యక్షులవలెను, అధికారములవలెను పోల్చి చూచిన కొన్ని ముఖ్యమున భేదములు కన్పింతు. ఆమె రికా దేశపు అధ్యక్షుని ఎన్నికలో మొదట రాష్ట్ర ప్రతినిధులు కూడి ఒక్కొక్క రాష్ట్రమునుండి తమకు ఇష్టమగువానిని నిర్ణయించుకొందురు. అన్ని రాష్ట్రముల వోట్లను తరువాత సమన్వయించి మెజారిటీ ఏర్పడగలిగిన వచ్చిన అతడు ఎన్నికొనబడినట్లు ప్రకటించుట జరుగును. మరికొన్ని దేశములందు ప్రజలు డైరెక్టుగా తమ వోట్లవలన, అనగా అధిక సంఖ్య వోట్లు ఎవరికి వచ్చిన వారిని ఆ పదవికి ఎన్నికొందురు. మన దేశములో ఈ రెండు పద్ధతులు కాక దేశీయ విధానమును రాజ్యాంగ సభ కమిటీ వారు ఆమోదించిరి. ఫెడరల్ కానన సభలోని రెండు సభల మొదలును, వివిధ రాష్ట్రకానన సభల మొదలును కలిపి ప్రపోజర్ ౧ ప్రకటించుటకు పద్ధతిపై అధ్యక్షుని ఎన్నికొందురు. ఇది కొంత కష్టతరమున పద్ధతిగా కన్పించినప్పటికిని నిజముగా ఆచరణ యందు దంత కష్టముండకూడదు. ఎన్నికొనబడిన సానము ఒక్కటే యగుటవలనను, ఎక్కువమంది పోటీచేయువారుంక పోవుటచేతను వోట్లు లెక్కించుట సులువుగానే యుండును.

అధ్యక్షుని ఎన్నిక

అధ్యక్షుని ఎన్నికకు నిలుపుటకు కొన్ని మర కులు కలవు. ఆపదవికి అభ్యర్థించువారు ౩౫ సంవత్సరములకు పైగా వయస్సు కలిగియుండి, ఫెడరల్ పార్లమెంటులోకాని, ఏ ఇతర కాననసభలోకాని సభ్యులుగా నుండకూడదు. అధ్యక్షుడుగా మున్నంతకాలము ఏ ఇతర కీరము, రాజకీయ ఉద్యోగముకాని అతడు స్వీకరించరాదు. ఒకసారి ఎన్నికొనబడిన తరువాత ౫ సంవత్సరముల పాటు ఆ పదవీరీతము వలంకరింపవచ్చును. కాని మరల ఇంకొకసారి మూలమే ఆ పదవికి నిలువబడవచ్చును. అనగా రెండుసార్లకన్న ఎక్కువసార్లు ఒకే అభ్యర్థి నిలువబడుట నిషేధించబడును. ఈ విధముగ రెండుసార్లకన్న అధ్యక్షుని పదవికి ఎవరుకాని నిలువబడకూడదు నిబంధన చాలా ముఖ్యమైనది. ఆమెరికాలో ఇట్టి చట్టవిభంగన చాలాకాలము కను దేశపోయినప్పటికిని యాజమెల్లు ౧౯౪౭ లో వాల్టా సారి అధ్యక్షుడుగా ఎన్నికొనబడినప్పుడు రెండుసార్లకన్న అధ్యక్షుని పదవి కన్యగము ఎన్నికొనబడకూడదని ఆదేశపు. రాజ్యాంగ చట్టమునందు సవరణ ఏర్పాటుచేయుటచేను దాని ఉద్దేశ్యము ఒకే సభ్యుడు ఒక ఖాయపు ప్రభుత్వోద్యోగివలె ఆసీక సంవత్సరములు అధ్యక్షుని పదవికొరకు ఆసించుండదు, గుత్తకు పుచ్చుకొనకుండును చేయుటమే. ఒకసారి ఎన్నికొనబడినతరువాత అతనిపై ఒక నేరముమోపి విచారణజరిగి, దానిఫలితముగకాని అతని వా పదవినుండి తొలగించుటకు ఏలులేదు. కేంద్రకాననసభలోని ఏ పద్దయందుకాని అట్టి నేరముమోపుచు తీర్మానము ప్రతిపాదించబడి, ఆ తీర్మానము కాననసభలోని ఐదింటిలో రెండుసంఖ్యల సభ్యులచే ఆమోదించ బడవలెను. రాజ్యాంగ చట్టమునకుగాని, దానినిని ప్రధానమూలములకుగాని వ్యతిరేకముగా న్యవహరించినవానికాని, రికా

ధించినాడని కాని ఈవాటికి కారణముగా నుండవలెను. అనగా అట్టినిరోధనకు తప్ప ఏఇతర కారణము లకుగాని అధ్యక్షుని పదవినుండి తొలగింపు అసంభవ మన్నమాట.

మన రాజ్యాంగ సభాసభ్యుల అభీప్రాయము లేక పరిపాలనకు సంబంధించిన నిబాధికారము కాననభవము, దానికి బాధ్యత కల్గియుండు కేంద్ర మంత్రివర్గము నకు మాత్రమే ఈయ దెవని. కాని అధ్యక్షుని ఒక బొమ్మగా చేసి మార్పు తెచ్చుటకు వారి ఉద్దేశ్యము కాదు. వారి రిపోర్టులో ఈ విధముగ వ్రాయబడి యున్నది: "మేము అధ్యక్షునికి ఏప్పు పరిపాలనాధికారముల నేమియు ఈయలేదు. కాని ఆ పదవి గొప్ప గౌరవము కలదిగను, అధికారము కలదిగను మాత్రము చేసితిమి. మన అధ్యక్షుడు మనదేశపు ఏప్పు తనమునకు, దౌస్త్వత్యమునకు ప్రధాన చిహ్నముగా నుండును". ఈ మాత్రము ననుసరించియే ప్రభుత్వము చేయు ప్రతికార్యమును అధ్యక్షుని సేయమిదగునే జగదనుజనము నిర్ణయింపబడినది. అన్ని గతకాల ప్రవృత్తి కాలలపైనుకూడ సర్వాధికారము, సర్వాధికారము అతని యందే ఇమిడియుండును. శిక్షితులను శుద్ధించుట, మామూలు కోర్టుల, సైనికకోర్టుల నిధించిన శిక్షలను తగ్గించుట, మాన్యుట, తొలగించుట, మరణశిక్షను తగ్గించుట, మాన్యుట-ఈ ప్రత్యేకాధికారములన్నియు అధ్యక్షుడు కల్గియుండును.

అడ్మినిస్ట్రేషన్ యు అధికారము

అధ్యక్షునికి ప్రత్యేకాధికారములుబట్టి అడ్మినిస్ట్రేషను చేయుటకుకూడ అధికార ముండును. కాని ఈ అధికారము పార్లమెంటు విశ్రాంతిసమయములందు మాత్రమే చెలూపుకొనెనును. ౧౯౩౫ సం. ఇండియా ప్రభుత్వచట్టముక్రింద గవర్నరుజనరలుకు, గవర్నరులకు ఈయబడిన అడ్మినిస్ట్రేషనలయందు అధికారము అనేక సారు అనేకసమయములలో వివరములలోనయున్నది. కాని వ్రాతములకమున రాజ్యాంగనిర్దానములలో ఇట్టి అధికారము ప్రభుత్వకార్యనిర్వాహక కార్యకర్తలకుండుట అనభవమే. పార్లమెంటు సమావేశము కాని సమయములలో ఏదైన అత్యవసరమునట్టియు, తొందర దైనట్టియు పరిస్థితు లేర్పడిన వాటి నెదుర్కొనుటకు కొనవలసిన అధికారములు ప్రభుత్వమున కుండినగాని దేశక్షేమమునకు నష్టము రాఁచును. అట్టి పరిస్థితులలో రగిన రక్షణమరతులక్రింద అడ్మినిస్ట్రేషను చేయుటకు

అధికారము అధ్యక్షునికియుట సమంజసమే. రాజకీయ చట్టనిర్మాణసభవారి ప్రజాశక్తిరకారము అధ్యక్షునిచే ప్రకటింపబడిన అడ్మినిస్ట్రేషను ఆదేశములలోగా కానన సభముందు పెట్టుబడి దాని ఆమోదమును పొంద లసి యున్నది. అదియుకాక అడ్మినిస్ట్రేషనుచేయు అధికారము అధ్యక్షుడు తన మంత్రి వృత్తి సలహాపైనేనే చెలాయించవలెను. రాజ్యాంగచట్టనిర్మాణసభలో నట్లా ధును పంకిత వెలహూ ప్రజలచే ఎన్నుకొనబడిన ఏ ప్రెసిడెంటుకాని తన కీయబడిన అడ్మినిస్ట్రేషను ప్రకారాధికారములను ప్రజాస్వామిక కార్యములకుగాని, తన స్వంతి అధికారము నెక్కువ చేసుకొనటకుగాని ఉపయోగించవలసినది తమ అభీప్రాయమును నిర్ణయించుకొని యున్నారు. బిల్లు, బిజినెస్, అడ్మినిస్ట్రేషనులకు సంబంధించిన బిల్లులు కాక ఇతర బిల్లులను కొంతకాలము నరకు అంశరమునుబట్టి ఆపుచేయుటకును, వాటిని పునర్విమర్శనకు కాననభవమందునికి తిరిగిపంపుటకును కూడ అధ్యక్షుని కధికార ముండును.

అతనికి ఈయబడిన అధికారములుబట్టి చూచిన ఇండియాలో ప్రెసిడెంటు ప్రపంచముందలి ఇతరదేశముల ప్రెసిడెంటు లెకాక ఒక విధమైన ప్రత్యేకస్థానము వాక్రమించినది చూపుచును. అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రముల ప్రెసిడెంటునకి మఖ్యాధికారములను వేయుటకు ఏముటన, కాననభవమ చట్టమునుసరించి సలహా విచ్చుచు పంకితములను పంపుటకు, కాననభవనా నామోదించిన చట్టములను నిగాకరించుటకు అతనికి అధికారము లుండువు. ఈవిషయములలో అమెరికా అధ్యక్షుడు ఏఇతరదేశపుఅధ్యక్షుడుకాని కల్గియుండునట్టి అధికారము లను చెలాయించగలి యున్నాడు. ఇండియాలో ప్రెసిడెంటు పైన చెప్పినట్లు అమెరికాదేశపు అధ్యక్షునికన్న తక్కువ అధికారమునే కల్గియుండునప్పటికిని, ఇంగ్లండు దేశపు రాజుకంటెను, ఫ్రెంచిదేశపు అధ్యక్షునికన్నను ఎక్కువ అధికారములనే చెలాయించగలి యుండును. "ఇంగ్లండుదేశపు రాజు రాజ్యముచేయునదికాని పరిపాలించడు" అను మాత్రము అందరికీ తెలిసినదే. ఫ్రెంచి అధ్యక్షుడు పరిపాలించను పరిపాలించడు; రాజ్యము చేయును చేయడు. ఇండియా అధ్యక్షుడు ఒక విధముగ ఫ్రెంచి అమెరికా అధ్యక్షులకు మధ్యస్థాన మాక్రమించునది చెప్పుచున్నాడు. కొన్నికొన్ని సందర్భములలో అడ్మినిస్ట్రేషను చేయుటకు, కొన్నిరకముల చిక్కు బిల్లులను ఆపుదల చేయుటకు కోర్టుశిక్షకులను శుద్ధిచుటకుతప్ప ఇతరవిషయము లన్నిటియందును ఇండియా

అధ్యక్షుడు తన అధికారమును మంత్రి గ్రనువారి ద్వారా, వారి సలహాపైనే ఆచరణయందుంచగలిగి యుండును. వీటి ఎటువైపును దేశముకొరకై పాటుబడి, పేగుప్రతిష్ఠలు సంపాదించిన ఒక గొప్ప స్త్రీ అధ్యక్ష పదవికి ఎన్నుకోబడిన ఆతిథు మన దేశపు రాజ్యాంగ చట్టమును పరిమోచి, చట్టసమ్మతిపైనే రాగులందు నడిచి, దేశ కేసును, గౌరవమును పెంపొందించుటకు, మన దేశస్వాతింత్యమును చివరాయిగ నిలుబెట్టుటకు అత్యంత చోటుకారిగా ఉండునని తలంపచున్నాను. మన దేశములో ప్రజాస్వామ్యపద్ధతి క్రమగ్రనులు ప్రోత్సహించి పరిరక్షింప, సూటియన పుగ్గులులో నడిచి ప్రపంచమునకు ఆదర్శముగ నుండుటకుకూడ ఇంకెలా అధ్యక్షులు తోడ్పడగలరు. ఆ ఉన్నతిపదవికి అన్నివిధముల తగియుండువారిని మాత్రమే ఎన్నుకొనుట మన దేశప్రజలకుక్కము, రాజసంస్థలయొక్కయు విధి యని మేము చెప్పవచ్చురలేదు.

క రాష్ట్ర ప ద వి

చివరగా రాజ్యాంగ విధానములో ఉపాధ్యక్షపదవికి కూడ ఆ కౌశల పేర్కొనుచేయబడినది. ఉపాధ్యక్షుడు అధ్యక్షుని దేశాక యూనియన్ పార్లమెంటుభాగిని సభ్యులచేనాత్రమే ప్రజారసరీ స్రజంపేవక పద్ధతిని ఎన్నుకోవడి ౫ సంవత్సరములకు ఆ పదవియందుంచ వచ్చును. ఎన్నికకు ప్రార్థన అతడు ఫెడరల్ పార్లమెంటునందు సభ్యుడుగా నున్నయెడల ఆ సభ్యత్వమును ఎన్నిక అయినతగినవారి వరులుకోలనియుండును. మామూలుగ ఉపాధ్యక్షుని పని పార్లమెంటులో ఒక కాలముగా కానినీ ఆపివేట్టునభి సమావేశములందు అధ్యక్షతనహించుట; కాని ప్రెసిడెంటు మధ్య కాలములో చనిపోవుటకాని, రాజీనామానిచ్చుటకాని, పదవినుండి తొలగింపబడుటకాని జరిగిన ఉపాధ్యక్షుడు అధ్యక్షుని పాప నాశ్రయించును. ఈ పద్ధతి అమెరికా దేశ రాజ్యాంగవిధానములోని సూత్రముల ఆధారముపై ఏర్పాటు చేయబడినది.

ఫెడరల్ మంత్రినగ్రము

ఫెడరల్ అధ్యక్షుడు, ఉపాధ్యక్షుడు కాక ఇంకెలా ప్రభుత్వపు నిర్వహణకై ఫెడరల్ మంత్రి నగ్రము ఒక ప్రధానమంత్రి నాయకత్వముక్రింద ఏర్పాటు చేయబడును. ప్రధానమంత్రిగా నుండువాడు ఫెడరల్

పార్లమెంటులో అధికసంఖ్యాకులుగా నున్న పక్షము వారి నాయకుడుగా మండి ప్రెసిడెంటుచే ఆ పదవికి నియమింపబడును. తక్కిన మంత్రిులందఱును ప్రధాన మంత్రిసలహాపై ప్రెసిడెంటుచే నిర్ణయింపబడుదురు. మంత్రి గ్రను ఏర్పాటులో మాత్రము మనదేశపు రాజ్యాంగవిధానము అమెరికాపద్ధతికి వ్యతిరేకముగను, బ్రిటిషుపద్ధతి ననుసరించియు ఏర్పాటుచేయబడినది. కాని ఒక భేద మేమన, బ్రిటనులో కానిషేక్సో సభ్యులుకానివారకుకూడ ఒక్కొక్కప్పుడు మంత్రి గ్ర మనం యుండుట కలదు. ఇంకెలా రాజ్యాంగ విధాన ములో కానిషేక్సో, మంత్రి గ్రను ఒక్కటిగానే యుండును. కానిషేక్సోని సభ్యులందఱును ఫెడరల్ పార్లమెంటులో ఏకాంత భాగం సభ్యులుగా ఉండవలసియున్నది; అదియుకాక మంత్రి గ్రమంతయు ప్రభుత్వచర్యలన్నింటికిని సదిష్టికాధ్యక్షత వహించవలసియున్నది. మంత్రి గ్రనుపై విశ్వాసరాహిత్యతీర్మానము ఆమోదించబడిన సదిష్టిగానే మంత్రిులందఱు తమ పదవులకు రాజీనామా నియంలసియుండును.

మంత్రినగ్రపు బాధ్యతలు

ఇంకెలా మంత్రినగ్రపు బాధ్యతలు మూడువిధములుగ నుండును. అధ్యక్షునికి ఆతని ప్రత్యేకాధికారముల సందర్భములో సలహానిచ్చుట, పరిపాలనావిధానమును నడుపుట, చట్టములను తయారుచేసి పార్లమెంటునందు వాటిని గెల్పించుట. ఈ సందర్భములో ఒక ముఖ్య ప్రశ్న ఏమన, అధ్యక్షునికి మంత్రి గ్రను ఒక విషయమై ఒకవిధముగ సలహానిచ్చిన, ఆసలహాప్రకార మతడు కార్యము నిర్వర్తించవలసినదేనా, లేక ఆ సలహాను త్రోసిపుచ్చుచునా? రాజ్యాంగవిధానమునందు ఈ ప్రశ్నకు సరియైన జవాబు కన్పట్టట లేదు. బ్రిటన్ దేశపుపద్ధతి మన మనుకరింపదలచుకొనిన తప్పక మంత్రి నగ్రపు సలహా ననుసరించియే అధ్యక్షుడు కార్యచర్య పాట చేయవలసియుండును. కాని దీనినిబట్టి అధ్యక్షుడు నాయనాత్రాః శిష్టుడుగా నుండునని కాని, ఉండునెనని కాని తలంపన సరములేదు. తానుకూడ ప్రజాప్రతినిధులచే ఎన్నుకోబడినవాడు కాబట్టి అధ్యక్షపదవిని పొందినవాడకూడ మంత్రి గ్రనుమాదిరిగనే ప్రజాసేవకు యొక్క ప్రతినిధిగ నుండుననియందుటనే కాక ఆకారణముచేతనే ఆతని సలహాలను, ఉద్దేశ్యాలను మంత్రి గ్రనువారుకూడ జాగ్రత్త ఆలోచించి గణింపవలసియుండును. ఈ విధముగా అధ్యక్షుడును, మంత్రి

వర్ణమును ఒకరిపై ఒకరు ఆధారపడి, ఒకరి పరిపాలనా పరిపాలనను పరిపాలనాచక్రమును ఒకరిదుడుకులు లేకుండా నడుపగలిగిన దేశక్షేమమున కది ఎంగేని సహకారము మంపగలదు. అధ్యక్షుడును, మంత్రిగ్రము వారును ఒకేపక్షమునకు చెందనివారయినచో ఇట్టి సహకారమునకు మరింత ఎక్కువ తావుండుట కనకాశముండును. ఆమెరికాలో వలె మంత్రిగ్రములు ప్రభుత్వములో ముఖ్యోన్నతులుగామాత్రముండక తమతమ పరిపాలనాకాఖ్యలను పాలించు మంత్రిలుగా నుండుటచే వారిని అధ్యక్షుడు లేలికగ చూచుటకు వలండుదు. ఆమెరికాలో కానిటెట్ సభ్యులు తమ పదవులకై అధ్యక్షుని ఇష్టముపైననే ఆధారపడియుండుటచే ఎప్పుడు వారు అధ్యక్షుని మంచి అభిప్రాయమును కోల్పోవుదురో అప్పుడు పదవులనుండికూడ తొలగింపబడుదురు. ఇండియామంత్రి లట్లుగాక పార్లమెంటులోని ప్రజా ప్రతినిధిసభలో వారికి మెజారిటీయున్నంతవరకు ఎవరిచేతను తొలగింపబడుటకు వీలులేని స్థానమునందుండురు.

ఇదికాక ఇండియా మంత్రిగ్రమువారు ముఖ్యమున పరిపాలన, చట్టనిర్మాణాధికారములు, బాధ్యతలు కల్గియుండురు. పైన చెప్పినట్లుగా ప్రతిమంత్రియు తన పొద్దుగోరియోలోని కాఖ్యలనుపరిపాలనకు బాధ్యుడుగా నుండును. దానికి తోడు మంత్రిగ్రమువారు ప్రజలకుపయోగించునట్టియు, పరిపాలన నిర్దిష్టముగ సాగుట కవసరమగునట్టియు చట్టములను రాయించేయుటకును, వాటిని పార్లమెంటుచే ఆమోదింపజేయుటకును పూనుకొనవలసియుండును. వారు తమ పార్లమెంటరీ బాధ్యతలను పరిపాలనాబాధ్యతలవలెనే కాయకత్తుల కష్టపడి నిర్వర్తింపవలసియుండురు.

రాజ్యాంగవిధానముల సమన్వయము

పైన వ్రాసినదాని పర్యవసానమేమన, ఇండియాలో ఫెడరల్ కార్యనిర్వాహక ప్రభుత్వనిర్మాణము ప్రత్యేకముగా ఏ ఇతర దేశముయొక్క పద్ధతి ననుసరించి

కాని నిర్ణయింపబడిలేదు. ప్రజాస్వామ్య, పార్లమెంటరీ పద్ధతి గెండ్రింట్రికి అనుకరించునట్లును, వాటిని సమన్వయించియు ఈ విధాన మేర్పాటుచేయబడినది. అది పూర్తిగా వనస్థిరాంతముల సమసరించి కూడ ఏర్పాటుచేయబడిన దని చెప్పవచ్చు వీలులేదు. అన్ని రాజ్యాంగపద్ధతులలోని మంచి విషయములను తీసుకొని మన దేశ ప్రత్యేకపరిస్థితుల కనుకూలముగ నుండునట్లు వాటిని మార్చి రాజ్యాంగపరిష్కర్త ఉపసంఘమువారు రాజ్యాంగచట్టపు ముసాయిదాను రాయించుచేరి.

ఈముసాయిదాలో అధ్యక్షునికిని, మంత్రిగ్రమువారికిని ఉండవలసిన సంబంధములను స్పష్టముగ నిర్ణయించకపోవుట ఒక లోటుగా కన్పించుచున్నది. ఈ సంబంధము చాలవరకు అప్పటిప్పటి సంస్కరణములనుబట్టి సమయానుకూలముగ నిర్ణయింపబడునది తలంపవలసియున్నది. అధ్యక్షునికిని, మంత్రిగ్రమునకును అభిప్రాయభేదములు ఏర్పడిన వాటిని సమయోచితముగ సహకరించుకోవలసిన బాధ్యత ఇరు పక్షములపైన నుండును. ఈ విషయములో గెండు రకము లేమన— ఒకటి, అట్టి అభిప్రాయభేదములు సుగ్రీముకోట్టుద్వారా పరిష్కరించుకోవచ్చును; గెండు, సందర్భానుసారముగ ఏవిషయమును గురించియైన ఒక “కన్వెన్షన్” ఏర్పాటు చేసుకోవచ్చును. ఇదికాక, రాజ్యాంగ చట్టమును సరించు అధికారముకూడ ఇకనుండు ఇండియా పార్లమెంటునకే సంక్రమించును కాన అవసరము వచ్చినప్పుడు ప్రజాభిప్రాయమునుబట్టి, దేశ సుగ్రీము కోట్టువారి నిర్ణయము ననుసరించి రాజ్యాంగచట్టమునందు సవరణలు చేసుకొనవచ్చును. మన రాజ్యాంగ పరిష్కర్తవారి అభిప్రాయము వీలైనంత స్థిరత్వము కలిగియుండునట్టియు, దేశప్రజలందరియొక్క గౌరవము, సహకారము చూరవలగల్గినట్టియు కేంద్రప్రభుత్వము మేర్పాటుచేయుటయే. ఇప్పుడు దేశముమందట నున్న చిన్నముసాయిదాలోని ప్రణాళిక ఈ పరిణామమునకు తోడ్పడగలదని నా నమ్మకము

గొలిచింది. అయితే అతడు ఈ గోపీధికారి హాసహాస పాఠ్యము చేశాడనియు.

అతడు దక్కను యుద్ధాల్లో విజయం కాంచి నందుకు చిహ్నంగా మయూరసింహాసనాన్ని నిర్మించి, దానిలో ఈ గోపీధికారి ప్రముఖస్థాన మిచ్చి తున్నాడు.

మరొకచిత్రం ఏమిటంటే : ఈ గోపీధికం మీద పాశ్చాత్యరచిత్రకారు, విల్హెల్మరూఫ్, ఉల్యాఫ్ బేగ్, ఐ ఆర్బాఫ్, జహంగీర్ లి కేన్, టెట్ట చిసర్ హాజహా నామధేయము వున్న చిత్రమై తున్నాయి.

ఫ్రెంచిదేశపు కళాకలకర్తలకు బెన్సోయర్ ౧౬౫౫ లో ఈ సింహాసనాన్ని పరిశీలించిన తరు న్నీచింది. అతడు ఈ ఆశుర్యపుష్టిని కాంచి దొడ్చుకునెనాడు. అటు ఈ సింహాసనవిరూప దానికి ప్రాతిపదిక అయిన ఉత్సాహము, దీని మలా మును వెచ్చించిన బంగారపుదిబ్బ, ఆ బంగారంలో రాళ్ళు పొదిగిన రీతి, తెన్ను, అమరక, ఆ చెక్కదాటు, నగిషీలు—ఇతన్నీ చూచి నిర్విణ్ణుడయ్యాడు.

అదేకాలంలో మయూరసింహాసనాన్ని పరిశీలించిన బెన్సోయర్ అనే పరిశోధకుడు ఒక చిత్రం చెప్పాడు :

“ఇది మిక్కిలి శక్త్య గల పరామితియొక్కదని. (అతడు ‘లాగోంకో’ ప్రాంతవాని అని ఇప్పుడిప్పుడు తెలియజేసింది.) అతడు యూరపురాజులు చాలమంది కృత్రిమరక్తాశిచ్చి, మోసభచ్చి వారిని చోదించేవాడు. అతని ఆశువ్యం ఫలించి మొగలాయి దర్బారులో ఆశ్రయం లభించింది. మయూరసింహాసన నిర్మాదానికి అతడు నియమింపబడ్డాడు.”

ఈ మయూరసింహాసనాన్ని నిర్మించడానికి నూరులకొలది రూపాయలకు తక్కువకాని మొత్తం వెచ్చించాడు హాజహానావక్రర్త. నిర్మాదానికి నందు ఏడువందకొలది కాలం కట్టింది. ౧౬౫౫ లో కంవర్సరాదివంతుగవాడు గొప్ప ఉత్సాహం జరుగుతూ

వుంటే ప్రప్రథమంగా మల్తాను ఈ మయూర సింహాసనాన్ని అధిష్టించాడు.

అతర్వాత మయూరసింహాసనాన్ని ఆగ్రా పాత హవల్దారులో ప్రతిష్ఠాపన చేశాడు. దాదాపు పదహారువత్సరాలవరకు దానిని ధర్మపురి కాలిపోయి ‘మమూరీ’లో పెట్టాడు. ధర్మలో దానిని హాజహాన తరువాతి క్రమవర్తు ప్రశ్నికడందర్బారులో వాడుక చేస్తూ వుండేవాడు.

ఒక కళాజ్ఞుం గడిచినకర్వాక, అంటే, ౧౭౩౯లో వాదిరహా సింహాసనంపైకి చందెత్తివచ్చి, ఈ మయూరసింహాసనాన్ని—మరి ఆరు సింహాసనాలతో కలుపు —కొల్లగొట్టి పాఠశాలచేసాని! చోరుకు పోయాడు. అతడు ఆ సింహాసనపు పరివాహకవాని! మిక్కిలి అచ్యుతవంధి, తాను తిరిగివచ్చినపుడు కన జస్టానలియలచేత మరొక నకలు సింహాసనాన్ని సృష్టించబడినాడు.

ఈ సందర్భంలో మయూరసింహాసనంయొక్క ఉత్తమక్రమోద్భూతా లక్షణ్యంలో పడిపోయింది.

కర్ణాటకప్రభువు గొప్పగొప్ప పరిశోధకలు పర్చి, కనికెట్టింటుకంటే మహత్తరవిషయం : ‘హాజహాన కాలంలో నిర్మితమైన మయూరసింహాసనం తాలూకు వాడ లేదీ కాసరావడం లేదు’ అని.

ఇంకనుమరించి మరొక పరిశోధన ఇలా ప్రచారంలో వున్నది :

“శిఖిరాశ్ఠానా ఉన్న మయూరసింహాసనం హాజహాన మనుషుడు హెరఖ్ దగ్గర ఉన్నట్లు విని కెడి. శిఖిలములయిన భాగములను చేర్చి మూడవశిఖిలో సింహాసనమును పునర్నిర్మాణము చేసెత్తున్నారు. అది ఇప్పటికి టెహరానా భవనపు చిత్రకర్త కుడర్సన కాలంలో ఉన్నది.”

కంటుకంటి చరిత్రకర్తలెన్నమైన మయూరసింహాసనం దివ్యమోటుకంటి రాజధానివాన్ని ఆలంకరించి వుండేది. ఆ సింహాసనం భవనానికి ఒక గొప్ప వెలుగు నిచ్చింది. మయూరసింహాసనంలో పొదిగిన కళాల్లో ఒకటి అమూల్యమైంది, ప్రపంచఖ్యాతి చెందినదీ.

అనంత్రాన్ని కాపాడటంకోసమే మొగరరాజధన
నానికి కట్టుదిట్టమైన ఏర్పాట్లు జరిగిన వనటం అతి
శయోగ కాదు.

మజహా చక్రవర్తి ఆ మయూరసింహాసనం
పైకి ఆసీనుడై త్విష్టవ్యకు దగ్గురు కలకల్లాడుతూ కను
పండువుగా వుండేది. ఆ దృశ్యం చూచి శత్రులు
శత్రులే కావు.

అటువంటి సింహాసనాన్ని కాపాడడానికి
ప్రత్యేకమైన భవనం. ఆ భవనాన్ని పరిరక్షించ
డానికి సాయుధపాటులైన భటులు అహోరాత్రాలు
కావాలి.

ఈనాడు, వైభవోపేతమైన ఆ సింహాసనాన్ని
చూచామంటే కంటి కగవడం. ఆ ప్రదేశమన
నిర్మాణవ్యయమైన పిక చువనరాతి మండపమాత్రం
గోచరిస్తుంది.

మొగలాయీచక్రవర్తి కింది పృథ్వికి దచ్చే
ఆ మయూరసింహాసనం మటుమాయమైంది. కాని,
సింహాసనాన్ని బరికెలో పెట్టి వాచిపట్టు కాపాడుతూ
వచ్చిన ఆ భవనమాత్రం కిటికీ చెక్క చెదరక నిలచి
వున్నది.

ముద్దా సోమప్పకాశ్రీ

అశ్వినీ దేవతలు

అశ్వములు దేవదైత్యులని యెన్ని ప్రచారన
గ్రంథములందును గలను. వీరి పేరు వక్షాత్రము
బంగ్గముల నిజమేగాని అవి వారి యనంతరము వారి
పేరులు పెట్టుకొని జ్ఞానకచిహ్నములేనని గుర్తించు
కొనవలెను. అశ్వములు వాటి దేవప్రభావమూహించునను,
అవగా ప్రాచీనార్థానికి వైరుణ్యముగాను, పీలతో
వ్యాపారము జేయువారుగాను ఉండి ప్రజాసేవ చేయు
చుండినట్లు ఋష్యదేవున నీ శ్రావణ దృష్టిసాంకమూల గన
బడుచున్నది. వీరు పశుదైత్యము గూడ చేయుచుండిరి.

(౧) కేయం దను ఋషియొక్క గోవు ఈవలని
నీతిలో నుండగా, దాని పినుకట్లు చేసి పాతవడిరి.

(౨) తేభుడు, వందను దను ఋషులను రాక్ష
సులు భావిలో పెడత్రోయగా వారిని రక్షించిరి.

(౩) ఇల్లే తుభ్యుడు, అంతకు దనువారలను
నూడ రక్షించిరి.

(౪) పరావృత దను ఋషికి కాళ్లు పోగా,
నూతనముగ నిర్మించిరి.

(౫) ఋష్యాశ్వ దనువాని అంశర్యము రాగా,
నాకిది కన్నులు బాగుచేసి దృష్టి వచ్చునట్లు చేసిరి.

(౬) భేయని భార్యనుగు విశ్వలూతువతికి
యొద్దనుండు కాళ్లు విరిగిపోగా, లోపాపు కాళ్ళు
జేర్చించిరి.

(౭) కన్యశ్రుక్రువను శ్రీశోమని గోవులను
రాక్షసు లవహరింపగా నాని తెచ్చియిచ్చిరి.

(౮) వేదశ్రుక్రుదన్నవృషునుచోరాజానకు మంచి
నష్టముల నిచ్చి చేరందిరి.

(౯) అతి ఋషిని రక్కసులు గొంపోయి
యొక యంత్రస్వరూపన బడచేసి వేధించుచుండగా,
నాకిదిని చెరనుండి విడిపించిరి.

(౧౦) కేయం, కేయం, కేయం దను
వారలను కాపాడిన సాయము లిచ్చిరి.

(౧౧) నుదుని భార్యను, భూజుని, అ. బిరుని,
ఋశువును, నుభరను, కున్నుని, తుర్వీకి, చిథిని,
ధ్వనిని, పునకునిని, చ్యవనుని రక్షించిరి. అవగా
వీరలందరికిని వైశ్ణవచోయ మొనర్చి వారి బాంధవులను
చోగొట్టి రవంబును. ఇందిరి భుజును పుత్రమున
నోవలోనుండి మునిగిపోవన్న పుడు వీరు కాపాడిరట.
శక్తివనునికి నూత్న యోవనము వచ్చునట్లు వైశ్ణవ

(౧౨) కీచుండు దనువాని తోడుగు భూమ
యనువామి కుచ్చకోగిగా ముండగా నా రోగమును
వదిల్చిరి.

(౧౩) పృథుడుని కుమారుడు చెవునుచే బాధ
పడుచునుండగా, దానిని నూర్చిరి.

(౧౪) కన్యఋషి కన్నులు కానరాకపోవగా,
బాగుచేసి దృష్టి వచ్చునట్లు చేసిరి.

(౧౫) వేరు దను రాజును శక్రువులు యుద్ధ
మున బాధించునపు దాతనిని రక్షించిరి.

ఈ దృష్టాంతములనుబట్టి యశ్వమతి కీరధారు లైన పూర్వకాలపు దేశవారి యనబడు నరలలో బుట్టి శేరిందినవా రైనట్లు స్పష్టము. కాని యీ కార్యములు మొదటి యశ్వమతి తిరువేరే చేసి రక్షణలము. వారి సంకీర్తనారంభమును కొన్నాళ్ళవరకును ఆశ్వమతి లెక్క పెట్టబడుచుండినట్లు గ్రహించినచో కాల క్రమమును లేకుండవచ్చును. ఏలన, వైస మడిచిన వారందరును ఒకేకాలపు మానవు లనటకు వీలులేదు.

ఈ యశ్వమతి మొట్టమొదట కంచేరగాడిదలపై పెక్కి తిరుగుచుండిరి. తర్వాత బురుగులు లను నడ్రం నును వీరి కొక రథమును తేలి బహుళకరింపగా, దానిపై సూర్యుండి తిరుగుచువచ్చిరి. ఈ రథమునకు క్రమముగా ఎడ్లు, నుట్టులు, మొఱ్ఱు మైతలు కట్ట బడుచుండెట్లుగూడ కొన్ని ఋక్కులలో గలదు. నమస్త్రముపై ప్రమాదముచేసి, తర్వాత రథ పెక్కి యాకాలపు ప్రజలకు పాయపడుటపై వీరు వచ్చుచున్నట్లు గొన్ని ఋక్కులు పలుకుచున్నవి. అందు కల వీరు మన దేశపు చరిత్ర, సూర్య దాటి యిదిర తొట్టగనూర పోవుచున్నట్లు లేలుచున్నది. ఒక్కొక్క సారి వీరు పరస్పరవిరోధిజనులమీదను ఎడ్లు, మొఱ్ఱు, నుట్టులు బూచు రథ పెక్కి వచ్చుచున్నట్లుగూడ చెప్పబడినది.

ఇన్ని దృష్టాంతములతో విలసిల్లుచున్న ఈ యశ్వవీరవీరు వీరిలము నత్యక్రమతే యని తేలచి వారి పూర్వజీవచరిత్రలను విశ్లేషించుట దోష మనను. ఋగ్వేదము ౧ వ మండలములోని ౧౬ వ అనువాకము ౧౧౩ మొదలు ౧౧౭ వరకు గల మాత్రములు వైదిక యములను తెలుపును.

కాత్ర భావయ్య చౌదరి.

డ్రైపాయింట్ ఎటింగ్ చిత్రకళ

చిత్రలేఖనంలో శిఖాచిత్రణంనుంచి తైలవర్ణ చిత్రంవరకు గల అనేక విధాలయిన చిత్రవిధానాల్లో 'డ్రైపాయింట్ ఎటింగ్' (Dry-point Etching) అనే విధానం ఒక ప్రత్యేక శిల్పవిశేషము. ఇది

ప్రతిభా కూడి ఉన్న గొప్పకళ. ఇటువంటి ఈ చిత్రణ విధానం మనదేశానికి కొత్తరైవా పాశ్చాత్య దేశాలలో మాత్రం మంచి మన్నన సంపాదించుకొని ఉన్నది.

'ఎటింగ్' అంటే సామాన్యంగా రాగిలేకు మీద ఉక్కురూపితో ఏదో చిత్రాన్ని చెక్కడము. ఆ చెక్కడిలో లేకుమీద మైకంపూసి, మాయలు నూపితో చిత్రాన్ని తేలికగా గీసి, అట్లుప్రాకకాలతో కడిగి లేకుమీద ఆచిత్రం పొక్కుకొట్టట్లు చేస్తారు. ఇది మాయలు ఎటింగ్ విధానము. ఈరీతిని అట్లు ప్రాకకాల, వైసము ఉపయోగించకుండా, కట్టి లేకు మీదనే గట్టి ఉక్కుమొనతో బొమ్మ చెక్కడాన్ని 'డ్రైపాయింట్ ఎటింగ్' (అంటే పొడిమొనతో లోహంపై చిత్రం చెక్కవిధానం) అని అంటారు. ఈ విధంగా రాగిలేకుమీద బొమ్మచిత్రించిన చెక్క, మడిగ్లు ఆ లేకును అలవి, బొమ్మకాగితం మీదికి ఆచిత్రాన్ని అద్దుతారు. రంగులచిత్రాలు తీయ వలినదవ్వకపోయినా ఆయా రంగులను ఒక్కొక్కటే అరాగిలేకుమీద కాగితమీదోట బాగిత్రగా వ్రలివి, ఒక్కొక్కరంగుతో ఒక్కొక్కసారిగా కాగి రంగుమీదికి ఆచిత్రాన్ని అద్దుతారు. ఈవిధంగా రంగుల

చిత్రాన్ని కాగితంమీదికి కేవలంలా చాలాచాలా వైఖరిగూ, కళాపాండిత్యమూకూడా కావలసి ఉంటాయి.

ఈవిధానంలో ప్రెజెంట్ ఇ. హార్వర్డు అను ఆయన నిర్దేశిస్తున్నాడు. ప్రపంచ ప్రఖ్యాతిగడించినవాడు. దాదాపు ఇరవైయేండ్లవట్టి ఈయన డ్రైరామింట్ ప్రింటింగ్ చిత్రాలు యూరప్తుఖండంలోని అనేక పెద్ద కేంద్ర-కళాకేంద్రాలలో ప్రదర్శింపబడుతూ ఉన్నవి. బండను రాయడం అకాదమింటి ఉత్తమచిత్రకళా ప్రదర్శనకాలలో ఈచిత్రాలు గొప్పపేరు తెచ్చుకొన్నవి. పారిస్, లండన్, బర్లిన్, మ్యూనిచ్, లోనూ, వియన్నా, ఆంస్టర్డం మొదలయినచోట్లను ప్రసిద్ధిపైన అర్జునాంధ్రంలోనూ ఇకనచిత్రాలు స్థానంపంపాదించుకొన్నవి.

ఇతను గంగాలో ఆస్తిగ్రామం యందు జన్మించినాడు. గా వండ్లు వచ్చుపరికి గొప్ప చిత్రకళానిపుణుడుగా పేరు తెచ్చుకొని బహుమానాలు, సన్మానాలు అందుకొనిగలిగినాడు.

ఇతను ఆంధ్రోరుల పోరాటాలను అనితరసాధారణమైన శేష్యతో చిత్రింపగలడు. ఇతని చిత్రాలలో కీవసంచలనమూ, నుణరికెత్తుతా చాలా నిరీక్షింపజేయున్నందుకల్లనే ఇతనికి కళాప్రపంచంలో గొప్ప పేరువచ్చింది. ఈవాడు ఆంధ్రోరుల పోరాటంలాంటి ఘట్టాలను ఎరింగ్ చిత్రాలలో గీయగలవాళ్ళలో ఇతన్ని ప్రప్రథముడని గడిస్తారు.

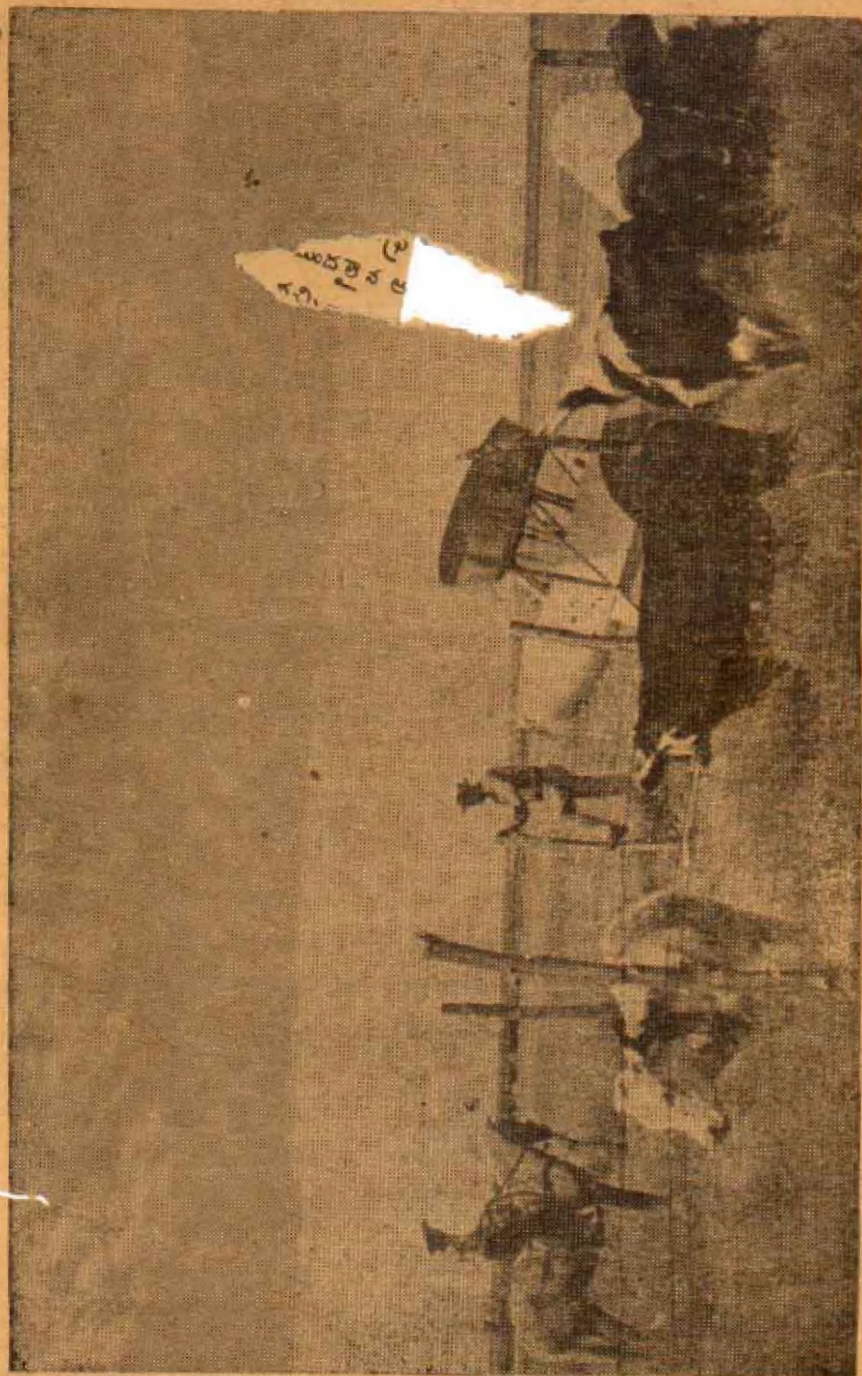
హార్వర్డుకు ప్రపంచపర్యటన మంటే చాలా సరదా. కొత్తకొత్త విషయాలతో, కొత్తకొత్తప్రకృతి

ఘట్టాలను పరిశీలించి చిత్రించే ఉబలాటంతో ఈయన ప్రపంచమూరుమూలలా తిరుగుకుంటాడు. చిత్రకారుడుగా నృత్తిమేష్టరమకొన్నచేత ౩౨ ఏండ్లలోనూ గా వండ్లు ప్రపంచపర్యటనంలోనే కాలంగడుపుతూ వచ్చినాడు. ఆఫ్రికాలో అడవిమయమైన మధ్యఖండం, తూర్పు ఆఫ్రికాలో కూడా తిరిగినాడు. చెల్లితనం, కాంగో, ఇటాలి అడవిల్లోనివిగ్నీలు (ప్రెహిస్టోరిక్), మధ్య ఆఫ్రికా దువాండా అవుల్లోని రాక్షసులు కలగూర గంప వివిధకళాభివృద్ధికి మధ్యస్థమంగా తిరిగి వచ్చినాడు.

ఇప్పుడు ఈ భూప్రదక్షిణకు తన ఆశయసిద్ధికై మధ్యప్రాచ్యంనుంచి భూప్రదక్షిణానికిబయలుదేరి పాలస్తీనా, ట్రాన్స్ జోర్డాన్, సిరియా, ఇరాక్, పర్షియా, ఇండియాఅరబ్ దేశాలమధ్యకంది ప్రయాణం సాగించుకొంటూనే వచ్చినాడు. దారి పొడుగునా అనేక ఎరింగ్ చిత్రాలు గీచుకొంటూ వచ్చినాడు. ఆచిత్రాలనుమాచి ఆయాదేశాలప్రజలు చూపార్పించినారు. అనేకప్రదర్శనలు ఏర్పాటు చేసినారు. దేశంలో చాలామంది సంపాదనాధీనులు ఈయనను ప్రత్యేకాహ్వానాలతో పిలిపించి, స్కూరించి, ఈయనచిత్రాలను చాలావాటిని తమ ప్రదర్శన కాలలకై కొన్నారు.

ఈయనచిత్రాలలోని విశేషమేమో, ఆ చిత్ర విధానంలోని మెలకువలూ ఈసంచిత్రలో స్థూలత రాన ముద్రితమైన చిత్రాలు చక్కని నిదర్శనలుగా ఉన్నవి.

అమెరికాలో విమానాల వాడకం సర్వసామాన్యమై పోయింది. శ్లోకసాయదాక్షిణ్య, పశువులకాపరూ, కూక, తమ నిత్యకృత్యము
విమానాలను విశేషంగా వాడుతున్నారు. ఒక భూమికౌమర్య విమానంమీద తన వ్యర్థపాత్రాన్నివేసివేసి ప్రమాదం పోగొట్టాడు.
పొలందగ్గరదిగి, కొద్దూగోడలను చూసుకొంటూ, పొలాన్ని తనిఖీచేసి, పొయ్యివారిలో ఏవో వ్యర్థపాత్రాన్నివేసివేసి
ముచ్చటీకృత్యమైనం ఈ చిత్రంలో చూపవచ్చు.

విమర్శనము

కుం ద మా ల

ఆంధ్రకర్త : యులుగ వేంకటేశ్వరులు
గారు, డి. వి., రామరావుపేట, కాకినాడ.
వెల ౨ రూ.

ఇది ఆంధ్రకముల నాటకము. దిక్ష్వాగుని సంస్కృతకృతి కిది ఆంధ్రకరణము. దిక్ష్వాగుని వాస్తవపుణి రమణీయమైనది. కాళిదాసునిచే బరిహసింపబడిన స్థూలసాహిత్యములు మన కీనాటకము చూచినపుడు కనిపింపవు. కాని, యిందలి రమణీయార్థ ప్రతిపాదకము లగు శ్లోకరత్నములను గాంచినపుడు మాత్రము కాళిదాసుడు పురుషుడు రాకమానడు. ఈతని యుద్ధయజ్ఞిది. శ్రీ వేంకటేశ్వరులుగారి ఈ కుంద మాలాంధ్రకరణమును భాషాసుందరమైనది; ప్రాథమమైనది. మాతృకలోని యందచందములు పరిపూర్ణముగా నేమిట గలవనలేదు. వైగా, మాలమున కనుగలవైన పరిపూర్ణమున భారాశుద్ధిసంశోధితమైన రచనముచే బహుకమనీయముగా గృతీయములైన శ్రీ వేంకటేశ్వరులుగారు విక్రియి ప్రకంపాస్త్రాలు.

మ. స.

* * *

త్యాగరాజ కీర్తనలు

(సవ్యాఖ్యానము)

సంపాదకులు : విస్వా అప్పారావుగారు.
ప్రకాశకులు : ఆంధ్ర గానకళాపరిషత్తు, రాజమహేంద్రవరము. వ్యాఖ్యాత : కల్లూరి వీరభద్ర శాస్త్రిగారు.

రసాయనశాస్త్రం మొదలైనవాటిలో ఉన్నత పరిశోధనలు చేసేవారికి జర్మనీభాష రావాలని ఉంది. అలాగే కర్నాటకసంగీతంలో పాండిత్యం సంపాదించడానికి తెలుగుభాష తెలిసిఉండాలిమీద నేడు గుర్తింపబడింది. తెలుగుభాషకు ఇట్టి గౌరవస్థానం లభించలేసింది త్యాగరాజు. కనుక ఆంధ్రగానకళాపరిషత్తువారు మొట్టమొదటగా చేయదగినది, చేసినది

త్యాగరాజకీర్తనల ప్రచురణ. ఆంధ్ర గానకళా పరిషత్తువారి ముద్రానుకూలమైన "శ్రీ త్యాగరాజస్వాతికీర్తనల పాఠమును కుందపరచి పాఠశాలముల నిచ్చి కీర్తనల నచ్చువేయుటకును, ఉపనిషత్తులు, గీత, రామాయణము మొదలగు గ్రంథములనుగలముతో పోల్చుచు కీర్తనల విశేషార్థములను సులభమైనది తెలుగున వ్రాయించుటకును" తీర్మానించి శ్రీ కల్లూరి వీరభద్రశాస్త్రిగారి కీపని ఒప్పగించినట్లు 'పరిపాలకు'లో చెప్పబడింది. పర్యవసానంగా ఈ ఉత్తమగ్రంథం వెలువడింది. ఇంతకు పూర్వం శ్రీ కె. వి. శ్రీనివాస అయ్యంగారు త్యాగరాజకీర్తనలు 3000 వేకరించి, సంస్కరించి "శ్రీ త్యాగరాజస్వాదము" అనే శేరువ ప్రకటించియున్నారు. నేడు ఆంధ్రగానకళాపరిషత్తువారు ఈ గ్రంథంలో ౬౫౦ కన్న ఎక్కువ కీర్తనలు ప్రచురించినారు. ప్రతీకీర్తనకూ ముందు ఆకీర్తన రాగము, తాళము, మేళకర్తసంఖ్య ఇవ్వబడినవి. గ్రంథారంభంలో కీర్తనల అకాగాది పట్టిక ఇవ్వబడినది. సంగీతభాగంలో ఈ గ్రంథంలో ఇంతకన్న చేసింది లేదు; చేసేందుకు ఉద్దేశింపబడినట్లుకూడ ఎక్కడా తెల్పబడలేదు. వైగా వ్యాఖ్యాత త్యాగరాజు తమిళ చరిత్ర తెల్పుకూ ఇలా వ్రాసియున్నారు:

"ఎంతటివారికిని కృతియొక్క పాఠమునకు సరియైన స్వరము వ్రాయుట దుర్లభము. గమకములతో, సంగతులతో, రాగభావముతో నిండిన కృతులకు స్వరములు, అనుస్వరములు గుర్తించి సరిగా వ్రాయుట సాధ్యముకానిపని. అందుచేత సంగీతము యథామాతృకముగా ఉండునలె నన్న నుగువు ద్ద అధ్యయనపద్ధతిని పరంపరగా నేర్చుకొనవలెను."

ఈ వ్యాఖ్యానములో త్యాగరాయ కీర్తనల అర్థము, తార్కికము లేటతెలుగున వ్రాయబడినవి. వాటిలోని సాహిత్యపు పాటలు, లాక, నైతిక, ఆధ్యాత్మికవిషయములు సప్రమాదముగను, సమగ్రముగను వెలువరింపబడినవి. త్యాగరాజకీర్తన రీతియగుగ్రంథకమునుట విక్రియ అవసరము. ఈ గ్రంథం రచించి

శ్రీకల్లూరి వీరభద్రకాశ్రిగాయన, ప్రచురించి ఆంధ్ర గానకళాపరిషత్తువారును తెలుగుభాషకూ, ప్రజలకూ నిజమైన సేవ చేసినారు.

దీనిని ఆర్జునోదయన ఇంచుమించు ౧౦౦ పేజీ లున్న ఈ ప్రస్తుతంబు సాధారణ పైండుది రు. ౧౦ లు; కాకినాడపైండుది రు. ౧౨ లు. వలయు వారు విన్నా ఆప్యారావుగాను, ౧/౧౩ శ్రీపురం వీధి, రాయచేటి, మద్రాసు అనిగాని, ఆంధ్రగానకళా పరిషత్తు, రాజమహేంద్రవరం అనిగాని వ్రాయవలెను.

* * *

గాంధీ చరిత్రము

రచయిత: కొమాండూరి శివకోపాచార్యులు గారు. ప్రకాశకులు: ఆంధ్రరాష్ట్ర హిందీప్రచార సంఘము, తెజవాడ. వెల రూ. ౧-౪-౦.

మనకంటె ౧౦౦ మద్రాసులలోను చేరని దక్షిణ భారత విప్లవములుకూడ ఈ త్వితీయ మద్రాసులో ఆచార్యులవారు చేర్చియున్నందున గాంధీగారి సమగ్ర జీవితచరిత్ర ఇందులో లభ్యమగుచున్నది. కట్టి జీవిత చరిత్ర మాత్రమేకాక గాంధీతత్వపరామర్శకూడ సందర్భోచితముగా చేయబడియున్నందున ఇది ఉభయోపయోగకారిగా మన్నది. గ్రాంథిక వ్యాసభాగిక సమన్వయపద్ధతిలో సంచిత భాషములముగా పండిత పాఠకుల సుభయలను మనస్సులో పెట్టుకొని ఆచార్యులవారి దీగ్రంథమును రచించినట్లున్నది.

* * *

జ్వాల-జన్మదిన సంచిక

కర్నూలునుండి జాతీయవారపత్రికగా సంస్కరముబట్టి వెలువడుచున్న 'జ్వాల' జన్మదిన ప్రత్యేక సంచిక యిది. వెల రూ. ౧-౪-౦.

కొత్తప్రయత్న మైనను, హంగులు తక్కువగా మన్నను వీలయినంతముట్టుకు ఈ సంచిక చక్కగానే తయారైన దనవచ్చును. సంపాదకుల ఉత్సాహం బలముతో మున్నుం దీపత్రిక యింకను చక్కని సంచికలను ప్రచురించగలవనుట కిది ఆశ కల్పించుచున్నది.

గ్రంథ స్వీకారము

ఆంధ్రశబ్దకర్త్రము - క్రియారకరణము

పునర్ముద్రణము. రచయిత: తాతల్యి విశా దారు శేషగిరికాశ్రిగాను. ప్రకాశకులు: పేదను వెంకటరాయకాశ్రి అండు బ్రదర్సు, ౪, మల్లికార్జున స్వామిసర్కి సందు, లింగిపెట్టిపేడి, మద్రాసు. వెల రూ. ౧-౦-౦

* * *

ప ర మ సా ధ న

రచయిత: బులుసు న్యాయప్రకాశకాశ్రిగాను. ప్రకాశకులు: సాధన గ్రంథమందిరి, తెనాలి. వెల ౧౩ అ.

* * *

కొత్త పత్రికలు

తెలుగువెలుగు—సంపాదకుడు: జి. వి. రాఘవా చార్యులుగారు. కార్యస్థానము: ౧ రాజలక్ష్మీపేడి, కీల్వాడ, మద్రాసు ౧౦. విశేషకాలక్షేపముల కడ్డ శిగవబడిన మాసపత్రిక ఇది. సంస్కర చందా ౩ రూ. విడిపత్రిక ౩ అ.

విలాసిని—పేరులోనే సుస్థితమైయున్నది ఈ మాసపత్రిక ఉద్దేశ్యములు. సంపాదకుడు: ము. శ్రీ. దొడ్డ నూచార్యులుగారు, రాజమహేంద్రవరము. సంవత్సర చందా ౩ రూ. విడిపత్రిక ౪ అ.

నటన—వివిధరంగములలోని యాభార్యమును, నటనావిశేషములను, ప్రవృత్తులను ప్రకటించు ఉద్దేశ్యముతో వెలువడిన మాసపత్రిక ఇది. సంపాదకుడు: యం. యస్. రామాచారిగారు. కార్యస్థానము: ౧/౬౨ శ్రీనివాస పెరుమాళ్ సన్నిధిపేడి, రాయచేటి, మద్రాసు. సంస్కర చందా ౫ రూ. విడిపత్రిక ౬ అ.